

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนกันยายน 2565

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 1 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ 11 ฉบับ (ปี 2565)

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)

ฉบับที่ 3 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 4 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)

ฉบับที่ 5 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 6 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)

ฉบับที่ 7 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 8 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)

ฉบับที่ 9 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 10 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)

ฉบับที่ 11 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทัศนคติและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทัศนคติความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร

ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา

ผศ.ดร.ภูมิภักดิ์ ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ ไรจน์กิจจากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์ดา
ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ,ดร.
ดร.เกศสุดา โภคานิตย์
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง
ดร.ลักขณา อินทร์บึง
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ดำเนิน หมายดี
ดร.เกษภา ผาทอง
ดร.สาคร มหาหิงค์
ดร.อดิสร หนั่นคำจรร
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยพิษณุพนธ์
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กบโ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔ การใช้บริการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค Generation X 1
Generation Y และ Generation Z
ไพลิน สันติวานิชกุล และ วรดี จงอัศญากุล
- ➔ การพัฒนาระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัด 16
อำนาจเจริญ
วุฒิพงษ์ สิ้นทรัพย์
- ➔ การใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X, เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน 34
Z
ตุลพล อรุณชุตี และ วรดี จงอัศญากุล
- ➔ แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก ของท่า 49
อากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019
วรวิษญู กิจนุกูล และ พจนา พิชาติปัจจา
- ➔ แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของ 69
พนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
อัจฉรา ถวิลไพร และ ทิพย์วรรณ งามศักดิ์
- ➔ การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของโรงเรียนผู้สูงอายุ 81
จังหวัดเลย
ทวีศักดิ์ ไครบุตร, ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง และ เตชทัต ปักสังขานย์
- ➔ แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบล 96
โกสุมพิ อำเภอกอสุมพิ จังหวัดกำแพงเพชร
สรรพสิทธิ์ ชมพูนุช และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากร 109
ธรณี เขต 1-4
ประดิษฐ์ นูเล, สิทธิพร สุนทร, รังสรรค์ อินทน์จันทร์ และ วัชรินทร์ สุทธิชัย
- ➔ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง 134
จังหวัดชัยนาท
อารียา มั่นอ่วม และ ชิตตะวัน ชนะกุล

- ➔ การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัด พิชณุโลก 143
ธนาวุฒิ คำศรีสุข และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
- ➔ การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการ 158
เรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน
ปรียาพร พนาผดุงธรรม และ น้ำทิพย์ งามอาภาณิชย์
- ➔ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการกักเงินของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ 175
ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
ภาชีนี ยิ่งเลิศ และ ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ
- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ ใน 196
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
ชาญวิทย์ บุรณะสันติกุล และ ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร
- ➔ การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการ 210
จัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน
ศศิธร งามผ่อง และ ภมรพรรณ อยุธยาตร์
- ➔ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถใน 227
การทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียน ใน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
อาภาภรณ์ พันธุ์เขียว และ พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น
- ➔ ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกม 241
กษิณภูมิ มีพรหม, ประวีร์ พรหมโชติ และ ชัยบดี ไชยพรหม
- ➔ ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 251
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย
บุรินทร์ สารีคำ
- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวใน 269
จังหวัดกาฬสินธุ์
ณัฐพร ภูแต่มนิล, เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา, สิทธิพรร์ สุนทร และ ภรณ์ทิลา น้อยเจริญ
- ➔ การวิเคราะห์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี 286
ภัทรพล ชุ่มมี

- ➔การจัดการความรู้แนวทางการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพตาม 300
กรอบมาตรฐาน **National Standards for Quality Online Teaching Third Edition**
2019 (NSQ) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ **ABCD Model**

ชยกร ลัตยชี้อ

- ➔การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต 316
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1

สิริโสภณพันธ์ ปานมีศรี

- ➔การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 328

อัญญาดา ตาเสาร์, สุรศักดิ์ จันทพลา และ สมบัติ รัตนคร

บทความวิชาการ

- ➔การคิดเชิงกลยุทธ์ : แนวคิด และกระบวนการบ่มเพาะเชิงสมรรถนะ 340

ภณศกร บุดหน้อย, กิตติรัตน์ จันทร์หอม และ โชติ บดีรัฐ

- ➔ทิศทางการปรับตัวขององค์กรและทรัพยากรมนุษย์สู่วิถีการทำงาน ในรูปแบบวิถีปกติใหม่ 354

ศศิวิมล คำเมือง และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

- ➔สัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารองค์การ 368

บุญช่วย ศิริเกษ, ชีชนพงศ์ ศรีจันทร์, พระครูปลัดจักรพล สิทธิโร และ พิมพอร สดเอี่ยม

- ➔นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : บทบาทที่สำคัญในการพัฒนาองค์การ แห่งการเรียนรู้ยุคใหม่ 386

อดิศักดิ์ โสขุมา, วราวุฒิ บานเย็นงาม และ โชติ บดีรัฐ

- ➔นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0 399

สง่า วงศ์ไชย

- ➔การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 414

อนวัณณ์ ชมภูปัญญา และ ธนัสถา โรจนตระกูล

- ➔ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การสมัยใหม่ 431

กัณท์ภูภักดิ์ ศุภะกุลสวัสดิ์ และ สิริมาส หมื่นสาย

ภาคผนวก

445

การใช้บริการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค

Generation X Generation Y และ Generation Z

The Mobile Payment Application Usage of Generation X Generation Y and Generation Z

ไพลิน สันติวานิชกุล และ วรดี จงอภัยกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Pailyn Santivanichkul and Woradee Jongadsayakul

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Pailyn.s@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่ม Generation และการใช้บริการ Mobile Payment และ 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment ของ Generation X Generation Y และ Generation Z โดยใช้ข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ที่ใช้บริการ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ผลการทดสอบค่าสถิติ Chi-square พบว่าผู้ใช้งานในแต่ละ Generation มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ Mobile Payment ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยผู้ที่ใช้บริการ Mobile Banking เพียงอย่างเดียว อยู่ในกลุ่ม Generation X มากที่สุด และผู้ที่ใช้บริการทั้ง Mobile Banking และ e-Money ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม Generation Z และ Generation Y

ส่วนผลการทดสอบ F-test พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment แตกต่างกันในแต่ละ Generation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดย Generation X และ Generation Z ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านกระบวนการเป็นอันดับหนึ่ง ขณะที่ Generation Y ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาเป็นอันดับหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อให้ Generation X และ Generation Z มีการใช้บริการ Mobile Payment มากขึ้น โดยเฉพาะกระตุ้นการใช้ e-Money ของ Generation X ผู้ให้บริการควรพัฒนาด้านกระบวนการให้มีความปลอดภัยและมีการป้องกันข้อมูลของผู้ใช้บริการ นอกจากนี้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับ Generation Y คือ ด้านราคา ดังนั้นผู้ให้บริการควรกำหนดค่าธรรมเนียมให้มีความเหมาะสม และถูกกว่าการกดเงินสดผ่านตู้ ATM หรือช่องทางอื่น

คำสำคัญ: เจเนอเรชัน; การชำระเงินผ่านเครือข่ายของระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่; เงินอิเล็กทรอนิกส์

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the relationship between generation and the use of mobile payment and 2) to study the importance of the 7 Ps marketing mix for mobile payment application by comparing among Generation X Generation Y and Generation Z. The questionnaires are collected from 400 users who use either mobile banking or e-Money. Using Chi-square statistic test, there is a relationship between generation and the use of mobile payment at a significant level of 0.05. Mobile banking is used by Generation X the most. Most of Generation Y and Generation Z use both mobile banking and e-Money. Using F-test statistics, process plays an important role to three age groups differently at a significant level of 0.05. The importance of process is ranked first only by Generation X and Generation Z while the importance of price is ranked first by Generation Y. All generations evaluate the importance of promotion for mobile payment application at the lowest scores.

To increase Generation X and Generation Z' use of mobile payment, especially Generation X's use of e-Money, service providers should develop process to ensure security and data protection. Moreover, marketing strategy for Generation Y should be price. Fee must be set appropriately and cheaper than withdrawal fee from ATM or other channels.

Keywords: Generation; Mobile Payment; e-Money

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 เกิดผลกระทบกับประเทศไทยและประเทศอื่นทั่วโลกในหลายๆด้าน เช่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการสาธารณสุข ส่งผลให้การใช้ชีวิตของประชาชนและการดำเนินธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากมาตรการการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของภาครัฐบาล ได้แก่ การล็อกดาวน์ ซึ่งหมายถึง การจำกัดการเดินทางข้ามจังหวัด การปิดหรือจำกัดเวลาในการใช้สถานที่ต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า ตลาดสด การจำกัดเวลาในการออกนอกเคหะสถานของประชาชน การขอความร่วมมือจากภาครัฐกิจให้มีการทำงานที่บ้าน (Work From Home) ความพยายามในการลดการสัมผัสเงินสด รวมถึงมาตรการ อยู่บ้าน หยุดเชื้อเพื่อชาติ เพื่อเป็นการลดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ผลจากมาตรการดังกล่าว ทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตแบบใหม่ (New Normal) มีการเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ทำให้ประชาชนจำนวนมากพึ่งพาการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ (E-Commerce) และเลือกใช้ระบบขนส่งสินค้า มากกว่าการเดินทางไปซื้อสินค้าด้วยตนเอง จากรายงาน Global Digital Stat 2021 ของ We Are Social พบว่า สถิติการซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ ณ เดือน มกราคม ปี 2564 สืบจากผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีอายุตั้งแต่ 16 - 64 ปี พบว่าประเทศไทยมีการซื้อออนไลน์สูงถึงร้อยละ 83.6 สูงเป็นอันดับ 3 ของโลก ซึ่งสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในปี 2563 การซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ในประเทศไทย มีมูลค่า 9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ

ประมาณ 270,000 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 81 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2.4 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2568 Google, Temasek และ Bain & Company (2563 : ออนไลน์) สำหรับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ของคนไทย แบ่งออกเป็นการใช้งานผ่าน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ เว็บไซต์สื่อกลางการติดต่อซื้อขายสัดส่วนร้อยละ 47 โซเชียลมีเดียสัดส่วนร้อยละ 38 และ ร้านค้าปลีกอิเล็กทรอนิกส์หรือจากการเปิดเว็บไซต์สัดส่วนร้อยละ 15

นอกจากนี้การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกวิธีการชำระเงินของผู้ซื้อสินค้าและบริการผ่านการชำระเงินในรูปแบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) มากขึ้นเพื่อลดการสัมผัสเงินสด หนึ่งในนั้นคือ การทำธุรกรรมชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ให้บริการบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payment) โดยรูปแบบ Mobile Payment ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ บริการโอนเงิน ชำระค่าสินค้าและบริการ ผ่าน Mobile banking ของผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน และบริการจากผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีใช้สถาบันการเงิน เช่น True Money Wallet หรือ Rabbit LINE Pay เป็นต้น (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์) โดยจากข้อมูลตัวชี้วัดการชำระเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าปริมาณธุรกรรมการใช้ e-Payment เดือน กุมภาพันธ์ 2564 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.92 จากปี 2563 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ปีละ 218 รายการต่อคน และมีมูลค่ารวม 33,196 พันล้านบาท และพบว่าสัดส่วนการใช้ Mobile Payment ในเดือนกุมภาพันธ์ 2564 มีสัดส่วนร้อยละ 12.27 ของมูลค่าธุรกรรมการใช้ e-Payment โดยมีจำนวนผู้ใช้บัญชี Mobile Payment รวมจำนวน 148.76 ล้านบัญชี แบ่งเป็นบัญชีของผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินโดยใช้ผ่าน Mobile Banking จำนวน 70.13 ล้านบัญชี หรือ ร้อยละ 47.14 มีมูลค่าการใช้จ่ายรวม 4,050 พันล้านบาท และบัญชีของผู้ให้บริการที่มีใช้สถาบันการเงิน โดยใช้ผ่าน e-Money จำนวน 78.63 ล้านบัญชี หรือร้อยละ 52.86 มีมูลค่าการใช้จ่ายรวม 26.47 พันล้านบาท

ทั้งนี้ ตั้งแต่ในช่วงปี 2558 ที่ผ่านมา ภาครัฐบาลมีเป้าหมายคือ สร้างสังคมไทยเป็นสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) โดยมีนโยบายที่สนับสนุนจากภาครัฐบาล เช่น โครงการพร้อมเพย์ที่มีผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2560 ซึ่งปัจจุบันมีผู้ลงทะเบียนรวมทั้งสิ้น 56.7 ล้านบัญชี (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564 : ออนไลน์) ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ QR Payment และโครงการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ด้วยมาตรการการเยียวยาผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการคนละครึ่ง โครงการเราชนะ โครงการเราเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น ซึ่งผู้ได้รับการช่วยเหลือจะต้องใช้งานผ่านแอปพลิเคชันเป่าตัง โดยการเติมเงินผ่าน e-Money เพื่อใช้จ่ายด้วยวิธีการสแกน QR Code ซึ่งทำให้มูลค่า e-Payment เพิ่มขึ้นมากในช่วงตั้งแต่ปี 2563 ที่ผ่านมา ประกอบกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการชำระเงินในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 รวมถึงจากการที่สถาบันการเงินมีความร่วมมือกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์เพิ่มมากขึ้น และฟังก์ชันการใช้งานจากผู้ให้บริการที่เข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อน และผู้บริโภคมีความคุ้นชินกับการใช้บริการ Mobile Payment มากยิ่งขึ้น

การที่ประเทศไทยได้มุ่งเข้าสู่สังคมไร้เงินสด และผู้บริโภคมีปริมาณการใช้บริการ Mobile Payment เพิ่มขึ้นในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ผลสำรวจจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2563 : ออนไลน์) พบว่า ในปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคในช่วง 35 – 44 ปี เป็นกลุ่มคาบเกี่ยวระหว่าง Generation X และ Generation Y เข้ามาใช้บริการ Mobile Payment ในการโอนเงินและชำระค่าสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นจากเดิมที่กระจุกตัวมากที่สุดในช่วงวัย 25 – 34 ปี ซึ่งเป็นกลุ่ม Generation X สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ไม่ต้องการสัมผัสกับเงินสด เพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่ระบาดของโรค นับว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัจจัยผลักดันต่อการใช้งาน Mobile Payment ให้เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง รวมถึงกลุ่ม Generation Z ที่เติบโตมาในยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง มีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และการติดต่อสื่อสาร จึงมีการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีในระดับมาก และถือเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกๆปี

ด้วยสภาพแวดล้อมทางสังคมในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้พฤติกรรมของประชากรในแต่ละ Generation มีความแตกต่างกัน ดังนี้ กลุ่ม Generation X ที่เติบโตมาในช่วงการเริ่มพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลิตภัณฑ์ก่อนเลือกซื้อ มีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากการทำงานกับคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะการใช้อีเมล และสามารถปรับตัวเข้ากับสมาร์ตโฟนได้ดี กลุ่ม Generation Y ที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้มีความเชี่ยวชาญ สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว พึ่งพาเทคโนโลยีในการทำงานเป็นหลัก ชื่นชอบการมีส่วนร่วมออกความเห็นบนโลกออนไลน์ อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตในระดับมาก และ Generation Z ที่เกิดมาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลเฟื่องฟู มีความเชี่ยวชาญในด้านการติดต่อสื่อสารและสื่อบันเทิงในระบบดิจิทัล เปิดรับการใช้เทคโนโลยีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายมีทัศนคติที่เปิดกว้าง และชื่นชอบการเรียนรู้ ด้วยปัจจัยข้างต้น ทางผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการใช้บริการ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money ของ Generation X Generation Y และ Generation Z และความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ให้บริการ Mobile Payment สามารถนำไปประกอบใช้ในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ของแอปพลิเคชัน หรือเป็นแนวทางในการสร้างหรือคิดค้นแอปพลิเคชันใหม่ของธุรกิจการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่ม Generation

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่ม Generation และการใช้บริการ Mobile Payment
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment ของ Generation X Generation Y และ Generation Z

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขอบเขตและรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มประชากร Generation X (เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 – 2522) Generation Y (เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2539) และ Generation Z ที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2548) ที่ใช้บริการ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran (1953) โดยมีสมมติฐานที่กำหนดว่า ข้อมูลมีการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution) และกำหนดระดับความแปรปรวนสูงสุด คือ $p = 0.05$ และ $q = 0.05$ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยยอมรับความคลาดเคลื่อนจากกลุ่มตัวอย่างที่ร้อยละ 5 หรือ 0.05 โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสมการ ดังนี้

$$n = \frac{Z^2 pq}{e^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ระดับความเชื่อมั่น

p = โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์หรือสัดส่วนของคุณลักษณะที่สนใจในกลุ่มตัวอย่าง

q = โอกาสที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ซึ่งเท่ากับ $1-p$ ในกรณีของกลุ่มตัวอย่าง

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{(1.96)^2(0.5)(1 - 0.5)}{0.05^2}$$

$$n = 384.16$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้เพิ่มเป็น 400 คน เพื่อให้การวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกเฉพาะกลุ่มคนที่เกิดในปี พ.ศ. 2508 – 2548 หรืออายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ใช้บริการ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง เนื่องจาก คุณสมบัติของผู้ใช้บริการ Mobile Banking ที่ผู้ให้บริการกำหนดไว้จะต้องมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม Generation X Generation

Y และ Generation Z ที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยกำหนดให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละ Generation ไม่น้อยกว่า 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบคัดกรองคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียว มีคำถาม 2 ข้อ ดังนี้ 1) ท่านใช้บริการ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money หรือไม่ อย่างไรอย่างหนึ่งอยู่หรือไม่ 2) ท่านเกิดระหว่าง พ.ศ. 2508 – 2548 หรือไม่ โดยทั้ง 2 ข้อ มีตัวเลือกคือ ใช่ และ ไม่ใช่ หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือก “ไม่ใช่” จะสิ้นสุดแบบสอบถาม แต่หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่า “ใช่” จะได้ตอบแบบสอบถามในส่วนถัดไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปีเกิดของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed Formx) โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Close Ended Question)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการใช้ Mobile Payment ทั้งในรูปแบบของ Mobile Banking และ e-Money ซึ่งเป็นแบบสอบถามให้เลือกคำตอบ (Multiple Choice)

ส่วนที่ 4 การประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment โดยใช้กรอบทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ โดยใช้เครื่องมือประเภทมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความสำคัญมากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ระดับความสำคัญมาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ระดับความสำคัญปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

จากการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Coefficient Alpha) ของ Cronbach เท่ากับ 0.89 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.7 นั่นคือ ดังนั้น จึงสามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าว เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร ตำรา คู่มือ งานเขียน วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ตัวอย่างเช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อใช้หาข้อมูล มูลค่าการชำระเงินผ่านระบบการชำระเงินและช่องทาง

ต่างๆ หรือ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ใช้หาข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย และจำนวนของผู้ใช้งาน Mobile Payment เป็นต้น

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบน โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค Generation X, Generation Y และ Generation Z ที่ได้มาจากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์มาใช้ในการประมวลผลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation โดยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามส่วนที่ 4 มาวิเคราะห์และแปรผลตามค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญ โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปรผลข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม โดยใช้หลักการของ Likert Scale (1932) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณค่าความกว้างของอัตราภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างอัตราภาคชั้น} &= \text{พิสัย/จำนวนชั้น} \\ &= (5-1)/5 \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ความกว้างของอัตราภาคชั้นเท่ากับ 0.8 จึงมีเกณฑ์การแปรผลข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ยระดับในระดับต่างๆ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00 คะแนน	ความสำคัญมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20 คะแนน	ความสำคัญมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40 คะแนน	ความสำคัญปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60 คะแนน	ความสำคัญน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80 คะแนน	ความสำคัญน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้

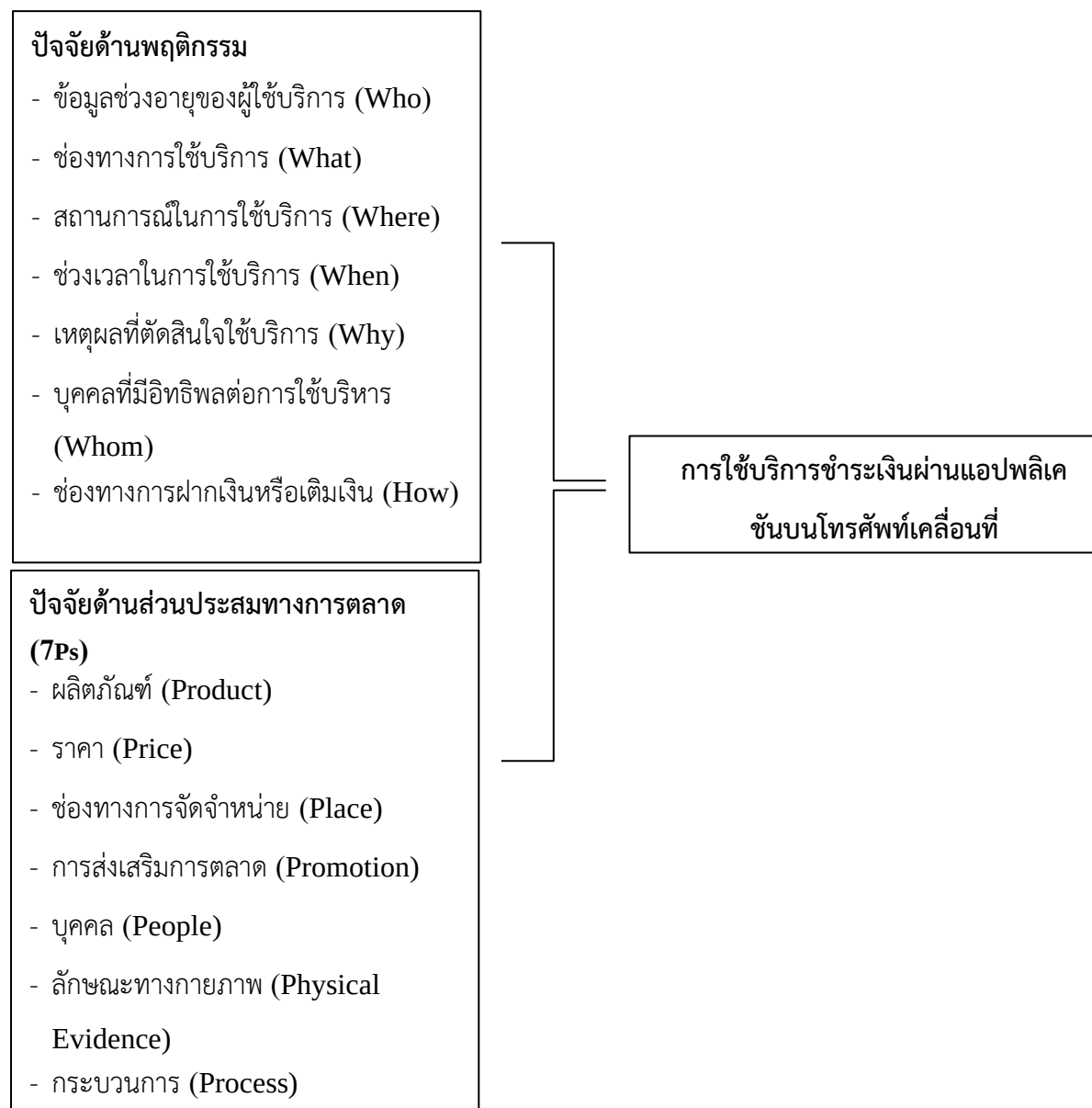
1) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่ม Generation และการใช้บริการ Mobile Payment โดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ Chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่าง Generation X Generation Y และ Generation Z โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 4 ด้วย

สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA) หรือ F-test โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาการใช้บริการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค Generation X Generation Y และ Generation Z โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่ม Generation และการใช้บริการ Mobile Payment จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามของผู้สอบถาม 400 คน ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้งานเฉพาะ e-Money เพียงอย่างเดียว ดังนั้น ในส่วนของการใช้บริการ Mobile Payment จึงประกอบด้วย 2 กลุ่มผู้ใช้งาน คือ กลุ่มผู้ใช้งาน Mobile Banking เพียงอย่างเดียว และกลุ่มผู้ใช้งานทั้ง Mobile Banking และ e-Money สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Chi-Square) โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ผู้ใช้งานในแต่ละ Generation ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ Mobile Payment

H_1 : ผู้ใช้งานในแต่ละ Generation มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ Mobile Payment

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนและร้อยละของผู้ใช้งานในแต่ละ Generation

รายการ	Generation X		Generation Y		Generation Z	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ใช้บริการ Mobile Banking เพียงอย่างเดียว	37	33.6	37	19.5	7	7.0
ใช้บริการทั้ง Mobile Banking และ e-Money	73	66.4	153	80.5	93	93.0
รวม	110	100	190	100	100	100
Chi-square = 23.148, P-Value 0.000**						

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 23.148 และค่า P-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) สรุปได้ว่า ผู้ใช้งานในแต่ละ Generation มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ Mobile Payment โดยผู้ที่ใช้บริการ Mobile Banking เพียงอย่างเดียว อยู่ในกลุ่ม Generation X มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมา คือ Generation Y คิดเป็นร้อยละ 19.5 และ Generation Z คิดเป็นร้อยละ 7.0 ตามลำดับ และผู้ที่ใช้บริการทั้ง Mobile Banking และ e-Money อยู่ในกลุ่ม Generation Z มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.0 รองลงมา คือ Generation Y คิดเป็นร้อยละ 80.5 และ Generation X คิดเป็นร้อยละ 66.4 ตามลำดับ

2. การศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation โดยใช้กรอบทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ผ่านการใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : One-way ANOVA) หรือ F-test โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment ไม่แตกต่างกันในแต่ละ Generation

H_1 : ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment แตกต่างกันในแต่ละ Generation

ตารางที่ 2 ความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation

ปัจจัยด้านส่วน ประสมทาง การตลาด 7Ps	Generation			F-test	P- Value	แปลผล
	Generation X	Generation Y	Generation Z			
ด้านผลิตภัณฑ์	4.63 (มากที่สุด)	4.45 (มากที่สุด)	4.42 (มากที่สุด)	2.006	0.136	ระดับ ความสำคัญไม่ แตกต่างกัน
ด้านราคา	4.54 (มากที่สุด)	4.50 (มากที่สุด)	4.46 (มากที่สุด)	0.607	0.546	ระดับ ความสำคัญไม่ แตกต่างกัน
ด้านช่องทางการ จัดจำหน่าย	4.63 (มากที่สุด)	4.36 (มากที่สุด)	4.42 (มากที่สุด)	2.625	0.074	ระดับ ความสำคัญไม่ แตกต่างกัน
ด้านการส่งเสริม การตลาด	3.85 (มาก)	3.73 (มาก)	3.89 (มาก)	0.764	0.467	ระดับ ความสำคัญไม่ แตกต่างกัน
ด้านบุคคล	4.57 (มากที่สุด)	4.15 (มาก)	4.24 (มากที่สุด)	1.069	0.344	ระดับ ความสำคัญไม่ แตกต่างกัน

ด้านลักษณะทาง	4.52	4.19	4.39	1.989	0.138	ระดับ
กายภาพ	(มากที่สุด)	(มาก)	(มากที่สุด)			ความสำคัญไม่
						แตกต่างกัน
ด้านกระบวนการ	4.75	4.45	4.50	4.662	0.009**	ระดับ
	(มากที่สุด)	(มากที่สุด)	(มากที่สุด)			ความสำคัญ
						แตกต่างกัน

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation ดังนี้

กลุ่ม Generation X ให้ระดับความสำคัญมากที่สุดกับส่วนประสมทางการตลาดทุกด้าน ยกเว้นด้านการส่งเสริมทางการตลาดที่มีระดับความสำคัญมากเท่านั้น โดยด้านกระบวนการมีคะแนนประเมินสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

กลุ่ม Generation Y ให้ระดับความสำคัญมากที่สุดกับส่วนประสมทางการตลาดทุกด้าน ยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านลักษณะทางกายภาพที่มีระดับความสำคัญมากเท่านั้น โดยด้านราคามีคะแนนประเมินสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

กลุ่ม Generation Z ให้ระดับความสำคัญมากที่สุดกับส่วนประสมทางการตลาดทุกด้าน ยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีระดับความสำคัญมากเท่านั้น โดยด้านกระบวนการมีคะแนนประเมินสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบระหว่าง 3 Generation พบว่า ด้านกระบวนการ มีค่า P-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) คือ ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการมีความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment แตกต่างกันในแต่ละ Generation โดยมีแค่กลุ่ม Generation X และ Generation Z เท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านกระบวนการมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่ Generation Y ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคามากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง โดยรายละเอียดผลประเมินความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการใช้ Mobile Payment มีดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ สรุปได้ว่า ทุก Generation ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด โดยเรื่องผู้ให้บริการมีชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านราคา สรุปได้ว่า ทุก Generation ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านราคาในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation X และ Generation Z เรื่องค่าธรรมเนียมในการใช้บริการมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด แต่ Generation Y ค่าธรรมเนียมสูงกว่าการกดเงินสดผ่านตู้ ATM หรือช่องทางอื่นมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สรุปได้ว่า ทุก Generation ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในระดับมากที่สุด โดยเรื่องร้านค้ารองรับการใช้งาน Mobile Payment จำนวนมาก มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation Y และ Generation Z เรื่องการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการติดตั้งแอปพลิเคชันมีระดับความสำคัญมากที่สุด แตกต่างจาก Generation X เรื่องการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการติดตั้งแอปพลิเคชันมีระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านการส่งเสริมการตลาด สรุปได้ว่า ทุก Generation ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านการส่งเสริมการตลาดในระดับมากที่สุด โดยเรื่องส่วนลดและสิทธิพิเศษในการใช้งานแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation X และ Generation Z เรื่องส่วนลดและสิทธิพิเศษในการใช้งานแอปพลิเคชันมีระดับความสำคัญมากที่สุด แตกต่างจาก Generation Y เรื่องส่วนลดและสิทธิพิเศษในการใช้งานแอปพลิเคชันมีระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านบุคคล สรุปได้ว่า Generation X และ Generation Z ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านบุคคลในระดับมากที่สุด แตกต่างจาก Generation Y ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านบุคคลในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation X และ Generation Z เรื่องพนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว พนักงานมีความเข้าใจและเต็มใจให้บริการ และพนักงานสามารถตอบปัญหาหรือข้อสงสัยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมีระดับความสำคัญมากที่สุด แตกต่างจาก Generation Y เรื่องพนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว พนักงานมีความเข้าใจและเต็มใจให้บริการ และพนักงานสามารถตอบปัญหาหรือข้อสงสัยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมีระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านลักษณะทางกายภาพ สรุปได้ว่า Generation X และ Generation Z ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านลักษณะทางกายภาพในระดับมากที่สุด แตกต่างจาก Generation Y ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านลักษณะทางกายภาพในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation X และ Generation Z เรื่องแอปพลิเคชันมีรูปแบบที่ทันสมัย สีสันสะดุดตามีระดับความสำคัญมากที่สุด แตกต่างจาก Generation Y เรื่องแอปพลิเคชันมีรูปแบบที่ทันสมัย สีสันสะดุดตามีระดับความสำคัญมากที่สุด

ด้านกระบวนการ สรุปได้ว่า ทุก Generation ให้ความสำคัญต่อการใช้บริการ Mobile Payment ด้านกระบวนการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตาม Generation เพิ่มเติม พบว่า Generation Y และ Generation Z เรื่องระบบประมวลผลการทำรายการได้อย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด แตกต่างจาก Generation X เรื่องระบบรักษาความปลอดภัยและป้องกันข้อมูลของผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง การใช้บริการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค Generation X Generation Y และ Generation Z สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานในแต่ละ Generation และการใช้ Mobile Payment โดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ Chi-square พบว่า ผู้ใช้งานในแต่ละ Generation มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการ Mobile Payment ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ผู้ใช้บริการ Mobile Banking เพียงอย่างเดียว อยู่ในกลุ่ม Generation X มากที่สุด และผู้ใช้บริการทั้ง Mobile Banking และ e-Money ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม Generation Z และ Generation Y ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภูมิ ลีเจริญกิจคุณ (2561 : 55) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้ Mobile Banking ของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า อายุและพฤติกรรมการใช้บริการ Mobile Banking ด้านความถี่ในการใช้บริการของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ วรวรรณพร หวลมานพ (2558 : 79) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน เคโมบายแบงก์กิ้งพลัส ของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันเคโมบายแบงก์กิ้งพลัส

2. ผลการศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation โดยใช้สถิติ F-test พบว่า ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการมีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment แตกต่างกันในแต่ละ Generation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดย Generation X และ Generation Z ให้ความสำคัญด้านกระบวนการมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาฏ สุทธิวงษ์ (2562 : 66) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านกระบวนการในการรับรู้ความง่ายของการใช้งาน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) มากที่สุด แต่ Generation Y ให้ความสำคัญด้านราคามากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์พร เหมือนหลิ่ง (2558 : 46) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้บริการทางการเงินผ่าน Mobile Banking Application ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและ

ปริณทผล ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านราคามีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้บริการ Mobile Banking Application เนื่องจากการเปรียบเทียบค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมในอัตราที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การใช้บริการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้บริโภค Generation X Generation Y และ Generation Z ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ของผู้ใช้งานในแต่ละ Generation และการใช้บริการ Mobile Payment พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่ม Generation X เป็นกลุ่มที่มีการใช้บริการ e-Money น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ให้บริการ e-Money จึงควรกระตุ้นการใช้งานของ Generation X โดยเฉพาะการชำระค่าสินค้าหรือบริการผ่านช่องทาง Online เพิ่มมากขึ้น โดยการพัฒนาด้านกระบวนการ เพื่อให้ Generation X มั่นใจถึงความปลอดภัยในการใช้งานมากขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาความแตกต่างของระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment เปรียบเทียบระหว่างประชากรในแต่ละ Generation พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละ Generation ให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในด้านกระบวนการ โดยที่ Generation X และ Generation Z ให้ความสำคัญในด้านกระบวนการเป็นอันดับหนึ่ง แตกต่างจาก Generation Y ที่ให้ความสำคัญด้านราคาเป็นอันดับหนึ่ง ดังนั้นผู้ให้บริการ Mobile Payment จึงควรเน้นกลยุทธ์ในด้านกระบวนการ เพื่อให้เหมาะสมกับ Generation X และ Generation Z โดยการให้ความสำคัญในเรื่องการมีระบบรักษาความปลอดภัยที่สามารถป้องกันข้อมูลของผู้ใช้บริการ ระบบประมวลผลการทำรายการที่มีความรวดเร็ว ขั้นตอนการใช้งานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน และการแจ้งเตือนผ่าน SMS หรือ อีเมล เมื่อมีการใช้งาน ส่วน Generation Y ควรเน้นกลยุทธ์ด้านราคา ที่มีค่าธรรมเนียมที่มีความเหมาะสม และถูกกว่าการกดเงินสดผ่านตู้ ATM

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1. ในงานวิจัยครั้งถัดไป อาจทำการเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการวิจัย และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงแอปพลิเคชัน Mobile Payment ในอนาคต

2.2. การวิจัยครั้งนี้เน้นปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการ Mobile Payment ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเพิ่มปัจจัยอื่นๆเข้ามาร่วมด้วย อาทิเช่น ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง ปัจจัยความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านทัศนคติ

เอกสารอ้างอิง

- ณวัณภูมิ ลีเจริญกิจคุณ. (2561) พฤติกรรมการใช้บริการ *Mobile Banking* ของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก2. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นุชนาฏ สุทธิวงษ์. (2562) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งใจเลือกใช้บริการการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันเงินอิเล็กทรอนิกส์ (*e-Money*) ในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตการจัดการการเงินและการธนาคาร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- บริษัท กูเกิล (ประเทศไทย) จำกัด. (2563). Google, Temasek และ Bain & Company คาดมูลค่าเศรษฐกิจดิจิทัลไทยแตะ 5.3 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2568. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://thailand.googleblog.com/2020/11/google-temasek-bain-company-53-2568.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). มูลค่าการชำระเงินผ่านระบบการชำระเงินและช่องทางต่างๆ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=682&language=th
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.1213.or.th/th/serviceunderbot/payment/Pages/mobile-payment.aspx>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). กระแส Contactless Payment ดึง...ฐานลูกค้าใหม่สู่ Mobile Banking และ e-Wallet. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Contactless-Payment-FB-140920.aspx>
- สุรีย์พร เหมืองหลิง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้บริการทางการเงินผ่าน *Mobile Banking Application* ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต พาณิชยศาสตร์และการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร หวลมานพ. (2558). พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชันเคมโบายแบงก์กิ้งพลัสของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ. การบริหารสื่อสารมวลชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ
จังหวัดอำนาจเจริญ

**Development of Systems and Mechanisms on Strategic Implementation
at Primary Care Unit, Amnat Charoen Province**

วุฒิพงษ์ สินทรัพย์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ

Wuttipong Sinsap

Amnatcharoen Provincial Health Office

E-mail : s.siw480@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Loops) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปฏิบัติงานแผนกลยุทธ์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก จำนวน 108 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจสภาพปัญหาแบบประเมินความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ และแบบรายงานผลการประเมินปฏิบัติงานและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 108 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (56.60%) อายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (66.10%) ประสบการณ์ทำงานด้านยุทธศาสตร์สาธารณสุขเฉลี่ย 14 ปี ระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ ประกอบด้วย 1)การค้นหาปัญหาและวางแผน 2) กำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมและพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ 3)การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ 4)ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 5) การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล และ 6)การปรับปรุงและสะท้อนผล ส่วนสภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=2.67, \sigma = 0.43$) และผลการประเมินการดำเนินงานทั้งหมด 58 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 47 ตัวชี้วัด (81.03%) ไม่ผ่านเกณฑ์ 11 ตัวชี้วัด (18.97%)

สรุป: ผลการวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัตินี้ไปดำเนินการในหน่วยงาน

คำสำคัญ : ระบบและกลไก; การนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ; หน่วยบริการสุขภาพ

* วันที่รับบทความ: 9 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กรกฎาคม 2565

Received: June 9, 2022; Revised: July 4, 2022; Accepted: July 5, 2022

Abstracts

The purpose of this research were to develop and assess the system and mechanism for implementing the strategic plan of primary care units, Amnat Charoen Province. It was a participatory action research (Participatory Action Research: PAR) carried out in 2 loops. 108 of participants were the strategic plan operators who qualified according to the inclusion criteria and exclusion criteria. Collect data were using a problem condition surveys, theoretical reasonableness and feasibility assessment form and a performance appraisal report form. The data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation.

Results showed that 108 of total participants, mostly male (56.60%), mean age 44 years, graduated with a bachelor's degree (66.10%), average 14 years working experience in public health strategy. The Systems and Mechanisms on Strategic Implementation at Primary Care Unit were to 1) Finding problems and planning 2) formulating policies that were concrete and ready for implementation 3) Implementation of the plan 4) transfer knowledge and understanding to all relevant personnel 5) control, control, monitor and evaluate, and 6) improve and reflect results. Implementation strategic plans of health networks overall, the results were moderate ($\mu=2.67, SD.= 0.43$) and the results of the overall performance assessment of 58 indicators passed 47 indicators (81.03%), failed 11 indicators (18.97%).

Conclusion: This research resulted in implementation of strategic plan to achieve the goal. Therefore, relevant agencies should implement a system and mechanism for implementing this strategic plan in their departments.

Keywords: Systems and Mechanisms; Strategic Implementation; Primary Care Unit.

บทนำ

การบริหารกลยุทธ์มีความสำคัญกับเป้าหมายระยะยาวขององค์กร กล่าวได้ว่าสิ่งสำคัญในการบริหารกลยุทธ์ คือ การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติเพื่อให้ผลการดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ ดังความปรากฏตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการให้องค์กรภาครัฐนำแนวคิดการบริหารกลยุทธ์มาใช้ เพื่อให้องค์กรมีการกำหนดทิศทาง และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ (นิชาภา ยนจอหอ, นงลักษณ์ จินตนาติก และสุจิตรา เหลืองอมรเลิศ, 2561 : 127-135) ทั้งนี้ความสำเร็จของการนำยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขไปสู่การปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการประกอบด้วย ความชัดเจนของแผนพัฒนาฯ การรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความตระหนักถึงภารกิจและความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วน (Kaplan, & Norton, 2005 : 72-80 ; Daft, 2008 : 56 & Conveney, Ganster, Hartlen, & King, 2003 : 45) ภายใต้ทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ระบบและกลไกการบริหารจัดการจากแผนสู่การปฏิบัติที่มีความเชื่อมโยงกันในระดับต่างๆ ทั้งนี้กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาความเป็นเลิศ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การบริการ การบริหารบุคลากร และการบริหารด้วยธรรมาภิ

บาล เพื่อขับเคลื่อนทุกหน่วยงานไปสู่เป้าหมายประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข และระบบสุขภาพยั่งยืน (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. กระทรวงสาธารณสุข, 2561 : 45)

การพัฒนาองค์กรให้มีรูปแบบการบริหารยุทธศาสตร์แบบบูรณาการจะดีและเหมาะสมกับองค์กร เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการป้องกันปัญหาการสร้างทางเลือกที่เป็นประโยชน์มีการตัดสินใจที่ดี ช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจแนวทางการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ลดช่องว่างและความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน เพิ่มการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารตั้งแต่การวางแผนยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล ตลอดจนการเสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารยุทธศาสตร์ที่ช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่ง Kaplan and Norton (2005 : 72-80) สรุปได้ว่าการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จนั้น จะต้องใช้เวลาและความสามารถมากกว่าการวางแผนยุทธศาสตร์อย่างมีคุณภาพ จึงมีข้อเสนอให้ยุทธศาสตร์เป็นศูนย์กลางของระบบการบริหารและกระบวนการปฏิบัติงาน รวมถึงอธิบายวิธีการหรือแนวทางการพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรไปสู่องค์กรที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ต้องมีการเปลี่ยนแปลง 5 ประเด็นคือ (1) การเปลี่ยนแปลงจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร (2) การนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แปลงเป็นแผนงาน/โครงการที่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม (3) ปรับสร้างความเชื่อมโยงบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ในองค์กรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่วางแผนไว้ (4) การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กรมีความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการและยุทธศาสตร์ขององค์กร และ (5) จัดวางระบบ/ระเบียบให้มีการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นกระบวนการและมีความต่อเนื่อง

ในทำนองเดียวกันสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญที่ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สาธารณสุขในพื้นที่โดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้หน่วยงานได้ถ่ายทอดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสาธารณสุขทุกปี โดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผล ซึ่งกลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุขที่ได้ดำเนินการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สุขภาพของอำเภอในระดับหนึ่ง แต่ข้อมูลขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สาธารณสุขยังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อจะได้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่สำคัญจากผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ บทบาทของผู้มีองค์กรมีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดนโยบาย และมาตรการสนับสนุน การสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์กร (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ, 2563 : 56) ดังผลการประเมินตัวชี้วัดตั้งแต่ปี พ.ศ.2560-2563 พบว่า ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 9.43%, 13.24%, 13.24 และ 26.42% ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสำรวจสภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจูงใจค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถองค์กร และการจัดการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ แต่ที่น่าสังเกตว่า ด้านการมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ และการจัดทำแผนปฏิบัติการรายปีมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญได้เห็นความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งต้องนิเทศติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด และให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ จึงได้เริ่มมีระบบการนิเทศติดตาม ประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติงาน หน่วยงานสาธารณสุขระดับอำเภอ พร้อมจัดลำดับอำเภอ (Ranking) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2548 เป็นต้นมา ดำเนินการปีละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นการเร่งรัดการดำเนินงาน และประกอบการพิจารณาความดีความชอบ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอำเภอ แต่งตั้งคณะทำงานในการจัดทำหลักเกณฑ์และเครื่องมือเพื่อใช้ในการประเมินผล และแต่งตั้งทีมประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานระดับจังหวัด โดยปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานและรูปแบบการประเมินประสิทธิผลทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของชาติ รัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข และเขตสุขภาพที่ 10 แต่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ของผู้นิเทศ การสื่อสาร การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นิเทศติดตาม ประเมินผลและผู้รับการนิเทศ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ, 2563 : 35)

แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับผลการทบทวนวรรณกรรมซึ่งพบว่าระบบเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ได้ผลออกมาตามต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบโดยทั่วกันไม่ว่าจะอยู่ในรูปเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือโดยวิธีการอื่นๆ องค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ส่วนกลไกเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน (สาระ มุขดี, ขจี พงศธร วิบูลย์ และยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2559 : 97-106) หรือระบบและกลไก เป็นขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่างๆ เป็นกลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและขับเคลื่อนกระบวนการโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเชื่อว่าผู้ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive) เป็นผู้กระทำ (Active) หรือผู้ร่วมกระทำ (Participant) หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขา (On Them) เป็นการวิจัยโดยพวกเขาและเพื่อพวกเขา (By Them and for Them) กล่าวคือ ผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นทั้งผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติและผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น นอกจากนั้นบทบาทของผู้วิจัยก็เปลี่ยนไปด้วย จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ดีจากภายนอก (Outside Expert) ก็กลายเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เสมอภาคกัน (วิโรจน์ สารรัตน์, 2558 : 45) นอกจากนั้นการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจหรือเพื่อหาความรู้ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนเนื่องจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนนั้น

การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับในองค์กรที่จะต้องเข้ามาดูแลรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องใช้ศิลปะในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้บุคลากร ได้รับรู้และสนใจให้บุคลากรทุกระดับยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องทำการปรับสภาพแวดล้อมภายในองค์กรให้รองรับ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก รวมทั้งจะต้องมีการดำเนินการด้านอื่นเพื่อ สนับสนุนให้การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิผล (เกริกยศ ชลายนเดชะ (2564 : ออนไลน์)) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความเป็นนามธรรมทั้งหมดของแผนกลยุทธ์ไปสู่ความเป็นรูปธรรม โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดกับขั้นตอนของการกำหนดกลยุทธ์ และขั้นตอนการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ มี 8 ขั้นตอน คือ การตรวจสอบความชัดเจนของแต่ละกลยุทธ์ การตรวจสอบตัวชี้วัดหรือมาตรการการวัดที่มีอยู่ การพัฒนามาตรการการวัดใหม่ การดำเนินการตามมาตรการการวัดใหม่ การวิเคราะห์และออกแบบระบบรายงาน การดำเนินกิจกรรมทางกลยุทธ์ การทำแผนติดตามความก้าวหน้า และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังผลการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ซึ่งพบว่า ระบบและกลไกที่สถาบันใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .62 และไม่มีระบบและกลไกที่ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ผู้วิจัยจึงได้ร่างแผนผังระบบและกลไกของทุกเกณฑ์ขึ้นจากแนวปฏิบัติที่สถาบันดำเนินการอยู่ให้ชัดเจนขึ้นในรูปแผนผังประกอบกับคำสั่งคณบดี รวม 8 คำสั่ง 12 แผนผังระบบ ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นพื้นฐานของสถาบันเพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันและเป็นพื้นฐานแนวปฏิบัติดำเนินพันธกิจของสถาบัน (สาระ มุขดี, ขจี พงศธรวิบูลย์ และ ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2559 : 97-106) ในทำนองเดียวกับเกริกยศ ชลายนเดชะ (2564 : ออนไลน์) ที่พบว่า ปัญหาการดำเนินงานด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันและแผนปฏิบัติการไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ การมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละด้านไม่ชัดเจน ขาดขวัญ กำลังใจตลอดจนแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอ ยังไม่มีระบบการทำงานเป็นทีมและพัฒนาทีมเท่าที่ควร รวมถึงด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผลมีขั้นตอนที่ไม่ชัดเจน และไม่ต่อเนื่องตามระยะเวลาที่กำหนด

จากการประมวลเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำยุทธศาสตร์สุขภาพไปสู่การปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีการดำเนินการค้นหาปัญหาและวางแผน โดยกำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมและพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติโดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เพื่อให้การนำไปปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล การควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยประเมินตัวชี้วัดที่เป็นผลลัพธ์และการปรับปรุงและสะท้อนผล โดยการสะท้อนข้อมูลและ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพเกิดการพัฒนายุทธศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบและกลไก และประเมินผลการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดอำนาจเจริญ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินผลระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดอำนาจเจริญโดยให้เครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การกำหนดแนวทาง และวางแผนแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบผสมผสานทั้งข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและครบถ้วน อันจะนำไปสู่ข้อค้นพบอื่นๆ ที่มีประโยชน์ต่อการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติต่อไป

2. **การเลือกพื้นที่ศึกษา** การเลือกพื้นที่ทำการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากข้อมูลสถานะสุขภาพ พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 376,350 คน อัตราเกิดของประชากรจังหวัดอำนาจเจริญ เท่ากับ 6.99 ต่อประชากรพันคน อัตราการตาย 4.17 ต่อการเกิดมีชีพพันคน อัตราตาย 9.13 ต่อประชากรพันคน และอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ - 0.014% กลุ่มโรคที่เป็นสาเหตุการป่วยส่วนใหญ่ คือ โรคเบาหวาน อัตราป่วย 25,520 ต่อแสนประชากร รองลงมาคือ โรคความดันโลหิตสูงที่ไม่มีสาเหตุนำ อัตราป่วย 19,561 ต่อแสนประชากร โรคเนื้อเยื่อผิดปกติอัตราป่วย 15,822 ต่อแสนประชากร และจากการทบทวนผลการประเมินตัวชี้วัดตั้งแต่ปี พ.ศ.2560-2563 พบว่า ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 9.43% , 13.24%, 13.24 และ 26.42% ตามลำดับ

3. ผู้ร่วมวิจัย และบทบาทของผู้ร่วมวิจัย

3.1 **ผู้ร่วมวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ผู้ร่วมวิจัยเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกและคัดออก คือ เป็นหัวหน้ากลุ่มงาน/ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศหรือตัวแทนหรือผู้ปฏิบัติงานแผนยุทธศาสตร์ในกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ 12 คน โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชน 12 คน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 7 คน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 77 คน รวม 108 คน

3.2 บทบาทของผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทตามกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของวิโรจน์ สารัตนะ (2558 : 45) ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน

4. ขั้นตอนการวิจัย การวิจัยแบ่งเป็น 2 วงรอบ (Loops) 10 ขั้นตอน ดำเนินการตั้งแต่สิงหาคม 2563- กันยายน 2564 โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ(Preparation) แบ่งเป็น 2 ระยะโดยแต่ละระยะประกอบด้วย กิจกรรมต่างๆ ดังรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การชี้แจงแนวคิดและแนวปฏิบัติ (สิงหาคม 2563) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยให้รับรู้และเข้าใจ เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามจรรยาบรรณที่ว่า ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ และการแสดงบทบาทของวิจัยว่าการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะแสดงบทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งบทบาทอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบวิธีวิจัย โดยการนั่งประชุมสนทนากับแบบโต๊ะกลม (Round Table)

ระยะที่ 2 การเสริมพลังความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย (สิงหาคม 2563) โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 2 วัน ดังนี้ (1) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (2) เทคนิคการวางแผนเชิงปฏิบัติการและการนำแผนสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (3) เทคนิคการสังเกตและ การบันทึกข้อมูล (4) เทคนิคการระดมสมองและการถอดบทเรียน และกิจกรรม คือ (1) จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแผนการดำเนินงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดในบทที่ 3 เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยร่วมกันทั้ง 10 ขั้นตอน (2) ถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ของขั้นตอนการเตรียมการ และ(3) สสำรวจสภาพปัญหาการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติ (กันยายน 2562) โดยมีกิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมการตั้งศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ ให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันระดมสมองคิดอย่างเต็มที่ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่มีและเคยทำกันมาเพื่อหาคำตอบว่า "หากต้องการการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ต้องพัฒนาทักษะด้านใดบ้าง แต่ละทักษะนั้นมีแนวทางในการพัฒนาได้อย่างไร " โดยให้มีการสรุปผลและนำเสนอผลการระดมสมองเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย 2) กิจกรรมผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาเชิงทฤษฎีแก่ผู้ร่วมวิจัย เป็นเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม และเรียบเรียงเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในบทที่ 2 เป็นเนื้อหาที่ให้คำตอบในเชิงทฤษฎีต่อคำถาม ดังนั้น กิจกรรมนี้ผู้วิจัยจะเกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบ จะสร้างทัศนคติที่ดีให้กัน ให้เกิดความตระหนักว่าทฤษฎีจะช่วยย่นระยะทางการลองผิดลองถูกให้สั้นลงได้ และสร้างแนวคิดคิดให้ผู้ร่วมวิจัยได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันระหว่างการศึกษา ทฤษฎีและการส่งเสริม สนับสนุนและการปฏิบัติ หรือนักวิจัย นักทฤษฎี และนักปฏิบัติ ว่าหากทำให้เกิดขึ้นได้ ก็จะทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และ3) กิจกรรมการพบกันของธารสอง

สาย สายประสบการณ์และสายวิชาการ(ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี) เพื่อให้มีการบูรณาการความรู้เชิงวิชาการที่ได้รับ (ในกิจกรรมข้อ 2) เข้ากับสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิดและกำหนด (ในกิจกรรมข้อ 1) (กันยายน 2562) ผลจากการบูรณาการร่วมกัน อาจเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ (1) ยืนยันเอาตามสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยกำหนดในกิจกรรมข้อ 1 หรือ (2) เปลี่ยนความคิดใหม่ ยึดเอาตามแนวทางวิชาการที่ผู้วิจัยนำไปถ่ายทอดให้ หรือ (3) บูรณาการเข้าด้วยกันระหว่างสิ่งที่พวกเขาคิดแต่แรกและทฤษฎีใหม่ที่ได้รับเพิ่มเติมเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการที่มีองค์ประกอบดังนี้ (1) สภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติที่เคยเป็นมา (2) สภาพปัจจุบัน (3) สภาพปัญหา (4) สภาพที่คาดหวัง (5) ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อบรรลุสภาพที่คาดหวัง (6) ทางเลือกที่คัดสรรเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อบรรลุสภาพที่คาดหวัง และ(7) รายละเอียดของโครงการเพื่อการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) (ตุลาคม-มีนาคม 2563) โดยผู้วิจัยยังคงมีบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ โดยมุ่งให้บรรลุผลในโครงการฯ ที่กำหนดไว้จากขั้นตอนที่ 2 คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง พิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดทีมงาน การแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน การจัดระบบการติดตามผล เป็นต้น ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ โครงการพัฒนาระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดอำนาจเจริญ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (Observing) (มีนาคม 2563) เป็นการสังเกตเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผลมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการสังเกตผลตามสภาพจริงของการดำเนินงานที่คาดหวังและไม่คาดหวัง จุดเด่น จุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ/กิจกรรมและร่วมกันสรุปสิ่งที่กระทำสำเร็จไม่สำเร็จสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น และ 2) กิจกรรมการสังเกตผลและรายงานผล โดยใช้รูปแบบและวิธีการสังเกตตามที่ร่วมกันกำหนดในกิจกรรมข้อ 1

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) (เมษายน 2563) ในขั้นตอนนี้เป็นการนำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน มาใช้เป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เน้นการระดมสมอง พูดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ เป็นการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์จากผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

ปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและสามารถเผยแพร่ ศึกษาเรียนรู้ได้

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) (เมษายน 2563) ในวงจรใหม่ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมทบทวนผลการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนข้อมูลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา พร้อมทั้งให้นำเสนอผลการประเมินเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการพัฒนาตามผลการประเมินทั้งก่อนและหลังการนำโครงการสู่การปฏิบัติ เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปฐมภูมิ ตามตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมพัฒนาขึ้น รวมทั้งนำเสนอให้เห็นถึงสิ่งที่บรรลุความคาดหวังและสิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวัง และ 2) กิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำทางเลือกที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันประเมิน นำมาจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-Acting) (เมษายน-กันยายน 2563) เพื่อแก้ปัญหาที่ใหม่ ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้แผนปฏิบัติการใหม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และเพื่อร่วมกันพิจารณาทบทวนแก้ไขเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานใหม่ และ 2) กิจกรรมการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการใหม่ที่ได้จากการจัดทำร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกต (Reserving) (เมษายน-กันยายน 2563) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 คือ เป็นการสังเกตเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เป็นผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมกำหนดรูปแบบและวิธีการสังเกตผล วัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการสังเกตผลตามสภาพจริงของผลการดำเนินการที่คาดหวังและไม่คาดหวัง จุดเด่นจุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ/กิจกรรมและร่วมกันสรุปสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข และการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น และ 2) กิจกรรมการสังเกตผล และรายงานผล โดยใช้รูปแบบและวิธีการสังเกตตามที่ร่วมกันกำหนดในกิจกรรมข้อ 1

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผล (Reflecting) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 คือ นำเอาเทคนิคการถอดบทเรียนมาใช้เป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เน้นการระดมสมอง พูดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ เป็นการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์จากผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนและผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (กันยายน 2563) มี 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถอดบทเรียนศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 6-9 และ 2) กิจกรรมประชุมเชิงวิชาการ จุดมุ่งหมายเพื่อ

(1) สรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1-9 และ (2) หาข้อสรุปในประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และองค์ความรู้จากการปฏิบัติ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007:45) ซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) แบบสังเกต (Observation) 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และเป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examine/Record)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ แบ่งเป็น 2 วงรอบ โดยวงรอบที่ 1 เดือนสิงหาคม 2562 – มีนาคม 2563 และวงรอบที่ 2 เดือนเมษายน-กันยายน 2563 เพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดและแฝงเร้นจากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 10 ขั้นตอน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือวิจัย ที่ได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ มีดังนี้

1) ข้อมูลลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์รับผิดชอบงานงานแผนงานและการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

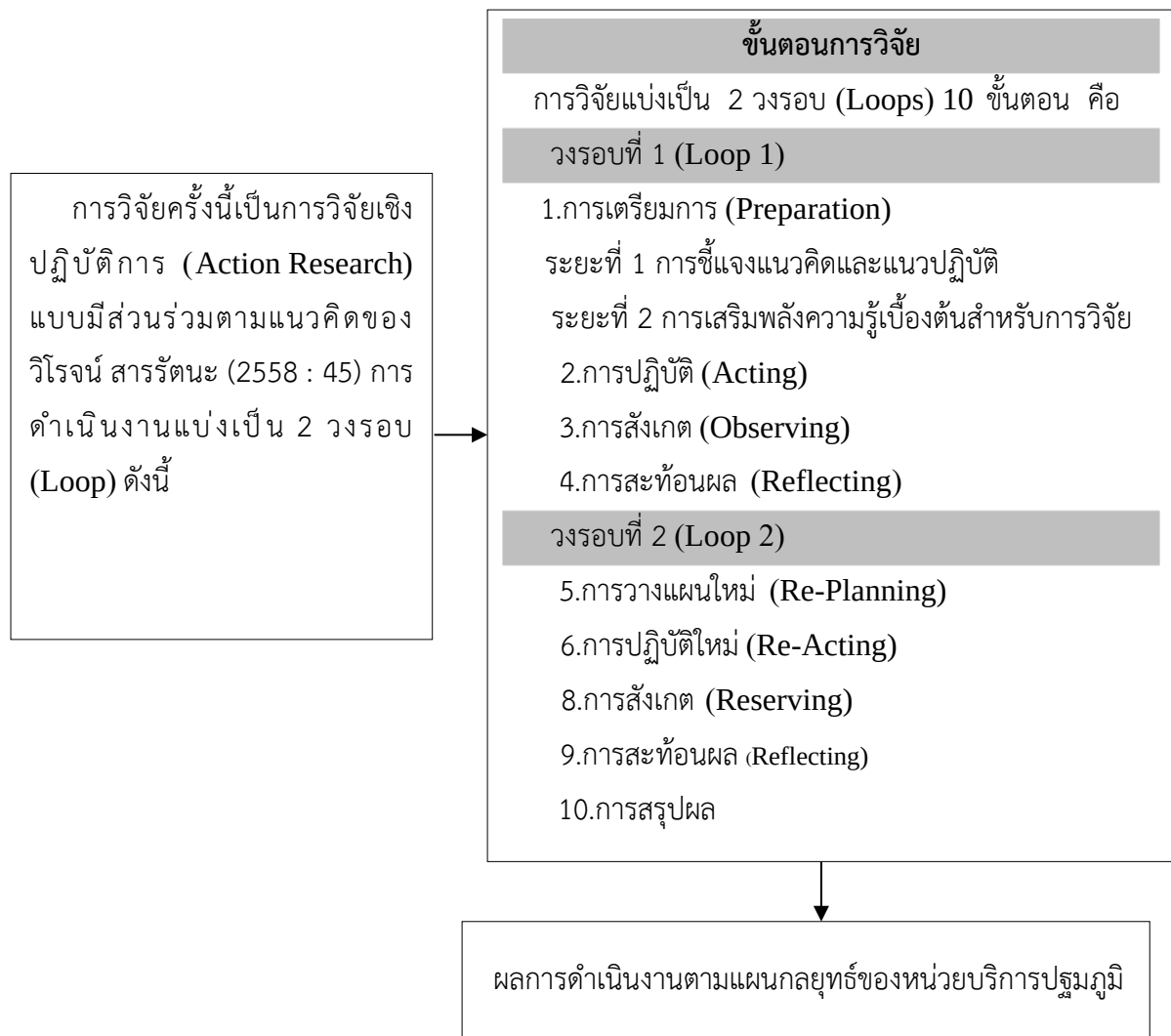
2) ข้อมูลสภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพจังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) ข้อมูลการประเมินตัวชี้วัด วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และร้อยละ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยให้เครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกและคัดออก คือ เป็นหัวหน้ากลุ่มงาน/ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศหรือตัวแทน หรือผู้ปฏิบัติงานแผนยุทธศาสตร์ในกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทตามกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของวิโรจน์ สารัตนะ (2558 : 45) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลใน

รูปแบบผสมผสานทั้งข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและครบถ้วน อันจะนำไปสู่ข้อค้นพบอื่นๆ ที่มีประโยชน์ต่อการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ดังรายละเอียดตามกรอบแนวคิดแผนที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1.กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 108 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (56.60%) อายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (66.10%) ประสบการณ์ทำงานด้านยุทธศาสตร์สาธารณสุขเฉลี่ย 14 ปี แต่สภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=2.67, \sigma = 0.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจูงใจค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu=3.03, \sigma = 0.78$) รองลงมา คือ ด้านความสามารถองค์กร ($\mu=2.91, \sigma = 0.67$) และด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ($\mu=2.94, \sigma = 0.62$) ตามลำดับ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ด้านการมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ ($\mu=2.03, \sigma = 0.03$) และการจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี ($\mu=2.33, \sigma = 0.91$) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน แสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทางประชากร (N= 108)

ลักษณะทางประชากร		n(%)
เพศ	ชาย	61(56.50)
	หญิง	47(43.50)
อายุ (ปี)	$\mu(\sigma)= 43.54(7.05)$	
	Min = 28.00, Max = 56.00	
ระดับการศึกษา	อนุปริญญา	17(15.70)
	ปริญญาตรี	66(61.10)
	ปริญญาโทและสูงกว่า	25(23.20)
ประสบการณ์ทำงานด้านการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (ปี)		
	$\mu(\sigma)= 14.22(6.55)$	
	Min= 5.00, Max= 25.00	

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพจังหวัดอำนาจเจริญ (N= 108)

ด้าน	$\mu(\sigma)$	ระดับสภาพการนำแผนกลยุทธ์
		ไปปฏิบัติ
1.ความสามารถองค์กร	2.91(0.67)	ปานกลาง
2.การจัดการความขัดแย้ง	2.67(0.86)	ปานกลาง
3.การบริหารการเปลี่ยนแปลง	2.94(0.62)	ปานกลาง
4.การมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ	2.03(0.03)	น้อย

5.การจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี	2.33(0.91)	น้อย
6.วัฒนธรรมองค์การ	2.89(0.62)	ปานกลาง
7.การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะสั้น	2.63(0.83)	ปานกลาง
8.การจูงใจ	3.03(0.78)	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	2.67(0.43)	ปานกลาง

3. ผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทั้งหมด 58 ตัวชี้วัด พบว่า ผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์ 47 ตัวชี้วัด (81.03%) ไม่ผ่านเกณฑ์ 11 ตัวชี้วัด (18.97%) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านส่วนใหญ่ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์ และการแพทย์แผนไทยมีประสิทธิภาพ 6 ตัวชี้วัด (24.00%) จากตัวชี้วัดทั้งหมดในด้านนี้ 25 ตัวชี้วัด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผลการประเมินตัวชี้วัดการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดอำนาจเจริญ

ยุทธศาสตร์สุขภาพ	KPI (รวม)	ผลการประเมิน n(%)	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1.ระบบส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและควบคุมโรค มีประสิทธิภาพประชาชนสุขภาพดี และพึ่งตนเองได้	13	9(69.23)	4(30.77)
2.หน่วยงานสาธารณสุขได้รับการรับรองมาตรฐาน	3	3(100.00)	0(0.00)
3.ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ	1	1(100.00)	0(0.00)
4.ระบบคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพ	3	3(100.00)	0(0.00)
5.ระบบบริการทางการแพทย์ และการแพทย์แผนไทย มีประสิทธิภาพ	25	19(76.00)	6(24.00)
6.ภาคีเครือข่ายสุขภาพมีความเข้มแข็ง	3	3(100.00)	0(0.00)
7.ระบบควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง มีประสิทธิภาพ	4	4(100.00)	0(0.00)
8.บุคลากรเพียงพอ มีสมรรถนะ และมีความสุข	3	2(50.00)	1(50.00)
9.มีการพัฒนางานวิจัยและการจัดการความรู้ ด้านสุขภาพในองค์กร	1	1(100.00)	0(0.00)
10.ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีคุณภาพ	2	2(100.00)	0(0.00)
โดยรวม	58	47(81.03)	11(18.97)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สุขภาพเครือข่ายสุขภาพจังหวัดอำนาจเจริญ โดยการค้นหาปัญหาและวางแผน กำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมและพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้การนำไปปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยประเมินตัวชี้วัดที่เป็นผลลัพธ์และการปรับปรุงและสะท้อนผล พบผลเช่นเดียวกับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพระดับปทุมภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลและการปรับปรุงและสะท้อนผล (บุญเลิศ พิมศักดิ์, ปิติ ทั้งไพศาล, เสฐียรพงษ์ ศิวินา, 2562 : 24-32) ในทำนองเดียวกับการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานีที่มีการปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ และสะดวกทัดเทียมกัน โดยการพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัย ความพร้อมบุคลากรและเครื่องมือมีเพียงพอและประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ สะดวก และรวดเร็ว (กาญจน์หทัย กองภา, สมิหรา จิตตลดากร, 2564 : 152-164) และรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินระบบและกลไกการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติของหน่วยบริการปทุมภูมิ พบว่า ผลการดำเนินงานตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 47 ตัวชี้วัด (81.03%) ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่าน จำนวน 11 ตัวชี้วัด (18.97%) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านส่วนใหญ่ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์และการแพทย์แผนไทยมีประสิทธิภาพ จำนวน 6 ตัวชี้วัด (24.00%) จากตัวชี้วัดทั้งหมดในด้านนี้ 25 ตัวชี้วัด พบผลเช่นเดียวกับการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพระดับปทุมภูมิจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ความสำเร็จของการบริหารยุทธศาสตร์ระดับคะแนน 4 และ 5 โดยรวม 85.29% (บุญเลิศ พิมศักดิ์, ปิติ ทั้งไพศาล, เสฐียรพงษ์ ศิวินา, 2562 : 24-32) สอดคล้องกับการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติของเทศบาลตำบลลำพูน พบว่า ประสิทธิภาพการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติทั้ง 7 ด้านไปปฏิบัติโดยดูจากจำนวนโครงการที่นำไปปฏิบัติจริง ดังเช่นโครงการที่บรรจุไว้ในแผนสามปี พ.ศ.2557 ไปปฏิบัติจริงจากทั้งหมดที่บรรจุไว้ในแผนสามปี ปี พ.ศ.2557 จำนวน 137 โครงการ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (70.80%) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านลำดับค่าร้อยละสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุดได้กล่าว คือ ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาและการกีฬา และยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขนำไปปฏิบัติจริง (87.50%) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์ด้านการเมือง การบริหาร นำไปปฏิบัติจริง (82.92%) ยุทธศาสตร์ด้านสังคมและวัฒนธรรม นำไปปฏิบัติจริง (63.63%) ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำไปปฏิบัติจริง (62.50%) ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานนำไปปฏิบัติจริงคิดเป็นร้อยละ 47.60 และยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติจริง (46.12%) ตามลำดับ (เอกชัย สุระจินดา และดวงใจ พุทวงศ์, 2559 : 434-450)

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สุขภาพครั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้บริหารได้เข้าใจถึงวิสัยทัศน์องค์กรเป็นอย่างดี การถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องชัดเจน ชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียขององค์กรได้ มีศักยภาพในการกระตุ้น การจูงใจให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดี สนับสนุนทรัพยากรในการบริหารจัดการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และสร้างขวัญกำลังใจความร่วมมือของบุคลากร ทั้งการเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ อีกทั้งกระบวนการทำงานและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการวางแผน ปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะการทำงานและการบริหารจัดการที่ดี มีทักษะด้านการวางแผน การจัดการที่มีทักษะในการจัดผู้รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม มีศิลปะการสื่อสาร การประสานงานเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ดีและเกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานและการประเมินผล มีเทคนิคในการติดตาม ควบคุมประเมินผลและรายงานผลต่อที่ประชุมและประชาสัมพันธ์ไปยังบุคลากรและบุคคลทั่วไปได้ทราบความคืบหน้าการดำเนินงาน สอดคล้องกับกระบวนการนโยบายคนไทยไร้พุงไปปฏิบัติที่จังหวัดสตูล พบว่า การถ่ายทอดนโยบายปฏิบัติตามระดับการบังคับบัญชา ไม่มีการจัดการใหม่แต่จะมอบหมายงานตามภาระงานประจำ และมอบหมายงานตามศักยภาพของผู้รับผิดชอบงาน การจัดทำข้อมูลมีการสำรวจข้อมูลและจัดเก็บโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การจัดทำแผนงานโครงการโดยบูรณาการเข้ากับแผนงานควบคุมและป้องกันโรคไม่ติดต่อ แผนงานโครงการเน้นเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กระบวนการดำเนินงานปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เน้นกิจกรรมการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ การสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายการสนับสนุนค้ำประกันจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สุทธิชาติ เมืองปาน, 2558 : 35)

เช่นเดียวกับนโยบายเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในเรือนจำสู่การปฏิบัติในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 3 พบว่า การประเมินผลกระบวนการนโยบายสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ (1) ความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ให้ผู้ต้องขังทุกรายในเรือนจำได้รับการตรวจคัดกรองด้วยการถ่ายภาพรังสีทรวงอก ร่วมกับการตรวจเสมหะและการตรวจทางอณูชีววิทยา (2) สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยสำนักวัณโรคสนับสนุนงบประมาณให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก (3) ความร่วมมือสนับสนุนของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินงานตามภารกิจที่รับผิดชอบ (4) การติดตามผลและผลสำเร็จที่ผู้ต้องขังทุกรายได้รับการถ่ายภาพรังสีทรวงอกครบ 100.0% ซึ่งยืนยัน ด้วยผลการตรวจเสมหะครบทุกรายจนสามารถค้นพบผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ จำนวน 64 ราย อัตราร้อยละ 8.7 (5) ผู้ต้องขังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัณโรคถูกต้อง 94.1% และผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีความพึงพอใจต่อนโยบายเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในเรือนจำ 82.2% และ 88.2% ตามลำดับ ส่วนนโยบายที่ยังนำไปปฏิบัติไม่สำเร็จ ได้แก่ ปัญหาการติดต่อสื่อสารนโยบายไปยังผู้ปฏิบัติและการสนับสนุน ทรัพยากร รวมทั้งปัญหาผู้ต้องขังที่ผลการตรวจเสมหะจนได้รับการตรวจค้นหาเชื้อวัณโรคทางอณูชีววิทยาด้วยเครื่องตรวจ Expert MTB/RIF ได้เพียง 11.5% ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 100.0% (ชรินทร์ ห่วงมิตร, พงศ์ปณต ทองอ่อน, ฐิติภัทร จันเกษม, 2561 : 37-48) และสอดคล้องกับการนำนโยบาย ส6 ที่มีกระบวนการ

ตัดสินใจ/สร้างสรรค์นวัตกรรม ได้แก่ (1) ชั้นความรู้ พบว่า มีการแสวงหาความรู้มีหลากหลายวิธีได้แก่ ดูงานจากหน่วยงานอื่นแล้วนำมาประยุกต์ใช้ ศึกษารูปแบบจากเวที ส6 เข้ารับการอบรมพบปัญหาจากการทำงานแล้วทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา ศึกษาและขอคำแนะนำจากผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้และมีความคิดสร้างสรรค์ (2) ชั้นการจูงใจ พบว่า ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ริเริ่มหรือกระตุ้นและสนับสนุนในการสร้างผลงาน หน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่ พบเห็นประโยชน์ของผลงาน สร้างสรรค์นวัตกรรมจากหน่วยงานอื่นจึงเกิดความต้องการที่จะสร้างผลงานเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในหน่วยงานความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมสร้างผลงานให้บรรลุผล เกิดจากการณรงค์ประชาสัมพันธ์ (3) ชั้นการตัดสินใจ พบว่า บุคลากรในหน่วยงานร่วมกันตัดสินใจในงานสร้างสรรค์นวัตกรรม เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อหน่วยงาน พบเห็นผลงานของหน่วยงานอื่น การสร้างผลงานมีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ ทดลองใช้แล้วเห็นว่ามีประโยชน์และช่วยแก้ปัญหาให้กับหน่วยงานได้จริง ความรู้และแรงจูงใจมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับนโยบาย (4) ชั้นการนำไปใช้ พบว่า นำไปใช้ตามหลักการของเดมมิง (PDCA) มีการกำหนดวิธีการแก้ไข เมื่อนำนวัตกรรมไปใช้แล้วประสบกับปัญหาเมื่อมีการประกาศให้นำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติและประสบกับปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มงานจะมีการปรึกษาหารือกันภายในหน่วยงาน (5) ชั้นการยืนยัน พบว่า หลายหน่วยงานยังคงดำเนินการด้านงานสร้างสรรค์นวัตกรรมและทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลสำเร็จที่เกิดจากผลงานจูงใจให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างผลงานสร้างสรรค์นวัตกรรมต่อไป ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสร้างสรรค์นวัตกรรม ตั้งใจสร้างผลงานใหม่ๆ เพิ่มขึ้นและจะนำไปปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมของหน่วยงาน (อัมพา อารณทิพย์, อุษณีย์ ธรรมสุวรรณ, 2556 : 201-24)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สภาพปัญหาการนำยุทธศาสตร์สู่สภาพไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า มีการทบทวนหลังการปฏิบัติเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร และการบริหารโครงการ (Project Management) จัดการและกำกับทรัพยากร ประกอบด้วยเวลา วัสดุ บุคลากร และค่าใช้จ่าย ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานต่ำกว่าทุกด้าน ชี้ให้เห็นว่ามีปัญหามากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติควรมีการตกลงร่วมกันกับเครือข่ายบริการสุขภาพรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถึงแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมอบหมายและการจัดสรรทรัพยากรในเครือข่าย

2) การสร้างความตระหนักด้านการทำงานเพื่อให้บุคลากรมีการตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) จากผลการสะท้อนปัญหาพบว่า การกำหนดนิยามตัวชี้วัดจากส่วนกลาง มีการกำหนดนิยามตัวชี้วัด แต่ระดับหน่วยบริการให้มีความแตกต่างกัน เนื่องจากนิยามเดียวกันไม่สามารถวัดผลงานได้จริงในทุกระดับหน่วยงาน ทั้งนี้เป็นเพราะความแตกต่างของภารกิจของหน่วยงาน การใช้นิยามเดียวกัน นอกจากจะทำให้ประเมินผลผิดพลาดยังอาจก่อผลทางลบต่อการทำงาน และลดขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้น ส่วนกลางจึงควรพิจารณานิยามตัวชี้วัดอย่างละเอียดในทุกมิติของการใช้งาน และในทุกมิติของหน่วยงานก่อนประกาศใช้

4) จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ข้อมูลที่รวบรวมมายังมีปัญหาด้านคุณภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล 43 แฟ้มที่ส่ง ทำให้ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือ และบางกรณีก็ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ ดังนั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรดำเนินการตรวจสอบข้อมูล 43 แฟ้ม กับสภาพจริงทุกไตรมาส

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในเครือข่ายสุขภาพ เช่น คปสอ. ควรได้รับการจัดการทรัพยากร เช่น คน เงิน หรือของในการดำเนินงานโครงการฯ ต่างๆ อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.) ซึ่งถือได้ว่าเป็นด่านหน้าของการเผชิญปัญหา และการแก้ปัญหาหน้างาน ซึ่งจะส่งผลให้การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- เกริกยศ ขลายนเดชะ. (2564). การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2564. แหล่งที่มา:: <https://www.stou.ac.th/Schools/Shs/upload/หน่วยที่ 9 ชุดวิชา 58708.pdf>
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2561). *กระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2*. นนทบุรี: กองกองยุทธศาสตร์และแผนงาน.
- กาญจน์หทัย กองภา และสมิหรา จิตตลดากร. (2564). การนำนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา SMART HOSPITAL ในพื้นที่ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (3), 152-164.
- ชรินทร์ ห่วงมิตร, พงศ์ปณต ทองอ่อน และฐิติภัทร จันเกษม. (2561). การประเมินผลการนำนโยบายเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในเรือนจำสู่การปฏิบัติในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 3 พ.ศ. 2560. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*. 8(1), 37-48.
- ณิชาภา ยนจอหอ, นงลักษณ์ จินตนาติก และสุจิตรา เหลืองอมรเลิศ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติกับผลการดำเนินงานขององค์กรการพยาบาลในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 12 (2), 127-135.

- บุญเลิศ พิมพ์ศักดิ์, ปิติ ทั้งไพศาล และเสฐียรพงษ์ ศิวินา. (2562). การพัฒนารูปแบบการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติของเครือข่ายสุขภาพพระดั่งปฐมภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*. 15 (2), 24-32.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ์.
- สาระ มุขดี, ขจี พงศธรวิบูลย์ และยิ่งศักดิ์ เพชรนิล. (2559). การพัฒนาระบบและกลไกที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน. *วารสารพยาบาลตำรวจ*. 8 (1), 97-106.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ. (2563). รายงานผลการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์สุขภาพปีงบประมาณพ.ศ.2563. อำนาจเจริญ: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ.
- สุทธิชาติ เมืองปาน. (2558). *การนำนโยบายคนไทยไร้พุงไปสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอควนโดนจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เอกชัย สุระจินดา และดวงใจ พุทธวงศ์. (2559). ประสิทธิภาพการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปปฏิบัติของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*. 11 (2), 434-450.
- อัมพา อารณทิพย์ และอุษณีย์ ธรรมสุวรรณ. (2556). การนำนโยบาย ส6 สร้างสรรค์นวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติของบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *สงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 19 (1), 201-24.
- Conveney M, Ganster D, Hartlen B, King D. (2003). *The Strategic gap : Leveraging technology to Execute winning strategies*. United States: John Wiley & Sons; 2003.
- Daft RL. **Management**. (2008). 9thed. Mason: South-Western Cengage Learning.
- Kaplan RS, Norton DP. (2005). The Office of Strategy Management. *Harvard Business Review*. 83 (10) 72-80.
- Mills, G. E. (2007). *Action research: A Guide for the teacher researcher*. (3rd ed). New Jersey: Merrill Prentice Hall.

การใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X,
เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z
**Video Streaming Application Usage of Generation X,
Generation Y and Generation Z**

ตุลพล อรุณชุตี และ วรดี จงอภัยกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Tulapol Arumachutee and Woradee Jongasayakul

kasetsart university, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tulapol.ar@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของเจเนอเรชัน X เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของเจเนอเรชัน X เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ให้บริการและเสียค่าบริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งจำนวน 400 คน

ผลการทดสอบ F – Test พบว่ามีความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X เจเนอเรชัน Y และ เจเนอเรชัน Z ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด, บุคลากร, ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ ส่วนผลการประมาณค่าแบบจำลองเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งแยกตามเจเนอเรชัน โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่าปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของเจเนอเรชัน X คือ ความพึงพอใจด้านบุคลากร ส่วนปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของเจเนอเรชัน Y คือ จำนวนผู้ให้บริการและรายได้ต่อเดือน สำหรับปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของเจเนอเรชัน Z คือ ความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ และสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง

คำสำคัญ: เจเนอเรชัน; ส่วนประสมทางการตลาด; วิดีโอสตรีมมิ่ง

Abstracts

The objectives of this research are as follows: 1) to study the satisfaction of the 7P's marketing mix for video streaming application by comparing among Generation X, Generation Y, and Generation Z and 2) to study factors affecting video streaming application usage of Generation X, Generation Y, and Generation Z.

Using F-Test statistics, the satisfaction of promotion, people, physical evidence, and process by Generation X, Generation Y, and Generation Z is statistically different at a significant level of 0.01. This research uses Ordinary least Square to model factors affecting video streaming application usage of Generation X, Generation Y, and Generation Z. The estimation results show that Generation X satisfaction on people affects positively on cost of video streaming service per month. For Generation Y, positive factors affecting cost of video streaming service per month are number of users and monthly income. For Generation Z, positive factors affecting cost of video streaming service per month are satisfaction of product and place.

Keywords: Generation; Marketing Mix; Video Streaming

บทนำ

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล มีบทบาทต่อทั้งภาคเอกชนรวมถึงรัฐบาล และส่งผลทางด้านต่างๆ ทั้งด้านการสื่อสารคมนาคม ด้านความบันเทิงและนันทนาการและด้านอื่นๆ ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน จากผลสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ 2564 พบว่าในปี พ.ศ. 2563 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย มีชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยต่อวันสูงถึงวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2563 พบว่า จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยต่อวันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และหากเปรียบเทียบย้อนหลังพบว่า จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2563 เพิ่มขึ้นมากกว่า 6 ชั่วโมง 49 นาที จากปี พ.ศ. 2556

ในปัจจุบันแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันที่ใช้รับชมภาพยนตร์หรือสื่อทางออนไลน์ จัดว่าอยู่ในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่กำลังได้รับความนิยม ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยี โดยการเข้ามาของแอปพลิเคชันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับชมภาพยนตร์หรือสื่อทางออนไลน์ ส่งผลให้พฤติกรรมในการรับชมภาพยนตร์หรือสื่อของผู้บริโภคได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เข้ามามีผลต่อช่องทางการรับชมมากขึ้น จึงเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันการรับชมภาพยนตร์หรือสื่อทางออนไลน์ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค ในปัจจุบัน รวมถึงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด โดยรัฐบาลไทยได้ออกมาตรการให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการเดินทางออกไปยังสถานที่สาธารณะ ตลอดจนควบคุมการให้บริการด้านความบันเทิงในโรงภาพยนตร์ สถานบันเทิง สโมสรกีฬา รวมถึงพื้นที่นันทนาการต่างๆ ทำให้เกิด

การใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ส่งผลให้การรับชมภาพยนตร์หรือสื่อความบันเทิงจากที่บ้านจึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมในการผ่อนคลายความตึงเครียดท่ามกลางวิกฤตการณ์โรคระบาด ส่งผลให้วิดีโอสตรีมมิ่งเป็นช่องทางการรับชมคอนเทนต์ที่ผู้ชมเลือกใช้งาน เนื่องจากสามารถรับชมสื่อหรือภาพยนตร์ในเวลาใดและจากที่ใดก็ได้ตามต้องการ เพียงผ่านอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต (Marketingoops, 2020 : online)

การที่แพลตฟอร์มแอปพลิเคชัน วิดีโอสตรีมมิ่งกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก และมีการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงในปัจจุบันรวมถึงการเติบโตของตลาดอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับลักษณะของกลุ่มผู้บริโภคช่วงอายุ Generation X Generation Y และ Generation Z ที่เหมาะสมกับการเป็นเป้าหมายหลักของธุรกิจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัจจุบันพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ผลต่อการใช้อุปกรณ์วิดีโอสตรีมมิ่งเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการวิดีโอสตรีมมิ่งสามารถนำข้อมูลไปวางแผนและพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยได้แบ่งประชากรเป็น 3 เจเนอเรชัน ได้แก่ Generation X (ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 – 2522) Generation Y (ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2539) และ Generation Z (ซึ่งเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2546) เนื่องจากเป็นเจเนอเรชัน ที่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงสุด 3 อันดับแรก รวมทั้งมีความชำนาญในการใช้อุปกรณ์วิดีโอสตรีมมิ่ง ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่ใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งในปัจจุบันที่แน่นอนได้ แต่ทราบว่าประชากรมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอคแรน (Cochran, 1953 : 673-716) โดยมีการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{Z^2}{4E^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

E = ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

Z = ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

โดยการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ดังนั้นค่า $Z = 1.96$ และระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้อยู่ที่ร้อยละ 5 ดังนั้นค่า $E = 0.05$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2}$$
$$n = 384.16$$

จากผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตร จะได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 384.16 ตัวอย่างหรือประมาณ 385 ตัวอย่าง แต่ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงจะเก็บแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มขึ้นเป็น 400 ตัวอย่าง และช่วยเพื่อเพิ่มความแม่นยำให้มากขึ้นในการทดสอบสมมติฐานซึ่งจะเก็บจำนวนข้อมูลในแต่ละเงื่อนไขจำนวนไม่น้อยกว่า 100 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) โดยรายละเอียดในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียว มีคำถามดังนี้ ข้อที่ 1 ท่านเกิดในช่วงเจนเนเรชันใด ข้อที่ 2 ท่านใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งอยู่หรือไม่ ข้อที่ 3 ท่านเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าบริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งใช่หรือไม่

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยอิงจากทฤษฎีประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพ โดยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choice) โดยให้เลือกเพียง 1 คำตอบ ในส่วนคำถามด้านอายุ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จะเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ (short answer)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เลือกเพียง 1 คำตอบ เกี่ยวกับผลกระทบของการใช้ชีวิตแบบ New Normal และมีลักษณะเป็นแบบเติมคำ (short answer) เกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งต่อเดือน

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดโดยอิงจากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7P's ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคลากร ปัจจัยด้านหลักฐานทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ ของการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ซึ่งคำถามในส่วนนี้ใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Rating Scales) แบ่งได้เป็น 5 ระดับคะแนน ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตารางที่ 1 เกณฑ์การอธิบายผลเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจ

ระดับคะแนน	ระดับความพึงพอใจ
5	ระดับความระดับความพึงพอใจมากที่สุด
4	ระดับความระดับความพึงพอใจมาก
3	ระดับความระดับความพึงพอใจปานกลาง
2	ระดับความระดับความพึงพอใจน้อย
1	ระดับความระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

จากการทดสอบหาความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมทางสถิติ โดยใช้เครื่องมือผ่านสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 เมื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดรวมกันได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.89 ซึ่งเป็นค่าที่ มากกว่า 0.7 ดังนั้น จึงสามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บรวบรวมด้วยตนเอง แต่มีผู้อื่นหรือหน่วยงานต่างๆ ทำการเก็บรวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ จากรายงานของหน่วยงานรัฐบาล วารสาร หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ต่างๆ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากตัวอย่างข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยฉบับนี้ เช่น ข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลแพลตฟอร์มที่ผู้บริโภคใช้ดูสื่อทางออนไลน์ เป็นต้น

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้และเสียค่าบริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งโดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง ในการศึกษาความแตกต่างของระดับพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z โดยอิงจากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7P's ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคลากร ปัจจัยด้านหลักฐานทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ โดยเปรียบเทียบระหว่าง 3 เจเนอเรชัน ได้แก่ Generation X Generation Y และ Generation Z จะใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 ซึ่งคำถามในส่วนนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการอธิบายผลจากค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยมีหลักการแบ่งช่วงแบบอันตรภาคชั้น ขนาดเท่ากัน 5 ระดับ ใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5}\end{aligned}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = 0.8$$

ดังนั้น ช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้นเท่ากับ 0.8 จึงอธิบายผลจากคะแนนเฉลี่ย โดยมีรายละเอียดดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง ในการศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z โดยอิงจากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7P's ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคลากร ปัจจัยด้านหลักฐานทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ

โดยเปรียบเทียบระหว่าง 3 เจเนอเรชัน ได้แก่ Generation X Generation Y และ Generation Z ได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 มาทำการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way analysis of variance) หรือ (F - Test) เพื่อทดสอบความแตกต่างด้านระดับความพึงพอใจของประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน โดยเปรียบเทียบระหว่าง 3 เจเนอเรชัน ได้แก่ Generation X Generation Y และ Generation Z ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 0.05 และ 0.10 ซึ่งมีสมมติฐานดังนี้

H_0 : ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ให้ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งไม่แตกต่างกันในแต่ละเจเนอเรชัน

H_1 : ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ให้ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งแตกต่างกันในแต่ละเจเนอเรชัน

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 2 ได้แก่ รายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 3 ได้แก่ สิ่งกระตุ้นอื่นๆ ด้านผลกระทบของการใช้ชีวิตแบบ New Normal รวมถึงจำนวนผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งต่อเดือนและส่วนที่ 4 ระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง มาทำการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Method : OLS) โดยทำการประมาณสมการถดถอยแยกตามเจเนอเรชัน โดยมีแบบจำลอง ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \beta_7 X_7 + \beta_8 X_8 + \beta_9 X_9 + \beta_{10} X_{10} + \varepsilon$$

โดยกำหนดให้

ตัวแปรตาม Y_i เมื่อ $i = 1, 2, 3$,

Y_1 แทนจำนวนค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X

Y_2 แทนจำนวนค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Y

Y_3 แทนจำนวนค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Z

กลุ่มที่ 1 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด

X_1 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านผลิตภัณฑ์

X_2 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านราคา

X_3 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย

X_4 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านโปรโมชั่น

X_5 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านบุคคลากร

X_6 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านลักษณะทางกายภาพ

X_7 แทนตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดทางด้านกระบวนการ

กลุ่มที่ 2 ปัจจัยด้านสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ

X_8 แทนการดำเนินชีวิตแบบ New Normal คือ ตัวแปรหุ่นด้านผลกระทบของการใช้ชีวิตแบบ New Normal มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีม

โดยที่ 1 = เปลี่ยนแปลง

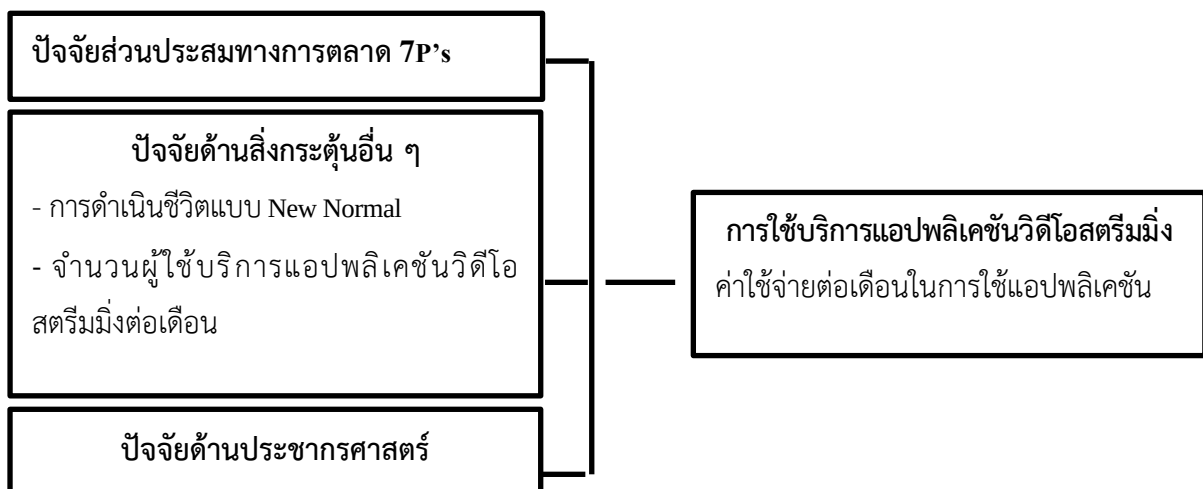
0 = ไม่เปลี่ยนแปลง

X_9 แทนจำนวนผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งทั้งหมดต่อเดือน
กลุ่มที่ 3 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

X_{10} แทนค่ารายได้ต่อเดือน (บาท) ของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X, เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ดังกรอบแนวคิด มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1) การศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P's ของการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z เพื่อทดสอบความแตกต่างด้านระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง เปรียบเทียบระหว่าง ผู้ใช้บริการ Generation X Generation Y และ Generation Z จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์จำนวน 400 ชุด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็น Generation X จำนวน 100 คน Generation Y จำนวน 165 คน และ Generation Z จำนวน 135 คน โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way analysis of variance) หรือ (F - Test) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 0.05 และ 0.10 ซึ่งมีสมมติฐานดังนี้

H_0 : ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ให้ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งไม่แตกต่างกันในแต่ละเจนเนอเรชัน

H_1 : ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ให้ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งแตกต่างกันในแต่ละเจนเนอเรชัน

ตารางที่ 2 ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของผู้ใช้บริการ เปรียบเทียบระหว่างผู้ใช้บริการ ทุกเจนเนอเรชัน

ส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย			F - Test	P - value	แปลผล
	Gen X	Gen Y	Gen Z			
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	4.41	4.54	4.49	2.230	0.109	ระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
2. ด้านราคา (Price)	4.21	4.25	4.30	0.599	0.550	ระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
3. ด้านการจัดจำหน่าย (Place)	4.24	4.29	4.29	0.205	0.816	ระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.00	4.03	4.25	5.943	0.000***	ระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน

5. ด้านบุคลลากร (People)	3.26	3.74	3.95	16.039	0.000***	ระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence)	4.19	4.45	4.48	6.437	0.002***	ระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน
7. ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)	4.06	4.36	4.42	9.022	0.000***	ระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม (คน)	100	165	135			

*** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 * ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบ F – Test พบว่า ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง เปรียบเทียบ Generation X Generation Y และ Generation Z พบว่า ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 โดยด้านการส่งเสริมการตลาด Generation Z ให้ระดับความพึงพอใจด้านระดับมากที่สุด ในขณะที่ Generation X และ Generation Y ให้ระดับความพึงพอใจเพียงระดับมาก ด้านบุคลลากร Generation Y และ Generation Z ให้ระดับความพึงพอใจระดับมาก ในขณะที่ Generation X ให้ระดับความพึงพอใจเพียงระดับปานกลาง ด้านลักษณะทางกายภาพ Generation Y และ Generation Z ให้ระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ในขณะที่ Generation X ให้ระดับความพึงพอใจเพียงระดับมาก และด้านกระบวนการให้บริการ Generation Y และ Generation Z ให้ระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ในขณะที่ Generation X ให้ระดับความพึงพอใจเพียงระดับมาก

2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X Generation Y และ Generation Z โดยผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยสมการถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X

ตัวแปร	B	Std. error	t	sig.
(constant)	-462.764	490.346	-0.944	0.348
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์	88.094	129.649	0.679	0.499
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา	108.987	111.405	0.978	0.331

ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาด ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย	-6.974	101.244	-0.069	0.945
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านโปรโมชั่น	49.314	112.009	0.440	0.661
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร	156.492	66.126	2.367	0.020**
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะ ทางกายภาพ	104.926	120.730	0.869	0.387
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้าน กระบวนการ	-197.557	121.194	-1.630	0.107
New Normal	-186.298	119.099	-1.564	0.121
จำนวนผู้ใช้บริการ	-7.202	37.702	-0.191	0.849
รายได้ต่อเดือน	0.000	0.001	-0.599	0.550
R Square = 0.117013 , Adjusted R Square = 0.017801 , Durbin-Watson = 2.028978 , F = 1.179425				

*** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 * ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

จากตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation X คือ ความพึงพอใจ ด้านบุคลากร ซึ่งความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 156.492 หมายความว่า ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร เพิ่มขึ้น 1 คะแนนจะมีผลทำให้ Generation X มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น 156.492 บาทต่อเดือน เนื่องจาก Generation X มีคะแนนความพึงพอใจด้านบุคลากรน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้น ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งสามารถเพิ่มความพึงพอใจด้านบุคลากรจะส่งผลให้ Generation X มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยสมการถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Y

ตัวแปร	B	Std. error	t	sig.
(constant)	-584.408	695.248	-0.841	0.402
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์	43.964	134.427	0.327	0.744
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา	-22.615	105.344	-0.215	0.830
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย	82.550	95.919	0.861	0.391
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านโปรโมชั่น	139.616	122.144	1.143	0.255
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคคลากร	17.175	78.110	0.220	0.826
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ	-61.246	143.890	-0.426	0.671
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ	-44.983	134.765	-0.334	0.739
New Normal	-36.288	119.113	-0.305	0.761
จำนวนผู้ใช้บริการ	84.950	33.458	2.539	0.012**
รายได้ต่อเดือน	0.005	0.003	1.865	0.064*
R Square = 0.076906 , Adjusted R Square = 0.016965 , Durbin-Watson = 2.013849 , F = 1.283032				

*** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 * ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

จากตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Y ได้แก่ ปัจจัยด้านจำนวนผู้ใช้บริการและปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านจำนวนผู้ใช้บริการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 84.950 หมายความว่า การเพิ่มจำนวนผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง 1 คนต่อเดือน ทำให้ Generation Y มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น 84.950 บาทต่อเดือน เนื่องจากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ ในแต่ละระดับราคาจะขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ใช้บริการ

2. ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.10 หมายความว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือน จะทำให้ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชัน

วิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น 0.005 บาทต่อเดือน เนื่องจากรายได้ที่สูงขึ้นจะทำให้ Generation Y มองหาสินค้าหรือบริการที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งมีสื่อให้รับชมอย่างหลากหลาย จึงดึงดูดให้เสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการมากขึ้น

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยสมการถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Z

ตัวแปร	B	Std. error	t	sig.
(constant)	94.743	196.581	0.482	0.631
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์	97.688	57.737	1.692	0.093*
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา	-59.859	40.189	-1.489	0.139
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย	84.450	37.070	2.278	0.024**
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านโปรโมชั่น	-11.283	41.034	-0.275	0.784
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลลากร	-46.600	26.130	-1.783	0.077*
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ	21.377	47.060	0.454	0.650
ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ	-50.337	43.843	-1.148	0.253
New Normal	-60.745	44.825	-1.355	0.178
จำนวนผู้ใช้บริการ	11.518	10.465	1.101	0.273
รายได้ต่อเดือน	0.002	0.001	1.428	0.156
R Square = 0.158756 , Adjusted R Square = 0.090914 , Durbin-Watson = 2.013671 , F = 2.340082				

*** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 * ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10

จากตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ Generation Z ได้แก่ ปัจจัยด้านความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านบุคลลากร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์ทางบวก ค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 97.688 หมายความว่าความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ เพิ่มขึ้น 1 คะแนนจะมีผลทำให้ Generation Z มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง เพิ่มขึ้น 97.688 บาทต่อเดือน เนื่องจาก Generation Z มีความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด ดังนั้นผู้ให้บริการ

แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งสามารถเพิ่มความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ เพื่อดึงดูดให้ Generation Z มีการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น

2. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 84.450 หมายความว่าความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีผลทำให้ Generation Z มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น 84.450 บาทต่อเดือน เนื่องจาก Generation Z มีความพึงพอใจด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด ดังนั้นผู้ให้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งสามารถเพิ่มความพึงพอใจด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อดึงดูดให้ Generation Z มีการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น

3. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางลบกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -46.600 หมายความว่า ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากรเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีผลทำให้ผู้บริโภค Generation Z มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ลดลง 46.600 บาทต่อเดือน เนื่องจากผู้บริโภค Generation Z อาจให้สนใจความสนใจน้อยต่อด้านบุคลากรดังนั้นผู้ให้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ควรเน้นกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดทางด้านอื่น เพื่อให้ผู้บริโภค Generation Z มีการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X, เจเนอเรชัน Y และ เจเนอเรชัน Z มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ส่วนคือ

1) ผลการทดสอบ F – Test ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง เปรียบเทียบ เจเนอเรชัน X เจเนอเรชัน Y และ เจเนอเรชัน Z พบว่า ระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 โดยทุกเจเนอเรชันให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุดในด้านผลิตภัณฑ์เหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ ทมเจริญ (2561 : 1330-1339)

2) ผลการประมาณค่าแบบจำลองโดยใช้ OLS พบว่า สำหรับเจเนอเรชัน X ความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง ส่วนเจเนอเรชัน Y พบว่าปัจจัยด้านจำนวนผู้ใช้บริการและปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง และเจเนอเรชัน Z พบว่าปัจจัยปัจจัยด้านความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และด้านสถานที่ช่องทางการจัดจำหน่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ ด่านอนันต์สุข (2564 : 217-231)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการใช้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งของ เจเนอเรชัน X, เจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่งควรเน้นการพัฒนา ด้านผลิตภัณฑ์, ด้านสถานที่ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคลากร เนื่องจากความสัมพันธ์ทางบวกกับ ค่าใช้จ่ายต่อเดือนในการใช้แอปพลิเคชันวิดีโอสตรีมมิ่ง

2. **ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป** การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในสถานการณ์ไม่ปกติ สถานการณ์การเกิดโรคระบาดของ COVID -19 ส่งผลให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของ มาตรการคุมเข้มด้านต่างๆ อาทิ การขอความร่วมมือให้อยู่ในที่พำนักอาศัย การทำงานภายในที่พำนักอาศัย เป็นต้น ซึ่งการออกมาตรการดังกล่าวทำให้ ผู้บริโภคเกิดการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ส่งผลให้การรับชม ภาพยนตร์หรือสื่อความบันเทิงจากที่บ้านจึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยม ในการผ่อนคลายความตึงเครียด ท่ามกลางวิกฤตการณ์โรคระบาด ดังนั้นในโอกาสต่อไปจึงควรศึกษาเพื่อศึกษาพฤติกรรมหลังเหตุการณ์ การเกิดโรคระบาดของ COVID -19 คลี่คลายลง รวมถึงเปรียบเทียบกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดกับแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันที่สามารถให้บริการได้แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อปรับให้สนองต่อความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ทมเจริญ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับชมสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ภายในเขตจังหวัด ชลบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 7 (5), 1330-1339.
- อุบลวรรณ ด่านอนันต์สุข. (2564). การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจวิดีโอ สตรีมมิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์,* 7 (2), 217-231
- Cochran, W. G., Mosteller, F., & Tukey, J. W. (1953). Statistical problems of the Kinsey report. *Journal of the American Statistical Association.* 48 (264), 673-716.
- Marketingoops. (2020). ในยุคที่ใครเร็ว...ชนะ! หายนะ Covid-19 จึงมาพร้อมกับโอกาสธุรกิจ Video Streaming Online. Retrieved May 28, 2021. from : <https://www.marketingoops.com/data/video-streaming-services-to-see-a-boom-as-people-stay-at-home-after-covid19-spreading/>.

แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก
ของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

**Guideline to Enhancing the Service Quality of Building and Facilities of
Chiang Mai International Airport Due to Situation of the
Coronavirus Disease 2019 Pandemic**

วรวิญญู กิจนุกูล และ พจนา พิชิตปัจจา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Vorawit Kitnukul and Pojjana Pichitpatja
Chiang Mai University, Thailand
Corresponding Author, Email: vorawit_k@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ 2. แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในสถานการณ์โควิด-19 โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการ การวางแผนการให้บริการ การให้บริการ. จำนวน 21 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ โดยตรงจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ประกอบด้วย (1) ความเป็นรูปธรรมของบริการ มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การกำหนดแนวทางในการให้บริการด้านอาคารสถานที่รวมถึงกระบวนการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้บริการ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ช่องทางติดต่อยังขาดความสะดวกรวดเร็ว และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลนั้นไม่ครอบคลุมการเข้าถึงของผู้ใช้บริการมากนัก (2) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ ได้มีการปรับปรุงแนวทางสำหรับการให้บริการแก่ผู้โดยสารในเส้นทางการบินภายในประเทศที่สอดคล้องกับมาตรการทางสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม รูปแบบการให้ข้อมูลอาจยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง (3) การตอบสนองต่อลูกค้า มี

* วันที่รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2565; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2565; วันตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2565

Received: May 31, 2022; Revised: June 16, 2022; Accepted: June 17, 2022

การกำหนดระยะเวลาในการจัดการที่มีมาตรฐาน การออกแบบการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในลักษณะที่มีการวางลดการสัมผัส โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมด้วย 4) การให้ความมั่นใจ ได้มีการวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าอากาศยานเชียงใหม่ โดยต้องการสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาความชำนาญของบุคลากรในส่วนงานต่าง ๆ ทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการในท่าอากาศยานฯ เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และ 2) แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในสถานการณ์โควิด-19 ประกอบด้วย (1) การปรับปรุง บำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (2) เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร (3) จัดทำแผนประเมินความเสี่ยง (4) ท่าอากาศยานต้องมีการออกแบบแผนพับ โปสเตอร์ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเด่นชัด (5) กำหนดมาตรการสำหรับทำความสะอาดพื้นที่ให้บริการที่มีการใช้สอยร่วม หรือในจุดที่มีการสัมผัสร่วมกันบ่อยครั้ง (6) ควรจัดทำช่องทาง เพื่อให้ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสามารถเข้าถึงบริการของท่าอากาศยานจากทุกที่และทุกเวลา ซึ่งช่องทางดังกล่าวควรพัฒนาให้มีการเข้าถึงบริการ พื้นฐานของท่าอากาศยาน จะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

คำสำคัญ : คุณภาพบริการ; ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่; ไวรัสโคโรนา 2019; บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก

Abstracts

The objectives of this study were: 1. Study the quality of building services and facilities at Chiang Mai International Airport 2. Develop guidelines for improving the quality of building services and facilities at Chiang Mai International Airport in the situation of COVID-19. This research is qualitative research. The main contributors are: Group of persons involved in the provision of services service planning Using the service. 21 people, research tools including a semi-structured interview Data was collected from different groups of contributors directly from in-depth interviews and analyze the data by analyzing the content. The results of the research found that 1) the quality of building services and facilities at Chiang Mai International Airport consisted of: (1) the concreteness of the service; Various improvements have been made to the facilities, guidelines for building services, and the process of facilitating users. However, it was found that the communication channel still lacks convenience and speed. and public relations for people to access information that does not cover the access of service users much. (2) Reliability Guidelines for the provision of services to passengers on domestic routes have been revised in line with public health measures. However, the information model may not be comprehensive and comprehensive. (3) Customer response. There is a standardized management period. Design of services and facilities in a manner that minimizes exposure by bringing technology together. 4) Assurance Various measures have been put in place to create satisfaction in using the services of Chiang Mai Airport. They want to create progress and

develop the expertise of personnel in various fields, skills, knowledge, service capabilities. The ability to build confidence in the service recipients in the airport appropriate for the COVID-19 situation in accordance with the situation that occurs. 2) Guidelines for upgrading the quality of building services and facilities at Chiang Mai International Airport in the situation of COVID-19 include: (1) Improving and maintaining infrastructure facilities to be in accordance with international standards and to be environmentally friendly. (2) Emphasis on the development of personnel's performance. (3) Prepare a risk assessment plan. (4) Airports must be able to design brochures, posters or other symbols clearly. (5) Determine measures for cleaning service areas that are shared use or in places where there is frequent contact. (6) Channels should be provided. To provide airport users with access to airport services from anywhere and at any time. which such channels should be developed to provide access to services airport basics It must be accurate and up-to-date.

Keywords: Service Quality; Chiang Mai International Airport; Corona Virus 2019; Building and Facilities

บทนำ

อุตสาหกรรมการบิน (Aviation Industry) ในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เป็นการเดินทางที่ปลอดภัยและยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจากความเร็วในการเดินทางและคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนความปลอดภัยในการเดินทางที่ยังคงมากกว่าการเดินทางในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่แสดงถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งความนิยมในการท่องเที่ยวประเทศไทยของชาวต่างชาติที่ยังคงต้องอาศัยการคมนาคมทางอากาศเป็นหลัก (วัชร วรรณภาส ศุภธาคณี, 2557 : ออนไลน์)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางหลักอีกแห่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยในปี พ.ศ. 2562 นั้น พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มากกว่า 10 ล้านคน โดยมีรูปแบบการเดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ที่หลากหลาย เช่น พาหนะส่วนบุคคล รถประจำทาง รถไฟ และเครื่องบิน เป็นต้น และจากการที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและเป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจากควมมีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ และเนื่องจากเป็นจังหวัดที่อยู่ไกลจากกรุงเทพมหานครส่งผลให้การเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเครื่องบินเป็นช่องทางการคมนาคมหลักที่มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากกว่าการเดินทางในรูปแบบอื่น ๆ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2562 : ออนไลน์) ส่งผลให้ท่าอากาศยานเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางในการเดินทางและเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของธุรกิจการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ โดยในปี พ.ศ. 2562 มีผู้ใช้บริการท่าอากาศยานเชียงใหม่จำนวน 11,333,548 คน ในขณะที่ความสามารถในการรองรับผู้โดยสารได้สูงสุด 8 ล้านคนต่อปี (AOT, 2559 : 87)

ตารางที่ 1 จำนวนเที่ยวบินและจำนวนผู้โดยสาร ระหว่างปี 2560-2562

ปี พ.ศ.	เที่ยวบินระหว่างประเทศ (เที่ยว/ปี)		เที่ยวบินในประเทศ (เที่ยว/ปี)		ผู้โดยสารระหว่างประเทศ (คน/ปี)		ผู้โดยสารในประเทศ (คน/ปี)	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
2560	9,069	9,422	26,928	26,576	1,144,375	1,134,266	3,899,834	4,026,535
2561	10,845	10,845	28,261	28,259	1,352,824	1,315,096	4,093,396	4,217,604
2562	12,726	12,732	27,038	27,035	1,628,801	1,602,669	3,987,887	4,114,762

ที่มา : ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่, 2562

จากจำนวนผู้ใช้บริการที่เกินความสามารถในการรองรับผู้โดยสารอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการทั้งในส่วนของการผู้โดยสาร และความสะดวกสบายในการใช้บริการ ดังนั้นบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการท่าอากาศยานเชียงใหม่มีความจำเป็นต้องเร่งรัดการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ปัญหาการใช้บริการท่าอากาศยานเชียงใหม่ ตลอดจนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมสำหรับการปรับปรุงด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2559 ผลจากการศึกษาควบคู่กับการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ส่งผลให้ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ได้รับรางวัล ท่าอากาศยานดีเด่น (Airport Service Quality Awards) อันดับที่ 3 ของโลก ประเภทสนามบินที่ดีที่สุดเมื่อวัดจากขนาดสนามบินและศักยภาพการรองรับผู้โดยสาร 5 – 15 ล้านคนต่อปี จากสมาคมบินนานาชาติ (Airports Council International-ACI) ส่งผลให้ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ พยายามปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2563 เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการบินทั่วโลก รวมถึงธุรกิจการบินในประเทศไทย ซึ่งส่งผลมาจากข้อห้ามการเดินทางเพื่อหยุดการแพร่ระบาดในหลายประเทศทั่วโลก เป็นผลให้ท่าอากาศยานหลายแห่งมีการให้บริการที่ลดลงอย่างมาก (รัชตะ จันทรพาณิชย์, 2564 : 1-20) แต่ในทางกลับกันนั้น กลับเป็นผลดีต่อการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการเนื่องจากมีผู้ใช้น้อย และสะดวกต่อการปรับปรุงอาคารและสถานที่ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ

นักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คลี่คลายลง (ประชาชาติธุรกิจ, 2564 : ออนไลน์)

จากที่มาและความสำคัญของการให้บริการท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ เป็นผลให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” เพื่อศึกษาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการให้บริการทั้งในส่วนของอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ตลอดจนเพื่อเป็นการสร้างความประทับใจในการใช้บริการท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ซึ่งนำไปสู่การกลับมาใช้บริการอีกครั้งในโอกาสถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในสถานการณ์โควิด-19

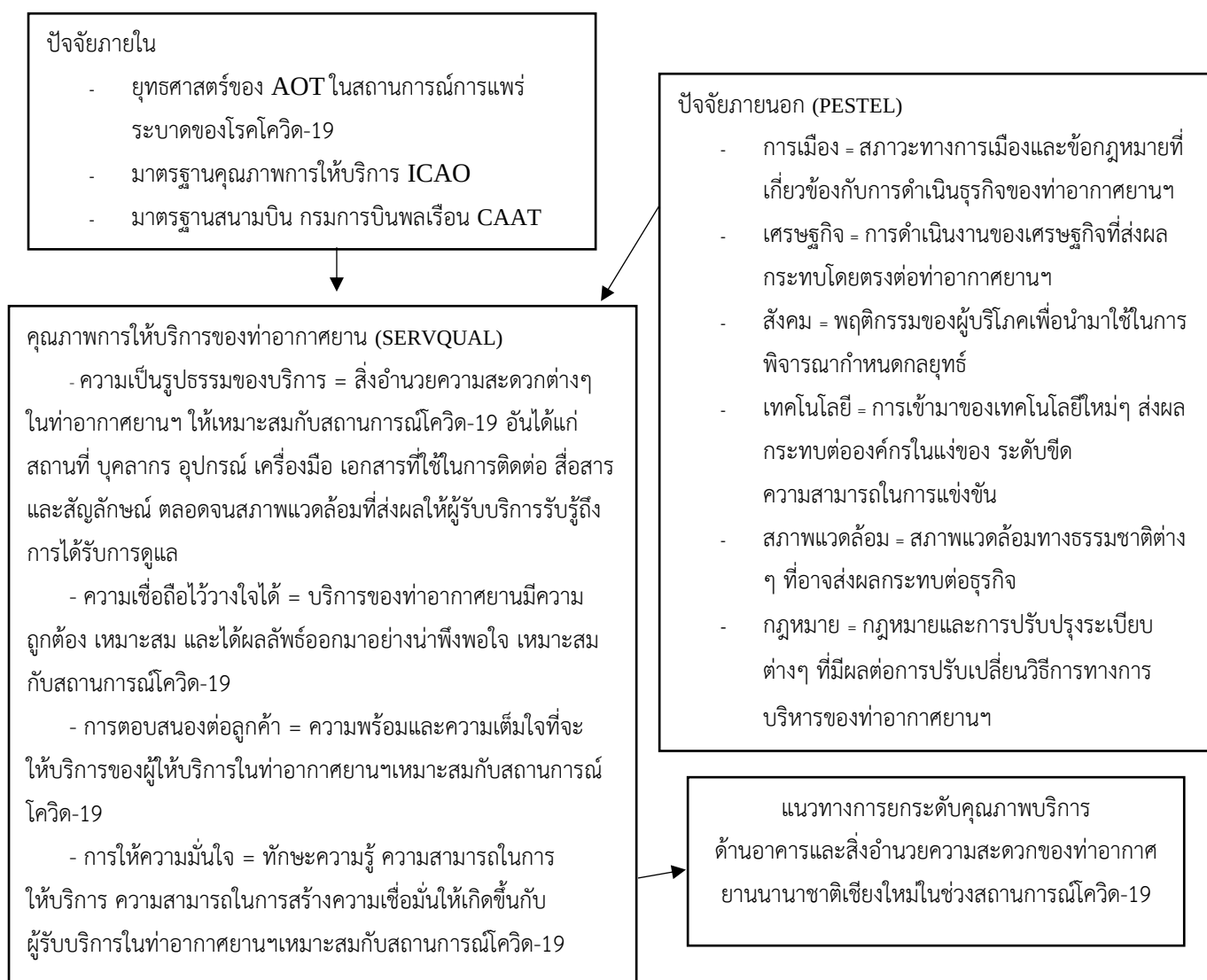
ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการ การวางแผนการให้บริการ การให้บริการ จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ผู้ประกอบการ/สถานประกอบการธุรกิจ ในท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่สายการบินภายในประเทศ ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ และส่วนราชการที่ปฏิบัติงานในท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ จำนวน 21 คน สุ่มแบบจำเพาะเจาะจง
2. เครื่องมือวิจัย (รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ การสร้างและหาคูณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิเคราะห์จำแนกข้อมูล โดยจะศึกษาและจำแนกวิเคราะห์ข้อมูลตามความเหมาะสม ผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลออกมาอย่างง่าย ๆ ตามประเภทที่สัมพันธ์กับการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) โดยเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ โดยตรงโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) โดยกำหนดเนื้อหาที่จะศึกษาและทำการตั้งประเด็นคำถามที่มีขอบเขตด้านการให้บริการ และการศึกษา การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ และเอกสารข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ที่ได้รับการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นผลการศึกษารูปเป็นความเรียงแบบพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ได้นำเอาแนวคิดด้านการบริหารจัดการท่าอากาศยานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และข้อกำหนดต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยภายใน ด้านยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO (ANNEX9 : Facilitation) และมาตรฐานสนามบินกรมการบินพลเรือน (CAAT) และปัจจัยภายนอกในมุมมอง PESTEL ที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยาน (SERVQUAL) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นแนวทางการยกระดับคุณภาพบริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ในสถานการณ์โควิด-19

ผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ พบว่า

1.1 ปัจจัยภายใน

1.1.1 ยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งถือเป็นวิกฤตครั้งใหญ่ที่สุด และส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบินรวมไปถึงกิจการของ AOT รวมทั้งมีผลกระทบต่อการบริหารและการดำเนินงานของ AOT อย่างชัดเจน ทำให้ AOT ได้มีการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์หลังจากสิ้นสุดวิกฤตโรคโควิด-19 ทั้งในด้านรูปแบบการเดินทาง พฤติกรรมผู้โดยสาร ทิศทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบินเพื่อนำไปใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ของ AOT เพื่อรองรับบริบทของสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้น ในแง่ของยุทธศาสตร์ที่ทาง AOT จัดทำขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) และสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ (ACI) ที่ได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการ NEXTT (New Experience Travel Technologies) เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในการเดินทางทางอากาศอย่างต่อเนื่องโดยการปรับยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.1.2 มาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO

มาตรการรักษาความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการบิน ถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) ซึ่งได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ เพิ่มเติมไว้ในภาคผนวกที่ 17 (Annex 17) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้โดยสาร ลูกเรือ พนักงานบริการภาคพื้น และประชาชนทั่วไปในการป้องกันการแทรกแซงโดยมีขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO หากมีการปฏิบัติได้ตามมาตรฐานดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นปราการด่านสำคัญในการป้องกันลดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นใจในความปลอดภัยต่อการเดินทางทางอากาศ ในส่วนนี้ AOT ได้เตรียมความพร้อมของทรัพยากรตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม เช่น การประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การกำหนดค่าตอบแทน การจัดทำร่างประกาศเชิญชวน เป็นต้น สำหรับมาตรการและแนวทางในการป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ จากโรคระบาดของไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้นนี้ ได้ส่งผลกระทบให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการไหลเวียนผู้โดยสาร สัมภาระ และสินค้า ซึ่งองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้ออกคำแนะนำ ในการป้องกัน และลดปัญหาผลกระทบที่เกิดจากมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ท่าอากาศยาน ไว้ในภาคผนวกที่ 9 (ANNEX 9) เรื่องการอำนวยความสะดวก ซึ่ง AOT ได้มีการศึกษา นำมาตรฐานและคำแนะนำ พึงปฏิบัติที่กำหนดไว้ในทั้ง 2 ภาคผนวกไปประยุกต์ใช้กับ AOT เพื่อให้การดำเนินธุรกิจท่าอากาศยานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบัน AOT มีการเพิ่มมาตรการรักษา

ความปลอดภัยตามระดับความเสี่ยงของท่าอากาศยานแต่ละแห่งรวมถึงอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยต่อการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในธุรกิจท่าอากาศยาน และแนวทางในการปรับปรุงมาตรการรักษาความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในธุรกิจท่าอากาศยาน ทั้งนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO

1.1.3 มาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT

มาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานอันหนึ่งที่สามารถรองรับการให้บริการแก่ท่าอากาศยานที่บินเข้ามาใช้บริการ ณ สนามบิน สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสนามบิน คือ กรมการบินพลเรือน (CAAT) โดยมาตรฐานดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการดำเนินงานสนามบินให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยเป็นไปตามมาตรฐานสากล หากท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT จะส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ โดย AOT ได้มีการดำเนินงานด้านสนามบินตามมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบการจัดการด้านนิรภัย การรายงานข้อมูลข่าวสาร การควบคุมการเข้าเขตการบิน แผนฉุกเฉินของสนามบิน การกู้ภัยและดับเพลิง และประเด็นอื่น ๆ ที่มีในมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT แม้ว่าคู่มือการดำเนินงานสนามบินดังกล่าวจะเป็นข้อกำหนดของท่าอากาศยานพาณิชย์ก็ตาม แต่ก็มีผลบังคับใช้ที่ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่จำเป็นต้องใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยเชิงพาณิชย์ที่เป็นสากล ในส่วนของสนามบินเชียงใหม่ยังคงดำเนินโครงการพัฒนาสนามบินตามแผนแม่บทการพัฒนาสนามบินเช่นกัน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและรักษามาตรฐานความปลอดภัย เพื่อให้สนามบินมีศักยภาพและสามารถรองรับความต้องการการเดินทางที่จะกลับเข้าสู่สภาวะปกติ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งการขนส่งทางท่องเที่ยว และธุรกิจบริการของประเทศให้กลับมาฟื้นตัวอย่างรวดเร็วได้อีกด้วย โดยส่วนหนึ่งของการพัฒนานี้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT

1.2 ปัจจัยภายนอก (PESTEL)

1.2.1 การเมือง

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางการเมืองส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้โดยสาร AOT ชะลอตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการชุมนุมทางการเมือง ส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้โดยสารผ่านท่าอากาศยานของ AOT ชะลอตัว รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อนโยบายในการดำเนินงานได้ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทิศทางการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ขององค์กรด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น ท่าอากาศยานจะต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และกฎหมายด้วย นอกจากนี้ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การเมืองปัจจุบันมีกระแสความรุนแรงที่เบาบางลงกว่าปีที่ผ่านมา แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในอดีต

ยังคงสร้างความไม่ไว้วางใจในเรื่องของความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการเดินทางมายังประเทศไทยได้ ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการป้องกันเพื่อไม่ให้กระทบต่อท่าอากาศยาน

1.2.2 เศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ คือเครื่องบ่งชี้ให้เห็นปริมาณการจัดสรรและการใช้ทรัพยากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะครอบคลุมหลายประเด็นซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ท่าอากาศยานเชียงใหม่ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของระบบการขนส่งทางอากาศ เป็นภาคส่วนที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ อย่างไรก็ตามการก่อสร้างท่าอากาศยานต้องใช้เงินลงทุนสูง นอกจากนั้นยังมีค่าบำรุงรักษาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาท่าอากาศยาน เพื่อดำเนินการได้ตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย การดำเนินการต่าง ๆ รวมไปถึงคุณภาพการให้บริการย่อมมีต้นทุนในการดำเนินการ เศรษฐกิจที่ย่อมส่งผลให้มีงบประมาณในการบริหารจัดการที่เพียงพอในการรักษามาตรฐานของคุณภาพในการให้บริการของท่าอากาศยานได้ สำหรับประเทศไทยนั้น การแพร่ระบาดของโควิดระลอกใหม่ภายในประเทศที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่เดือนเมษายนที่ผ่านมา ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเดินทางของผู้โดยสารภายในประเทศและความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมากได้แก่ 1) ในด้านของรายได้จากกิจการ ส่งผลต่อการดำเนินการของท่าอากาศยานรวมถึงระบบการให้บริการ การลดพนักงานเพื่อรักษาระดับของต้นทุน เป็นต้น 2) ประกอบกับภาวะเงินเฟ้อที่ส่งผลทำให้มูลค่าเงินที่มีอยู่ลดลง ทำให้อำนาจการซื้อของประชาชนลดลง ทั้งภาวะเงินเฟ้อเกิดจากการเคลื่อนไหวขึ้นลงของเศรษฐกิจตามวัฏจักร แต่หากมีความรุนแรงและยืดเยื้อ ก็ล้วนส่งผลเสียต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

1.2.3 สังคม

จากการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม คือปัจจัยทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการพัฒนาของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของสังคม ตลอดจนความคาดหวังของผู้โดยสารและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เดินทางทางอากาศ สังคมเริ่มให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของไวรัสโคโรนา จากสถานการณ์ปัจจุบันหากการแพร่ระบาดระลอกใหม่ส่งผลกระทบต่อเนืองยาวนานก็อาจทำให้จำนวนผู้โดยสารลดลงไป รวมไปถึงสภาพสังคมที่เรียกว่าวิถีใหม่ ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของผู้คนที่เข้ามาใช้บริการท่าอากาศยาน ในส่วนงานการให้บริการของท่าอากาศยานก็ต้องมีการปรับตัวให้สามารถรองรับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพในการให้บริการซึ่งวิถีชีวิตของผู้คนอาจเปลี่ยนแปลงไปเพื่อปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโรคระบาด การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาจจะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากกว่าในอดีต อาจส่งผลให้ผู้มารับบริการไม่ได้รับคุณภาพที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจได้ และในช่วงของการระบาดสายการบินจำเป็นต้องลดจำนวนหรือยกเลิกทำการบินชั่วคราว เนื่องจากประชาชนไม่เดินทาง การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสายการบิน รวมไปถึงในส่วนของท่านอากาศยานเช่นเดียวกัน

ที่ต้องปรับรูปแบบในการให้บริการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ท่าอากาศยาน ต้องมีการปรับตัวในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

1.2.4 เทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและการแข่งขันของธุรกิจ พัฒนาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารควรจะต้องตระหนักถึง ถ้าต้องการให้ท่าอากาศยานดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้วยในปัจจุบันรวมไปถึงในอนาคตความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลและการบริการของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานด้วยตนเองมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้นในเรื่องของเทคโนโลยีย่อมมีความสำคัญหรือความจำเป็นอย่างมากที่จะมีการพัฒนาหรือนำเอาเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพในการให้บริการของท่าอากาศยานเชียงใหม่ เห็นได้ว่าในประเด็นของเทคโนโลยีนั้นจะมีเทคโนโลยีเป็นฐานการเปลี่ยนแปลง คนในสังคมทุกหน่วยในสังคมคนทุกระดับอายุ ทุกอาชีพ ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงนั้นในธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการบินก็เป็นธุรกิจหนึ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการอยู่เสมอเพราะแนวทางการดำเนินธุรกิจในอนาคตการการบินจะขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสำคัญ ในปัจจุบันท่าอากาศยานเชียงใหม่ได้มีการศึกษาแนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงระบบสนับสนุนการให้บริการตัวเอง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานให้ได้รับการบริการที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมไปถึงได้มีการศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่รองรับเส้นทางการเดินทางของผู้ใช้บริการ โดยหากมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้จะสามารถลดต้นทุน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับท่าอากาศยาน

1.2.5 สภาพแวดล้อม

จากการศึกษา พบว่า ในส่วนของท่าอากาศยานถือได้ว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่าง ๆ อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ประกอบด้วย 1) สภาพอากาศ หน้าฝนหน้าแล้ง 2) ภาวะโลกร้อน หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ อาจทำให้อัตราส่วนการขนส่งผู้โดยสาร (Load Factor) และผลตอบแทนลดลง และอาจทำให้ต้นทุนของอุตสาหกรรมการบินเพิ่มขึ้น แม้สภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อให้บริการของท่าอากาศยานบ้าง แต่ไม่ได้มากมาย 3) การเกิดเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ การก่อการร้ายหรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบในระดับโลกอื่น ๆ อาจมีผลทำให้ท่าอากาศยานได้รับผลกระทบในการให้บริการ 4) การระบาดของโรคติดต่อประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดรับมือกับความเสี่ยงที่จะเกิดโรคระบาด ทำให้การประกอบธุรกิจของ ติดขัดซึ่งอาจส่งผลกระทบในทางลบต่อธุรกิจ ฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการตามไปด้วยเนื่องด้วยการออกแบบนโยบายที่ต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ด้านสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะอยู่นอกเหนือการควบคุมของแต่ละผู้โดยสารอาจเห็นว่า บริษัทฯ ต้องรับผิดชอบในความล่าช้าและการยกเลิกเที่ยวบินที่

เกิดขึ้น ซึ่งบริษัทฯ อาจเสื่อมเสียชื่อเสียงซึ่งส่งผลให้เสียลูกค้า และส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งถ้าเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นในอนาคต ธุรกิจ ฐานะทางการเงินผลการดำเนินงาน และโอกาสทางธุรกิจของท่าอากาศยานเชียงใหม่ จะได้รับผลกระทบในทางลบ ดังนั้นองค์กรอาจจะต้องมีการติดตามและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจจะตามมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมดังกล่าว

1.2.6 กฎหมาย

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางด้านกฎหมายมีผลกับท่าอากาศยานโดยตรง เนื่องจากในส่วนของกฎหมายมีส่วนที่เกี่ยวกับที่นำมาใช้บังคับหลายฉบับ โดยธุรกิจสายการบินถูกกำกับดูแลโดยกฎหมายและระเบียบทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีความเข้มงวดมากขึ้นในอนาคต กฎหมายและระเบียบทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามามีผลกับท่าอากาศยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมลภาวะทางเสียงที่เกิดจากเครื่องบิน การใช้และครอบครองวัตถุดิบทราย การปล่อยก๊าซของเสีย การกำจัดสิ่งเจือปนในสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ ซึ่งเป็นเงื่อนไขหรือกฎระเบียบที่ท่าอากาศยานหรืออุตสาหกรรมในธุรกิจการบินภาคส่วนอื่น ๆ ตามปฏิบัติตามต้องกำกับดูแลสนามบินให้ปฏิบัติตามมาตรฐาน และหลายเรื่องต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการการบินพลเรือน (กปร.) โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับมลภาวะทางเสียงและทางอากาศ ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าอาจพัฒนาไปในแนวทางที่จะกำหนดให้ยกเลิกการใช้เครื่องบินบางแบบหากเครื่องบินเหล่านั้นไม่มีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนด ข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้บริษัทฯ มีภาระต้นทุนในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และมีข้อจำกัดในการประกอบกิจการสายการบิน การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของท่าอากาศยานในมิติต่าง ๆ และมีข้อจำกัดในการประกอบกิจการสายการบิน การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของท่าอากาศยานในมิติต่าง ๆ ซึ่งกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลในการพัฒนาสนามบินและท่าอากาศยานการแก้ไขกฎหมายและการปรับปรุงระเบียบต่าง ๆ ย่อมมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการทางการบริหาร ฯลฯ โดยกฎหมายบางอย่างนั้นจะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร แต่กฎหมายบางอย่างก็ขัดต่อการดำเนินกลยุทธ์ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องพิจารณาว่าข้อกฎหมายนั้นจะเอื้อประโยชน์หรือเป็นอุปสรรคต่อองค์กร

1.3 คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่

1.3.1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ

จากการศึกษา พบว่า ท่าอากาศยานเชียงใหม่ได้ปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของท่าอากาศยานโดยมีความแตกต่างจากก่อนที่มีการระบาดของไวรัสโคโรนา โดยมีการปรับปรุงรูปแบบสถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสารที่ใช้ในการติดต่อ สื่อสารและสัญลักษณ์

ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้ผู้รับบริการรับรู้ถึงการได้รับการดูแลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการทุก ๆ ด้านและได้จัดทำแผนพัฒนาท่าอากาศยานให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของการขนส่งทางอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา และส่งเสริมกิจการท่าอากาศยาน รวมทั้งดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับการประกอบกิจการท่าอากาศยานโดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในท่าอากาศยานฯ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 โดยปัจจุบันท่าอากาศยานเชียงใหม่ได้จัดทำแผนพัฒนาท่าอากาศยานให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของการขนส่งทางอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา และส่งเสริมกิจการท่าอากาศยาน รวมทั้ง ดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับการประกอบกิจการท่าอากาศยาน ซึ่งส่วนหนึ่งก็มีการกำหนดแนวทางในการให้บริการด้านอาคารสถานที่รวมถึงกระบวนการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการแต่อย่างไรก็ตามพบว่าช่องทางติดต่อยังขาดความสะดวกรวดเร็ว และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลนั้นไม่ครอบคลุมการเข้าถึงของผู้ใช้บริการมากนัก รวมถึงควรมีการออกแบบการบริการสาธารณะเสริมในด้านอื่น ๆ เพื่อเข้าสู่สนามบิน ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมความต้องการของผู้ใช้บริการ

1.3.2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้

จากการศึกษา พบว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา รัฐบาลได้มีการกำหนดมาตรการทางสาธารณสุขเพื่อยกระดับการดำเนินการมาตรการเฝ้าระวังป้องกันโรคซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขสถานการณ์ ในส่วนของท่าอากาศยานเชียงใหม่ก็ได้มีการปรับปรุงแนวทางสำหรับการให้บริการแก่ผู้โดยสารในเส้นทางการบินภายในประเทศที่สอดคล้องกับมาตรการทางสาธารณสุขซึ่งแตกต่างจากสถานการณ์ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในปัจจุบันก็ได้มีการรักษาขีดความสามารถบุคลากรของพนักงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศให้มีความพร้อมปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานความปลอดภัย สามารถให้บริการจราจรทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มจำนวนเที่ยวบินกลับมาใกล้เคียงกับก่อนหน้าเกิดวิกฤตการณ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความไว้วางใจของผู้ใช้บริการว่าจะได้รับการที่มีคุณภาพและปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนว่าทุกพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน มีความปลอดภัยและมีการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากลอย่างเคร่งครัด ทำให้บริการของท่าอากาศยานมีความถูกต้องเหมาะสม และได้ผลลัพธ์ออกมาอย่างน่าพึงพอใจ เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 นอกจากนี้พบว่า รูปแบบการให้ข้อมูลอาจยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง คิดว่าควรมีการจัดทำสื่อที่เข้าถึงได้ง่ายแก่ผู้ใช้บริการ เช่น การออกแบบแผ่นพับ โปสเตอร์ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเด่นชัด เพื่อสื่อสารถึงผู้โดยสารทุกคนที่เดินทางมายังท่าอากาศยาน สำหรับแนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรค อีกทั้งช่วยลดความสับสนและล่าช้าเมื่อผู้โดยสารเดินทางมาถึงท่าอากาศยาน

1.3.3 การตอบสนองต่อลูกค้า

จากการศึกษา พบว่า สถานการณ์ในปัจจุบันเน้นในเรื่องการบริการที่สะดวกรวดเร็ว และพร้อมรับมือกับสถานการณ์โควิด ซึ่งในส่วนของการให้บริการต่าง ๆ ของระบบท่าอากาศยานเชียงใหม่ ในส่วนการเข้า-ออกของผู้ใช้บริการ รวมทั้งกระบวนการให้บริการต่าง ๆ มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดการที่มีมาตรฐานเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ผู้รับบริการ มีการเตรียมความพร้อมในการให้บริการ มีการเน้นการให้มี กฎหมาย ระเบียบที่ชัดเจน แนวปฏิบัติที่ชัดเจนทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากระบบที่ดำเนินการอยู่ก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 เริ่มจากการวางแผนทางในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับรูปแบบองค์กรและสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีจุดมุ่งเน้นการวางรากฐานการมีระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ครอบคลุมทั้งระบบเพื่อรองรับกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องการบริการที่สะดวกรวดเร็ว และพร้อมรับมือกับสถานการณ์โควิด มีการปรับระบบการให้บริการทั้งในส่วนการเข้า-ออกของผู้ใช้บริการ รวมทั้งกระบวนการให้บริการต่าง ๆ มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดการที่มีมาตรฐานเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ผู้รับบริการ มีการเตรียมความพร้อมในการให้บริการ มีการเน้นการให้มี กฎหมาย ระเบียบที่ชัดเจน แนวปฏิบัติที่ชัดเจนทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 และการการออกแบบการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในลักษณะที่มีการวางลดการสัมผัส โดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นและการตอบสนองต่อลูกค้าได้อีกด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เดินทางทั้งในด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย ไม่ว่าจะเป็นมาตรการลดความแออัด การดูแลรักษาความสะอาด และการลดการสัมผัสระหว่างบุคคลและอุปกรณ์ในท่าอากาศยาน

1.3.4 การให้ความมั่นใจ

จากการศึกษา พบว่า ท่าอากาศยานได้ให้ความสำคัญอันดับแรกและสำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสุขภาพและสวัสดิการของนักเดินทางพนักงาน และประชาชนรวมถึงการลดโอกาสในการแพร่กระจายของโรค ซึ่งก็ได้มีการวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าอากาศยานเชียงใหม่ จากเดิมที่ก่อนหน้านี้ของการแพร่ระบาดไม่ได้เกิดขึ้น ท่าอากาศยานเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล โดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพการบริการด้านการขนส่งทางอากาศของประเทศ ปรับปรุงและพัฒนาท่าอากาศยานที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ได้มาตรฐานสากล และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยต้องการสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาความชำนาญของบุคลากรในส่วนงานต่าง ๆ ทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการในท่าอากาศยานฯ เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของการให้บริการ และการอำนวยความสะดวก ความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัส เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการ

ของท่าอากาศยานเชียงใหม่ รวมไปถึงมีในส่วนของ การปรับปรุงและพัฒนาท่าอากาศยานที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ได้มาตรฐานสากล และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงและการพัฒนาขึ้นนั้นก็จะเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่า ควรมีการอบรมผู้ให้บริการ พนักงานของท่าอากาศยานเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ รวมทั้ง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ทั้งนี้จะต้องมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของท่าอากาศยานภายใต้สถานการณ์วิกฤติ เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้อง กับท่าอากาศยานรับทราบเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพในการให้บริการ และการอำนวยความสะดวกด้วย

แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในสถานการณ์โควิด-19

จากการศึกษา พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในสถานการณ์โควิด-19 มีคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์โควิดที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ กระบวนการบริหารที่มีความทันสมัย ความเป็นมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับ การจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และมีบุคลากรที่มีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพภายใต้ในสถานการณ์โควิด-19 ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุง บำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การบริการรถสาธารณะเพื่อเข้าสู่สนามบิน การบริการเช่ารถ จุดบริการไฟฟ้าเพื่อชาร์ตไฟ ระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย ความหลากหลายของร้านค้าภัตตาคารและร้านอาหาร จุดบริการเพื่อพักผ่อนหย่อนใจโรงแรมภายในท่าอากาศยาน คลินิกดูแลสุขภาพ ธนาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุมหรือการติดต่อสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ป้ายบอกทิศทาง

2. เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร โดยมีตัวอย่างในการใช้แผนอบรม บุคลากร มีการกำหนดเกณฑ์การอบรม เช่น การพัฒนาการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ รวมทั้ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) การจัดทำแผนต่อเนื่องทางธุรกิจสำหรับการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค และทำ การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของท่าอากาศยานภายใต้สถานการณ์วิกฤติเพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้อง กับท่าอากาศยานรับทราบ

3. จัดทำแผนประเมินความเสี่ยงเพื่อสร้างความมั่นใจด้านสุขอนามัยแก่ผู้ใช้บริการที่ท่าอากาศยาน อีกทั้งในด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงาน การกำหนดภาระงานให้สอดคล้องกับกฎหมายแรงงาน และมีแผนประกันภัยเพื่อคุ้มครองการติดเชื้อไวรัส

“COVID-19” ให้กับพนักงานผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่

4. ท่าอากาศยานต้องมีการออกแบบแผ่นพับ โปสเตอร์ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเด่นชัด เพื่อสื่อสารถึงผู้โดยสารทุกคนที่เดินทางมายังท่าอากาศยาน สำหรับแนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรค อีกทั้งช่วยลดความสับสนและล่าช้าเมื่อผู้โดยสารเดินทางมาถึงท่าอากาศยาน

5. กำหนดมาตรการสำหรับทำความสะอาดพื้นที่ให้บริการที่มีการใช้สอยร่วม หรือในจุดที่มีการสัมผัสร่วมกันบ่อยครั้ง เช่น เคาน์เตอร์เช็คอิน และพื้นที่รับรองผู้โดยสาร โดยทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ และเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดอย่างน้อยทุก 1 ชั่วโมงรวมถึงเตรียมสิ่งของจำเป็นภายในห้องน้ำให้เพียงพอต่อการให้บริการ เช่น สบู่ล้างมือ กระดาษเช็ดมือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการ

6. นอกจากการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยาน ณ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ให้มีความราบรื่น ท่าอากาศยานควรจัดทำช่องทาง เพื่อให้ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสามารถเข้าถึงบริการของท่าอากาศยานจากทุกที่และทุกเวลา เช่น Website หรือ Mobile Application ของท่าอากาศยาน เป็นต้น ซึ่งช่องทางดังกล่าวควรพัฒนาให้มีการเข้าถึงบริการ พื้นฐานของท่าอากาศยาน เช่น ข้อมูลตารางการบิน ข้อมูลร้านอาหารที่ให้บริการ ข้อมูลข้อมูลตารางเวลารถสาธารณะ โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจ ตอบสนองต่อความต้องการและรองรับการเข้าใช้งาน

อภิปรายผลการวิจัย

คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ประกอบด้วยปัจจัยภายในได้แก่ ยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO และมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT ทั้งนี้เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งถือเป็นวิกฤติครั้งใหญ่ที่สุด และส่งผลกระทบต่อของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ รวมทั้งมีผลกระทบต่อการบริหารและการดำเนินงานของของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่อย่างชัดเจน ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ICAO และมาตรฐานสนามบิน กรมการบินพลเรือน CAAT จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ใน เพื่อลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อจากการเดินทางทางอากาศ และยังสอดคล้องกับสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) และสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ (ACI) เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในการเดินทางทางอากาศ โดยยุทธศาสตร์ของ AOT ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เริ่มมาจากการศึกษา พัฒนา และต่อยอดเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวก

ผู้โดยสารและลดความเสี่ยงที่เกิดจากการสัมผัส โดย AOT มีการพิจารณาจากทิศทางการฟื้นตัวของปริมาณการจราจรทางอากาศและความต้องการเดินทางในอนาคต ควบคู่กับการบริหารจัดการอาคารผู้โดยสารหลัก โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของในภาพรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องระดับการบริการที่เหมาะสม และการรองรับรูปแบบการเดินทางวิถีใหม่ เช่นเดียวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการบิน ถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ซึ่งได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ เพื่อให้ผู้โดยสาร ลูกเรือ พนักงานบริการภาคพื้น และประชาชนทั่วไปในการป้องกันการแพร่กระจายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย มาตรฐานสนามบิน กรรมการบินพลเรือน CAAT ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานอันหนึ่งที่สามารถรองรับการให้บริการแก่อากาศยานที่บินเข้ามาใช้บริการ ณ สนามบิน สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสนามบิน คือ กรรมการบินพลเรือน (CAAT) โดยมาตรฐานดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการดำเนินงานสนามบินให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยทั้ง 3 ส่วน ส่งผลต่อการวางแผนงานในการดำเนินการของของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ โดยมีการเตรียมการรองรับปกติใหม่ (New normal) การให้บริการที่ลดการสัมผัสระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ใช้บริการ ซึ่งในส่วนนี้จะนำระบบเทคโนโลยีด้านไอทีเข้ามาใช้แทนบุคลากร ซึ่งท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่จำเป็นต้องใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยเชิงพาณิชย์ที่เป็นสากลต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ ประกอบการดี (2561 : 88) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความท้าทายในการจัดการด้านมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณท่าอากาศยานและการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการของธุรกิจท่าอากาศยาน พบว่า องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนดมาตรฐานและข้อแนะนำพึงปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการและแนวทางในการป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ ไว้ในภาคผนวกที่ 17 (ANNEX 17) อย่างไรก็ตาม มาตรการและแนวทางในการป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการไหลเวียนผู้โดยสาร สัมภาระ และสินค้า ดังนั้น องค์การ การบินพลเรือนระหว่างประเทศ จึงได้ออกคำแนะนำในการป้องกัน และลดปัญหาผลกระทบที่เกิดจากมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ท่าอากาศยาน ไว้ในภาคผนวกที่ 9 (ANNEX 9) เรื่อง การอำนวยความสะดวก ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่าอากาศยานต้องมีการศึกษาและนำมาตราฐานและข้อแนะนำพึงปฏิบัติที่กำหนดไว้ในทั้ง 2 ภาคผนวกไปประยุกต์ใช้กับท่าอากาศยานที่ตนดูแล เพื่อให้การดำเนินธุรกิจท่าอากาศยานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัจจัยภายนอก พบว่า สภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมายส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในอดีตยังคงสร้างความไม่ไว้วางใจในเรื่องของความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการเดินทางมายังประเทศไทยได้ ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดกระทบต่อท่าอากาศยาน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ผู้บริหารท่าอากาศยานต้องสามารถนำข้อมูลทางเศรษฐกิจมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อก่อให้เกิดโอกาสสูงสุดและลดอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์การ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมเริ่มให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของไวรัสโคโร

นำ ทำให้ท่าอากาศยาน ต้องมีการปรับตัวในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา ศักยภาพและการแข่งขันของธุรกิจ พัฒนาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึง ถ้าต้องการให้ท่าอากาศยาน ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยหากมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้จะสามารถลดต้นทุน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้กับท่าอากาศยาน ในส่วนของท่าอากาศยานถือได้ว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่าง ๆ อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เช่น หน้าฝน หน้าแล้ง ภาวะโลกร้อน หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางด้าน กฎหมายมีผลกับท่าอากาศยานโดยตรง เนื่องจากในส่วนของกฎหมายมีส่วนที่เกี่ยวกับที่นำมาใช้บังคับหลาย ฉบับ การแก้ไขกฎหมายและการปรับปรุงระเบียบต่าง ๆ ย่อมมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการทางการบริหาร ฯลฯ โดยกฎหมายบางอย่างนั้นจะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุป ษา เพชรโสม และคณะ (2563 : 31-50.) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อากาศยานขนาดเล็กเป็นพาหนะในแหล่งท่องเที่ยวแถบฝั่งทะเลอันดามัน กรณีศึกษา : จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย โดย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อากาศยานขนาดเล็กแถบฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ ปัญหาด้านการลงทุนบุคลากร ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านความปลอดภัยของยานพาหนะและนักท่องเที่ยวด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวด้านการจัดการตารางและเส้นทางการบิน

คุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ท่าอากาศยานเชียงใหม่มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในท่าอากาศยานฯ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 อันได้แก่ สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสารที่ใช้ ในการติดต่อ สื่อสารและสัญลักษณ์ ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้ผู้รับบริการรับรู้ถึงการได้รับการดูแล ความเชื่อถือไว้วางใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิน ใจงาม และคณะ (2563 : 87) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ คุณภาพบริการโดยใช้ SERVQUAL Model กรณีศึกษา สำหรับการดำเนินธุรกิจโครงการรถไฟฟ้าเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ที่พบว่า ควรปรับปรุงให้มีคุณภาพบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการรวม อาทิ ปรับปรุงการเดินทางรถไฟฟ้าให้ตรงเวลาถึงการซ่อมบำรุงระบบรถไฟฟ้าให้มีความพร้อมและมีขบวนรถที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วซึ่งจะส่งผลให้บริการมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันท่าอากาศยานเชียงใหม่มีความปลอดภัยและมีการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากลอย่างเคร่งครัด ทำให้บริการของท่าอากาศยานมีความถูกต้อง เหมาะสม และได้ผลลัพธ์ออกมาอย่างน่าพึงพอใจ เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 การตอบสนองต่อลูกค้า ระบบท่าอากาศยานเชียงใหม่มีการเตรียมความพร้อมในการให้บริการ มีการดำเนินการให้มี กฎหมาย ระเบียบที่ชัดเจน แนวปฏิบัติที่ชัดเจนทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 การให้ความมั่นใจ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล พัฒนาความชำนาญของบุคลากรในส่วนงานต่าง ๆ ทักษะความรู้ความสามารถในการให้บริการ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการในท่าอากาศยานฯ เหมาะสมกับสถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณัฐธินี พรภัทรประเสริฐ และ อภิรดา นามแสง (2559 : 78) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของหลุมจอดอากาศยาน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการร้องขอของลูกค้าโดยตรง และการจัดฝึกอบรม แก่พนักงานบริหารจัดการหลุมจอดอากาศยาน เพื่อสร้างมาตรฐานและสร้างคุณภาพ การให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อผู้รับบริการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การเป็นหน่วยงานบริหารรองรับระบบคมนาคมทางอากาศในประเทศที่โดดเด่น ทันสมัย และครอบคลุมตามมาตรฐานสากล โดยในส่วนของท่าอากาศยาน ควรจะมีการกำหนดบทบาทเฉพาะของแต่ละท่าอากาศยานไว้เพื่อใช้ประกอบในกำหนดแผนในการบริหารจัดการท่าอากาศยานที่มีความชัดเจนและครอบคลุมตามประเด็นยุทธศาสตร์ต่อไปในอนาคต

1.2 การบริหารจัดการด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้บริการในธุรกิจท่าอากาศยานที่ให้บริการเชิงพาณิชย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานและข้อแนะนำพึงปฏิบัติตามที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศได้กำหนด โดยเริ่มจากการยกตัวอย่างรูปแบบภัยคุกคามในลักษณะต่าง ๆ ที่ส่งผลให้องค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศ มีการทบทวนและออกแนวทางในการปฏิบัติให้แก่ท่าอากาศยานเชิงพาณิชย์ต้องมีการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยตามระดับความเสี่ยงของท่าอากาศยานแต่ละแห่ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การปรับปรุง บำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2.2 เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร โดยมีตัวอย่างในการใช้แผนอบรม บุคลากร มีการกำหนดเกณฑ์การอบรม การจัดทำแผนต่อเนื่องทางธุรกิจสำหรับการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค และทำการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของท่าอากาศยานภายใต้สถานการณ์วิกฤติเพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับท่าอากาศยานรับทราบ

2.3 ควรจัดทำแผนประเมินความเสี่ยงเพื่อสร้างความมั่นใจด้านสุขอนามัยแก่ผู้ให้บริการที่ท่าอากาศยาน อีกทั้งด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่

2.4 ท่าอากาศยานต้องมีการออกแบบแผนพับ โปสเตอร์ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเด่นชัด เพื่อสื่อสารถึงผู้โดยสารทุกคนที่เดินทางมายังท่าอากาศยาน สำหรับแนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและลด

ความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรค อีกทั้งช่วยลดความสับสนและล่าช้าเมื่อผู้โดยสารเดินทางมาถึงท่าอากาศยาน

2.5 กำหนดมาตรการสำหรับทำความสะอาดพื้นที่ให้บริการที่มีการใช้สอยร่วม หรือในจุดที่มีการสัมผัสร่วมกันบ่อยครั้ง เช่น เคาน์เตอร์เช็คอิน และพื้นที่รับรองผู้โดยสาร โดยทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ และเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดอย่างน้อยทุก 1 ชั่วโมงรวมถึงเตรียมสิ่งของจำเป็นภายในห้องน้ำให้เพียงพอต่อการให้บริการ เช่น สบู่ล้างมือ กระดาษเช็ดมือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงการบริหารจัดการด้านคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่โดยสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งในอนาคตสามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินระดับของคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ในแต่ละด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.(2562). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2562 (จำนวนยอดสะสมเบื้องต้น) (International Tourist Arrivals to Thailand 2019) (Jan - Jul). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=599.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). ดัชนีท่องเที่ยว Q1/63 “โควิด” ทบเชื่อมั่นต่ำสุดในรอบ 9 ปี. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/tourism/news-444466>.
- ณัฐธินี พรภัทรประเสริฐ และ อภิตา นามแสง. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของหลุมจอดอากาศยาน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. สาขาวิชาการจัดการการบิน: สถาบันการบินพลเรือน.
- ณัฐพงศ์ ประกอบการดี .(2561). ความท้าทายในการจัดการด้านมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณ ท่าอากาศยานและการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการของธุรกิจท่าอากาศยาน. กองวิชาการบริหารการบิน: สถาบันการบินพลเรือน.
- ทิน ใจงาม และคณะ. (2563). การศึกษาคุณภาพบริการโดยใช้ SERVQUAL Model กรณีศึกษาสำหรับการดำเนินธุรกิจโครงการรถไฟฟ้าเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัชตะ จันทร์พานิชย์.(2564). ผลกระทบและการปรับตัวของธุรกิจการบินจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19).วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 13 (1), 1-20.

- วัชร รัตนภาภาศ ฤทธาคนี. (2557). อุตสาหกรรมสายการบิน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564.
แหล่งที่มา: <http://www.inrit2014.com/inrit2014/Proceedings/C%206.1-6.9.pdf>
- สุปชา เพชรโสม และคณะ .(2563). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อากาศยานขนาดเล็กเป็นพาหนะใน
แหล่งท่องเที่ยวแถบฝั่งทะเลอันดามัน กรณีศึกษา : จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยดุสิต
ธานี. 14 (2), 31-50.
- AOT. (2559). รายงานประจำปี/รายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. 2559.

แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร
ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

**The Guidelines on Support of the Commitment on Working and the
Commitment of Personnel Toward the Organization of the Government
Saving Bank under the Office of Roi Et Area**

อัจฉรา ถวิลไพร และ ทิพย์วรรณ งามศักดิ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Oatchara Thahwinphai and Tipvanna Ngamsak

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Oatchara.th@kkumail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาความผูกพันในงานของพนักงาน 2) ศึกษาความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร 3) ศึกษาปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภักดีต่อองค์กร และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร 4) ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในงาน กับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร 5) ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร และ 6) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 100 คน แบบสอบถามทั้งสิ้น 37 ข้อ วัดความผูกพันในงาน 9 ข้อ โดยการใช้ UWES-9 วัดความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร 11 ข้อ และปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร 17 ข้อ โดยใช้แบบสอบถามตามโมเดล Saks ซึ่งสถิติที่ใช้ในการทดสอบคือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษพบว่า ความผูกพันในงาน ด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงาน และด้านความจดจ่อใส่ใจกับงาน กับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน และด้านการมีส่วนร่วมในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความผูกพันในงานด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน และด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงาน กับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดีต่อองค์กร ความผูกพันในงาน ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน กับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร ความผูกพันของพนักงานต่อ

* วันที่รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 18 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 มิถุนายน 2565

Received: May 9, 2022; Revised: June 18, 2022; Accepted: June 19, 2022

องค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน จึงได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด โดยมีโครงการ 2 โครงการ ได้แก่ 1) GSB ROLE MODEL และ 2) Morning Smile

คำสำคัญ: ความผูกพันในงาน; ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร; ปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร

Abstracts

The objectives of this study were to study 1) work engagement 2) employee engagement 3) consequences from work engagement and employee engagement with the organization, including job satisfaction corporate loyalty and behavior desirable for being a member in the organization 4) the relationship between work commitment and factors that as a result of work commitments and the employee's commitment to the organization 5) the relationship between the employee's commitment to the organization with factors resulting from work engagement and employee engagement to the organization and 6) to suggest guidelines for enhancing employee engagement and employee engagement to the organization of the Government Savings Bank under Roi Et District A total of 37 questionnaires were used to measure job engagement, 9 items were used to measure engagement by UWES-9. of employees to the organization 11 items and factors resulting from work commitments and employee engagement with the organization 17 items using a questionnaire based on the Saks model. The statistics used in the test were correlation analysis and multiple regression analysis. The results of the study found that work commitment Dedication to work and focus on work with employee engagement to the organization in terms of participation in the work and participation in the organization. There was a positive correlation with job satisfaction. Enthusiasm for work enthusiasm and the dedication and devotion to the work with the commitment of employees to the organization. The aspect of participation in the work. There is a positive relationship with corporate loyalty. Work commitment The enthusiasm for work with the commitment of employees to the organization The aspect of participation in the work There was a positive correlation with desirable behavior of organizational membership. Employee Engagement to the Organization The aspect of participation in the work Therefore, it has proposed guidelines for enhancing the engagement in the work and the commitment of employees to the organization. of the Government Savings Bank Under Roi Et District, there are two projects which are 1) GSB ROLE MODEL and 2) Morning Smile.

Keywords: Work Engagement; Employee Engagement; Consequences from work engagement and employee engagement

บทนำ

การที่องค์กรจะสามารถเติบโต และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยทรัพยากรที่หลากหลาย หนึ่งในทรัพยากรที่สำคัญ คือ ทรัพยากรบุคคล เนื่องจากทรัพยากรบุคคลนั้นเป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่ทำให้องค์กรสามารถแข่งขันกับคู่แข่งในธุรกิจได้ อีกทั้งยังช่วยให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ หลายองค์กรจึงให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะรักษาพนักงานที่มีศักยภาพให้อยู่ในองค์กรได้อย่างยั่งยืน โดยการที่จะรักษาพนักงานไว้ได้นั้น พนักงานจะต้องมีความผูกพัน โดย Saks (2006 : 600-619) กล่าวว่าพนักงานที่มีส่วนร่วมในการทำงาน และมีส่วนร่วมกับองค์กร จะมีความผูกพันเกิดขึ้น กล่าวได้ว่าเมื่อพนักงานได้รับรู้ถึงการสนับสนุน และการยอมรับจากองค์กร อีกทั้งได้รับรางวัลผลตอบแทน พนักงานจะเกิดความรู้สึกผูกพัน โดยผลที่ตามมา คือ ความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภักดีต่อองค์กร การตั้งใจที่จะไม่ลาออกจากงาน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร

ธนาคารออมสิน ในปี 2563 ได้เริ่มขับเคลื่อนองค์กร สู่นาครเพื่อสังคม ทำภารกิจช่วยเหลือสังคมที่เป็นรูปธรรมในหลายมิติ อาทิ มาตรการสินเชื่อเพื่อเสริมสภาพคล่องแก่ SMEs ขนาดเล็ก อีกทั้งผู้ที่มีรายได้น้อย มีการผ่อนปรนการชำระหนี้ด้วยการพักชำระเงินต้นและดอกเบี้ย และเข้าแทรกแซงในตลาดสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลง เป็นต้น ซึ่งธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ก็ได้สนองนโยบายตามโครงการ เพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงธนาคารได้มากที่สุด ในบางครั้งการสนองต่อโครงการต่างๆทำให้พนักงานต้องรับมือกับลูกค้าเป็นจำนวนมาก จนเกิดเป็นความกดดัน ความเครียด นำไปสู่ความเหนื่อยล้า ซึ่ง Bakker and Demerouti (2001 : 499–512) ได้กล่าวถึง การหมดไฟที่จะทำงาน ไว้ว่าปัจจัยการหมดไฟที่จะทำงาน เกิดจาก 2 ปัจจัย คือ 1) ภาระงาน (Job Demand) ที่มากจนเกินไป และ 2) ทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน (Job Resource) ที่มีไม่เพียงพอต่อการทำงาน จนเกิดการหมดไฟและไม่รู้สึกผูกพันในงาน

จากเหตุที่กล่าวมาการรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลไปสู่ความยั่งยืน เพื่อก้าวไปสู่จุดหมายที่องค์กรได้กำหนดทิศทางไว้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะหากองค์กรขาดทรัพยากรบุคคลจากการปราศจากความผูกพัน จะส่งผลให้ขาดงานที่มีประสิทธิภาพ และนำพาองค์กรไปสู่จุดที่ต่ำสุดได้ เช่นเดียวกัน หากองค์กรประกอบไปด้วยบุคคลที่มีทั้งความผูกพันในงาน และความผูกพันต่อองค์กร พนักงานก็จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความพึงพอใจในงาน จงรักภักดีต่อองค์กร มีความตั้งใจที่จะไม่ลาออกจากงาน และมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร Saks (2006 : 600-619) ทำให้องค์กรได้ประโยชน์ทั้งด้านผลงานที่บรรลุเป้าหมายและเต็มไปด้วยประสิทธิภาพ อีกทั้งได้รักษาพนักงานที่เต็มเปี่ยมไปด้วยศักยภาพให้อยู่ในองค์กรได้อย่างยาวนาน

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของพนักงานธนาคารออมสิน ซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่ง พนักงานธุรกิจสัมพันธ์ลูกค้า 5 จึงมีความสนใจศึกษาความผูกพันในงาน ศึกษาความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กร ศึกษาปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร อันได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในงานกับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร อีกทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร และแนวทางในการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพนักงานให้มีความผูกพันในงานเพิ่มขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นแผนการพัฒนาให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งนอกเหนือจากองค์กรจะได้ผลงานตามเป้าประสงค์ และมีประสิทธิภาพแล้ว ยังสามารถเก็บรักษาพนักงานที่เต็มไปด้วยศักยภาพให้ทำงานร่วมกับองค์กรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความผูกพันในงาน ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในงาน กับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กรของพนักงาน ธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กรของพนักงาน ธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
6. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ พนักงานและลูกจ้างธนาคารออมสินสังกัดเขตร้อยเอ็ด 14 สาขา จำนวนรวม 153 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ใช้สูตรในการคำนวณ ของ Cochran ในปี ค.ศ.1997 และปรับสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างเกินร้อยละ 5 ของประชากร (Bartlett, Kotrlik, & Higgins, 2001 : 43-50) ซึ่งครั้งนี้จากการคำนวณ ได้กลุ่มตัวอย่าง 100 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบบสอบถามมีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด โดยใช้แบบสอบถามการวัดระดับความผูกพันในงาน ซึ่งปรับปรุงจากแบบวัด Utrecht Work Engagement Scale –9 (UWES- 9) ตามทฤษฎีของ Schaufeli, Bakker and Salanova (2006 : 464-481) โดยใช้คำถาม 9 ข้อ โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบ ตามระดับความถี่ของความรู้สึกที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยแบ่งมาตรวัดประมาณค่า 7 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 864) ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามซึ่งดัดแปลงจาก Saks (2006 : 600-619) โดยทำการวัดความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรทั้งสิ้น 11 ข้อ แบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในงาน 5 ข้อ และการมีส่วนร่วมในองค์กร 6 ข้อ มีระดับการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) และใช้มาตรวัดระดับของความคิดเห็น 5 ระดับ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550 : 46) ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภักดีต่อองค์กร พฤติกรรมที่ดีในการเป็นสมาชิกขององค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามซึ่งดัดแปลงจาก Saks (2006 : 600-619) โดยทำการวัดปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ทั้งสิ้น 17 ข้อ แบ่งเป็นความพึงพอใจที่มีต่องาน 3 ข้อ ความภักดีต่อองค์กร 6 ข้อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร 8 ข้อ มีระดับการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) และใช้มาตรวัดระดับของความคิดเห็น 5 ระดับ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550 : 46) จากการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 4พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของ Cronbach's coefficient > 0.8 นั่นคือ แบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Sekaran & Bougie, 2013 : 66)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google Form) เพื่อให้พนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด มีความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม และสะดวกต่อผู้ศึกษาในการรวบรวมข้อมูล โดยทำการแจกแบบสอบถามผ่านทางอีเมล และแอปพลิเคชันไลน์ ภายในองค์กร จำนวน 100 คน โดยรายละเอียดของแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ และอธิบายรายละเอียดของคำถามอย่างชัดเจน

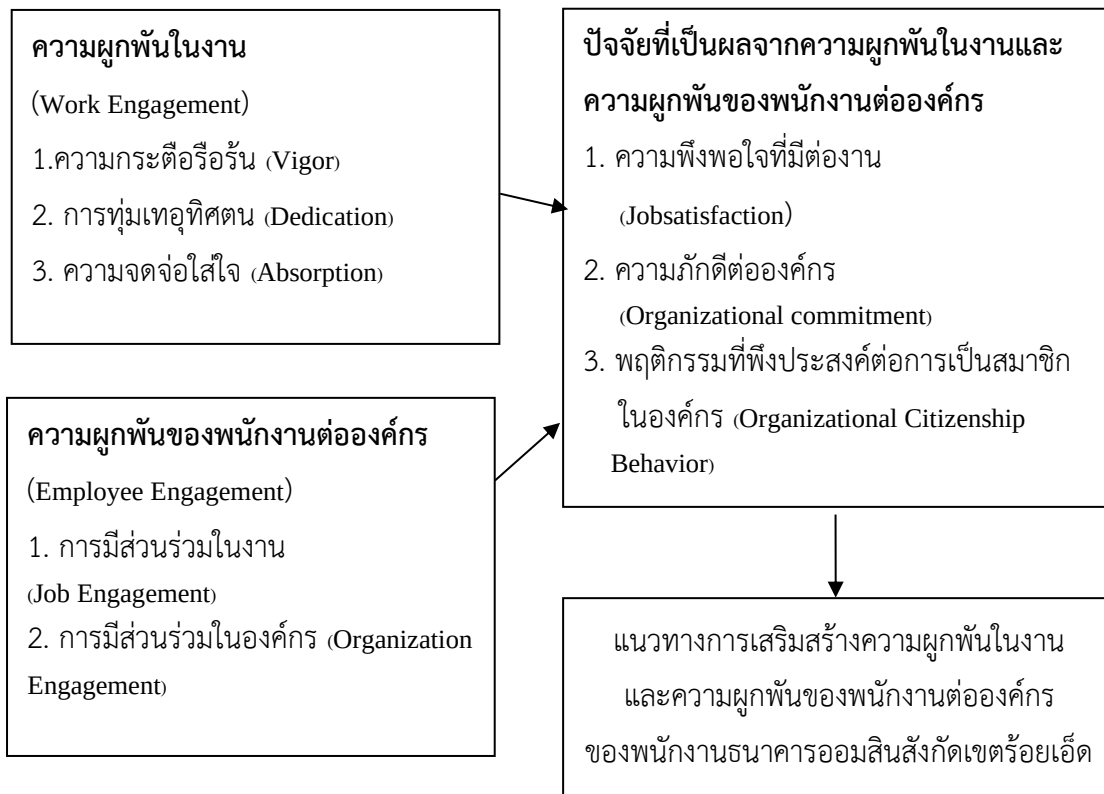
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Window Version 28 ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต้องค์กร
ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด
ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อายุการทำงานอยู่ในช่วง 11-20 ปี ตำแหน่งพนักงานธุรกิจสาขา 4-7
ความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ทั้งหมด 9 ข้อ พบว่า ความผูกพันในงานของพนักงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20-4.41 โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความผูกพันอยู่ในระดับความรู้สึกบ่อยมาก 1 ข้อ และระดับความรู้สึกบ่อย 8 ข้อ โดยแบ่งเป็น

ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน พนักงานมีระดับความรู้สึกอยู่ในระดับน้อยมาก 1 ข้อ ได้แก่ ท่านมีความรู้สึกที่เปี่ยมไปด้วยพลังเหลือล้น ในการที่จะทำงาน พนักงานมีระดับความรู้สึกอยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ ได้แก่ ท่านมีความกระปรี้กระเปร่า พร้อมทำงาน และตื่นขึ้นมาในทุกเช้า และท่านรู้สึกอยากจะไปทำงาน

ด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงาน พนักงานมีระดับความรู้สึกอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ท่านมีความทุ่มเทต่องานที่ได้รับมอบหมาย งานถือเป็นสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับท่าน และท่านรู้สึกภาคภูมิใจต่องานที่ได้ปฏิบัติ

ด้านความจดจ่อใส่ใจกับงาน งาน พนักงานมีระดับความรู้สึกอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ท่านมีความสุขมาก ในขณะที่ได้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ท่านมักจะจดจ่อกับงานที่ได้รับมอบหมาย และท่านรู้สึกใช้เวลาผ่านไปเร็วมากในขณะที่ปฏิบัติงาน

2. ผลการศึกษาความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขต ร้อยเอ็ด

ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ทั้งหมด 11 ข้อ พบว่า ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.19-4.47 โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความรู้สึกอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย 1 ข้อ และระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 9 ปัจจัย และระดับความรู้สึกไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ โดยแบ่งเป็น

ด้านการมีส่วนร่วมในงาน พนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 ข้อ ได้แก่ ท่านทุ่มเทกับงานของท่านเป็นอย่างมาก บางครั้งท่านทำงานเยาะจนไม่มีเวลา ท่านเป็นคนที่มีคลั่งกับการทำงานอย่างมาก ท่านมีส่วนร่วมกับการงานนี้เป็นอย่างมาก และความรู้สึกอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

1 ปัจจัย ได้แก่ ท่านมักจะนึกถึงเรื่องอื่นในขณะที่ทำงานอยู่เสมอ (R)

ด้านการมีส่วนร่วมในองค์กร พนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 ข้อ ได้แก่ ท่านคิดว่าการเป็นสมาชิกในองค์กรแห่งนี้ดูมีเสน่ห์ ท่านรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้มีส่วนร่วมกับการทำงานที่เกิดขึ้นในองค์กร การเป็นสมาชิกขององค์กรทำให้ท่านรู้สึกมีชีวิตชีวา ท่านรู้สึกมีความสุขกับการที่ได้เป็นสมาชิกองค์กร ท่านรู้สึกมีส่วนร่วมอย่างมากในองค์กร และระดับความรู้สึกไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ ได้แก่ ท่านรู้สึกไม่ชอบกับสิ่งที่องค์กรกำลังจะทำให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

ปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด จำนวน 17 ข้อ พบว่า ปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.67-4.63 โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความรู้สึกไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ ระดับความรู้สึกเห็นด้วย 4 ข้อ และระดับความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง 12 ข้อ โดยแบ่งเป็น

ด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน พนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วย 2 ข้อ ได้แก่ โดยรวมแล้ว ท่านรู้สึกพึงพอใจกับงานของท่าน โดยทั่วไปแล้วท่านชอบทำงานที่นี่ และระดับความรู้สึกไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ ได้แก่ โดยทั่วไปท่านไม่ชอบงานของท่านเลย

ด้านความภาคภูมิใจต่อองค์กร พนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วยทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ ท่านยินดีที่จะทำงานในองค์กรแห่งนี้จนเกษียณ การทำงานในองค์กรแห่งนี้มีความหมายต่อท่านเป็นอย่างมาก ท่านรู้สึกว่าเป็นปัญหาที่องค์กรต้องเผชิญเสมือนเป็นปัญหาของท่านด้วย ท่านมีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร ท่านภูมิใจที่ได้บอกคนอื่นว่าท่านทำงานในองค์กรแห่งนี้ และท่านมีความรู้สึกเชิงบวกในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร พนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่งทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ ท่านยินยอมสลับตารางวันหยุดกับเพื่อนร่วมงานหากมีการร้องขอ ท่านช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาแม้จะไม่ใช่วิธีที่เกี่ยวกับงานก็ตาม ท่านช่วยเหลือผู้อื่นตามหน้าที่ ท่านช่วยเหลืองานอื่นที่นอกเหนือจากงานที่ได้รับมอบหมาย อันจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร และพนักงานมีระดับความรู้สึกเห็นด้วยทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ ท่านเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาเกี่ยวกับงาน ท่านเสนอแนวคิดเพื่อปรับปรุงการทำงานขององค์กร ท่านปกป้ององค์กรจากปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ท่านปกป้ององค์กร เมื่อมีผู้อื่นมาวิพากษ์วิจารณ์องค์กร

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในงานกับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร ของพนักงานต่อธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

ความผูกพันในงานด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงาน และด้านความจดจ่อใส่ใจกับงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความผูกพันในงานด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน และด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านความภาคภูมิใจต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความผูกพันในงาน ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กับความพึงพอใจที่มีต่องาน ความภาคภูมิใจต่อองค์กร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กรของพนักงานต่อธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน และด้านการมีส่วนร่วมในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านความภักดีต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ผลการเสนอแนวทางการเสริมสร้าง ความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด

แนวทางการเสริมสร้าง ความผูกพัน ในงานและ ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการที่ 1 GSB ROLE MODEL และโครงการที่ 2 Morning Smile โดยใช้งบประมาณในการดำเนินการทั้งสิ้น 28,000 บาท

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความรู้สึกน้อย ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรอยู่ในระดับความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่ง ความผูกพันในงานด้านการทุ่มเทอุทิศตนในงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านความพึงพอใจที่มีต่องานและด้านความภักดีต่อองค์กร ความผูกพันในงานด้านความกระตือรือร้นในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านความภักดีต่อองค์กรและด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร ความผูกพันในงานด้านความจดจ่อใส่ใจกับงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน สอดคล้องกับการศึกษาของ นันธิกานต์มณี แสนประเสริฐ (2564 : 7) พบว่า พนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมีความสัมพันธ์กับปัจจัยความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ คมสันต์ สุวรรณเสริฐ (2565 : 57) พบว่า ความภาคภูมิใจแห่งตนในองค์กร ที่มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และความผูกพันต่อองค์กร พนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง

ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านการมีส่วนร่วมในงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน ด้านความภักดีต่อองค์กร และด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านการมีส่วนร่วมในองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่เป็นผลจากความผูกพันในงานและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรด้านความพึงพอใจที่มีต่องาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐฤตนาแซง (2565 : 4) พบว่า คุณลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อตำแหน่งงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน ความผูกพันในตำแหน่งงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่น ทุ่เมเต ต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khodakarami and Dirani (2020) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลความผูกพันด้านการรับรู้แรงสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กร Sahni (2021 : 1–13) พบว่าความผูกพันของพนักงานของพนักงานเป็นตัวกลางที่สำคัญ ระหว่างลักษณะงาน ความพึงพอใจในงาน และความมุ่งมั่นขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับธนาคารออมสิน

1.1 ธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด ควรมีการประเมินและติดตามผลแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงโครงการให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเพิ่มมากขึ้น

1.2 ธนาคารออมสินควรให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันในงานของพนักงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกการทุ่มเทอุทิศตนในงาน ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความจดจ่อใส่ใจกับงาน ความพึงพอใจที่มีต่องาน รวมทั้งทำให้เกิดความภักดีต่อองค์กร และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการเป็นสมาชิกในองค์กร

1.3 ธนาคารออมสินควรนำแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ไปใช้กับสำนักงานเขตพื้นที่อื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด เท่านั้น ดังนั้นเพื่อขยายผลการวิจัย ควรทำการศึกษารั้งต่อไปโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กับธนาคารออมสิน สำนักงานเขตพื้นที่อื่น ๆ

2.2 การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้การศึกษาเชิงปริมาณ จึงเสนอแนะให้ในการศึกษารั้งต่อไป ทำการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความผูกพันในงาน และความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรกับพนักงานธนาคารออมสิน สังกัดเขตร้อยเอ็ด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คมสันต์ สุวรรณเสรีฐ. (2565). *แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานส่วนตำบล อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐกฤตา นาแซง. (2565). *แนวทางการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในสังกัด อำเภอบ้านไผ่*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทิกานต์มณี แสนประเสริฐ. (2564). *ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท ผลิตภัณฑ์ ABC จังหวัดขอนแก่น*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- Bakker, A.B., & Demerouti, E. (2001). The job demands-resources model of burnout. *Journal of Applied Psychology*, 86 (3), 499–512.
- Bartlett, J.E., Kotrlik, J.W., & Higgins, C.C. (2001). Organizational Research: Determining Appropriate Sample Size in Survey Research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 19 (1), 43-50.
- Saks, A.M. (2006). Antecedents and Consequences of Employee Engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21 (7), 600-619.
- Sahni, J. (2021). Employee Engagement Among Millennial Workforce: Empirical Study on Selected Antecedents and Consequences. *SAGE Open*, 1–13.
- Schaufeli, W. B., Bakker, W. B., Bakker, A. B., & Salanova, M. (2006). The measurement of work engagement with a short questionnaire: A cross-national study. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 464-481.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business: A Skill Building*. (7th). Hoboken, NJ: Wiley

การพัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
ของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย
**Development of Model of Buddhist Learning Development
Activities in Loei Senior Schools**

ทวิศักดิ์ ไกรบุตร,
ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง และ เตชทัต ปักสังขานย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Taweesak Khraibut,
Pradit Srinonyang and Techatat Paksangkhaney
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: winnernews@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย และ 2) พัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย จำนวน 60 คน สุ่มโดยเจาะจง จากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย และ โรงเรียนผู้สูงอายุเลย บ้านหนองผักก้าม อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาวิธี และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย พบว่า ประกอบด้วย (1) การบรรยายธรรม (2) การสอนในห้องเรียน (3) เนื้อหาทันสมัย สอดแทรกหลักพุทธธรรม (4) ศาสนพิธี (5) การสมาทานศีล (6) การปฏิบัติสมาธิ และ (7) จิตอาสา และ 2) การพัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดวิธีการเชิงระบบ ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ปัจจัยสนับสนุน 5) กระบวนการเรียนการสอน 6) ปฏิสัมพันธ์ 7) นักเรียนผู้สูงอายุ 8) พระวิทยากร 9) ผู้อำนวยการโรงเรียน และ 10) การประเมินผล โดยในส่วนของเนื้อหาได้มีการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อให้นักเรียนผู้สูงอายุสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในชีวิต และใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับนักเรียนผู้สูงอายุ หรือระหว่างนักเรียนผู้สูงอายุด้วยกันร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

* วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 สิงหาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 26 กันยายน 2565

Received: May 7, 2022; Revised: August 7, 2022; Accepted: September 26, 2022

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; กิจกรรมพัฒนา; การเรียนรู้พระพุทธศาสนา; โรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

Abstracts

The objectives of the research were (1) to study the existing model of Buddhism learning activities in Loei Senior Schools, and (2) to develop the model of Buddhism learning activities of Loei Senior Schools. The research was conducted by the Research and Development (R&D). The key informants of the research were sixty senior students, purposively selected from three senior schools in Loei Province; Loei Senior School, Na O Sub-district Municipal Senior School, and Phu Ruea Sub-district Municipal Senior School. The instruments used for the qualitative data collection consisted of the group interview, the focus group discussion, and connoisseurship. The explanatory method and the content analysis were used to analyze the data. The findings of the research were as follows: 1) The existing model of Buddhism learning activities of Loei Senior Schools consisted of (1) Dhamma talk, (2) classroom learning and teaching, (3) the modern content on the people's lifestyle together with the Buddha's teachings, (4) ritual activities, (5) precept observation, (6) meditation and mind development, and (7) public-mindedness. 2) The model of Buddhism learning activities in Loei Senior Schools, developed by application of Buddhist Holy Abidings (Brahmavihara-dhamma), comprised of ten components; 1) the research goal, 2) the research objectives, 3) the content, 4) other supportive factors, 5) the process, 6) the interaction between the involved persons, 7) senior students, 8) lecturer monks, 9) school administrators, and 10) assessment. The content of the Buddhist learning activities in Loei Senior Schools was based on the Buddhist Holy Abidings in order to have senior students live their real life and interact happily to each other between lecturer monks and senior students, or among senior students.

Keywords: Model Development; Development Activity; Buddhism Learning; Loei Senior School

บทนำ

จากแนวโน้มประชากรโลกที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น พบว่า ประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 15 ในปี 2568 ขณะที่ประชากรวัยเด็ก (อายุระหว่าง 0-14 ปี) มีจำนวนลดลงจากร้อยละ 30.1 ในปี 2543 เหลือร้อยละ 24.2 ในปี 2568 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของประชากรกำลังเปลี่ยนจากโครงสร้างประชากรวัยเด็กในอดีตเป็นประชากรวัยสูงอายุ หรือสังคมผู้สูงอายุ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559 : 43) สหประชาชาติรายงานว่า ในปี 2562 ประชากรโลกมีจำนวนทั้งสิ้น 7,713 ล้านคน และมีจำนวนผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นจำนวนถึง 1,016 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13 ในจำนวนนี้เป็นประชากรสูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 143 ล้านคน โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงที่สุดในโลก คือ 1 ใน 3 ของชาวญี่ปุ่นเป็นผู้สูงอายุ และจีนเป็นประเทศที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุดในโลก คือมีจำนวนประมาณ 241 ล้านคน ในทวีปเอเชียมีประชากรสูงอายุ 586 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 58 ของประชากรสูงอายুরวมทั้งโลก และกลุ่มประเทศอาเซียนถือได้ว่าเป็นสังคมสูงวัย (Aged Society) แล้วเนื่องจากมี 4 ประเทศกลายเป็นสังคมสูงวัย โดยสิงคโปร์ (ร้อยละ 20) ไทย (ร้อยละ 18) เวียดนาม (ร้อยละ

12) และมาเลเซีย (ร้อยละ 11) สำหรับประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปี 2566 คนไทยที่มีอายุถึง 60 ปีจะมีจำนวนปีละ 1 ล้านคน จำนวนการเกิดในปี 2562 ลดต่ำเหลือเพียง 6.1 แสนคน และมีจำนวนผู้สูงอายุ 11.6 ล้านคน ซึ่งมากกว่าจำนวนเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ซึ่งมีเพียง 11.4 ล้านคน และในจำนวนนี้จะเป็นผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ได้เพิ่มจำนวนขึ้น 1.3 ล้านคน ทั้งนี้มีการคาดการณ์กันว่าในอีก 20 ปีข้างหน้าจะมีผู้สูงอายุมากถึง 20 ล้านคน หมายความว่า 1 ใน 5 คนจะเป็นผู้สูงอายุ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2563 : 5-7)

ในปี 2562 จังหวัดเลยมีประชากรผู้สูงอายุถึง 111,799 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.65 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 633,576 คน (จำนวนประชากรผู้มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) ซึ่งจัดได้ว่าจังหวัดเลย เป็นสังคมสูงวัย (Aging Society) และกำลังเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Aged Society) (สำนักงานสถิติจังหวัดเลย, 2563 : 71) ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดเลย มีทั้งสิ้น 329 แห่ง มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเลยก่อตั้งแล้วจำนวน 13 แห่ง และมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุมี 15 แห่ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทุกด้านและเป้าหมายของการพัฒนาก็เพื่อให้คนสามารถพึ่งตนเองได้โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต้องเน้นคนให้มีความรู้และคุณธรรมในการดำรงชีวิตอันจะเป็นกำลังสำคัญของสังคมในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมนานาอารยประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาพัฒนาคนนั้นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นให้คนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันและอย่างทั่วถึง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคนต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนได้รับการศึกษาพัฒนาอย่างเต็มที่ และส่งเสริมพัฒนาคนให้มีศีลธรรม คุณธรรม อันดงาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนาของตนอย่างเคร่งครัด เพราะเหตุนี้ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการอบรม สั่งสอน พัฒนาคนสามารถให้การพึ่งพา เป็นที่ปรึกษาประชาชนตลอดถึงองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาและร่วมกัน แก้ปัญหาชีวิต ดังนั้น สถาบันการศึกษาต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้คนมีคุณภาพ คุณธรรม และอีกประการหนึ่งสถาบันที่สำคัญในการอบรม สั่งสอน คุณธรรม จริยธรรมให้กับประชาชนทั่วไป ได้แก่ วัดในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ดำรงอยู่คู่กันกับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 54)

ในปัจจุบันสังคมไทยประสบปัญหาทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก จากสังคมวิถีพุทธที่เพียบพร้อมด้วยศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม อันเป็นสังคมเชิงสงบสุข มีเมตตากรุณา สร้างสัมพันธภาพด้วยรอยยิ้มและคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานสมานมิตร เอื้อเฟื้อในประโยชน์ผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสังคมแบบจู้จี้ขี้อาเรื่อง ชอบทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ จิตใจฟุ้งซ่านไร้ความสงบ ไม่มีเหตุผล มองเหตุการณ์และบุคคลในทางลบ ในแง่ไม่ดี มีความคับแค้นใจ ทุกข์ใจล่วงหน้าอย่างไม่น่าจะเป็น

ด้วยโรคติดกจริต หวั่นวิตกหวาดกลัว อันนำไปสู่การต้อนรับสิ่งที่ไม่คุ้นด้วยความเสียสติขาดปัญญา (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2564 : ออนไลน์) สำหรับการส่งเสริมด้านศีลธรรมและจริยธรรม รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยเน้นแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจะต้องปฏิรูปกระบวนการพัฒนาครูที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการผลิตครูเพื่อให้ได้คนดี คนเก่ง มาเป็นครู โดยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่มีระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานทุกขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น เพื่อแบ่งเบาและลดภาระของสังคมในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย มุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารเป็นแกนความรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ในครอบครัวและชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย โดยได้นำเนื้การตามขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) และปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนที่ 1 เป็นนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 60 คน จากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 20 คน โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลภูเรือ

อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จำนวน 20 คน และโรงเรียนผู้สูงอายุเลย บ้านหนองผักก้าม อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 20 คน รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาร่างรูปแบบและจัดทำคู่มือการนำร่างรูปแบบไปทดลองใช้ ในขั้นตอนที่ 2 จัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนรู้สำหรับตลอดชีวิต คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาและประเมินร่างรูปแบบและคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการนำไปใช้ คณะนักวิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนผู้สูงอายุเลย บ้านหนองผักก้าม อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งแรกในประเทศไทยที่มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง กระทั่งนำมาซึ่งการจดทะเบียนโรงเรียนผู้สูงอายุอื่น ๆ ขึ้นทั่วประเทศไทย คณะนักวิจัยได้จัดสัมมนาพระวิทยากร จำนวน 12 รูป ซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้ความสามารถในการเทศนาสั่งสอนประชาชนและได้รับนิมนต์จากโรงเรียนผู้สูงอายุเลยให้มาเป็นครูบรรยายความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุเลย จำนวน 9 คน โดยคณะนักวิจัยได้ส่งคืนองค์ความรู้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และ 2 เกี่ยวกับการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัวเพื่อให้พระวิทยากรนำหลักพรหมวิหารธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนนักเรียนผู้สูงอายุ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 2 ชั่วโมง และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบตลอด 8 สัปดาห์จากนักเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 80 คน ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และในขั้นตอนที่ 4 เป็นการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบและปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ คณะนักวิจัยได้จัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาระดับปริญญาเอก 3 รูป และนักวิชาการด้านการศึกษาและการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยให้พิจารณาผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้และขอรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ต่อไป

3) เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามขั้นตอนการวิจัย คือ ในขั้นตอนที่ 1 คณะนักวิจัยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเลยและนำมาร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย รวมทั้งคู่มือการนำร่างรูปแบบไปทดลองใช้ ในขั้นตอนที่ 2 คณะนักวิจัยใช้การสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและยืนยันร่างรูปแบบและคู่มือการนำร่างรูปแบบไปทดลองใช้ รวมทั้งแบบประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย ในขั้นตอนที่ 3 คณะนักวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน และในขั้นตอนที่ 4 คณะนักวิจัยทำการประเมินรูปแบบหลังการนำไปทดลองใช้ โดยวิธีการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 คณะนักวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 60 คนจากโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 20 คน ในขั้นตอนที่ 2 คณะนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเรียนรู้สำหรับตลอดชีวิต คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน ในขั้นตอนที่ 3 คณะนักวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเลยเป็นรายบุคคล เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน และขั้นตอนที่ 4 คณะนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มมาจัดกลุ่มแบ่งเป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อนำมาจัดทำร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย และนำร่างรูปแบบที่ได้มาสร้างคู่มือการทดลองใช้ร่างรูปแบบ ในขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำไปปรับปรุงร่างรูปแบบและคู่มือการทดลองใช้ร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขั้นตอนที่ 3 คณะนักวิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่ได้จากสุ่มสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเลย จำนวน 80 คน ตลอดระยะเวลาการทดลองใช้รูปแบบ 8 สัปดาห์ เพื่อสรุปผลการทดลองใช้ร่างรูปแบบ และในสัปดาห์ที่ 4 คณะนักวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำไปพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะนักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย เน้นสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ความต้องการจำเป็น และการดำรงชีวิตในวัยสูงอายุ หน่วยการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เช่น ประวัติความเป็นมา หลักคำสอนสำคัญ หลักปฏิบัติและศาสนพิธีต่าง ๆ รวมไปถึงการนำเอาหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของการวิจัยดังที่แสดงในภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม สามารถสรุปได้ว่า 1) การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุใช้รูปแบบการบรรยายธรรม ไม่ใช้รูปแบบการเทศนา ไม่ต้องยกพระบาลีขึ้นมาเป็นบทตั้ง พระวิทยากรสามารถนำเข้าสู่เนื้อหาที่ต้องการบรรยายได้ทันที 2) พระวิทยากรสามารถยืนหรือนั่งบรรยายได้ตามความถนัดของแต่ละรูป ซึ่งสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ 3) เนื้อหาที่ใช้ในการบรรยายมีความทันสมัยครอบคลุมบริบทของการใช้ชีวิตในสังคม โดยมีการสอดแทรกหลักธรรมและหัวข้อธรรม โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ทาน การรักษาศีล และการปล่อยวาง 4) มีการสอดแทรกศาสนพิธีตามโอกาส เช่น การทอดผ้าป่า การร่วมบริจาคเพื่อทำบุญ การทำโรงทาน การร่วมสมทบทุนเพื่อสร้างโบสถ์ ศาลา และวิหาร การร่วมสมทบทุนหล่อพระพุทธรูป ฯลฯ 5) มีการสมาทานศีลก่อนการบรรยายธรรม 6) มีการปฏิบัติสมาธิก่อนการบรรยายธรรม และ 7) มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์หรือกิจกรรมจิตอาสา

ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“พระวิทยากรท่านมาบรรยายธรรมให้ฟัง สนุกสนาน ได้ฟังแล้วก็หัวเราะ ทำให้จิตใจแจ่มใส ต่างจากที่ฟังพระเทศน์ที่วัด เรื่องที่ท่านเอามาเล่าให้ฟังก็เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ทำให้ได้รู้ได้เห็น เรื่องใหม่ ๆ บางท่านไปเที่ยวอินเดียมา ไปเที่ยวพม่ามาก็เอามาเล่าให้ฟัง ฟังแล้วก็อยากไปเห็น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, โรงเรียนผู้สูงอายุเลย บ้านหนองผักก้าม อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564)

“เวลาที่พระมาบรรยายให้ฟัง บางรูปก็นั่งพูดไป บางรูปก็เดินไปพูดไป แต่ส่วนใหญ่ก็จะเอา วิดีโอมาเปิดให้ดู ท่านไปเห็นวัด เห็นพระพุทธรูปที่ไหนก็เอามาเล่าให้ฟัง พร้อมเปิดภาพให้ดู”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2564)

“บางครั้งทางเทศบาลจะนำนักเรียนผู้สูงอายุไปยังวัดที่พระอาจารย์พักอยู่ และไปช่วยกัน ทำความสะอาดบริเวณวัด ทำความสะอาดห้องน้ำ เก็บขยะรอบวัด และปิดกวาดศาลา โบสถ์ วิหาร เป็นต้น จากนั้นก็สนทนาเรื่องต่าง ๆ กับพระอาจารย์ที่เป็นวิทยากรในวันนั้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 46, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2564)

ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน พบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหลายกิจกรรมทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่ค่อยเห็นความสำคัญ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทุกคนปฏิบัติอยู่เป็นประจำตามผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำพิธีอยู่แล้ว นอกจากนี้กิจกรรมบางอย่างก็ยากเกินกว่าที่จะปฏิบัติให้เห็นผลได้อย่างชัดเจน เช่น การบำเพ็ญสมาธิภาวนา หรือการเดินจงกรม เป็นต้น บางเรื่องก็นำมาประกอบการบรรยายก็เรื่องซ้ำ ๆ ที่รับฟังกันมานาน ดังนั้นเรื่องก็นำมาประกอบการเรียนการสอนจึงควรเป็นเรื่องที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติหรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่นำไปปฏิบัติได้จริง

ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เรื่องเล่าบางเรื่องที่พระวิทยากรยกมาเล่าให้ฟัง บางทีก็เป็นเรื่องที่เคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว ทำให้รู้สึกเบื่อ เช่น เรื่องพระเวสสันดร เป็นต้น แต่บางเรื่องที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อนก็ทำให้รู้สึกสนใจ เช่น ฤๅษีมานเสียม นางสามาวดี พระจกชบาล เป็นต้น เรื่องพวกนี้ไม่เคยได้ฟังมาก่อน พอฟังพระท่านเล่าให้ฟังก็รู้สึกสนุกสนาน เพราะท่านเล่าเรื่องได้ดี ท่านว่าเอามา

จากหนังสือเรียนบาลีของพระเถระ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 46, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2564)

“ฉันอยากฟังเรื่องที่เอาไปใช้ได้จริง เช่น เมตตา ลูกหลาน ต้องทำอะไร สงสาร ลูกหลาน ไม่อยากเห็นเขาทุกข์ยากลำบาก ต้องทำอะไร ทำอย่างไรจึงจะพูดคุยกับลูกหลานได้ ทำอย่างไร ลูกหลานจึงจะมาอยู่ใกล้ ๆ พุดอะไร บอกอะไรก็รับฟัง ไม่เถียง ไม่คัดค้าน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 49, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2564)

ส่วนความต้องการจำเป็น นักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับ บุตรหลานหรืออนุชนคนรุ่นหลังได้อย่างมีความสุข ดังนั้นหลักพรหมวิหารที่ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา จึงเป็นหลักธรรมสำคัญจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขร่วมกับบุตรหลาน ดังนั้นการได้เรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้องค์ธรรม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ให้สอดคล้องกับ กาละ เทศะ บุคคล บนพื้นฐานของความจริงใจและมีสติครบถ้วน ปราศจากอคติ จึงเป็นความต้องการจำเป็นที่ นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเห็นว่ามีสำคัญมากกว่าการเรียนรู้อื่น ๆ เพราะหลักพรหมวิหารเป็นการแสดง ออกแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบนเงื่อนไขของตนเองและบุคคลอื่น

ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ความต้องการจำเป็นจริง ๆ สำหรับผมก็คืออยากมีความสุขกับลูกหลาน แต่เนื่องจาก ลูก ๆ ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกัน ส่วนหลาน ๆ ก็ชอบ ออกไปเล่นบ้านเพื่อน ในแต่ละวันจึงมีโอกาสมานพบปะพูดคุยกันน้อยมาก กลายเป็นต่างคน ต่างอยู่ ความอบอุ่นแบบพร้อมหน้าพร้อมตาในครอบครัวจึงไม่ค่อยมี คนแก่อยู่บ้านคนเดียว มันก็รู้สึกเหงา จึงต้องมาโรงเรียน พบเพื่อน ๆ ในวัยใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงต้องการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกับลูกหลาน เพื่อถนอมวันเวลาที่เหลืออยู่ในบ้านปลายให้มีความสุขมากที่สุด”

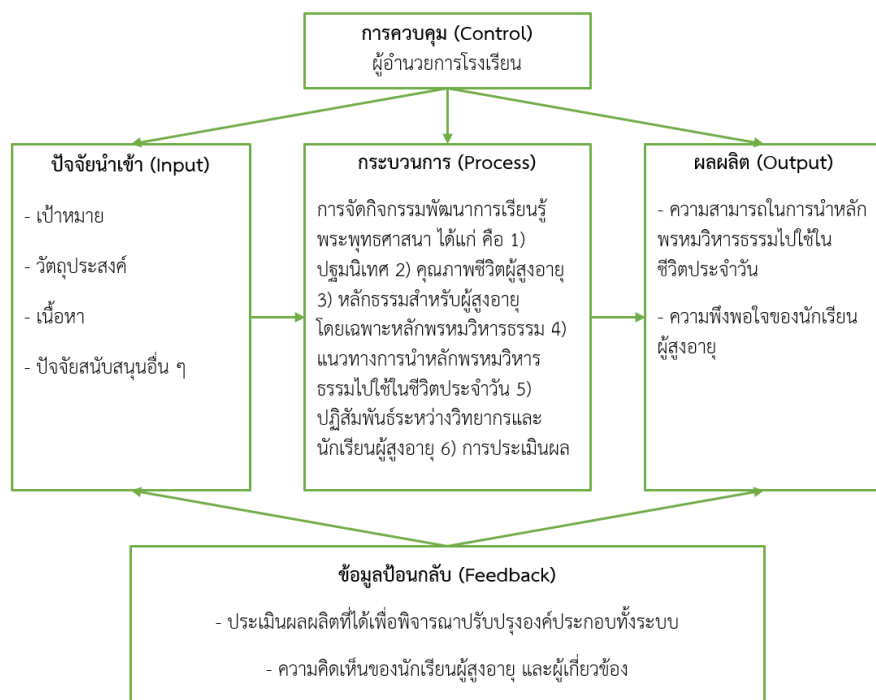
(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, โรงเรียนผู้สูงอายุเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564)

“บางทีคนสูงอายุก็ไมรู้เหมือนกันว่าจะใช้ชีวิตอย่างไรให้ลูกหลานรู้สึกรักและกล้าเข้าหา นักเรียนผู้สูงอายุหลายคนต่างก็บ่นว่า ลูกไม่ค่อยดูแล พุดอะไรลูกไม่ฟัง แม้กระทั่งหลาน ๆ เมื่อปู่ย่าบอกอะไร ก็มักจะเถียง มักจะต่อปากต่อคำ บางครั้งก็อดโมโหไม่ได้ พอโมโห ก็อดด่าว่าไม่ได้ พอด่าออกไป ลูกหลานก็พากันหลบหน้าไปหมด สุดท้ายก็ถูกปล่อยทิ้ง ไว้ให้อยู่คนเดียว การมาเรียนที่โรงเรียนผู้สูงอายุ นอกจากจะมาหาเพื่อนคุยแล้ว ส่วน หนึ่งก็ต้องการได้รับคำแนะนำดี ๆ จากเพื่อน ๆ ที่ประสบปัญหาเหมือน ๆ กัน และต้อง การได้รับฟังคำแนะนำดี ๆ จากพระวิทยากร โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, โรงเรียนผู้สูงอายุเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดวิธีการเชิงระบบ (Systematic approach) ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ปัจจัยสนับสนุน 5) กระบวนการเรียนการสอน 6) ปฏิสัมพันธ์ 7) นักเรียนผู้สูงอายุ 8) พระวิทยากร 9) ผู้อำนวยการโรงเรียน และ 10) การประเมินผล โดยในส่วนของเนื้อหาได้มีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นเนื้อหาหลัก ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยมีเนื้อหาที่ชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับนักเรียนที่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวและชุมชน เพราะบริบทของเนื้อหาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลกระตือรือร้นดีต่อเรียนในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านจิตปัญญา และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแสดงตามภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

จากการลงพื้นที่ที่นำร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไปทดลองใช้ ผลปรากฏว่า นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุมีความพึงพอใจกับการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยส่วนใหญ่ยอมรับว่าได้มีการสะท้อนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างพระวิทยากรและนักเรียนผู้สูงอายุ หรือแม้กระทั่งระหว่างนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เนื่องจากได้มีการหยิบยกปัญหาที่ทุกคนประสบในครอบครัวมาเป็นประเด็นและร่วมหาทางออก ซึ่งนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุทุกคนก็ได้เรียนรู้ปัญหาระหว่างผู้สูงอายุกับบุคคลในครอบครัวที่มีอยู่

อย่างหลากหลาย รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เคยมีการนำไปใช้แล้ว ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้นักเรียนผู้สูงอายุได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ตัวผมเองปัญหาในครอบครัวระหว่างผมกับลูก หรือผมกับหลาน ๆ ค่อนข้างจะน้อย เนื่องจากอาศัยกันอยู่คนละบ้าน แต่ก็ยอมรับว่าผมกับภรรยาเองก็รู้สึกเหงาอยู่บ้าง เพราะคิดถึงลูกและหลาน แต่เนื่องจากเป็นข้าราชการบำนาญจึงมีรายได้ประจำเดือน ซึ่งทำให้ไม่เดือดร้อนทั้งสองคน ส่วนลูก ๆ ก็ทำงานมั่นคงกันทุกคน จึงไม่มีเดือดร้อน ถึงขั้นต้องมาให้พ่อแม่ช่วยเหลือ แต่เมื่อได้ฟังปัญหาที่นักเรียนผู้สูงอายุคนอื่น ๆ นำมาเล่าเป็นตัวอย่าง และร่วมกันสะท้อนปัญหาและหาทางแก้ไขหรือบรรเทา ก็พบว่า ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความจำเป็นมากสำหรับผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิต ให้เหมาะสม เพราะบางปัญหานั้นมันหนักหนาจนแก้ไขลำบาก ดังนั้นจึงต้องใช้หลักธรรมเหล่านี้อย่างผสมกลมกลืน ไม่ให้น้ำหนักแก่หลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งมากเกินไป”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, โรงเรียนผู้สูงอายุเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2565)

“เมื่อก่อนรู้เพียงว่า การมีเมตตาเป็นเรื่องดี การรู้จักสงสารเป็นสิ่งดี แต่หลังจากได้เรียนรู้การมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อย่างมีสติแล้ว พบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีขอบเขต ต้องมีสติกำกับควบคุม เพราะการกระทำที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากที่เรามีเมตตากรุณาแล้ว มันส่งผลอีกมากมาย ถ้าเมตตาเกินไปก็ทำให้รู้สึกผูกพันจนจิตวิตกวนวาย ถ้าสงสารเกินไป และช่วยเหลือเขาไม่ได้ก็รู้สึกสลดหดหู่เศร้าเสียใจ รู้สึกยินดีกับเขามากเกินไปก็กลายเป็นความสนุกสนานคึกคะนองจนขาดสติ เป็นต้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2565)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยในปัจจุบันยังคงใช้รูปแบบการบรรยายธรรม ซึ่งอาจจะแตกต่างจากการเทศน์ที่วัดในวันพระเพราะผู้บรรยายอาจจะนั่ง ยืนหรือเดินบรรยายได้ ผู้บรรยายสามารถนำเข้าสู่เนื้อหาโดยใช้เทคนิคที่หลากหลายได้ เนื้อหาที่บรรยายมีความทันสมัยครอบคลุมบริบทต่าง ๆ ของสังคมยุคใหม่ ผู้บรรยายสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการบรรยายได้ บางครั้งอาจให้

ผู้เรียนสมาทานศีลหรือปฏิบัติสมาธิก่อนฟังบรรยายธรรม และอาจให้ผู้เรียนบำเพ็ญสาธารณประโยชน์หรือกิจกรรมจิตอาสา การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในรูปแบบบรรยายธรรมทำให้นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยรู้สึกประทับใจเพราะสามารถนั่งฟังได้ในอิริยาบถสบาย ๆ ทำให้ไม่เกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวดจากอิริยาบถ สามารถขออนุญาตลุกไปเข้าห้องน้ำได้ และเนื้อหาที่พระวิทยากรบรรยายมีการใช้สื่อวิดีโอมานำเสนอร่วมด้วย ทำให้เพลิดเพลิน ส่วนการขอสมาทานศีลหรือกิจกรรมทางพุทธศาสนาอื่น ๆ ก็มีลักษณะไม่เป็นพิธีการที่เคร่งครัด การบำเพ็ญภาวนาจิตก็ไม่ใช้เวลาไม่นาน

ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา พบว่า พระวิทยากรที่เป็นพระอาวุโสมักจะนำเรื่องราวเก่า ๆ มาสอน โดยยกตัวอย่างเรื่องเล่าจากชาดกบ้าง จากพระไตรปิฎกบ้าง ซึ่งนักเรียนผู้สูงอายุเคยได้ยินได้ฟังมาแล้วตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นเด็กหรือเป็นวัยรุ่น บางเรื่องก็ไม่ทันสมัย ขณะที่พระวิทยากรที่เป็นพระหนุ่มหรือพระนักศึกษามักจะนำเรื่องใหม่ ๆ ที่เป็นประเด็นร้อนในสังคมมาสอน หรือมีวิดีโอมาเปิดให้ดู เช่น วัดในจังหวัดอื่น ๆ รวมไปถึงเรื่องราวในต่างประเทศ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและเรื่องทั่วไป โดยมีการสอดแทรกหลักธรรมหรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีเป็นระยะ ๆ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนาน ดังนั้นหากเป็นการเรียนการสอนที่ไม่มีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาร่วมด้วย บรรยากาศการเรียนรู้อาจจะเป็นไปด้วยความน่าเบื่อหน่ายและไม่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

นักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการนำเอาหลักพรหมวิหารธรรมที่ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจึงเป็นความต้องการจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประยุกต์ใช้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ให้สอดคล้องกับกาละ เทศะ บุคคล บนพื้นฐานของความจริงใจและมีสติครบถ้วนปราศจากอคติ จึงเป็นความต้องการจำเป็นที่นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเห็นว่ามีค่ามากกว่าการเรียนรู้อื่น ๆ เพราะหลักพรหมวิหารเป็นการแสดงออกแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลบนเงื่อนไขของตนเองและบุคคลอื่นทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตตามหลักพรหมวิหารธรรมได้อย่างมีสติและเข้าใจความเป็นโลกธรรมได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ไม่แสดงออกว่ารักหรือชอบมากเกินไป ไม่แสดงออกถึงความสงสารจนกลายเป็นความหดหู่ และไม่ดีใจกับความสำเร็จของผู้อื่นจนกลายเป็นความสนุกสนานขาดความยับยั้งชั่งใจ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดวิธีการเชิงระบบ (Systematic approach) ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) ปัจจัยสนับสนุน 5) กระบวนการเรียนการสอน 6) ปฏิสัมพันธ์ 7) นักเรียนผู้สูงอายุ 8) พระวิทยากร 9) ผู้อำนวยการโรงเรียน และ 10) การประเมินผล โดยในส่วนของเนื้อหาได้มีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นเนื้อหาหลัก ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลยมีเนื้อหาที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับนักเรียนที่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวและชุมชน ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องสามารถแยกอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านวิทยากร จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) พระวิทยากร ได้ข้อสรุปว่าควรนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์เข้ากับการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนผู้สูงอายุได้ตัวอย่างและแนวทางในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเนื่องจากชีวิตของผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพาบุคคลรอบด้าน ดังนั้นผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้จำเป็นต้องได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ใกล้ชิดอย่างมาก การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ผู้ใกล้ชิดรู้สึกอยากเข้ามาช่วยเหลือดูแล ดังนั้นพระวิทยากรและคณะนักวิจัยได้ร่วมกันกำหนดเนื้อหาสำหรับการบรรยายธรรมโดยให้มีการสอดแทรกหลักพรหมวิหารธรรมไว้ในทุกการบรรยาย โดยจะมีการยกตัวอย่างแบบอย่างที่ดีที่พึงประพจน์ตาม ให้เห็นอย่างประจักษ์ โดยสามารถใช้เทคนิคหรือสื่อการสอนต่าง ๆ เข้ามาดึงดูดความสนใจ

2) ด้านผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและกำกับการจัดการเรียนการสอนหรือการบรรยายของพระวิทยากร สามารถจัดทำหัวข้อการบรรยายในแต่ละครั้งให้มีความสอดคล้องต่อเนื่อง นำเสนอให้พระวิทยากรได้นำไปวางแผนในการออกแบบการบรรยายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลสัมฤทธิ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งมากที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถทำการออกแบบการประเมินผลเพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้งจากความรู้ที่ได้รับในห้องเรียนและการนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้ชัดเจนมากขึ้น

3) ด้านผู้วิจัย ผู้วิจัยทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการนำรูปแบบไปใช้อย่างใกล้ชิด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากพระวิทยากร ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการโรงเรียน และนักเรียน เพื่อนำผลการศึกษามาประเมินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อมูลที่ได้อีกจะนำไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงสำหรับการทำวิจัยในบริบทคล้ายคลึงกันต่อไป โดยในการวิจัยนี้ การบรรยายธรรมให้แก่ผู้สูงอายุควรเน้นเนื้อหาจำเป็นอย่างที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที และเนื่องจากผู้สูงอายุทั่วไปยังมีการผูกพันกับครอบครัวและบุตรหลาน แนวทางการใช้ชีวิตตามหลักพรหมวิหาร การมีเมตตาแต่พอประมาณ การมีความสงสารแต่พอสมควร การมียินดีร่วมกับผู้อื่นในระดับที่พอเหมาะ และการรู้จักปล่อยวางตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม จึงเป็นคุณภาพชีวิตที่ผู้สูงวัยควรจะได้เรียนรู้

4) ด้านผู้เรียน นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลและได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะการรู้จักควบคุมอารมณ์โกรธที่มีต่อบุตรหลาน การไม่ยอมตามใจบุตรหลานที่ต้องการทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม การรู้จักยกย่องชมเชยและสนับสนุนบุตรหลานที่ทำดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งในบางโอกาสก็จำเป็นต้องปล่อยวางเมื่อไม่สามารถช่วยเหลือหรือปลดปล่อยทุกข์หรือความเดือดร้อนของผู้อื่นได้ หลายคนยอมรับว่า การเรียนรู้พระพุทธศาสนานั้น หลายเรื่องก็ได้รู้มาแล้วตั้งแต่สมัยที่อายุน้อย และเมื่อมาเรียนรู้ในช่วงสูงวัยแล้ว แม้ว่าจะเข้าใจมากขึ้น แต่ในแง่ของการปฏิบัติก็แทบไม่แตกต่างกันเลย ดังนั้นการได้เรียนรู้หลักธรรมที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ย่อมทำให้การประพฤติปฏิบัติเป็นไปด้วยความรอบคอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดเลย พบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่เคยดำเนินการอยู่นั้นเป็นการบรรยายธรรมที่ยังคงเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนทั่วไป รวมไปถึงพิธีกรรมต่าง ๆ และข้อวัตรปฏิบัติของชาวพุทธทั่วไป ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนผู้สูงอายุมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรเน้นเนื้อหาเฉพาะหรือหลักธรรมเฉพาะที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตกับครอบครัวและสังคม
- 2) การเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับผู้สูงอายุ ควรสอดแทรกทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เข้าไปด้วยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

จากการศึกษาวิจัยนี้ คณะนักวิจัยพบว่ามีอีกหลายประเด็นที่สามารถนำไปศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อให้ครอบคลุมบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียนผู้สูงอายุดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุจากการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). จิตสำนึก... ปัญหาจริยธรรมในสังคม !!! *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564. แหล่งข้อมูล <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/119598>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2563). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเลย. (2563). *รายงานสถิติจังหวัดเลย*. เลย: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). *รายงานประจำปี 2559*. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น

แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหาร

ส่วนตำบลโกสัมพิ อำเภอกอสัมพิ จังหวัดกำแพงเพชร

**A Solution to the Dust Problem from Open Burning in the Area
of Kosampee Sub-district Administrative Organization,
Kosampee District, Kampaengphet Province**

สรพสิทธิ์ ชมพูนุช และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Sapphasit Chomphunut and Kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : sanpasit@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพิ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพิ ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี จากการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 391 คน ที่ได้มาจากการแทนค่าในสูตรของยามานะ เครื่องมือคือ แบบสอบถาม ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการจำแนกชนิดข้อมูล การจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$, S.D.=0.340) 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพิ พบว่า มีแนวทางมีดังนี้ 1) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ทั้งมาตรการระยะเร่งด่วน ระยะสั้น และระยะยาว 2) ตั้งโรงไฟฟ้าขยะเป็นต้นแบบในการกำจัดขยะแบบครบวงจร 3) การเลี้ยงปลวก ลดการเผาไหม้ พลิกบทบาทปลวกและสร้างรายได้ 3) การไถกลบตอซัง ไถปรับหน้าดินพลิกตอซัง สร้างดินยั่งยืนพื้นที่สิ่งแวดล้อม 4) การลดปริมาณขยะให้น้อยลง จัดทำเป็นโกสัมพิโมเดล ลดปริมาณการเผาโดยเก็บใบอ้อยมาอัดแท่งขายเป็นวัตถุดิบส่งโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวล 5) ลดปัญหาฝุ่นละอองโดยใช้มาตรการรณรงค์สมัครใจ

คำสำคัญ : แนวทางการแก้ไขปัญหา; ฝุ่นละอองจากการเผา; ตำบลโกสัมพิ

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) the effects of dust problems from open burning in the Kosampe Subdistrict Administrative Organization area; Kosamphi Subdistrict Administration Conduct research according to the integrated research methodology. from quantitative research Data were collected with 391 people who were a sample group of 391 people who obtained the value substitution in the Yamane formula. The instrument was a questionnaire using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation. and from qualitative research Data were collected with 10 key informants by selective selection. The tool was an interview form. Data were analyzed by using a data type classification method. grouping the data and writing a descriptive description

The results of the research showed that 1) the effects of dust problems from open burning in the area of Kosamphi Subdistrict Administrative Organization The overall picture was at a high level ($\bar{X}=3.61$, S.D.=0.340). 2) Approaches to solving the problem of dust from open burning in the Kosampe Subdistrict Administrative Organization area, found that there were guidelines as follows: 1) Strict enforcement of the law and appropriate for each individual. area Both urgent, short-term and long-term measures 2) Set up a waste power plant as a model for comprehensive waste disposal 3) Termite farming reduce leaf burn Turn the role of termites and earn money 3) Plowing the stubble plow Create sustainable soil to restore the environment. 4) Reducing the amount of waste to be less. Prepared as a Kosambi model Reduce the amount of burning by collecting sugarcane leaves to compress ingots and sell them as raw materials for biomass power plants. 5) Reduce dust problems by using voluntary campaign measures.

Keywords : Problem Solving Approach; Dust From Incineration; Kosamphi Subdistrict

บทนำ

มลพิษทางอากาศมีความสำคัญเนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก จากการปลดปล่อยมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิดที่สำคัญ ได้แก่ การเผาในที่โล่ง โรงงานอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง โรงไฟฟ้า พื้นที่การเกษตรและการก่อสร้างอาคาร ซึ่งมลพิษทางอากาศที่ปลดปล่อยออกมาอยู่ในรูปแบบของก๊าซและฝุ่นละออง ฝุ่นละอองขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษหรือเหตุเดือดร้อนรำคาญ ฝุ่นละอองขนาดเล็กสามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจมีโอกาสเกิดโรคในระบบทางเดินหายใจหากได้รับฝุ่นละอองขนาดเล็กในปริมาณมากเป็นระยะเวลานาน (ธนารีย์ พักพุ่มทน และ ธนพล เจนสุทธิเวชกุล, 2563 : 22) สาเหตุหลักที่สำคัญเนื่องจากแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองที่สำคัญ เช่น ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล การเผาในที่โล่ง เช่นการเผาวัสดุทางการเกษตร การเกิดไฟป่า การเผาขยะ ใบไม้ กิ่งไม้ โรงงานอุตสาหกรรมและเกิดจากสภาวะทางอุตุนิยมวิทยาโดยในปลายฤดูหนาว จังหวัดกำแพงเพชรมีความกดอากาศสูงจากจังหวัดกำแพงเพชรจีนแผ่เข้ามาแต่มีกำลังอ่อนลงเป็นบางครั้ง เมื่อมีมวลอากาศจากความกดอากาศต่ำทางตอนใต้แผ่เข้ามาทำให้เกิดสภาวะอากาศนิ่ง เกิดการผกผันกลับของอุณหภูมิในระดับล่างทำให้ระดับเพดานการลอยตัวของอากาศอยู่ในระดับต่ำ การไหลเวียนของอากาศไม่ดี จึงเกิดการสะสมของฝุ่นละอองทำให้มีปริมาณความเข้มข้นในระดับสูงจนอาจเกิดอันตรายต่อสุขภาพ โดยปัญหามลพิษฝุ่นละอองในจังหวัดกำแพงเพชรมีความรุนแรงในช่วงเดือน

มกราคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี โดยมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการตรวจวัดค่าความเข้มข้นฝุ่นละอองในบรรยากาศ ซึ่งมีปัญหามลพิษทางอากาศเป็นปัญหาอันดับต้นในหลายพื้นที่ทั้งเขตชนบทและเขตเมือง (ศันนงค์ เอมราช, 2564 : 2-3)

ปัญหามอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ที่เกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซล การเผาพืชตามไร่ นา การเผาอ้อยก่อนตัด ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีภูมิแพ้ หอบหืด ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก และผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน บดบังทัศนียภาพและทัศนวิสัย ซึ่งเป็นอุปสรรคในการคมนาคม ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชรชี้แจงมาตรการเข้มป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง สั่งทุกโรงพยาบาลเตรียมรับมือแจกแอมสหลายพื้นที่มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษ โดยเน้นให้เฝ้าระวังตามมาตรการ 4 พื้นที่ 5 มาตรการบริหารจัดการให้ทุกหน่วยงานได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ในเบื้องต้นนี้ จังหวัดกำแพงเพชรได้ออกคำสั่งห้ามเผาอ้อย หรือวัสดุใด ๆ ก็ตามที่จะก่อให้เกิดมลพิษและปัญหามอกควัน ในระยะรัศมี 5 กิโลเมตร จากอำเภอเมืองกำแพงเพชร

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนคร อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการเป็นแนวทางทางในการประยุกต์ใช้เพื่อลดปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากฝุ่นควันที่เกิดจากการเผา และยังเป็นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอันเป็นตัวการที่ทำให้เกิดปัญหาโลกร้อนตามมาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชน สังคม ในจังหวัดกำแพงเพชรและใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนคร อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนคร อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนคร อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ประชากร คือ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนคร จำนวน 17,769 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ จำนวน 391 คน ได้มาจากการแทนค่าในสูตรของยามาเน (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอโกสุมพิ จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านความปลอดภัย

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ

2.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ คือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎี กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดำเนินการสร้างและปรับแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือค่าความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) จากการแจกแบบสอบถาม 30 ชุด ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.896

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์แล้วกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชน จำนวน 391 ชุด และการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการและนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

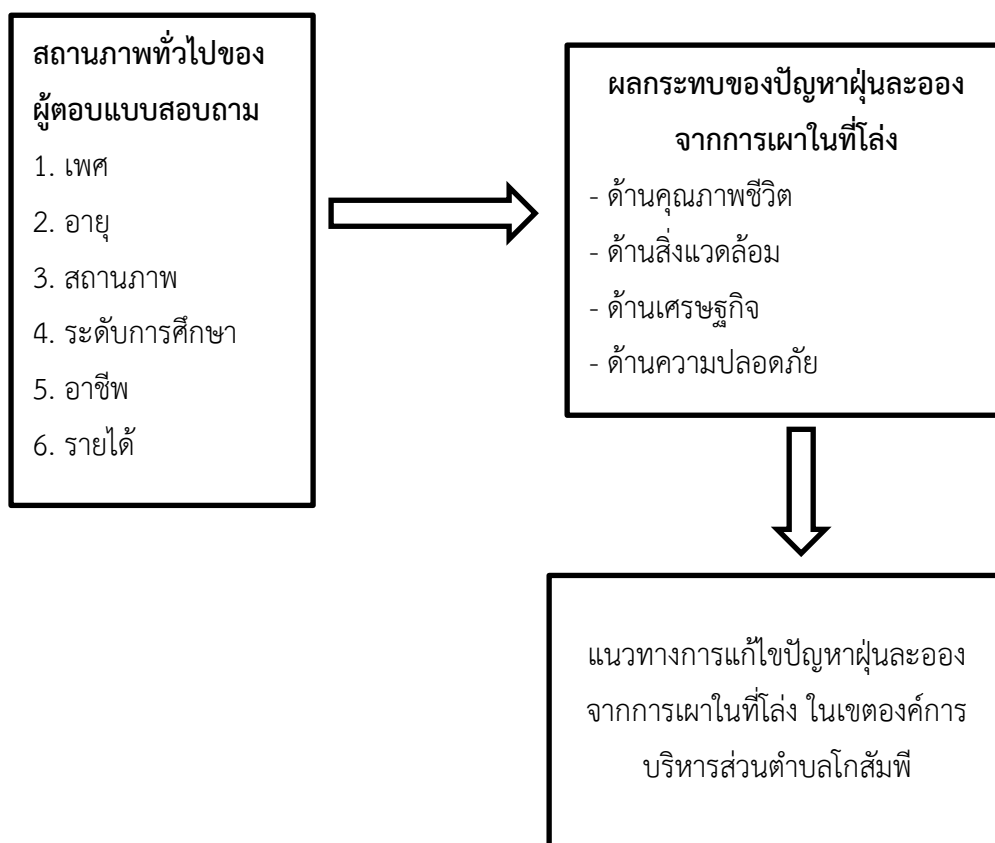
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (%), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากภาคสนามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โดยการสร้างข้อสรุป (Analysis Induction)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนี อำเภอกอสนี จังหวัดกำแพงเพชร มีดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพี

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากจำนวน 391 คน คือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
(N=391)

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	165	42.20
หญิง	226	57.80
รวม	391	100
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	12	3.07
อายุ 20-30 ปี	69	17.64
อายุ 31 – 40 ปี	103	26.34
อายุ 41 – 50 ปี	123	31.46
อายุ 51 – 60 ปี	59	15.10
อายุมากกว่า 60 ปี	25	6.39
รวม	391	100
3. สถานภาพการสมรส		
โสด	53	13.55
สมรส	179	45.79
หย่าร้าง	159	40.66
รวม	391	100

4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	12	3.07
ประถมศึกษา	39	9.98
มัธยมศึกษา	110	28.13
อนุปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	85	21.74
ปริญญาตรี	135	34.52
อื่นๆ (โปรดระบุ.....)	10	2.56
รวม	391	100
5. อาชีพ		
เกษตรกร	167	42.72
ธุรกิจส่วนตัว	131	33.50
รับราชการ	58	14.83
อื่นๆ (โปรดระบุ.....)	35	8.95
รวม	391	100
6. รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	43	10.99
5,001-10,000 บาท	112	28.64
10,001 - 15,000 บาท	146	37.34
15,001 - 20,000 บาท	74	18.93
มากกว่า 20,001 บาท	16	4.10
รวม	391	100

จากตาราง 1 พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพี อำเภอกอสน์พินคร จังหวัดกำแพงเพชร” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 57.80 รองลงมา เป็นชายจำนวน 165คน คิดเป็นร้อยละ 42.20

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีจำนวน123คน คิดเป็นร้อยละ 31.46รองลงมาคือ ผู้ที่มีอายุ 20-30 ปีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.34 และน้อยที่สุดคือ มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.07

สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.79 รองลงมา คือ มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 40.66 และที่น้อยที่สุด คือ มีสถานภาพโสด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับปริญญาตรีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 34.52 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.13 และที่น้อยที่สุด คือ ระดับ อื่นๆ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56

อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 42.72 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัวจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 และน้อยที่สุดมีอาชีพอื่นๆ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.95

รายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.34 รองลงมาคือ รายได้ ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.64 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้ มากกว่า 20,001 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.10

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพี โดยภาพรวม

ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพี	ระดับความคิดเห็น (n=391)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคุณภาพชีวิต	3.59	0.632	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	3.75	0.429	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	3.68	0.449	มาก
ด้านความปลอดภัย	3.41	0.624	ปานกลาง
ภาพรวม	3.61	0.340	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$, S.D.=0.340) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก และด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอกอสมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน เกี่ยวกับผลกระทบของปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ พบว่า ในพื้นที่ค่อนข้างมีฝุ่นละอองมาก จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน โดยในการเผาพื้นที่เกษตรกรรมทำให้เกิดฝุ่นละอองมากขึ้นในอากาศ ทำให้เป็นมลพิษทางอากาศ และการเผาในที่โล่งหรือพื้นที่ทำการเกษตรเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมบริเวณรอบๆ อีกด้วย สำหรับในการประชาสัมพันธ์ ชาวสาร ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบอย่างทั่วถึง ในเรื่องในปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่งให้มากกว่านี้ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้ 1) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ทั้งมาตรการระยะเร่งด่วน ระยะสั้น และระยะยาว 2) ตั้งโรงไฟฟ้าขยะเป็นต้นแบบในการกำจัดขยะแบบครบวงจร 3) การเลี้ยงปลวก ลดการเผาใบไม้ พลิกบทบาทปลวกและสร้างรายได้ 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปรับดินพลิกตอซัง สร้างดินยั่งยืนพื้นที่สิ่งแวดล้อม 4) การลดปริมาณขยะให้น้อยลง จัดทำเป็นโกสุมพิโมเดล ลดปริมาณการเผาโดยเก็บใบอ้อยมาอัดแท่งขายเป็นวัตถุดิบส่งโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวล 5) ลดปัญหามลพิษโดยใช้มาตรการรณรงค์สมัครใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอกอสมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลกระทบของปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นหวัดจากภูมิแพ้ฝุ่นละอองหรือเจ็บป่วยบ่อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอกอสมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร มีการดำเนินชีวิตในพื้นที่ทุกๆ วัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตในระยะยาวตามมา ยกตัวอย่างเช่น เปรียบเสมือนการสูบบุหรี่ อาจจะยังไม่เห็นผลในระยะแรก แต่เมื่อได้รับการสะสมไปในระยะเวลานาน ทำให้เกิดโรคได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนารีย์ พักพุ่มทน และ ธนพล เจนสุทธิเวชกุล, 2563 : 22) การพัฒนาแบบจำลองการพยากรณ์ความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM 2.5 โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล กรณีศึกษา: สถานีชุมชนเคหะดินแดง เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก งานวิจัยนี้จึงนำเสนอการพัฒนาแบบจำลองการพยากรณ์ค่าฝุ่นละออง PM 2.5 เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปวางแผนและรับมือกับปัญหามลพิษ PM 2.5 โดยใช้ข้อมูลความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM 2.5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) และข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยา ตั้งแต่

ปีพ.ศ. 2558 – 2562 โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล ด้วยการสร้างตัวแบบผสม (Hybrid Models) ซึ่งใช้ตัวแบบอาร์มา (ARIMA) ร่วมกับตัวแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machines) ผลการศึกษาพบว่าตัวแบบการพยากรณ์เชิงเส้นตรงที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลชุดนี้ คือ ARIMA (1,1,2) และนำค่าส่วนที่เหลือที่ได้จากการพยากรณ์ (Residual) มาสร้างตัวแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน โดยตั้งค่าพารามิเตอร์ Kernel Type เป็น Radial และ SVM.C=1.4.เพื่อให้ผลการพยากรณ์มีความแม่นยำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้มีค่า MAE, MSE, RMSE และ MAPE เท่ากับ 6.447, 85.571, 9.250 และ 20.004 ตามลำดับ

2) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลฯ ควรสร้างจิตสำนึกด้านพิทักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เห็นว่าปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอกอสุมภ์นคร จังหวัดกำแพงเพชร ยากต่อการแก้ไขได้ จึงมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่กับพื้นที่นั้น โดยต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคินันท์ อินทรกำแหง (2563 : 46) ศึกษาเรื่อง การจัดทำสถานการณ์ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ผลวิจัยพบว่า 1) ระดับความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน 4 ด้านคือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม การเข้าใจข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม การตรวจสอบข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม และด้านการตัดสินใจเพื่อป้องกันสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34, 3.30, 3.23, 3.38 และ 3.46 ตามลำดับ และพฤติกรรมการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลางด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57

3) ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเผาในที่โล่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในชุมชนลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เศรษฐกิจเป็นปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ การที่มีปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง เข้ามาจึงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสุมพิ อำเภอกอสุมภ์นคร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพงศ์ บริรักษ์ (2562 : 44-58) ถอดบทเรียนวิกฤต PM_{2.5} ซึ่งเป็นการให้ความรู้และผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์หมอกควันและมลพิษจากฝุ่นละออง การนำเสนอมาตรฐานคุณภาพอากาศและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในช่วงต้นปี 2562 สถานการณ์หมอกควันและมลพิษจากฝุ่นละอองในประเทศไทยทำให้เกิดภาวะวิกฤตคุณภาพอากาศ ส่งผลให้ดัชนีคุณภาพอากาศของกรุงเทพมหานครติดอันดับ 1 ใน 10 เมืองของโลกที่มีค่าฝุ่นละอองเกินมาตรฐานความปลอดภัย มีการประมาณการในเบื้องต้นว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากปัญหาที่ประสบอยู่นี้หากเกิดขึ้นในกรอบเวลา 1 เดือน จะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็น

เงินขั้นต่ำ 2,600 ล้านบาท หรืออาจพุ่งสูงถึง 6,600 ล้านบาท ในกรณีเลวร้าย ทั้งในประเด็นสุขภาพ ต้นทุนค่าเสียโอกาสการใช้จ่ายและการท่องเที่ยว ปัญหาฝุ่นละอองยังขยายตัวในวงกว้างทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน องค์การอนามัยโลกกำหนดให้ฝุ่นละออง PM 2.5 จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ ตั้งแต่ปี 2556 ซึ่งเป็นสาเหตุให้ 1 ใน 8 ของประชากรโลกเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ในขณะที่รายงานของธนาคารโลก (world bank) ระบุว่ามลพิษในอากาศในประเทศไทยทำให้มีผู้เสียชีวิตจากก่อนวัยอันควรมากถึง 50,000 ราย ซึ่งเห็นว่าผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ส่งผลทั้งทางด้านสุขภาพและทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน รวมทั้งนักวิชาการต่างพยายามแก้ไขปัญหามลพิษในอากาศทั้งทางด้านการกำหนดนโยบายและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูล

4) ด้านความปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เกิดฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนี้อาจเป็นเพราะว่า ในพื้นที่ชุมชนเกิดปัญหาฝุ่นละอองขึ้น จึงทำให้รู้สึกถึงความปลอดภัยในชีวิต ด้านสุขภาพร่างกาย และทรัพย์สินของตนที่จะเกิดตามมานั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพงศ์ บริรักษ์ (2562 : 44-58) ถอดบทเรียนวิกฤต PM 2.5 ซึ่งเป็นการให้ความรู้และผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์หมอกควันและมลพิษจากฝุ่นละออง การนำเสนอมาตรฐานคุณภาพอากาศและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในช่วงต้นปี 2562 สถานการณ์หมอกควันและมลพิษจากฝุ่นละอองในประเทศไทยทำให้เกิดภาวะวิกฤตคุณภาพอากาศ ส่งผลให้ดัชนีคุณภาพอากาศของกรุงเทพมหานครติดอันดับ 1 ใน 10 เมืองของโลกที่มีค่าฝุ่นละอองเกินมาตรฐานความปลอดภัย มีการประมาณการในเบื้องต้นว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากปัญหาที่ประสบอยู่นี้หากเกิดขึ้นในรอบเวลา 1 เดือน จะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นเงินขั้นต่ำ 2,600 ล้านบาท หรืออาจพุ่งสูงถึง 6,600 ล้านบาท ในกรณีเลวร้าย ทั้งในประเด็นสุขภาพ ต้นทุนค่าเสียโอกาสการใช้จ่ายและการท่องเที่ยว ปัญหาฝุ่นละอองยังขยายตัวในวงกว้างทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน องค์การอนามัยโลกกำหนดให้ฝุ่นละออง PM 2.5 จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ ตั้งแต่ปี 2556 ซึ่งเป็นสาเหตุให้ 1 ใน 8 ของประชากรโลกเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ในขณะที่รายงานของธนาคารโลก ระบุว่ามลพิษในอากาศในประเทศไทยทำให้มีผู้เสียชีวิตจากก่อนวัยอันควรมากถึง 50,000 ราย ซึ่งเห็นว่าผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ส่งผลทั้งทางด้านสุขภาพและทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน รวมทั้งนักวิชาการต่างพยายามแก้ไขปัญหามลพิษในอากาศทั้งทางด้านการกำหนดนโยบายและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูล

แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน เกี่ยวกับผลกระทบของปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัมพีนี พบว่า ในพื้นที่ค่อนข้างมีฝุ่นละอองมาก จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน โดยในการเผาพื้นที่เกษตรกรรมทำให้เกิดฝุ่นละอองมากขึ้นในอากาศ ทำให้เป็นมลพิษทางอากาศ และการเผาในที่โล่งหรือพื้นที่ทำการเกษตรเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมบริเวณรอบๆ อีกด้วย สำหรับในการประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ให้ประชาชนใน

พื้นที่ทราบอย่างทั่วถึง ในเรื่องในปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งให้มากกว่านี้ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้ 1) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ทั้งมาตรการระยะเร่งด่วน ระยะสั้น และระยะยาว 2) ตั้งโรงไฟฟ้าขยะเป็นต้นแบบในการกำจัดขยะแบบครบวงจร 3) การเลี้ยงปลวก ลดการเผาใบไม้ พลิกบทบาทปลวกและสร้างรายได้ 3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ปรับหน้าดินพลิกตอซัง สร้างดินยั่งยืนพื้นที่สิ่งแวดล้อม 4) การลดปริมาณขยะให้น้อยลง จัดทำเป็นโกสัสมิโมเดล ลดปริมาณการเผาโดยเก็บใบอ้อยมาอัดแท่งขายเป็นวัตถุดิบส่งโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวล 5) ลดปัญหาฝุ่นละอองโดยใช้มาตรการรณรงค์สมัครใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรียาภา ไชยสาร (2562 : 67) ศึกษาเรื่องนโยบายการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ PM 2.5 ในส่วนของประชาชนคือ การใช้รถยนต์ส่วนบุคคลจำนวนมากบนท้องถนนมีการใช้ระบบขนส่งสาธารณะจำนวนน้อย ทำให้การจราจรติดขัดเกิดการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ปล่อยควันพิษออกมา รวมถึงการเผาในที่โล่งทั้งทางการเกษตรทั้งเผาขยะล้นแต่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศทั้งนั้น ในส่วนของเอกชนก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหานี้ทั้งรูปแบบของโรงงานรูปแบบการค้าต่างเชิงพาณิชย์ เริ่มตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งของถึงมือลูกค้า ซึ่งไม่ว่าประชาชนหรือเอกชนจะเป็นต้นเหตุของการปล่อยมลพิษเองก็ตาม แต่ทุกหน่วยงานภาครัฐ ทุกรัฐบาลนั้นต้องมีหน้าที่ในการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบตามกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายกฎระเบียบกับประชาชน และเอกชนอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์โดยรวม เพราะไม่ว่าจะมีนโยบายหรือมาตรการการจัดการมลพิษทางอากาศใด ๆ ที่มีการกำหนดขึ้นมาทั้งที่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหานี้ขึ้นอีก แม้ว่านโยบายที่ออกมาจะดีเพียงใดแต่การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลว ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่จริงจังเข้มงวด ประชาชนหรือเอกชนเองไม่ให้ความร่วมมือทุกอย่างก็เปล่าประโยชน์อย่างที่ผ่านมาแล้วมันก็วนเวียนอยู่กับปัญหาเดิม ๆ แบบนี้ตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัสมิ อำเภอกอสนี จังหวัดกำแพงเพชร” ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลโกสัสมิควรสร้างนโยบายการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลโกสัสมิ อำเภอกอสนี จังหวัดกำแพงเพชร
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลโกสัสมิควรดำเนินการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยจัดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลโกสัสมิ ควรเร่งการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสนทนากลุ่ม การสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด
- 2) ควรศึกษาแนวทางทางการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากการเผาในที่โล่งในจังหวัดอื่น เพื่อทำการเปรียบเทียบผล

เอกสารอ้างอิง

- คัคณางค์ เอมราช. (2564). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษฝุ่นละอองบริเวณท่าอากาศยาน : ศึกษากรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขากฎหมาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนารีย์ พิกพุ่มทนและ ธนพล เจนสุทธิเวชกุล. (2563). การพัฒนาแบบจำลองการพยากรณ์ความเข้มข้นของฝุ่นละออง PM 2.5 โดยใช้เทคนิคเหมืองข้อมูล กรณีศึกษา: สถานีชุมชนเคหะดินแดง. *The 16th National Conference on Computing and Information Technology (NCCIT 2020)*. กรุงเทพมหานคร: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธีรพงศ์ บริรักษ์. (2562). ถอดบทเรียนวิกฤต PM 2.5. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 13 (3), 44-58.
- ไศวิภา ไซยสาร. (2562). *นโยบายการจัดการมลพิษทางอากาศ กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM2.5) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. การศึกษาอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการพิเศษวิทยาเขตบางนา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2563). *การจัดทำสถานการณ์ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ*. (รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ). กรุงเทพมหานคร: กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี

สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4

Factors affecting on strategic Implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4

ประดิษฐ์ นูเล, สิทธิพร สุนทร,

รังสรรค์ อินทจันทร์ และ วัชรินทร์ สุทธิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Pradit Nulay, Sitthiporn Soonthorn,

Rungsun Injun and Watcharin Sutthisai

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thantikan22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 2.ศึกษาระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 3.ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 197 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณีสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยภาพรวมมี 2 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .670 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่า

สัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 44.9 ($R^2=.449$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างและส่งเสริมปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นลำดับแรกหากต้องการยกระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4

คำสำคัญ: ปัจจัย; ยุทธศาสตร์; กรมทรัพยากรธรณี; สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4

Abstracts

The objectives of this research were 1. to study the level of factors affecting on the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 2) to evaluate the level of the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 3) to assess the factors affecting on the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4.

The samples using in this research were 197 peoples, which are composed of Office of Mineral Resources Region 1-4 and relevant organizations officers. The instruments using in this research were 5 rating scales questionnaires with the confidence of 0.98. The data analysis used the packaged program for finding mean, percentage, standard deviation and multiple linear regression for forecasting the dependent variable by stepwise regression analysis. The results found that; 1. the level of factors affecting on the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 is at high level, 2. the level of the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 is at moderate level, 3. An overall relationship of the factors affecting on the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 is at moderate level with statistical significance level at .01 and 4. there are 2 factors affecting on the overall of strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4 including the leadership & staff cooperation and politic & partnership collaboration with multiple correlation at .670 and statistic significance level at .01. Subsequently, it can predict coefficient at the percentage of 44.9 ($R^2=.449$) which are the first priority two factors need to be concerned in order to improve the strategic implementation of the Department of Mineral Resources, Office of Mineral Resources Regions 1-4.

Keywords: Factors; Strategic plan; Department of Mineral Resources; Office of Mineral Resources Region 1-4.

บทนำ

กรมทรัพยากรธรณีเป็นหน่วยงานราชการที่มีอายุกว่า 130 ปี มีต้นกำเนิดจากภารกิจทางด้านการควบคุมกิจการเหมืองแร่ในประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนา “กรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา” ขึ้นในกระทรวงเกษตรธิการเมื่อวันที่ 1 มกราคม ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) เพื่อรับผิดชอบดูแลในการตรวจตราเกี่ยวกับแร่โลหะธาตุและภูมิวิทยากรมราชโลหกิจและภูมิวิทยาได้มีการเปลี่ยนแปลงภารกิจหน้าที่และหน่วยงานต้นสังกัดตามยุคตามสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายของประเทศเรื่อยมาถึง 6 กระทรวงตามลำดับได้แก่ กระทรวงเกษตรธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงเศรษฐการ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และกระทรวงอุตสาหกรรม โดยได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมทรัพยากรธรณี” เมื่อครั้งสังกัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติในปี พ.ศ. 2500 กรมทรัพยากรธรณีซึ่งก่อนการปฏิรูประบบราชการเมื่อปี พ.ศ. 2545 ภายใต้งัดกระทรวงอุตสาหกรรมได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบครอบคลุมงานสำคัญ 5 สาขา ได้แก่ ธรณีวิทยา ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรเชื้อเพลิงธรรมชาติ ทรัพยากรน้ำบาดาล และการรักษาป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณี, 2554 : 3)

ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ภายใต้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2545 ทำให้กรมทรัพยากรธรณีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กล่าวคืองานสำคัญ 5 สาขาเดิม ได้ถูกยกขึ้นเป็นงานระดับกรมและมีการจัดตั้งกรมขึ้นมาใหม่อีก 4 กรม คือ 1) ภารกิจทางด้านธรณีวิทยา สังกัดกรมทรัพยากรธรณีเดิม ภายใต้งัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ภารกิจด้านทรัพยากรแร่ สังกัดกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ภายใต้งัดกระทรวงอุตสาหกรรม 3) ภารกิจด้านทรัพยากรเชื้อเพลิงธรรมชาติ สังกัดกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ภายใต้งัดกระทรวงพลังงาน และ 4) ภารกิจด้านทรัพยากรน้ำบาดาล สังกัดกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ภายใต้งัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมทรัพยากรธรณี, 2554 : 4) กรมทรัพยากรธรณีภายใต้งัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีภารกิจเปลี่ยนไปจากเดิมที่มุ่งเน้นในด้านการสำรวจ ค้นหา และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรณีเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการบริหารจัดการด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี ชาดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อมและธรณีพิบัติภัยโดยการสำรวจ ตรวจสอบ และวิจัยสภาพธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี การประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรธรณี การกำหนดและกำกับดูแลเขตพื้นที่สงวนอนุรักษ์ทรัพยากรธรณี และพื้นที่เสี่ยงต่อธรณีพิบัติภัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรณีคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561 : 6-12)

กรมทรัพยากรธรณีมีโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในประกอบด้วยกลุ่มงานที่สังกัดส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 สำนัก 7 กอง 1 ศูนย์ และ 4 กลุ่มงาน และกลุ่มงานส่วนกลางในส่วนภูมิภาค 4 สำนัก คือสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 รวมเจ้าหน้าที่ ตามกรอบอัตรากำลังรวมทั้งสิ้น 728 อัตรา ทั้งนี้มีจำนวนอัตรากำลังที่ได้รับการบรรจุแล้วรวมทั้งสิ้น 625 อัตรา คิดเป็นสังกัดส่วนกลางกรุงเทพมหานครจำนวน 458 คน (ร้อยละ 73) และสังกัดส่วนกลางในส่วนภูมิภาค 167 คน (ร้อยละ 27) (กรมทรัพยากรธรณี, 2563 ก, : 9) สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต ทั้ง 4 เขตของกรมทรัพยากรธรณี ประกอบด้วย 1) สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1 ตั้งอยู่ที่จังหวัดลำปาง มีอัตรากำลังบุคลากรรวมทั้งสิ้น 34 คน ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ครอบคลุม 17 จังหวัดภาคเหนือ 2) สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 2 ตั้งอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น มีอัตรากำลังบุคลากรรวมทั้งสิ้น 64 คน ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ครอบคลุม 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 3 ตั้งอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี มีอัตรากำลังบุคลากรรวมทั้งสิ้น 36 คน ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ครอบคลุม 25 จังหวัดภาคกลาง 4) สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 4 ตั้งอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอัตรากำลังบุคลากรรวมทั้งสิ้น 33 คน ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ครอบคลุม 14 จังหวัดภาคใต้

ในปี พ.ศ. 2563 กรมทรัพยากรธรณี ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2563 -2565 (กรมทรัพยากรธรณี, 2563ก : 5) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนาและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ศักยภาพขององค์กรและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของบุคลากรทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และพันธกิจภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นให้บรรลุผลสัมฤทธิ์และเสริมสร้างขีดสมรรถนะในการปฏิบัติงานของกรมทรัพยากรธรณีในทุกระดับรวมทั้งตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ โดยแผนยุทธศาสตร์กรมทรัพยากรธรณีพ.ศ. 2563-2565 มีทั้งหมด 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้วยกัน คือ 1) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล 2) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาศูนย์ข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน (กรมทรัพยากรธรณี, 2563ข : 6)

ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณีทั้ง 4 ด้าน ของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ที่ผ่านมาจากผลการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด รอบ 12 เดือน ของปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จัดทำโดย กรมทรัพยากรธรณี (2563ค) และผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนกรมทรัพยากรธรณี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (รอบที่ 1 ตุลาคม 2563 -31 มีนาคม 2564) ที่ประเมินโดย กรมทรัพยากรธรณี (2564) พบว่าผลการดำเนินงานของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำซึ่งถือเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 เพื่อที่จะได้นำไปเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการ

แก้ไขและปรับปรุง เพื่อเพิ่มระดับและประสิทธิภาพการดำเนินงานของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ให้สูงขึ้นและบรรลุเป้าประสงค์ตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 กรมทรัพยากรธรณี จำนวน 297 คน และ บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 คือ สำนักงานทรัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อมจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 จำนวน 90 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 387 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากลักษณะภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ซึ่งก็คือ หน่วยงานสำนักงานทรัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อมประจำจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ซึ่งจะมีส่วนงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ร้อยละ 30 ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเลือก สำนักงานทรัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อมจังหวัดใน 4 พื้นที่เขตรับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละเขต ด้วยวิธีการจับสลากและผลการจับสลากได้เป้าหมายสำนักงานทรัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อมจังหวัดประกอบด้วย สำนักงานทรัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตาก จังหวัดขอนแก่น จังหวัดระยอง และจังหวัดสตูล โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยคำนวณตามสูตรของ Yamane (1976 : 727) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 197 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มบุคลากรสังกัดสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 และ 2) บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแล้วผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random

Sampling) ในแต่ละประเภท โดยจัดทำบัญชีเรียงลำดับตามลำดับเลขที่ตำแหน่งตั้งแต่ 1 ถึง N หลังจากนั้นคำนวณหาช่วง (Interval) หรือระยะห่างในการสุ่มของแต่ละหน่วยหรือ k โดยสูตร $k = N/n$ นำหมายเลขภายในช่วงมาสุ่มหาจุดเริ่มต้นโดยการจับสลากหลังจากนั้นทำการเลือกสมาชิกในทุกช่วงของประชากรเป็นตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแบบแนวคิดของ วรเดช จันทรร (2556 : 44) ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสมรรถนะขององค์กร ด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ และด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

3.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง หน่วยงานสังกัด ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบระบุรายการ (Check list)

3.2 ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดถามเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ซึ่งมี 4 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบโดยใช้แบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.3 ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิด ถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ซึ่งมี 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี และด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบโดยใช้แบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 วิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ธ (Likert's five rating scale)

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตคำถามเกี่ยวกับปัจจัย ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4

4.3 สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

4.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ด้านการวัดผลประเมินผลและภาษาที่ใช้ โดยประเมินความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1

4.6 หลังจากได้แบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงแล้ว แบบสอบถามนั้นถูกนำไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรของกรมทรัพยากรธรณี เขต 1-4 จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ในการช่วยวิเคราะห์ตามเกณฑ์แบบสอบถามที่กำหนดไว้คือ 5, 4, 3, 2 หรือ 1 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นสูง rx_{xx} ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, ม.ป.ป. : 51) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .985 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.8 นั่นคือ แบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Sekaran & Bougie, 2013 : 127)

4.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการสำนักงาน เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จากบุคลากรของกรมทรัพยากรธรณี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 197 คน
แล้วนำข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง
หน่วยงานสังกัด วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

6.2 ระดับปัจจัยและระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงาน
ทรัพยากรธรณีเขต 1-4 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปล
ความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 42-43) แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5
ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับปัจจัย/การดำเนินงานมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับปัจจัย/การดำเนินงานมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปัจจัย/การดำเนินงานปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับปัจจัย/การดำเนินงานน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับปัจจัย/การดำเนินงานน้อยที่สุด

6.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลและผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของ
กรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 โดยใช้สถิติการหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) โดยนำตัวแปรพยากรณ์ทุก
ตัวที่ต้องการวิเคราะห์มาจับคู่กับตัวแปรเกณฑ์ทีละคู่โดยการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าค่าระดับนัยสำคัญ
น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ แต่ละคู่มีความ
ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลข
ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมี
ความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย
ดังนี้ (Hinkle, 1998 : 118 อ้างถึงใน สนธยา บัวสงค์, 2561 : 78)

$r = 0.00$ แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์

$0.01 < r < 0.30$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

$0.31 < r < 0.50$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

$0.51 < r < 0.70$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

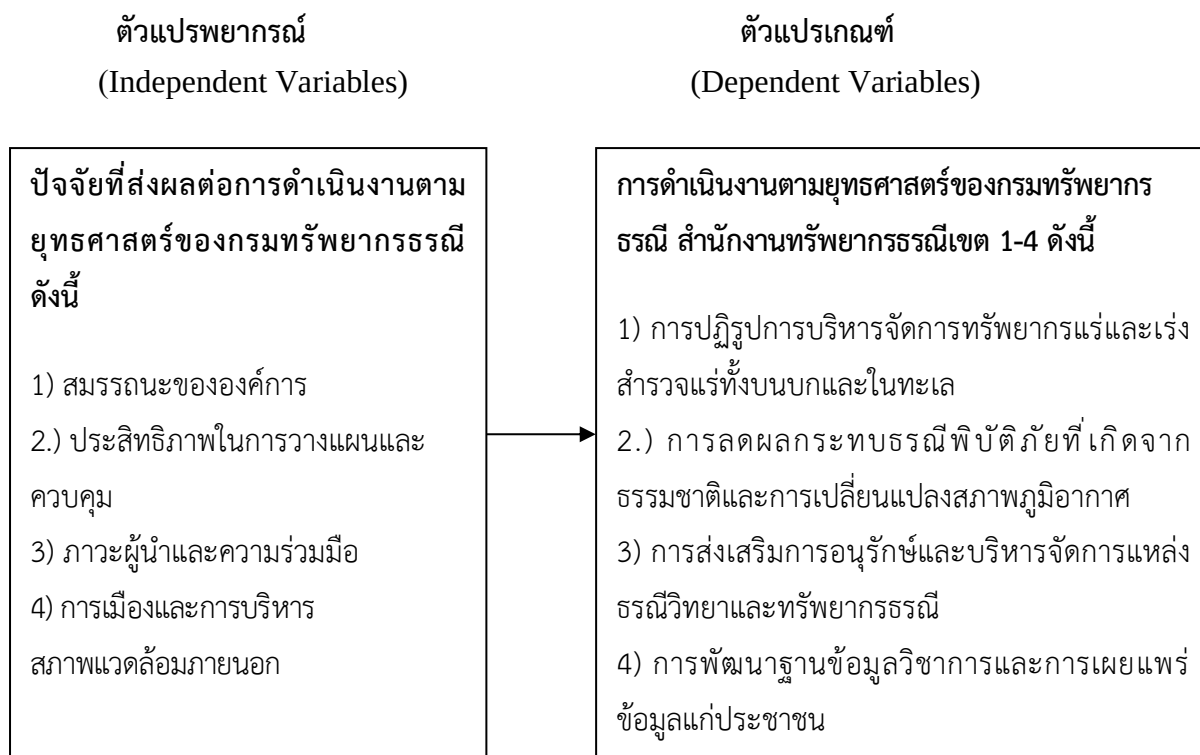
$0.71 < r < 0.90$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

$0.91 < r < 1.00$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

6.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 สร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพ เพื่อนำใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย 1.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแบบแนวคิดทฤษฎีเชิงบูรณาการ (Integrative Model) ของ วรเดช จันทรร (2556 : 244) ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสมรรถนะขององค์กร ด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ และด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก 2.การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมจากแผนยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2563-2565 และแผนปฏิบัติราชการกรมทรัพยากรธรณี พ.ศ.2565 (กรมทรัพยากรธรณี, 2563ก : 8 ; 2563ข : 5) ซึ่งประกอบไปด้วยการดำเนิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี และด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน กรอบแนวคิดดังกล่าวแสดงได้ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 เป็นเพศหญิง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 57.87 รองลงมา ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 34.52 ระดับ ปวส. หรือเทียบเท่า จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.58 และระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. หรือเทียบเท่า จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.03 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41-50 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 46.70 รองลงมา ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 37.06 อายุในช่วง 51 ขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.63 และ อายุ 18-30 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.61 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งในสายวิชาการ จำนวน 119 คน ร้อยละ 60.00 และสายสนับสนุน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ซึ่งมีจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 76.65 สังกัดสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 และที่เหลือ จำนวน 46 คน ร้อยละ 23.35 สังกัดหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยรวมและรายด้าน ที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 197 คน สามารถนำมาเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวมและจำแนกเป็นรายปัจจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร	3.77	1.03	มาก
2. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม	3.74	0.95	มาก
3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร	3.74	1.04	มาก
4. ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก	3.43	0.89	มาก
รวม	3.68	0.97	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 อยู่ในระดับมากทั้งหมด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร ($\bar{X} = 3.77$) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ($\bar{X} = 3.74$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ($\bar{X} = 3.74$) และ ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ($\bar{X} = 3.43$)

3. การวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยรวมและรายปัจจัยที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 197 คน สามารถนำมาเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังแสดงใน ตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่รัตนสังกะสี ทั้งบนบกและในทะเล	3.32	1.00	ปานกลาง
2. ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	3.21	0.94	ปานกลาง
3. ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและ ทรัพยากรธรณี	3.33	0.83	ปานกลาง
4. ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ ประชาชน	3.23	0.74	ปานกลาง
รวม	3.27	0.87	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่าระดับการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี ($\bar{X} = 3.33$) ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่รัตนสังกะสีทั้งบนบกและในทะเล ($\bar{X} = 3.32$) ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน ($\bar{X} = 3.23$) และด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ($\bar{X} = 3.21$)

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 4 ตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ดังแสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ต่อผลการดำเนินงาน

Y _{total}	X	ชื่อตัวแปรอิสระ	r _{xy}	Sig.	ความสัมพันธ์
การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4	X ₁	ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร	.522	.000**	ปานกลาง
	X ₂	ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม	.586	.000**	ปานกลาง
	X ₃	ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร	.625	.000**	ปานกลาง
	X ₄	ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก	.582	.000**	ปานกลาง
	X _{total}	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโดยรวม	.655	.000**	ปานกลาง

หมายเหตุ : ** = Correlation is Significant at the .01 Level (2-Tailed)

จากตารางที่ 3 พบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของตัวแปรอิสระ จำนวน 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานในทางบวกกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเมื่อแยกพิจารณาโดยรวมและรายข้อ พบว่า โดยรวมตัวแปรอิสระทั้ง 4 มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 (Y_{total}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง (r=.655) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่าทั้ง 4 ข้อมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยสามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จากมากไปน้อยดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร (X₃) (r=.625)
2. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม (X₂) (r=.586)
3. ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (X₄) (r=.582)
4. ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร (X₁) (r=.522)

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Linear Regression) ผู้วิจัยเลือกโดยวิธี Stepwise นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงใน ตารางที่ 4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรม
ทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม (Y_{total})

Method : Stepwise n = 197	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	b	S.E.	β , Beta		
1 (Constant)	1.528	.160		9.529	.000**
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ ของบุคลากรในองค์กร (X3)	.464	.041	.625	11.184	.000**
$r = .625, r^2 = .391, r^2_{Adj} = .388$					
2 (Constant)	1.037	.188		5.523	.000**
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือ ของบุคลากรในองค์กร (X3)	.317	.051	.428	6.204	.000**
ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหาร สภาพแวดล้อมภายนอก (X4)	.304	.067	.311	4.507	.000**
$r = .670, r^2 = .449, r^2_{Adj} = .443$					
Excluded Variable					
			β , Beta In	t	Sig.
1 ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร (X1)			.110	1.388	.167
2 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม (X2)			.179	1.881	.061

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม (Y_{total}) พบว่ามีตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขึ้นไป อยู่ 2 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร (X3) และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (X4) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร (X3) สามารถพยากรณ์ต่อผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม (Y_{total}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม ในระดับปานกลาง ($r = .625$) ซึ่งสามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม (Y_{total}) ได้อย่างถูกต้องร้อยละ 39.1

2. เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (X4) เข้าไปในสมการถดถอยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม ทั้ง 2 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม ในระดับปานกลาง ($r = .670$) ซึ่งสามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม (Y_{total}) ได้อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 44.9

ทั้งนี้ตัวแปรอิสระอีก 2 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร (X1) และ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม (X2) ได้รับการตัดออกจากสมการถดถอย เนื่องจากผลการทดสอบพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังปรากฏในท้ายตารางที่ 4

3. จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอย สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ปัจจัย โดยสามารถเรียงลำดับจากตัวแปรที่ส่งผลต่อการผันแปรของตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปน้อยสุดได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร (X3 Beta = .428)
2. ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (X4 Beta = .311)

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร (X3 Beta = .428) มีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยจะทำให้ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวมเปลี่ยนแปลงไป .428 หน่วยในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (X4 Beta = .311) มีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยจะทำให้ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวมเปลี่ยนแปลงไป .311 หน่วยในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถเขียนสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ} \quad Y_{total} &= 1.037 + (.317X3) + (.304X4) \\ \text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน} \quad Z_r &= .428Z_3 + .311Z_4 \end{aligned}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ผลการวิจัยพบว่าระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร ($\bar{X} = 3.77$) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ($\bar{X} = 3.74$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ($\bar{X} = 3.74$) และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ($\bar{X} = 3.43$)

ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร เป็นความรับผิดชอบขององค์กรในการนำแผนงานตามยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ว่าองค์กรเองนั้นมีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใดแน่นอนว่าองค์กรเมื่อได้รับมอบแผนงานมาแล้วการจะนำแผนงานนั้นๆไปดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์จะต้องมีโครงสร้างที่เหมาะสม มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงมีจำนวนที่พอเพียงเหมาะสมในการปฏิบัติงานนั้นๆ และรวมถึงต้องมีความพร้อมทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ และงบประมาณที่จะมาสนับสนุนการดำเนินงาน หากองค์กรใดขาดซึ่งปัจจัยทางด้านสมรรถนะ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กรนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัยหลายๆท่าน เช่น ศิริวิชญ์ เวชกิจ (2556 : 32) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในกองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือปัจจัยด้านอุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยี ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่และบุคลากร พูนทรัพย์ ราชวังเมือง (2559 : 67) ทำการศึกษา ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของกรุงเทพมหานคร: กรณีศูนย์รับแจ้งทุกข์ 1555 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ประกอบด้วย 1) โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครที่ดำเนินการแก้ปัญหา มีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี 3) หน่วยงานของกรุงเทพมหานครมีความพร้อมด้านเทคนิคในการแก้ไขปัญหาเช่นอุปกรณ์เครื่องมือบุคลากรงบประมาณ เป็นต้น เช่นเดียวกันกับการศึกษา ภานุพันธ์ โพธิ์ (2563 : 168-171) ทำการศึกษาปัจจัยความสำเร็จการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รพ.สต.ติดตามเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่าหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รพ.สต.ติดตาม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา คือการมีโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม มีการจัดคณะทำงานมอบหมายภารกิจหน้าที่ที่ชัดเจนทุกระดับ การมีบุคลากรบุคลากรทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจใน

บทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี ซึ่งกล่าวโดยรวมทั้งหมดก็คือเรื่องของสมรรถนะขององค์กรนั่นเอง ที่เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กร

ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม จากแนวทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ของ วรเดช จันทรร (2556 : 131) พบว่าแนวนโยบายหรือแผนงานที่จะประสบผลสำเร็จนำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์นั้นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่างๆ นำไปปฏิบัติ นอกจากนี้จะต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลเป็นระยะๆ ทั้งนี้เนื่องจากหากมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบ และนำไปปฏิบัติโดยมีมาตรฐาน กรอบแนวทางในการดำเนินงาน ก็จะทำให้การดำเนินงานนั้นราบรื่น รวมถึงการมีระบบการตรวจสอบ ควบคุมประเมินผลอย่างต่อเนื่องก็จะเป็นการช่วยให้การดำเนินงานหากเกิดปัญหาอุปสรรค ก็จะได้รับการแก้ไขปัญหาย่างทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วัชรินทร์ สุทธิชัย (2555 : 246) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบาย มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ ไปปฏิบัติมี 2 ปัจจัยหลักคือ 1) ปัจจัยภายใน และ 2) ปัจจัยปัจจัยภายนอกเหนือการควบคุม ซึ่งปัจจัยปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับค่อนข้างมากพบว่า 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของนโยบาย และ 2) ด้านการติดตามการดำเนินงาน เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Gichoya (2005 : 175-184) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในส่วนการให้บริการภาครัฐของประเทศที่พัฒนาแล้วและที่กำลังพัฒนา พบว่าในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริการภาครัฐนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมาจากการวางแผน วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ที่ชัดเจนของประเทศนั้นๆ เป็นหลัก

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร เป็นปัจจัยที่มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วมขององค์กรเป็นสำคัญ โดยฐานความเชื่อที่ว่าหากทุกคนภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นผู้นำองค์กร บุคลากรทุกระดับชั้น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะทำให้การดำเนินงานนั้นๆ มีประสิทธิภาพสูงสุด บังเกิดความสำเร็จ เช่น การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันของสมาชิกในองค์กร การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ต่างๆเหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐ์ ฉัตรวิวัฒนากุล (2558 : 33) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานโครงการย้ายกองพันสรรพาวุธ ช่อมบำรุงเขตหลังของกองพันทหารช่างเครื่องมือพิเศษ ปีงบประมาณ 2555 – 2559 พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานนั้นก็คือ ปัจจัยด้านประสิทธิผลผู้นำ ปัจจัยความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานการปฏิบัติงานเป็นทีม และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ประมวล สุขพอ และ กานต์ เสก

ขุนทด (2559 : 96-105) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอาสาสมัคร ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ของเทศบาลตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 4 ด้าน โดยลำดับสูงสุด 2 อันดับแรกที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม

ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แผนงานใดๆก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่จะต้องมีความหน่วยงานหลายๆ หน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความของการเผชิญหน้า การบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาผู้สนับสนุนหรือการยอมรับ การรู้จักสร้างเงื่อนไขและหาข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรทั้งระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความเป็นไปได้ของการดำเนินงานที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผล ได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการเจรจาต่อรองอำนาจในการบริหารทรัพยากร จำนวนหน่วยงานที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง การสนับสนุนจากนักการเมือง สื่อมวลชน กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ บุคคลสำคัญต่างๆ รวมถึงการบริหารการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก (วรเดช จันทรศร, 2556 : 140) สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ สุทธิชัย (2555 : 246) ที่พบว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบาย มหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 ปัจจัยหลักคือ 1) ปัจจัยภายใน และ 2) ปัจจัยภายนอกเหนือการควบคุม โดยพบว่า ปัจจัยภายในด้านการสนับสนุนจากภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปดำเนินการ โดยการสนับสนุนต่างๆ นั้นประกอบด้วย การได้รับทุนสนับสนุนเงินทุนในการจัดทำวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอย่างสม่ำเสมอ นักศึกษาที่ขาดแคลนได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศิษย์เก่าอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยภายนอกเหนือการควบคุมที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปดำเนินการ ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่มีผลต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยฯ มีผลต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ นโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลมีผลกระทบต่อการทำงานของมหาวิทยาลัยฯ พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการการบริหารงาน เช่นเดียวกับการวิจัยในต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เช่น งานวิจัยของ Gichoya (2005 : 175-184) พบว่าการสนับสนุนจากรัฐบาล ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เพราะรัฐบาล เองถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการสนับสนุนปัจจัยหรือทรัพยากรด้านอื่นๆ ในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ บุคลากร โครงสร้างพื้นฐานในการรองรับเทคโนโลยี

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ผลการวิจัยพบว่าระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่าระดับ

การดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี ($\bar{X} = 3.33$) ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่รัตนสารจวแร่ทั้งบนบกและในทะเล ($\bar{X} = 3.32$) ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน ($\bar{X} = 3.23$) และ ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ($\bar{X} = 3.21$) ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งจากผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ นั้น อยู่ในระดับมาก แต่การดำเนินงานกับอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งตรงนี้อาจอธิบายได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงาน หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 มีความสัมพันธ์แต่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งสาเหตุประการหลังนี้ ได้รับการสนับสนุนจากข้อเสนอแนะ ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า

1. ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร โครงสร้างการแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและสำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ยังไม่ชัดเจน ควรมีการแบ่งภารกิจให้ชัดเจนระหว่าง สทช.1-4 และส่วนกลาง การกำหนดภารกิจบทบาท และแบ่งงานระหว่างส่วนกลางและสำนักงานเขตที่ไม่ชัดเจน ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ บางภารกิจเกิดความซ้ำซ้อนหน่วยงานส่วนกลางยังไม่กระจายบทบาทและหน้าที่อย่างที่เหมาะสม จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน เนื่องจากปัจจุบันจำนวนจังหวัดในเขตรับผิดชอบมีมากเกินไปเกินความสามารถของบุคลากรอันน้อยนิด บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในภารกิจและยุทธศาสตร์ การไม่เข้าใจและไม่ได้ติดตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี ของเจ้าหน้าที่ สทช 1-4 ทั้งหมดนี้จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของ วรเดช จันทรศร (2556 : 133-135) ที่กล่าวว่านโยบายที่จะประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ต้องอาศัยโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม มีแผนงานการปฏิบัติการในส่วนของการวางแผนกำลังคน การเตรียมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ และมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เหมาะสม หากองค์กรขาดสมรรถนะย่อมส่งผลโดยตรงต่อระดับการดำเนินงาน

2. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ข้อมูลที่ใช้ประกอบการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหน่วยงาน ไม่มีการกำหนดให้ตรงกันและเป็นอย่างเดียวกัน เช่นฐานข้อมูลทางธรณีวิทยาในแต่ละด้าน การสื่อสารที่ยังไม่มีประสิทธิภาพตั้งแต่กระบวนการจัดทำ ขับเคลื่อน ติดตามและประเมินผลแผน/มองและมีเป้าหมายเดียวกันทั้งหมดนี้จึงเป็นสาเหตุทำให้การดำเนินงานของ สทช 1-4 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติของ วรเดช จันทรศร (2556 : 130-132) ที่กล่าวไว้ว่า หากเป้าหมายของนโยบายนั้นคลุมเครือไม่ชัดเจนย่อมนำไปสู่ความล้มเหลว แต่หากนโยบายนั้นๆมีความชัดเจนเชิงเป้าหมายและได้ถูกถ่ายทอดไปในทิศทางเดียวกันสู่ผู้ปฏิบัติ โดยมีการกำหนดมาตรฐานในการทำงาน ก็จะช่วยสร้างให้ระดับการทำงานตามนโยบายนั้นๆ ประสบความสำเร็จในระดับสูง

3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร การถ่ายทอดข้อสั่งการของผู้ผู้นำไม่ชัดเจน ผู้นำรับข้อสั่งการมาแล้ว นำมาสั่งบุคลากรภายใต้ได้ไม่ชัดเจน ทำให้บุคลากรทำงานไม่ชัดเจนตามไปด้วย ทำให้การทำงานตามตัวชี้วัดได้ยาก นอกจากนี้ ผู้นำควรมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การที่ผู้นำไม่สามารถเป็นหนึ่งเดียวกันได้อย่างแท้จริง ทำให้การทำงานร่วมกันของบุคลากรเป็นไปได้ได้อย่างยากลำบาก และทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน และทำให้งานไม่บรรลุตัวชี้วัดจนเกิดประโยชน์สูงสุดจริง ทำให้การดำเนินงานของสทข 1-4 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ CEO ของบุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2550 : 39) ที่ให้แนวคิดที่สำคัญของผู้บริหารว่าภาวะการเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นการชี้้นำให้ปวงสมาชิกในองค์กรทำในสิ่งที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การชี้้นำที่ถูกต้องจะนำพองค์การไปสู่ความสำเร็จ แต่หากการชี้้นำจากผู้นำไม่ชัดเจนก็เป็นการยากที่การดำเนินงานจะประสบความสำเร็จได้

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีส่งผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ด้วยวิธี **Pearson's Product Moment Correlation** พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ทั้งโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Linear Regression) โดยวิธี Stepwise นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม 2 ปัจจัยได้แก่ 1.ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก และ 2.ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .670 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 44.90 ($R^2=.449$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 หากต้องการจะยกระดับและประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้เพิ่มขึ้น จะต้องเน้นความสำคัญปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก และด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรเป็นอันดับแรก

ปัจจัยการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ส่งผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ทั้งโดยรวม และรายด้านทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งภารกิจตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี ที่สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 จะต้องดำเนินการนั้นแทบทุกด้านจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งด้านการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล ที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้ผลิตและภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องด้านแร่มีการดำเนินกิจกรรมเป็นมาตรฐานและมุ่งเน้นการประกอบการที่มีธรรมาภิบาล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้านการลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ ที่จะต้องเตรียมความพร้อมประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย ในการรับมือธรณีพิบัติภัย การพัฒนา
กลไกในการรับมือธรณีพิบัติภัยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะต้องได้รับความร่วมมือ
จากประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆทางด้านการจัดการพิบัติภัย
ด้านส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี ที่จะต้องดำเนินการ สนับสนุน
และส่งเสริมการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาอย่างยั่งยืนตามแนวทางการจัดตั้งอุทยานธรณีใน
ระดับสากล ส่งเสริมให้มีการพัฒนางานวิจัยทางวิชาการและกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งหรือรักษาสถานภาพ
อุทยานธรณี สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาและเพิ่มคุณค่าแหล่งธรณีวิทยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์โดยการมี
ส่วนร่วมของประชาชน บริหารจัดการแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่ขึ้นทะเบียนอย่างเหมาะสมเป็นระบบ โดยมีแผน
และกลไกการบริหารจัดการรายแหล่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 เสริมสร้างอัตลักษณ์
และยกระดับการให้บริการของพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยาและธรรมชาติวิทยาเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และ
เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวภูมิภาค ทั้งหมดนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี
ตามแนวทางการจัดตั้งอุทยานธรณีระดับสากล ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีไม่ใช่เจ้าของพื้นที่ แต่เป็นหน่วยงานอื่นๆ
ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ เช่น หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมทรัพยากรธรณีมี
หน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการการบริหารจัดการที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปมีส่วน
เกี่ยวข้องและได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ นักการเมืองทั้งระดับชาติและ
ท้องถิ่น ผู้นำ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ ในการที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ด้านพัฒนา
ฐานข้อมูลวิชาการและการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน จะต้องดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ซึ่ง
ภารกิจข้อนี้ จำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน ในการเผยแพร่ ข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบ
เป็นวงกว้าง

กล่าวโดยสรุปปัจจัยการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก จึงมีความสำคัญต่อการ
ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ทั้งโดยรวม และรายด้าน
ทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Siriporananon and Visuthismajarn (2018 : 269-276.) ได้
ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมกรณีศึกษาพื้นที่อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในโครงการโครงการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมือง
ในทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ในการ
ร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการด้วยกันคือ 1) การ
มีจิตสาธารณะต่อชุมชน ทุกคนมองผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักมากกว่าเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว มี
ความพร้อมจิตพร้อมใจ ร่วมมือกันในการรับมือกับภัยพิบัติ โดยละเว้นความเห็นแก่ตัวแต่มองเห็นผลประโยชน์
ของส่วนรวมเป็นหลัก 2) การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชน โดยเฉพาะการเข้ามาร่วมรับผิดชอบสังคม
ร่วมกับภาครัฐ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งพร้อมรับมือและจัดการกับภัยพิบัติได้
สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบริหารให้เกิดผลสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานภาครัฐ ของ

Fernandez and Rainey (2006 : 168-176) ที่กล่าวว่าหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การบริหารให้เกิดผลสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานภาครัฐคือปัจจัยด้านแรงสนับสนุนจากนักการเมือง และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง แรงสนับสนุนจากนักการเมืองและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านเงินทุน หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงค่าเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงาน

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 โดยรวม ด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรแร่และแร่สำรวจแร่ทั้งบนบกและในทะเล การลดผลกระทบธรณีพิบัติภัยที่เกิดจากธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งเสริมการอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การดำเนินการในด้านต่างๆ นั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความสามัคคีและการมีส่วนร่วมขององค์กรเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์การที่สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 มีจำนวนบุคลากรที่ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน เนื่องจากจำนวนจังหวัดในเขตรับผิดชอบมีมากเกินไป และโครงสร้างที่ยังไม่ลงตัวกับหน่วยงานส่วนกลาง ดังนั้น ความสามารถของผู้นำในการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้กับบุคลากรมีความสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงานเป็นทีมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งอีกหนึ่งปัจจัย ที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ Meter and Horn (1975 อ้างถึงใน วชิรินทร์ สุทธิชัย, 2555 : 249) ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของการดำเนินงานตามนโยบาย ที่พบว่าความร่วมมือ และการตอบสนองของผู้ปฏิบัติเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติเป็นเสมือนบุคคลที่สามารถกำหนดได้ว่า ยุทธศาสตร์ แผนงาน นโยบาย นั้นๆ จะสำคัญหรือไม่ การสร้างให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยการรับรู้ และเข้าใจของผู้ปฏิบัติ และสร้างให้เกิดการตอบสนองในทิศทางที่เหมาะสม

ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม และปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร พบว่าไม่ส่งผลโดยรวมต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโดยปกติ ในการปฏิบัติราชการของสำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ได้มีการจัดทำแผนงานประจำปีทุกๆปีเป็นประจำอยู่แล้ว และมีการจัดสรรอัตรากำลังและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการศึกษาในระดับสูงที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน ดังจะเห็นได้จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เป็นสายวิชาการมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมากกว่าร้อยละ 90 เพียงแต่แผนงานที่กำหนดมานั้นไม่ได้รับการตอบสนองร่วมจากปัจจัย ตัวอื่นๆ เท่าที่ควรจะเป็น เช่น ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก และปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร จึงอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม และปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์กร ต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 อยู่ในระดับต่ำถึงไม่มีความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 โดยรวม ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ และปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ดังนั้นการยกระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1- 4 ต้องมีการส่งเสริมทั้ง 4 ปัจจัย โดยมีปัจจัยที่ต้องเร่งดำเนินการเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ ผู้นำองค์การต้องสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้กับบุคลากรมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจทำงานเป็นทีม บุคลากรต้องให้ความร่วมมือ สมัคสมาน สามัคคีมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ควรดำเนินการสร้างพันธมิตรเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูล ในยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ เอกชน ชุมชนท้องถิ่น ผ่านกระบวนการลงนามความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ปรับเปลี่ยนทัศนคติ วัฒนธรรมขององค์การที่มองว่ากรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 เป็นเพียงหน่วยงานวิชาการ ที่ทำหน้าที่เพียงศึกษาวิจัยข้อมูล ทำงานเฉพาะในห้องปฏิบัติการ ให้มีความสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ที่จะต้องบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการสู่ชุมชนท้องถิ่น สามารถเข้าถึงประชาชน ชุมชน สังคมในวงกว้าง ให้ได้รับประโยชน์

3. ปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การ ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างของสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 1-4 ให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน จัดอัตรากำลังบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรมทรัพยากรธรณี จัดให้มีอาคาร สถานที่ ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมพร้อมทั้งเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ

4. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ควรกำหนดวัตถุประสงค์และกำหนดบทบาทภารกิจและหน้าที่ ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและสำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 ให้ชัดเจน รวมถึงมีระบบติดตาม ควบคุมและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรณี เขต 1-4 กับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน เพื่อที่จะได้ทราบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ในหน่วยงานอื่นๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน

3. ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรธรณี สำนักงาน ทรัพยากรธรณีเขต 1- 4 ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขยุทธศาสตร์ ของกรมทรัพยากรธรณีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561, 20 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 51 ก, หน้า 6-12.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2554). 119 ปี กรมทรัพยากรธรณี. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2563ก). *แผนยุทธศาสตร์กรมทรัพยากรธรณี พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2563ข). *แผนปฏิบัติการราชการกรมทรัพยากรธรณี พ.ศ.2565*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2563ค). *รายงานการประชุมรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด รอบ ๑๒ เดือน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ กรมทรัพยากรธรณี*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2564). *ประกาศกรมทรัพยากรธรณี เรื่อง อัตราร้อยละของฐานในการคำนวณเพื่อเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการกรมทรัพยากรธรณี*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. (2550). *การจัดการเชิงยุทธศาสตร์สำหรับ CEO (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประมวล สุขพอ และ กานต์ เสกขุนทด. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของเทศบาลตำบลในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารชุมชนวิจัย*. 10 (3), 96-105.
- พิสิษฐ์ ฉัตรวิวัฒนากุล. (2558). *การศึกษาปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานโครงการย้ายกองพันสรรพาวุธซ่อมบำรุงเขตหลังของกองพันทหารช่างเครื่องมือพิเศษ ปีงบประมาณ 2555 – 2559*. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พูนทรัพย์ ราชวังเมือง. (2559). *ปัจจัยความสำเร็จ และความล้มเหลวในการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของกรุงเทพมหานคร: กรณีศูนย์รับแจ้งทุกข์ 1555 กทม*. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพศาล วรคำ. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาสถิติสำหรับการวิจัย*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภานุพันธ์ ไพฑูรย์. (2563). ปัจจัยความสำเร็จการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รพ.สต.ติดดาวเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 6 (2), 168-171.
- วรเดช จันทรศร. (2556). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- วัชรินทร์ สุทธิชัย. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏไปปฏิบัติ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศิริวิชญ์ เวชกิจ. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สนธยา บัวสงค์. (2561). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี่ จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Fernandez, S. and Rainey, H. (2006). *Managing successful organizational change in the public sector*. *Public Administration Review*. 66 (2),168-176.
- Gichoya, D. (2005). *Factors Affecting the Successful Implementation of ICT Projects in Government*. *The Electronic Journal of e-Government*, 3 (4),175-184.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2013). *Research Methods for Business*. (6th ed). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Siriporananon, S., and Visuthismajarn, R. (2018). *Key success factors of disaster management policy: A case study of the Asian cities climate change resilience network in Hat Yai city, Thailand*. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(2), 269-276.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an Introductory Analysis*. (Third Edition). New York Harper.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

**Factors Affecting the Decision to Use Pharmacy Services
for Consumers in Muang District, Chainat Province**

อารียา มั่นอ่วม และ ชิตตะวัน ชนะกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Areeya Manaum and Chittawan Chanagul

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: areeya.mana@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1.เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท 2.เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท โดยใช้ข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือทางสถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุ 41-50 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 40,000 บาท และมีพฤติกรรมผู้บริโภคส่วนใหญ่ เข้าร้านขายยาเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ยารักษาโรค ใช้บริการช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. ความถี่ที่เข้าใช้บริการเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง จำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง 100 - 250 บาท ส่วนใหญ่ใช้บริการร้านขายยาแบบร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern trade) เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าสะดวกซื้อ ฯลฯ มีวัตถุประสงค์ที่เข้าใช้บริการคือ ต้องการรักษาโรค/ป้องกันโรค จากการเจ็บป่วย/ได้รับอุบัติเหตุ มีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ เกสัชกร รวมถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่ร้านขายยาให้แก่ พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา และเลือกใช้บริการร้านขายยาที่ตั้งอยู่บริเวณตลาด

ผลการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาพบว่า ด้านอายุ และด้านอาชีพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ร้านขายยา; การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา

Abstracts

The purposes of the research were to 1) study demographic factors affecting consumer decision to use the pharmacy in Mueang district, Chainat province 2) study the marketing mix factors affecting consumer decision to use the pharmacy in Mueang district, Chainat province. The questionnaires were collected from 400 consumers. The data derived was analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and Multiple Regression.

The findings showed that most of the samples were male, aged 41-50 years, having a bachelor degree. Their occupations are civil servants/state enterprises, and they have an average monthly income of 20,001-40,000 baht. Most consumers used the modern pharmacy service such as supermarkets and convenience stores from 09.01 a.m. to noon. The frequency of using the service was an average of once a month, and the amount used is 100 - 250 baht per time. The purpose of using the service was to cure disease/illness/accident. Most of the samplings would buy medicines for their family members to treat their illnesses. Pharmacists influence consumer decision, including the location of pharmacies in the market area.

The results showed that demographic factors affecting consumer decision to use the pharmacy were age and occupation that affected to use the pharmacy at a statistical significance and the marketing mix factors affecting consumer decision to use the pharmacy were products, people, and service processes that affected to use the pharmacy at a statistical significance.

Keywords: Pharmacy; Deciding when choosing a pharmacy service

บทนำ

ธุรกิจร้านขายยาถือกำเนิดขึ้นเพื่อตอบโจทย์ที่กล่าวว่า “ยาคือปัจจัยสำคัญ 1 ใน 4 ของมนุษย์” เพราะเมื่อใดที่มีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ประชาชนทั่วไปย่อมมองหาการรักษาอาการเบื้องต้นก่อนเป็นอันดับแรก ร้านขายยาจึงเป็นหนึ่งในธุรกิจบริการด้านสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่การกระจายยาเท่านั้น แต่ยังมียุทธศาสตร์สำคัญเปรียบเสมือนเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของชุมชน สังเกตเห็นว่าร้านขายยาเกิดขึ้นมากมาย ยิ่งในแหล่งชุมชนใหญ่ชวยเดียวกันจะมีร้านขายยาดังอยู่หลายร้าน แม้ว่าจะมีร้านขายยาอยู่ก่อนแล้ว ก็มีโอกาสดูเห็นร้านขายยาเกิดขึ้นใหม่อยู่เสมอ นั่นแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจร้านขายยายังคงเติบโตต่อไปได้ เนื่องจากเป็นสินค้าจำเป็นที่ยังมีความต้องการของผู้บริโภค

จากข้อมูลของศูนย์วิจัยกรุงศรีมีการคาดการณ์อุตสาหกรรมยาในประเทศไทยปี พ.ศ.2565-2566 มีมูลค่าจำหน่ายยาจะเติบโตขึ้น โดยมีปัจจัยสนับสนุน ดังนี้ 1) ปัจจัยแนวโน้มการเจ็บป่วยมีทิศทางเพิ่มขึ้น เป็นผลจากจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนการบริโภทยาในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น 2) ปัจจัยจำนวนผู้ป่วยต่างชาติมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการมากขึ้น หากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 สามารถคลี่คลายได้ ผนวกกับไทยยังมีจุดขายด้านคุณภาพการบริการและมาตรฐานการรักษา ขณะที่ค่าใช้จ่ายต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง ยิ่งดึงดูดให้ผู้ป่วยต่างชาติเดินทางมาใช้บริการ

รักษาพยาบาลในไทย มีส่วนหนุนความต้องการบริโภคยาเพิ่มขึ้นตามมา 3) ปัจจัยกระแสการใส่ใจสุขภาพของคนไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหลังการระบาดของโควิด-19 คาดว่าจะมีความต้องการซื้อยาเพื่อรักษาอาการป่วยแม้เพียงเล็กน้อยเพิ่มขึ้น จากความกังวลในการระบาดของโรคใหม่ๆ สะท้อนการบริโภคยาในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชัยนาท ซึ่งจังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดที่มีร้อยละผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งจังหวัด มีจำนวนมากที่สุดติดอันดับ 1 ใน 5 จังหวัดของประเทศไทย สอดคล้องกับปัจจัยแนวโน้มการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น ผลจากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การบริโภคมียาแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามช่วงเวลาดังที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งผู้วิจัยได้เทียบสัดส่วนประชากรในจังหวัดชัยนาท ปี พ.ศ.2563 จำนวนทั้งหมด 322,477 คน กับข้อมูลสถิติใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับขายยาแผนปัจจุบัน ของจังหวัดชัยนาท ปี พ.ศ.2563 มีจำนวน 59 ราย พบว่าร้านขายยา 1 ร้าน รองรับผู้บริโภคจำนวน 5,465 คน

จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท เพื่อเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลแก่ผู้ประกอบการกิจการธุรกิจร้านขายยา เภสัชกร และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ต้องการข้อมูลไปพัฒนาอุตสาหกรรมร้านขายยา รวมถึงผู้สนใจลงทุนทำธุรกิจร้านขายยา สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และเคยใช้บริการร้านขายยาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท การคำนวณขนาดตัวอย่างกรณีไม่ทราบขนาดประชากร ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการอ้างอิงหลักเกณฑ์ของ W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 คำนวณได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 384 ตัวอย่าง ครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบคัดกรองคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยหรือทำงาน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และเคยใช้บริการร้านขายยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท **ตอนที่ 2** ข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed Form) โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Close Ended Question) โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ **ตอนที่ 3** พฤติกรรมการใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ลักษณะของคำถาม มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบคำถามปลายปิด (Closed Form) ให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Close Ended Question) และรูปแบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple Choices) โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค **ตอนที่ 4** การประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา โดยใช้แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมทางการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการให้บริการ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยชนิดคำถามเป็นแบบมาตราส่วน โดยแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความคิดเห็นต่อระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านขายยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท **ตอนที่ 5** การประเมินระดับความสำคัญของการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค โดยใช้แนวคิดทฤษฎีกระบวนการในการตัดสินใจ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยชนิดคำถามเป็นแบบมาตราส่วน โดยแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน โดยผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ เป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) และตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

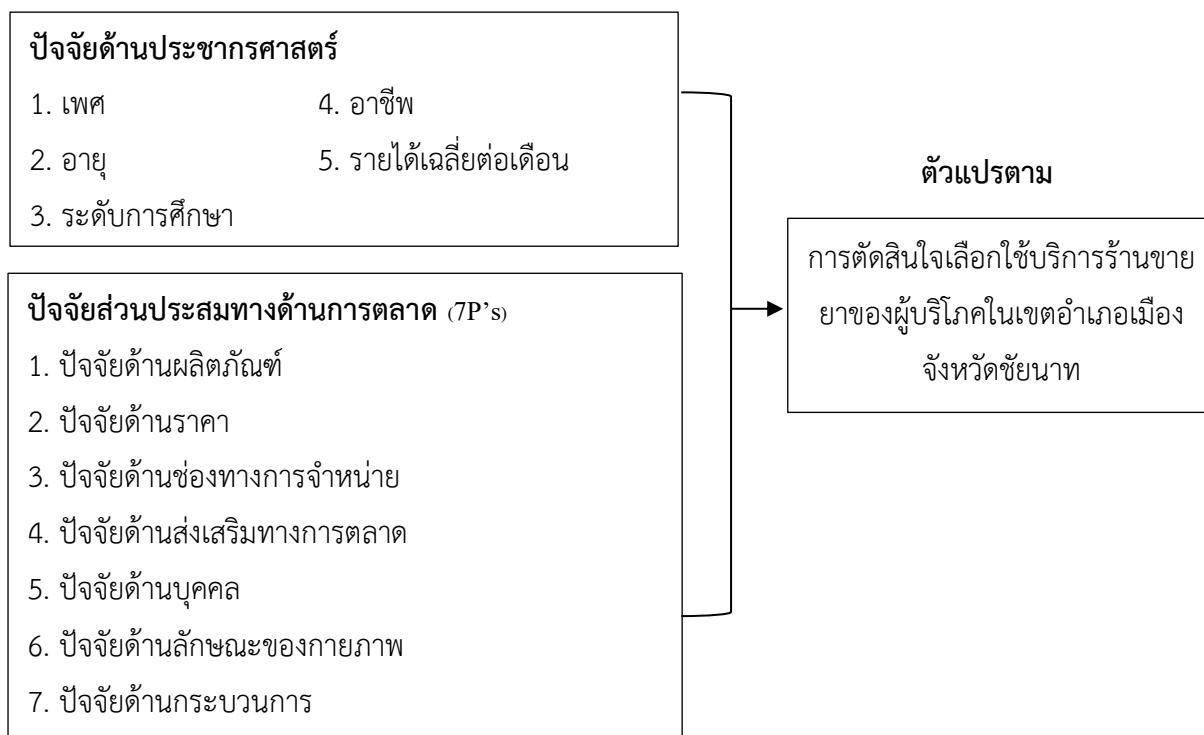
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอย่างง่ายเปรียบเทียบเป็นค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าร้อยละ (Percentage of frequency), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standards Deviation) และการวัดตัวแปรที่ศึกษาด้วยมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค และวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

4.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าเป็นเพศชาย ร้อยละ 57.5 โดยส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 40.2 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 37 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 68.3 รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี 28.2 มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 33 รองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ ร้อยละ 20.7 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-40,000 บาท ร้อยละ 68.3 รองลงมาคือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท ร้อยละ 28.7

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร้านขายยาเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ยา รักษาโรค ร้อยละ 57.7 ใช้บริการช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. ร้อยละ 35.5 ความถี่ที่เข้าใช้บริการเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ร้อยละ 63.2 จำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง 100 - 250 บาท ร้อยละ 55 ส่วนใหญ่ใช้บริการร้านอาหาร

ยาแบบร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern trade) เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าสะดวกซื้อ ฯลฯ ร้อยละ 59.5 มีวัตถุประสงค์ที่เข้าใช้บริการคือ ต้องการรักษาโรค/ป้องกันโรค จากการเจ็บป่วย/ได้รับอุบัติเหตุ ร้อยละ 86.3 มีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ เกสเซอร์ ร้อยละ 63.2 รวมถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่ร้านขายยาให้แก่ พ่อ แม่ ลูก ป้า น้า อา ร้อยละ 55 และเลือกใช้บริการร้านขายยาที่ตั้งอยู่บริเวณตลาด ร้อยละ 51.5

3. ผลการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท พบว่า

3.1 ปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านอายุ ค่า Sig. ของระดับอายุ 31-40 ปี (AGE_2) มีค่าเท่ากับ 0.008 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ 31-40 ปี ส่งผลเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับอายุ 41-50 ปี (AGE_3) มีค่าเท่ากับ 0.035 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ 41-50 ปี ส่งผลเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

3.2 ปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านอาชีพ ค่า Sig. ของอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (OCC_2) มีค่าเท่ากับ 0.020 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ผู้บริโภคที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (OCC_3) มีค่าเท่ากับ 0.030 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

4. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท พบว่า

4.1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (PD) ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

4.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านบุคลากร (PP) ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.000 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ปัจจัยด้านบุคลากร ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

4.3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ (PC) ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.001 น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 หมายความว่า ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สถิติ Multiple Regression

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.673	.174	3.864	.000
	SEX	.058	.031	.054	.903
	AGE_2	-.223	.084	-.199	.008*
	AGE_3	-.194	.092	-.176	.035*
	AGE_4	-.163	.096	-.117	.090
	EDU_2	-.010	.035	-.008	.778
	EDU_3	.133	.087	.045	.127
	OCC_2	.131	.056	.094	.020*
	OCC_3	.163	.075	.081	.030*
	OCC_4	.078	.056	.072	.162
	INC_2	.022	.033	.019	.520
	INC_3	.027	.092	.009	.768
	INC_4	.138	.102	.040	.176
	PD	.217	.046	.222	.000*
	PR	-.005	.043	-.005	.913
	PL	.067	.040	.074	.097
	PMT	.060	.052	.064	.251
	PP	.256	.048	.275	.000*
	PED	.088	.062	.089	.152
	PC	.166	.052	.176	.001*

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < .05$)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ ได้แก่ ด้านอายุ และด้านอาชีพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาถชิดา ธนะฐากรกุล (2557 : 54) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อร้านขายยาในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผล

การศึกษาพบว่า เพศ ระดับการศึกษา และรายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านขายยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรศักดิ์ อภิปัทธกานต์ (2559 : 4) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชา ทิพย์พาวลัย (2559 : 35) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกประเภทร้านขายยาระหว่าง ร้านขายยาทั่วไปและร้านขายยาแบบที่มีสาขาในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ในประเด็นความหลากหลายและความพร้อมของยาที่จัดไว้จำหน่าย ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านกระบวนการจัดการและบริการ สามารถอธิบายการตัดสินใจเลือกประเภทร้านขายยาระหว่างร้านขายยาทั่วไป และร้านขายยาแบบมีสาขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย แซ่จิ๋ว (2560 : 99) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพอใจในการใช้บริการร้านขายยาที่มีหลายสาขา (CHAIN STORES) ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการ ส่งผลเชิงบวกต่อความพอใจในการใช้บริการร้านขายยาที่มีหลายสาขา (CHAIN STORE) ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา ดังนั้น ร้านขายยาควรมีผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เช่น ยา วิตามิน อาหารเสริม เป็นต้น มียี่ห้อ/ตราสินค้าให้เลือกซื้อ สินค้ามีคุณภาพ มีมาตรฐานของลักษณะบรรจุภัณฑ์ ตรวจสอบอายุของสินค้าที่วางจำหน่าย อีกทั้งร้านขายยาควรทำการคัดสรรพนักงานประจำร้านที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพดี สามารถสื่อสารและให้คำแนะนำแก่ผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง และร้านขายยาควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ รายละเอียดทางเทคนิคอื่นๆ เพื่อให้พนักงานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที รวมถึงร้านขายยาต้องควบคุมดูแลกระบวนการให้บริการของพนักงาน

ให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกในการรับบริการ มีพนักงานประจำร้านพร้อมให้บริการอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน ควรติดตาม ปรับใช้ และประเมินผลแผนการตลาดแต่ละแนวทางเพื่อเพิ่มยอดขาย และสร้างความสามารถในการแข่งขันต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค นอกเหนือจากพื้นที่จังหวัดชัยนาท เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการให้บริการร้านขายยาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ และใช้วิธีการศึกษารูปแบบสัมภาษณ์ผู้บริโภค เพื่อให้ทราบความต้องการของผู้บริโภค รับทราบปัญหา และรับทราบอุปสรรคในการเข้ารับบริการร้านขายยาที่แท้จริง และนำไปวางแผนการให้บริการร้านขายยาอย่างตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

- อรทัย แซ่จิ๋ว. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านขายยาที่มีหลายสาขา (CHAIN STORES) ในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วชิรศักดิ์ อภิปัทธกานต์. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนานาชาติ แสตนฟอร์ด.
- วิชา ทิพย์พาว์ลย์. (2559). *การตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกประเภทร้านขายยาระหว่างร้านขายยาทั่วไป และร้านขายยา แบบมีสาขา ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นาถชิดา ธนะฐากรกุล. (2557). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อร้านขายยาใน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
**Personnel management of Local Administrative Organizations
in Noen Maprang District Phitsanulok Province**

ธนาวุฒิ คำศรีสุข และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Tanawut Kumsrisook and Kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : tanawut7951@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณจากเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.913 ประชากรคือพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 315 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และการทดสอบรายคู่ (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบ พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี อายุ และ ประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันทุกด้าน 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง พบว่า (1) การวางแผนอัตรากำลังควรให้ความสำคัญ ตอบสนองต่อความต้องการ และให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (2) การสรรหาบุคลากรควรคำนึงถึงความต้องการของแต่ละสายงาน คำนึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ (3) การย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากร ควรเกิดจากความสมัครใจ ที่มีความต้องการโอน ย้ายสายงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถ (4) การดำเนินการทางวินัย ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย (5) การพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีความเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก

* วันรับบทความ: 6 มิถุนายน 2565; วันแก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 9 กรกฎาคม 2565

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น; เขตอำเภอเนินมะปราง

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study personnel administration of local government organizations in Noen Maprang district 2) to compare personal factors affecting personnel management of local government organizations in Noen Maprang district and 3) to A study of recommendations and guidelines for human resource management of local government organizations in Noen Maprang District. Conducted according to the quantitative research methodology from the tool, namely questionnaires, the consistency index was 0.913. The population was 315 employees of local administrative organizations by collecting data from the entire population using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Double Test (LSD)

The results of the research were as follows: 1) Personnel administration of local administrative organizations in Noen Maprang District. The overall picture was at a high level. 2) The comparison revealed that the employees of local government organizations with age and work experience different There are different opinions on personnel management according to the good governance of local government organizations. It was statistically significant at 0.01 level, while other aspects were not different in all aspects. 3) Recommendations and guidelines for personnel management of local administrative organizations in Noen Maprang district found that (1) power rate planning should be given priority. respond to demand and in accordance with the prescribed criteria. (2) The recruitment of personnel should take into account the needs of each line of work. Taking into account the interests of the organization as important; (3) relocation, transfer and acceptance of personnel transfer should be voluntary with transfer requirements Move the line of work to match the competence. (4) Disciplinary action. Fairness to all parties. (5) Consideration of personnel's performance. should be consistent Prioritizes performance.

Keywords : Personnel Management; Local Government Organizations; Noen Maprang District

บทนำ

การบริหารงานบุคลากรไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์การจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยจะต้องคำนึงว่ามนุษย์มิใช่เครื่องจักร แต่เป็นผู้สร้างความสำเร็จให้แก่องค์การย่อมต้องการขวัญกำลังใจรวมทั้งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยกันทุกคน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะให้บุคลากรในองค์การได้แสดงความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงค่านิยม วัฒนธรรม จริยธรรม และวินัยในการปฏิบัติงานขององค์การเป็นสำคัญ โดยจะมุ่งเน้นไปในเรื่องความรู้ ความสามารถเพียงอย่างเดียวหากแต่มีการขยายแนวคิดในกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์แผนใหม่ให้มีขอบเขตกว้างยิ่งขึ้น ถือเป็นการส่งเสริม

กระบวนการบริหารให้มีคุณธรรม โดยผู้รับผิดชอบงานด้านนี้จะต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการใช้กลยุทธ์ที่จะช่วยให้การบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์มีส่วนผลักดันให้องค์กรหาจุดยืนและข้อได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถยกระดับการบริหารงานให้มีคุณภาพ โดยเน้นหลักปฏิบัติต่อไปนี้

1. มุ่งสร้างประสิทธิภาพของบุคลากร ในเรื่องประสิทธิภาพนอกจากจะได้ตระหนักว่าประสิทธิภาพของงานย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเป็นสำคัญแล้ว ยังจะต้องมองให้ไกลออกไปว่า บุคลากรที่มีประสิทธิภาพจะต้องรับรู้บทบาทและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและสังคม และที่สำคัญแต่ละคนจะต้องรู้ว่าตนเองอยู่ในฐานะอะไร จะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสมซึ่งแนวคิดเหล่านี้มุ่งเป้าหมายที่จะได้เห็นการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้เป็นไปในทิศทางที่จะสนับสนุนเกื้อกูลต่อการพัฒนาองค์การให้เติบโตก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

2. มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณค่า เป็นแนวคิดที่มองการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในแง่ที่เป็นคุณ (Position approach) คือมุ่งใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดโดยให้ความสนใจว่าบุคลากรทุกคนมีโอกาสที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองตลอดเวลาหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้น แนวคิดในเรื่องนี้จึงเป็นการพัฒนาบุคลากร ด้วยการเสริมสร้างความรู้และพยายามทำให้บุคลากรทุกคนมีความอบอุ่นเกิดความมั่นใจ รู้สึกมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง

3. เน้นการจัดองค์การให้อยู่ในฐานะเป็นศูนย์กลางบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวคิดที่เน้นในเรื่องประสิทธิภาพขององค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งจะมองครอบคลุมไปถึงบทบาทและวิสัยทัศน์ของผู้นำ ในการบริหารจัดการที่จะทำให้องค์กรเป็นเสมือนศูนย์กลางที่คอยทำหน้าที่กระตุ้นและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทุกสถานการณ์ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ยากต่อการควบคุมก็ตาม (วิลาวรรณ รพีพิศาล, 2554 : 1-9)

การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลในการปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน การลงโทษทางวินัย รวมถึงการให้พ้นจากตำแหน่ง เพื่อที่จะสามารถบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถดำเนินงานได้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากไม่มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเพราะเจ้าหน้าที่คือผู้ที่ปฏิบัติงานในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของท้องถิ่น แต่หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก็ย่อมต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีเพียงพอด้วย อย่างไรก็ตามเนื่องจากการจัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีลักษณะเฉพาะและส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ดังนั้นการให้คนในท้องถิ่นนั้นเองมีอำนาจในการกำหนดแนวทางในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการบริหารจัดการกิจการนั้น ๆ ด้วย จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องและตรงตามหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งการที่จะให้กิจกรรมต่าง ๆ ของ

ท้องถิ่นบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารท้องถิ่นจำเป็นต้องมีอำนาจในการปกครองและบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ของตน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นไปในแนวทางเดียวกันตามนโยบายของผู้บริหารซึ่งตรงกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ เอง จึงเห็นได้ว่าระบบการบริหารบุคคลของท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของท้องถิ่น เนื่องจากระบบบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการทำงานและส่งผลกระทบอย่างมากต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ระบบการบริหารบุคคลที่ดีและเหมาะสมกับสภาพการณ์ของท้องถิ่น ย่อมส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยสำนึกแห่งความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่นนั่นเอง

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 9 อำเภอ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ จำนวน 103 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง, เทศบาลนคร จำนวน 1 แห่ง, เทศบาลเมือง จำนวน 1 แห่ง, เทศบาลตำบล จำนวน 24 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 76 แห่ง ซึ่งอำเภอเนินมะปรางเป็นอำเภอที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองพิษณุโลก ประมาณ 66 กิโลเมตร มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลตำบล จำนวน 3 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 แห่ง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งต่างก็ประสบปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันออกไป สรุปปัญหาในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้ 1) โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการมีข้อจำกัดไม่ตอบสนองต่อภารกิจในปัจจุบัน 2) ความเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว 3) ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานมีหลายฉบับเกิดความคลุมเครือไม่สอดคล้องกันเกิดปัญหาในการตีความทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความล่าช้าในการนำมาปฏิบัติ 4) การสรรหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งที่ว่างไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องสภาพพื้นที่และความห่างไกล (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก, 2564 : 54)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจศึกษา “การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปรางว่าเป็นอย่างไรเพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลตามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปใช้ให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานเทศบาล พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา เทศบาล พนักงานส่วนตำบล พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างทุกระดับตำแหน่ง สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 315 คน (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก, 2564 : 54)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้จัดเก็บด้วยตัวเอง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากประชากรโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผนอัตรากำลังด้านการสรรหา ด้านการย้าย การโอน และการรับโอน ด้านการเลื่อนระดับ และการเลื่อนขั้นเงินเดือน ด้านการดำเนินการทางวินัย ด้านการให้พ้นจากราชการเป็นแบบสอบถามมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ คือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎี กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดำเนินการสร้างและปรับแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือค่าความสอดคล้อง (Index of Item–Objective Congruence) โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) จากการแจกแบบสอบถาม 30 ชุด ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.913

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในหน่วยงาน

3.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับพนักงานเทศบาล พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาเทศบาล พนักงานส่วนตำบล พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 315 ชุด ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกระบวนการทางสถิติต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

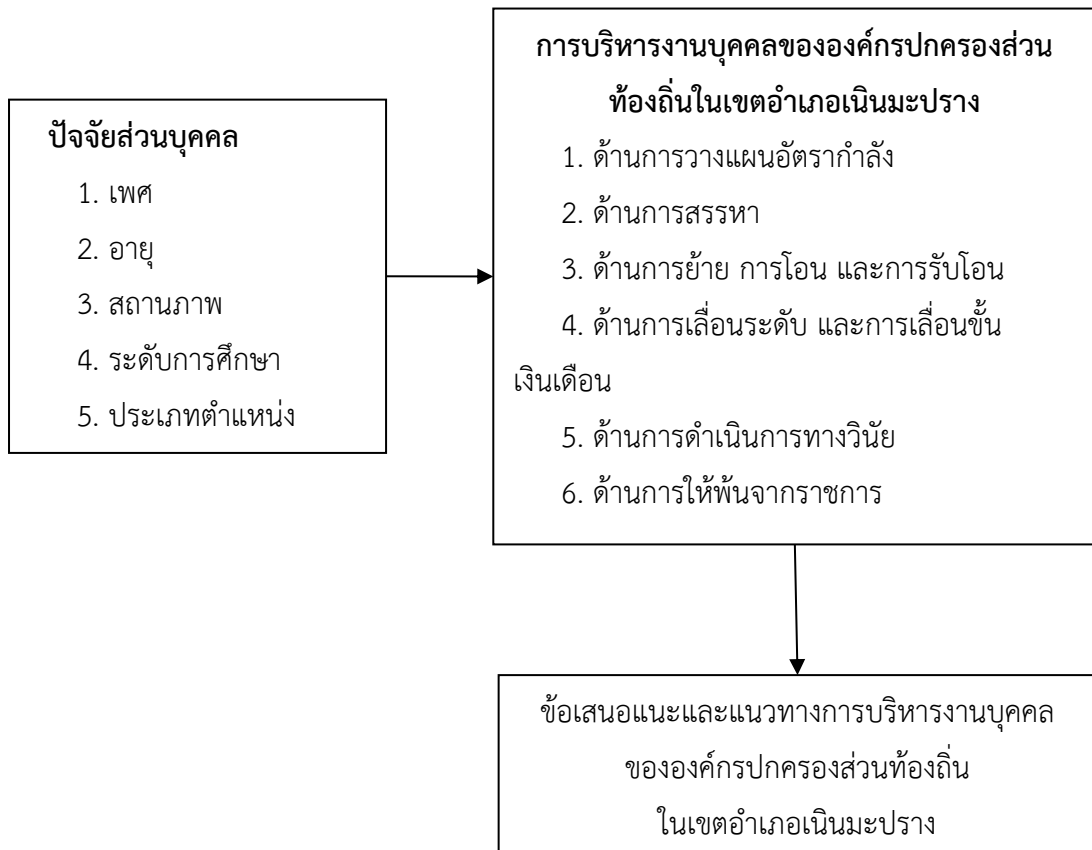
- 1) ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

- 1) ค่าสถิติทดสอบ t – test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่ 2 กลุ่ม
- 2) ค่าสถิติทดสอบ F – test ชนิด One-Way ANOVA จากการทดสอบรายคู่ใช้วิธี LSD

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

(N=315)

การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ด้านการวางแผนอัตรากำลัง	3.94	0.569	มาก
ด้านการสรรหา	3.82	0.585	มาก
ด้านการย้าย การโอน และการรับโอน	3.82	0.655	มาก
ด้านการเลื่อนระดับ และการเลื่อนขั้นเงินเดือน	3.95	0.645	มาก
ด้านการดำเนินการทางวินัย	4.04	0.559	มาก
ด้านการให้พ้นจากราชการ	3.94	0.621	มาก
ภาพรวม	3.92	0.383	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.383$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการทางวินัย ด้านการเลื่อนระดับ และการเลื่อนขั้นเงินเดือน ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ด้านการให้พ้นจากราชการ ด้านการย้าย การโอน และการรับโอน และด้านการสรรหา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การบริหารงานบุคคล	-0.318	-	0.751	-	✓
อายุ	การบริหารงานบุคคล	-	12.731**	0.000	✓	-
สถานภาพ	การบริหารงานบุคคล	-	2.033	0.133	-	✓
การศึกษา	การบริหารงานบุคคล	-	0.621	0.684	-	✓
ประเภทตำแหน่ง	การบริหารงานบุคคล	-	2.180	0.056	-	✓
ประสบการณ์ทำงาน	การบริหารงานบุคคล	-	13.389**	0.000	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี เพศ สถานภาพ การศึกษา และประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี อายุ และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี เพศ สถานภาพ การศึกษา และประเภทตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเพราะเข้าไปในระบบการบริหารงานบุคคลที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนดจึงมีความเห็นไม่ต่างกัน ส่วนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี อายุ และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันเพราะพนักงานนั้นได้ปฏิบัติงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมานานและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เข้าใจระบบ กระบวนการ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล เพราะการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลในหน่วยงานนั้นต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ระบุไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคล	ความถี่ (f)
1	การวางแผนอัตรากำลังควรให้ความสำคัญกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และต้องสนองต่อความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย	52
2	การสรรหาบุคลากรควรคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในแต่ละสายงาน และคำนึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ	35
3	การย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากร ควรเกิดจากความสมัครใจของบุคลากรที่มีความต้องการโอน ย้ายสายงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรเอง	26
4	การดำเนินการทางวินัย ต้องให้เป็นธรรมกับทุกฝ่ายต่อกระบวนการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ	21
5	การพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีความเสมอต้นเสมอปลายพิจารณาให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานเป็น หลักเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับหน่วยงาน	12

จากตาราง 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. การวางแผนอัตรากำลังควรให้ความสำคัญกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และต้องสนองต่อความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย
2. การสรรหาบุคลากรควรคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในแต่ละสายงาน และคำนึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ
3. การย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากร ควรเกิดจากความสมัครใจของบุคลากรที่มีความต้องการโอน ย้ายสายงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรเอง
4. การดำเนินการทางวินัย ต้องให้เป็นธรรมกับทุกฝ่ายต่อกระบวนการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ
5. การพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีความเสมอต้นเสมอปลายพิจารณาให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานเป็น หลักเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับหน่วยงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการคำนึงถึงภาระค่าใช้จ่ายด้านบุคคลในการวางแผนอัตรากำลัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวางแผนอัตรากำลัง ต้องกำหนดจำนวนอัตรากำลังที่เหมาะสมกับภารกิจและขนาดของหน่วยงาน แต่ก็ยังพบปัญหา คือ ในบางพื้นที่ขาดการจัดทำแผนอัตรากำลังให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร บรรเทา, สีดา สอนศรี, และยุพา คลังสุวรรณ (2559 : 284-285) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนตำบลในเขตอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนตำบล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง รายด้าน 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ โดยสรุป ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนตำบลในเขตอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เห็นควรให้ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าร่วมการฝึกอบรมตามหลักสูตรของแต่ละตำแหน่งงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทันต่อเหตุการณ์

2) ด้านการสรรหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสรรหาบุคลากรเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการสรรหาได้มีการวางแผนการสรรหาบุคลากรไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ยังพบว่าการสรรหาขาดการประชาสัมพันธ์การสรรหาบุคลากรผ่านช่องทางต่าง ๆ และการสรรหาบุคลากรไม่ค่อยคำนึงประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรญา สิรินันท์ธนกุล และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ (2561 : 959-969) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการย้าย การโอน และการรับโอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากรมีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากรมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ แต่ก็ยังพบว่าการย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากร ไม่ค่อยเกิดจากความสมัครใจซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพิบูล คุณเชื้อ (2559 : 43) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนครสรุปผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการ

บริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคมจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านหลักความโปร่งใส รองลงมาคือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ

4) ด้านการเลื่อนระดับ และการเลื่อนขั้นเงินเดือน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนค่าตอบแทนประจำปี มีความเป็นธรรม ตรวจสอบได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขอเลื่อนระดับที่สูงขึ้นของบุคลากรเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด แต่ก็ยังพบว่าการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนค่าตอบแทนประจำปีไม่ค่อยคำนึงถึงผลคะแนนการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอชิรญา สิรินันท์ธนกุล และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ (2561 : 959-969) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5) ด้านการดำเนินการทางวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการทางวินัยดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีการแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ แต่ก็ยังพบว่ามีผู้ที่มีส่วนได้เสียไม่เข้ามาแทรกแซงหรือชี้นำกระบวนการดำเนินการทางวินัยซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยชนะ ทองเจริญ (2561 : 245) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรมของเทศบาลตำบล ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาและสภาพการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรมของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดของข้าราชการการเมือง กับข้าราชการประจำ ตามขนาดเทศบาลตำบลขนาดเล็กกับเทศบาลตำบลขนาดกลาง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6) ด้านการให้พ้นจากราชการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การลาออกจากราชการของบุคลากรเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรณีเลิกจ้างพนักงานจ้างมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า แต่ก็ยังพบว่า ในการเลิกจ้างพนักงานจ้างก็ไม่ใช่เป็นธรรมต่อพนักงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอชิรญา สิรินันท์ธนกุล และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ (2561 : 959-969) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ผลการวิจัยพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก พบว่า พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี เพศ สถานภาพ การศึกษา และประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี อายุ และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเพศ สถานภาพ การศึกษา และประเภทตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเพราะเข้าใจถึงระบบการบริหารงานบุคคลที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนดจึงมีความเห็นไม่ต่างกัน ส่วนพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี อายุ และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันเพราะพนักงานนั้นได้ปฏิบัติงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมานานและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเข้าใจระบบ กระบวนการ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล เพราะการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลในหน่วยงานนั้นต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ระบุไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล คุณเชื้อ (2559 : 43) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนครสรุปผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าด้านเพศ ไม่แตกต่างกัน ด้านอายุ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านสถานภาพการสมรสไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านหลักความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ด้านตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักความโปร่งใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านรายได้ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนิคมบะปรัง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) การวางแผนอัตรากำลังควรให้ความสำคัญกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และต้องสนองต่อความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย 2) การสรรหาบุคลากรควรคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในแต่ละสายงาน และคำนึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ 3) การย้าย การโอน และการรับโอนบุคลากร ควรเกิดจากความสมัครใจของบุคลากรที่มีความต้องการโอน ย้ายสายงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรเอง 4) การดำเนินการทางวินัย ต้องให้เป็นธรรมกับทุกฝ่ายต่อกระบวนการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ และ 5) การพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีความเสมอต้นเสมอปลายพิจารณา ให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานเป็น หลักเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับหน่วยงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรวลัย คำเกิด, ศรีณย์ วงศ์คำจันทร์, และภาคภูมิ อินทวงศ์ (2560 : 2016) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามระเบียบบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่สอด จังหวัดตากผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการปฏิบัติตามระเบียบบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

สรุปได้ดังนี้ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การวางแผนกลยุทธ์ขององค์การโดยร่วมกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นกับพนักงานส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การให้รางวัล การประกวดบุคลากรดีเด่น เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การจัดศึกษาหน่วยงานภายนอกที่ประสบความสำเร็จเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ระบบการดำเนินการทางวินัยเป็นไปอย่างยุติธรรมและเที่ยงตรงเพื่อเสริมสร้าง กำกับ ควบคุมพฤติกรรมบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรวางแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับความต้องการหน่วยงานในกำกับเป็นหลักและให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานในกำกับด้วย
2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดแนวทางการสรรหาบุคลากร ที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในแต่ละสายงาน และคำนึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญ
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญของบุคลากรที่มีความสมัครใจในการโอน ย้ายสายงานเพื่อให้ตรงกับความสามารถของบุคลากรเอง
4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้เป็นธรรมกับทุกฝ่ายต่อกระบวนการดำเนินการทางวินัย
5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเสมอต้นเสมอปลายพิจารณา หลักเพื่อสร้างความเป็นธรรมกับบุคลากรในการเลื่อนระดับ และการเลื่อนขึ้นเงินเดือน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปรางและเขตอื่นต่อไป
2. ควรศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเนินมะปรางและเขตอื่นต่อไป
3. ควรศึกษาการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาพนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ ที่รับผิดชอบเพื่อสรุปเป็นแนวทางในการบริหารงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชนะ ทองเจริญ. (2561). การบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรมของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. 11 (1), 245.
- บังอร บรรเทา, สีดา สอนศรี และยุพา คลังสุวรรณ. (2559). การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 6 (1), 284-285.
- พิกุล คุณเชื้อ. (2559). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ไพโรจน์ คำเกิด, ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์ และภาคภูมิ อินทวงศ์. (2560). แนวทางพัฒนาการปฏิบัติตามระเบียบบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารสักทอง : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 22 (3), 2016.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). *ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: วิจิตรทัศนกิจ.
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *ข้อมูลอัตรากำลังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก.
- อชิรญา สิรินันท์ธนกุล และธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ. (2561). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 2 พ.ศ.2561 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 959-969.

การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์

ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน

**Development of Prathomsuksa 1 Students' Word Reading Abilities
by Using the Phonics Method Together With Reading Exercises
as a learning management**

ปริยาพร พนาผดุงธรรม และ น้าทิพย์ งามจาจวนิชย์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Preeyapawn Phanaphadungtham and Namthip Ongardwanich

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: preeyapawnp63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน กับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 75 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต้าน จำนวนนักเรียน 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน 3) แบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ เรื่อง การอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสมก่อนเรียนและหลังเรียน ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยได้ทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ 2) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง 3) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ แล้วตรวจให้คะแนน นำคะแนนที่รวบรวมได้ไปหาค่าทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) และสถิติทีแบบ 1 กลุ่ม (One Sample t-test)

*วันที่รับบทความ: 2 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 2 กรกฎาคม 2565

Received: June 2, 2022; Revised: June 29, 2022; Accepted: July 2, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

2. ความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าเกณฑ์คะแนนร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การอ่านคำ; แนววิธีสอนแบบโฟนิกส์; แบบฝึกการอ่าน

Abstracts

The objectives of this study were : 1) to compare word reading abilities of Prathomsuksa 1 students before and after learning by using the Phonics Method together with reading exercises as a learning management 2) to compare word reading abilities of Prathomsuksa 1 students by using the Phonics Method together with reading exercises as a learning management with 75% of the criteria scores. This study is an experimental research . The sample used in this study were 20 of Prathomsuksa 1 students, selecting by using purposive sampling method, from a classroom at Ban Khun Huay Mae Tan School. The research instruments used were: 1) word reading exercises on words with compound vowels 2) a learning management plan based on the Phonics Method together with the use of reading exercises, and 3) pre-and post-test on the ability to read words with compound vowels. The data were collected sequentially. 1) The researcher assessed students' prior knowledge by using word reading pre-test. 2) The researcher taught the students for three weeks, 12 learning hours, using a learning management plan based on the Phonics Method and reading exercises. 3) The researcher then conducted a word reading ability post-test to the students. The researchers evaluated the test and calculated statistical values based on the results. The statistics used in the data analysis included mean, percentage, standard deviation, t-test dependent, and One Sample t-test.

The results of the research revealed that:

1. the word reading abilities of Prathomsuksa 1 students after learning by using the Phonics Method together with reading exercises as a learning management was significantly higher than that of the pre-learning at the 0.05 level, which is in accordance with the established research hypothesis.

2. the word reading abilities of Prathomsuksa 1 students after learning by using the Phonics Method together with reading exercises as a learning management was significantly higher than 75% of the criteria scores at the 0.05 level, which is in accordance with the established research hypothesis.

Keywords: Word Reading; Phonics Method; Reading Exercise

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ รวมถึงนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 37) การมีทักษะภาษาไทยที่ดีนั้นควรเริ่มจากการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาหรือในระยะเวลาวัยเด็กตอนกลาง (ช่วงอายุ 6-12 ปี โดยประมาณ) เพราะเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับเด็กในการเริ่มเล่าเรียน การอ่าน การเขียนอย่างจริงจัง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549 : 270-271) การอ่านเป็นหนึ่งในทักษะพื้นฐานทางภาษาไทยที่สำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝน ทักษะการอ่านจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต้องฝึกฝนให้เด็กเกิดความชำนาญ และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การสอนให้อ่านออกมีหลายวิธี ควรผสมหลายวิธีจนสามารถทำ让孩子อ่านออกเป็นคำและรู้ความหมายของคำ (สถาบันภาษาไทย, 2559 : 12) แต่ปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกหรืออ่านหนังสือไม่ได้ของนักเรียนยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องมายาวนานในระบบการศึกษาของไทย ในปี พ.ศ. 2560 จากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment) ผลการประเมินพบว่าแนวโน้มการอ่านของนักเรียนไทย มีคะแนนลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2553 และ 2556 (นพธดา คำชินวงศ์, 2562 : ออนไลน์) กรมพลศึกษา เลขาธิการสภาการศึกษา อธิบายถึงเหตุผลที่นักเรียนไทยอ่านออกเขียนได้ลดลง สาเหตุหลักคือการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในช่วงระดับประถมศึกษาจากการสอนแบบแจกลูกสะกดคำ มาเป็นการสอนแบบอ่านเป็นคำ ๆ ส่งผลให้นักเรียนไม่มีทักษะการสะกดคำ เมื่อเจอคำที่เขียนใกล้เคียงกันกับคำที่นักเรียนเคยอ่าน เจอประโยคยาว ตัวอักษรติดกัน นักเรียนจะสับสนและอ่านได้ช้ากว่าเดิม (ทีมข่าวเฉพาะกิจ, 2559 : ออนไลน์) ขณะที่เฉลิมลาภ ทองอาจ (2558 : 60-61, 72) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เยาวชนส่วนหนึ่งอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้คือการไม่เรียงลำดับการสอนคำจากง่ายไปหายาก จากคำที่มีโครงสร้างพื้นฐานไม่ซับซ้อนไปสู่คำที่มีโครงสร้างซับซ้อนมากกว่า สร้างความสับสนแก่นักเรียน นอกจากนี้ผลการวิจัยปัญหาการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าวของรุ่งอรุณ โรจน์รัตนดำรง ไชยศรี (2561 : 113) พบว่านักเรียนมีการสับสนเสียงอักษรสูง-อักษรต่ำ การสับสนพยัญชนะเสียงเดียวกันแต่ต่างรูปกัน การสับสนพยัญชนะที่มีรูปคล้ายกัน พบการสับสนระหว่างเสียงสั้น-เสียงยาวของสระ ความสับสนเสียงที่มีรูปสระคล้ายกัน และสระที่เป็นปัญหาในการเขียนซึ่งส่งผลต่อการอ่าน คือสระประสม เนื่องจากรูปสระประสมมีส่วนประกอบของรูปสระหลายส่วน สาเหตุของปัญหาผลการวิจัยเกี่ยวกับการอ่านหนังสือไม่ได้ของนักเรียนดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหา การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต๋านในปีการศึกษา 2563 ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test : RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 นั้น พบว่าคะแนนด้านการอ่านรู้เรื่องและด้านการอ่านออกเสียง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.66 และ 47.12 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 1) ในขณะที่ปีการศึกษา 2563 นั้นพบว่าคะแนนด้านการอ่านรู้เรื่องและด้านการอ่านออกเสียงมี

คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60.78 และ 58.34 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 1) แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งเป้าหมายเอาไว้ที่ร้อยละ 80 จากการสังเกตการทดสอบอ่านคำและอ่านเรื่องในแบบทดสอบของนักเรียนนั้น พบว่านักเรียนมักจำรูปและเสียงของสระไม่ได้ หรือมีความสับสนเกี่ยวกับรูปและเสียงสระ โดยเฉพาะสระประสม ทำให้นักเรียนอ่านคำได้ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถอ่านข้อสอบในส่วนที่ต้องใช้ทักษะการอ่านในระดับที่สูงขึ้นไปอย่างการอ่านจับใจความได้

วิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาทักษะการอ่านคำภาษาไทยตั้งแต่ระดับพื้นฐานนั้นมีหลากหลายวิธี วิธีการสอนแบบโฟนิกส์นั้นเป็นกลยุทธ์การสอนที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้เสียงของภาษา เสียงของภาษาสอดคล้องกับตัวอักษรอย่างไร และจะนำความรู้เรื่องนี้มาใช้ในการถอดรหัสคำอย่างไร (Jones & Deterding, 2007 : 1) เป็นวิธีสำคัญในการฝึกฝนกลไกการอ่านให้เชี่ยวชาญ (William, 2006 : 1) และเป็นการแสดงความสัมพันธ์ในการถอดรหัสการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การอ่านเขียนสะกดคำ เข้าใจความหมายของคำ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาการอ่านได้หลากหลาย (รุ่งอรุณ โรจนรัตน์ดำรงไชยศรี, 2561 : 9) วิธีการสอนแบบโฟนิกส์จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เพราะเป็นการสอนอ่านคำตั้งแต่ระดับพื้นฐานที่สุดคือการฝึกออกเสียงตัวอักษรแล้วจึงต่อยอดเป็นการประสมเป็นคำต่าง ๆ นอกจากวิธีสอนอ่านแล้ว สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 37) แบบฝึก คือ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง และผู้เรียนเรียนรู้จากการกระทำจริงจึงทำให้จดจำสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจและสามารถตรวจสอบผลการเรียนทำให้ทราบความก้าวหน้าและข้อบกพร่องอันส่งผลต่อทัศนคติและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดี (ชนิษฐา แสงภักดี, 2540 อ้างใน สมพงษ์ ศรีพยาด, 2553 : 5)

ข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาการอ่านคำไม่ได้ เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน การแก้ไขสาเหตุของปัญหานี้ควรเป็นการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนรู้จักเสียงตัวอักษรที่ต้องอ่าน สามารถประสมเป็นคำ และอ่านออกมาได้ และมีกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงเรื่องการประสมคำในคำที่พบเห็นใหม่ ๆ ได้ เพื่อให้อ่านคำได้หลากหลาย และใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียน และได้ฝึกฝนซ้ำ ๆ เนื่องจากทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีการสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน กับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 75

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต๋าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต๋าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน และแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ เรื่อง การอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสมก่อนเรียนและหลังเรียน

2.1 แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม

มีขั้นตอนการพัฒนาแบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 2) วิเคราะห์เนื้อหาการเรียนรู้ภาษาไทยและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 3) กำหนดคำศัพท์ที่ต้องการฝึกอ่าน ที่ประสมด้วยสระประสม รวมเป็นคำศัพท์ฝึกอ่านจำนวน 100 คำ การกำหนดคำศัพท์นั้น ผู้วิจัยเลือกคำที่สอดคล้องกับในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และที่ระบุในหนังสือเรียนภาษาไทยและหนังสือเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 4) นำคำที่ผ่านการคัดเลือกมาจัดประเภท โดยแยกเป็นกลุ่มตามสระได้ดังนี้ คำที่ประสมด้วยสระเอือ คำที่ประสมด้วยสระเอือะ คำที่ประสมด้วยสระเอีย คำที่ประสมด้วยสระเอียะ คำที่ประสมด้วยสระอัว และคำที่ประสมด้วยสระอัวะ แล้วนำคำดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกการอ่านต่อไป
- 5) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก
- 6) กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบฝึกการอ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเรื่อง และเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

7) กำหนดเรื่องที่จะนำมาใช้สร้างแบบฝึกการอ่าน

8) นำคำและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์มาสร้างแบบฝึก ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้แบบฝึก จุดประสงค์การเรียนรู้ และแบบฝึกอ่านคำที่ประสมด้วยสระประสม แบ่งเป็นเนื้อหาย่อย จำนวน 6 หน่วย โดยจะจัดทำแยกตามสระ

9) หลังจากสร้างแบบฝึกการอ่านแล้ว พิจารณาหาจุดบกพร่องและแก้ไขทางด้านความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา ความน่าสนใจ และความเหมาะสมของเนื้อหาต่อวัยและการเรียนรู้ของผู้เรียน

10) นำแบบฝึกการอ่านที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและมาปรับปรุงแก้ไข

11) นำแบบฝึกการอ่านที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ภาษาและความเหมาะสมของคำเพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วนำผลการพิจารณาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคิร์ต (Likert) เป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 121) โดยพิจารณาระดับความเหมาะสมในภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำในการพิจารณาว่าแบบฝึกการอ่านมีความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00 ผลการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีดังนี้

แบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 1 สระ เออ และแบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 2 สระ เอื้อ ภาพรวมมีความเหมาะสมของแบบฝึกการอ่านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.53 มีค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.41 แสดงว่าแบบฝึกการอ่านมีความเหมาะสมดีมาก

แบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 3 สระ เอีย ภาพรวมมีความเหมาะสมของแบบฝึกการอ่านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.51 มีค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.45 แสดงว่าแบบฝึกการอ่านมีความเหมาะสมดีมาก

แบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 4 สระ เอียะ และแบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 5 สระ ัว ภาพรวมมีความเหมาะสมของแบบฝึกการอ่านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.55 มีค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.43 แสดงว่าแบบฝึกการอ่านมีความเหมาะสมดีมาก

แบบฝึกการอ่าน หน่วยที่ 6 สระ ัวะ ภาพรวมมีความเหมาะสมของแบบฝึกการอ่านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.56 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.45 แสดงว่าแบบฝึกการอ่านมีความเหมาะสมดีมาก

12) นำแบบฝึกการอ่านซึ่งได้รับการตรวจสอบแล้วตามขั้นตอนข้อ 11 มาแก้ไขปรับปรุง

13) สุ่มแบบฝึกการอ่าน จำนวน 3 หน่วย ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านสุขสำราญ จังหวัดกำแพงเพชร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุงแก้ไข

13) ผู้วิจัยนำแบบฝึกการอ่านที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต๋าน กลุ่มโรงเรียนโมกษลงจำนวน 20 คน

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิส ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน

มีขั้นตอนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิส ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

2) ศึกษาหลักการสอน ตามแนววิธีสอนแบบโพนิส และหลักการสอนโดยใช้แบบฝึก

3) วิเคราะห์เนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีจากสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเขียนผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4) สรรวจคำที่ประสมด้วยสระประสมที่เป็นคำพื้นฐานที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรอ่านได้ จากบัญชีคำพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และจากหนังสือเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้วรวบรวมคำมาจำนวน 100 คำ

5) นำคำที่ผ่านการคัดเลือกมาจัดประเภท โดยแยกเป็นกลุ่มตามสระ แล้วนำคำดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

6) นำคำที่ได้จากการสำรวจมาใช้ประกอบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิส ร่วมกับการใช้แบบฝึกอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

7) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิส ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน ใช้สอนแผนละ 2 ชั่วโมง

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระตรวจสอบความถูกต้องของ และความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

9) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำผลการพิจารณาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคิร์ต (Likert) เป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 121) โดยพิจารณาระดับความเหมาะสมในภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย

การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำในการพิจารณาว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00 ผลการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สระ เออ ภาพรวมมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.73 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.49 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมดีมาก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สระ เออะ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สระ เอีย และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สระ เอียะ ภาพรวมมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.75 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.50 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมดีมาก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สระ ัว ภาพรวมมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.74 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมดีมาก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง สระ ัวะ ภาพรวมมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.72 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.57 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมดีมาก

10) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ในส่วนที่บกพร่องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

11) สุ่มแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านสุขสำราญ จังหวัดกำแพงเพชร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุงแก้ไข

12) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 แบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ เรื่อง การอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสมก่อนเรียนและหลังเรียน

เป็นแบบอ่านออกเสียงคำ จำนวน 40 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ เรื่อง การอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสม ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2) ศึกษาทฤษฎี หลักการวัดและประเมินผลทักษะพิสัย และศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบความสามารถการอ่านออกเสียงคำ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3) วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้จากแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ

4) สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบโดยศึกษาจากเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทั้ง 6 หน่วย ซึ่งข้อทดสอบสอดคล้องกับผลการเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหาในแบบฝึกการอ่านและแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

5) สร้างแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำฉบับร่าง เป็นแบบทดสอบการอ่านออกเสียงคำ ให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน จำนวน 1 ฉบับ รวม 60 ข้อ พร้อมเกณฑ์การประเมิน

6) เสนอแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

7) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยข้อสอบต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากการคำนวณหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) จากคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบต่ำสุดเท่ากับ 0.60 สูงสุดเท่ากับ 1.00

8) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้ว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ต๋าน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

9) ตรวจคำตอบแบบทดสอบที่อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง โดยในแต่ละข้อถ้าอ่านถูกได้ 1 คะแนน ถ้าอ่านผิดได้ 0 คะแนน

10) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ ดังนี้

1) นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ หาความยากง่าย (p) พิจารณาเกณฑ์คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากระหว่าง 0.2 - 0.8 ซึ่งได้ค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.24 - 0.80

2) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ โดยวิธีการของ เบรนนอน (Brennan) พิจารณาเกณฑ์ในการเลือกที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.40 - 0.74

3) จากนั้นคัดข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ เพื่อใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ที่สมบูรณ์ จำนวน 40 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น โดยมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการของ Kuder-Richardson คำนวณด้วยสูตร KR-20 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

11) นำแบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ มาจัดพิมพ์แบบทดสอบเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ขั้นก่อนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) โดยการใช้แบบทดสอบความสามารถการอ่านคำ เรื่อง การอ่านคำที่ประสมด้วยสระประสม จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3.2 ขั้นจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม เริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ทดลองสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ และอธิบายรูปแบบการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน เรื่อง คำที่ประสมด้วยสระประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2. ขั้นจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.3 ขั้นหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบการอ่าน 1 ชุด เป็นแบบทดสอบการอ่านออกเสียงคำ จำนวน 40 ข้อ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วจึงตรวจให้คะแนน นำคะแนนที่รวบรวมได้ไปหาค่าทางสถิติ โดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนมาเปรียบเทียบกับความแตกต่างกับคะแนนทดสอบหลังเรียน และนำคะแนนการทดสอบหลังเรียนมาเปรียบเทียบกับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้แบบทดสอบความสามารถการอ่านชุดเดียวกันแต่สลับข้อคำถาม

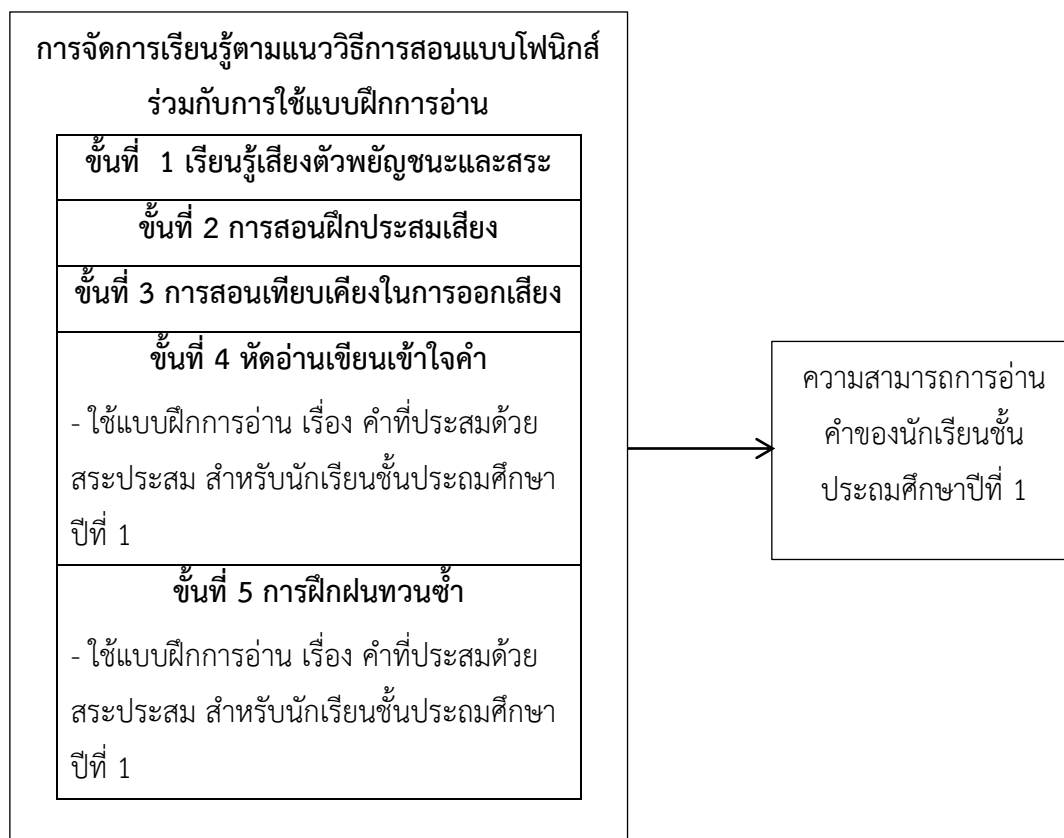
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทดสอบของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาเปรียบเทียบกับความแตกต่าง โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ค่าที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

4.2 การเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาเปรียบเทียบกับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้ One Sample t- test

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและบูรณาการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน พบว่า

1. ความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าก่อนเรียน พบว่า นักเรียนได้คะแนนความสามารถการอ่านคำ หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t	Sig.(2-tailed)
ก่อนเรียน	20	40	1.85	3.33	30.85	3.47	39.78*	0.0000
หลังเรียน	20	40	32.70	2.43				

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน ซึ่งวัดจากแบบทดสอบแบบอัตนัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถการอ่านคำของนักเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 32.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2.43 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถการอ่านคำของนักเรียนก่อนเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 1.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3.33 และมีค่าเฉลี่ยเพิ่ม 30.85

2. ความสามารถในการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน พบว่า คะแนนความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโพนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าเกณฑ์คะแนนร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	คะแนน เกณฑ์	$\bar{x}$	S.D.	% of Mean	t	Sig.(2-tailed)
หลังเรียน	20	40	30	32.70	2.43	81.75	4.97*	0.0000

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.75 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์คะแนนร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการวิจัยข้อ 1 พบว่าความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน ซึ่งมี 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 เรียนรู้เสียงตัวพยัญชนะและสระ ขั้นที่ 2 การสอนฝึกประสมเสียง ขั้นที่ 3 การสอนเทียบเคียงในการออกเสียง ขั้นที่ 4 หัดอ่านเขียนเข้าใจคำ ขั้นที่ 5 การฝึกฝนทวนซ้ำ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักเสียงของพยัญชนะและสระ ได้ฝึกฝนการนำเสียงพยัญชนะมาประสมกันผ่านการอ่าน ประสมคำและต่อยอดไปสู่การอ่านออกเสียงคำอย่างเป็นขั้นตอน และนักเรียนได้ฝึกเทียบเคียงเสียงของตัวพยัญชนะและสระที่ปรากฏในคำที่มีความคล้ายคลึงกับคำที่นักเรียนเคยฝึกอ่าน ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านคำที่พบเจอใหม่ ๆ ได้ เพราะการสอนแบบโฟนิกส์เป็นการแสดงความสัมพันธ์ในการถอดรหัส การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การอ่านเขียนสะกดคำ เข้าใจความหมายของคำ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาการอ่านได้หลากหลาย อันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาในการอ่านขั้นสูง (รุ่งอรุณ โรจนรัตน์ ดำรง ไชยศรี, 2561 : 9) และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนและทวนซ้ำด้วยตนเอง โดยการนำแบบฝึกการอ่านมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนแบบโฟนิกส์ ซึ่งการนำแบบฝึกมาใช้ช่วยให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้ประกอบการฝึกฝนทักษะในบทเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำสูงขึ้น สอดคล้องกับ สุธีรา นูนาค (2559:66) ที่ได้วิจัยเรื่องผลของการสอนภาษาไทยแบบโฟนิกส์โดยใช้สื่อการสอนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนไทยหลักสูตรนานาชาติ ในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าหลังการเรียนด้วยวิธีการสอนภาษาไทยแบบโฟนิกส์โดยใช้สื่อการสอนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้หลักการอ่านออกเสียงภาษาไทยตามแบบโฟนิกส์อย่างถูกต้อง ที่เป็นการสอนเชื่อมโยงเสียงเข้ากับตัวอักษรที่มีความสัมพันธ์กัน และเหมาะสมสำหรับช่วงวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักและวิธีการอ่านออกเสียงที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยข้อ 2 พบว่าความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สูงกว่าเกณฑ์คะแนนร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านออกเสียงคำผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม จำนวน 20 คน การที่ได้ผลการวิจัยเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สามารถพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนได้จริง อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้รับการพัฒนา

ความสามารถการอ่านคำ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน โดยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ว่าเป็นกลยุทธ์การสอนที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้เสียงของภาษา เสียงของภาษาสอดคล้องกับตัวอักษรอย่างไร และจะนำความรู้เรื่องนี้มาใช้ในการถอดรหัสคำ เช่น เมื่อนักเรียนเห็นคำว่า cat นักเรียนจะรู้ว่าคำดังกล่าวประกอบด้วย เสียง /c/ /a/ /t/ และนักเรียนจะรู้ว่าคำนั้นอ่านว่าอย่างไร (Jones & Deterding, 2007 : 1) วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักเสียงและรูปของพยัญชนะและสระ ได้ฝึกฝนการอ่านออกเสียงและเชื่อมโยงเสียงตัวอักษรเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นคำ นอกจากนี้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์มีการสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเล่นเกม การฝึกอ่านคำจากภาพ การฝึกอ่านคำจากรูปคำ การอ่านโดยประสมเสียงตัวอักษร การเรียนรู้ผ่านวิธีที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะ การอ่านคำได้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับที่สถาบันภาษาไทย (2559 : 9-12) ได้เสนอวิธีการสอนให้อ่านออกไว้วางการสอนให้อ่านออกมีหลายวิธี ควรผสมผสานหลายวิธีจนสามารถทำให้เด็กอ่านออกเป็นคำ และรู้ความหมายของคำ ประยุกต์ใช้ผสมผสานให้เหมาะสมแก่วัยของเด็ก ประกอบกับการนำแบบฝึกการอ่านมาใช้ร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ในชั้นที่ 4 หัดอ่านเขียนเข้าใจคำ และชั้นที่ 5 การฝึกฝนทวนซ้ำ ช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกฝนการอ่านประสมคำและอ่านออกเสียงคำด้วยตนเองได้เนื่องจากเนื้อหาของแบบฝึกได้มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก และได้จัดทำแบบฝึกการอ่านให้สอดคล้องหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ กล่าวคือ มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับความพร้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับที่นักเรียนได้เรียนในบทเรียน เนื้อหาและกิจกรรมมีลักษณะที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการอ่านออกเสียงคำซ้ำ ๆ ได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาปรับใช้ในการทำกิจกรรมในแบบฝึกการอ่าน จนนักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสมด้วยตนเอง ทำให้ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนเพิ่มสูงมากขึ้น สอดคล้องกับกฎแห่งการเรียนรู้ของเอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไคค์ ที่กล่าวว่าตามกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่ออินทรีย์มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่จะเรียน โดยความพร้อมทางด้านร่างกาย คือ ความพร้อมทางวุฒิภาวะ และอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่ออินทรีย์มีความพร้อมที่จะกระทำ และได้กระทำให้ยอมทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ได้ และกฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ที่กล่าวว่าเมื่ออินทรีย์เกิดการเรียนรู้แล้วควรได้รับการฝึกฝนหรือกระทำซ้ำ ๆ อยู่เสมอ โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร โดยกฎแห่งการใช้ (Law of Used) ได้ระบุว่าเมื่อเกิดความเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้แล้ว มีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรารู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร (พาสนา จุลรัตน์, มปป : 131) และสอดคล้องกับสังวาลย์ จันทร์เทพ, ยุพิน จันทร์เรือง และอัญชลี เท็งตระกูล (2562 : 23-40) ที่ได้วิจัยเรื่องการใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านตัวสะกดไม่ตรงมาตรา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ คิดเป็นร้อยละ 87.79 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่าน

ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราที่นักเรียนสามารถฝึกทักษะได้ด้วยตนเอง และมีรูปแบบที่น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ มีเนื้อหาเข้าใจง่าย ส่งเสริมทักษะการอ่านให้ดีขึ้นกว่าเดิมส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านคำเพิ่มสูงขึ้น

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน สามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถอ่านออกเสียงคำที่ประสมด้วยสระประสมได้ดีขึ้น จึงถือว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนย่อยของแต่ละบทเรียน ควรจัดในเวลาที้นอกเหนือจากชั่วโมงเรียน เพื่อไม่ให้กระทบเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากการทดสอบอ่านเป็นรายบุคคลต้องใช้ระยะเวลานาน

1.2 ควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาในการฝึกอ่านและทบทวนด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากขั้นตอนการสอนในแต่ละชั้นนักเรียนต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างมากในการฝึกฝนร่วมกับผู้สอน แล้วจึงจะสามารถไปฝึกฝนด้วยตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

2.1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงคำในเนื้อหาที่หลากหลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน

2.2 ควรมีการทดลองเปรียบเทียบแบบสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์ ร่วมกับการใช้แบบฝึกการอ่าน และกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนแบบปกติ เพื่อเปรียบเทียบว่าวิธีการใดช่วยพัฒนาความสามารถการอ่านคำของนักเรียนได้ดีกว่ากัน ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการอ่านคำที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2558). กระบวนการสอนอ่านแจกลูกอย่างเป็นระบบ : ฤกษ์แจสำคัญของการแก้ไขปัญหาอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้. *วารสาร วิชาการ*. 18 (3), 60-73.
- ทิมข้าวเฉพาะกิจ. (2559, 9 มกราคม). เจาะปมร้อนรับวันเด็ก อะไรทำเอาคนไทยอ่านไม่ออก?. *ไทยรัฐออนไลน์*. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/560044>
- นพรดา คำชื่นวงศ์. (2562). *แก้ปัญหาการอ่านเขียนด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์*. ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://researchcafe.org/solution-by-using-a-newly-developed-textbook-based-on-phonics-method/>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พาสณา จุลรัตน์. (มปป). *เอกสารประกอบการสอน วิชา จิตวิทยาสำหรับครู (ศษ 141)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่งอรุณ ไรจน์รัตนดำรง ไชยศรี. (2561). *การศึกษาปัญหาการเรียนอ่านเขียนของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าว และการแก้ปัญหาด้วยแบบเรียนที่พัฒนาตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันภาษาไทย. (2559). *คู่มือการสอนอ่านเขียนโดยการแจกลูกสะกดคำ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สมพงษ์ ศรีพยาด. (2553). *การพัฒนาชุดแบบฝึกการเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สังวาลย์ จันทรเทพ, ยุพิน จันทรเรือง และอัญชลี เท่งตระกูล. (2562). การใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านตัวสะกดไม่ตรงมาตรา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. *วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 10 (1), 23-40.
- สุธีรา บุญนา. (2559). *ผลของการสอนภาษาไทยแบบโฟนิกส์โดยใช้สื่อการสอนประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนไทยหลักสูตรนานาชาติในระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://180.180.244.56/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAnnouncementExams.aspx?mi=50>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://180.180.244.56/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAnnouncementExams.aspx?mi=50>
- Jones, S.A. & Deterding, D. (2007). *Phonics and Beginning Reading A Practical Guide for Teachers in Southeast Asia*. (1 st ed) .Singapore : The McGraw-Hill Companies.
- Williams, L.M. (2006). *How to Teach Phonics*. (2 nd ed). Chicago : Hall & McCreary Company.

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน
ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
**Factors Affecting Behavior of Saving and Debt Creation of Working Age
before and after the Outbreak of the COVID-19 Virus**

ปาชีนี ยิงเลิศ และ ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Pachinee Yinglert and Thanarak Laosuthi

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pachinee.y@ku.th

บทคัดย่อ

ผลการศึกษาพบว่า เงินออมสะสมและเงินออมเฉลี่ยลดลงหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยการออมส่วนมากอยู่ในรูปแบบฝากประจำ นอกจากนี้มีวิธีการออมเงินที่มีการวางแผนการออมล่วงหน้าจากรายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่คือ การออมสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เร่งด่วน สำหรับพฤติกรรมการก่อหนี้ที่พบว่าหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 และทำให้มีจำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงตามไปด้วย จากการสอบถามแนวโน้มในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับเงินออมและการก่อหนี้ในอนาคต โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นดังนี้ 1.การออมเงินไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากส่วนมากให้เหตุผลว่ารายได้น้อยลง มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจากราคาสินค้าที่แพงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะออมเงินเพิ่ม 2.การก่อหนี้โดยให้เหตุผลว่าไม่ต้องการเพิ่มภาระหนี้ เนื่องจากการผ่อนชำระหนี้เดิมยังไม่หมด นอกจากนี้สินค้าอุปโภคบริโภค มีราคาแพงขึ้น สำหรับการศึกษาทำให้ทราบผลต่าง ของจำนวนเงินออมและภาระหนี้สินก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 พบว่าจำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง จำนวนหนี้สะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง และจำนวนหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง อย่างไรก็ตามจำนวนการออมเงินเฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความแตกต่าง

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน พบว่า 1.) ปัจจัยด้านสถานภาพโสดและด้านรายจ่าย 10,001-30,000 บาทต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้จำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง 2.) ปัจจัยด้านรายได้ 10,001-30,000 บาทต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้หนี้สินสะสมหลังสถานการณ์ Covid-

19 ลดลง 3.)ปัจจัยด้านอายุที่ไม่เกิน 30 ปี ด้านระดับการศึกษาจบปริญญาตรี และด้านจำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน พบว่าส่วนมากไม่มีภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้ภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเหตุการณ์การออมและการก่อหนี้ พบว่าหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ทำให้ประชาชนวัยทำงานมีเงินออมลดลง มีการก่อหนี้เพิ่มขึ้น และส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 30 ปี สถานะภาพโสด มีอาชีพเป็นลูกจ้างเอกชน/พนักงานบริษัท ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนควรให้ความสำคัญกับการออมเงินในช่วงอายุนี้นี้ หรือมีการออกผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเงินออมของกลุ่มอาชีพที่เป็นลูกจ้างเอกชน/พนักงานบริษัท ที่มีรายได้ประจำที่แน่นอน

คำสำคัญ: การออม; หนี้; วัยทำงาน

Abstracts

The results of the study found that Savings and average savings have declined after the Covid-19 situation, with most savings in the form of fixed deposits. There are also ways to save money that are pre-planned savings based on income. Most of the objectives are Savings for emergencies or urgent event As for the debt-bearing behavior that was found after the Covid-19 virus epidemic, and caused the amount of debt that must be paid per month after the Covid-19 situation, accordingly From asking about trends in the Covid-19 epidemic situation, about savings and debt in the future Most of them have the following opinions: 1. Savings do not increase because most of them argue that income is less. There is an increase in cost from higher product prices due to the economic downturn. resulting in insufficient income to save more money 2. Incurring debt by reason of not wanting to increase the debt burden because the original repayment has not yet expired In addition, consumer products more expensive for the study to know the difference Of the amount of savings and debt burden before and after the Covid-19 situation, it was found that the amount of savings accumulated after the Covid-19 situation decreased. The amount of debt accumulated after the Covid-19 situation has decreased and the amount of debt that must be paid per month after the Covid-19 situation has decreased. However, the average monthly savings amount no difference

For the study of factors related to saving and debt indebted behavior of working age, it was found that: 1.) Factors of single status and expenditure. 10,001-30,000 baht per month is related to the change of savings before and after the Covid-19 situation, resulting in a decrease in the amount of savings after the Covid-19 situation. 2.) Income factor 10,001-30,000 baht per month, correlated with the change in the accumulated debt burden before and after the Covid-19 situation, resulting in the reduction of the accumulated debt after the Covid-19 situation. 3.) Age factor, not over 30 years old, bachelor's degree level and the number of family dependents/obligations found that most of them had no obligations. It is related to the change in monthly debt payment before and after the Covid-19 situation, resulting in a decrease in monthly debt payment after the Covid-19 situation. According to a study comparing average reasons for saving and debt, it was found that after the Covid-19 epidemic situation, people of working age have reduced savings. has increased indebtedness and most of them are under 30 years of age, single status, occupation as private employees/company employees Therefore, government agencies And the private sector should focus on saving money in technicians of

this age. or has released a product related to the savings of the occupation group that is a private employee/company employee with a fixed income

Keywords: Savings; Debt; Working Age

บทนำ

การออมเป็นการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้สำหรับวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เพื่อไว้ใช้ในอนาคตเพื่อเวลาฉุกเฉิน เพื่อใช้ในสิ่งที่อยากได้ การทำการออมส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปแบบที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้นต่ำ และได้รับผลตอบแทนไม่สูงนักเมื่อเทียบกับการลงทุน เช่น การฝากออมทรัพย์ การฝากประจำ การซื้อสลากออมทรัพย์ (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์)

การออมเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้สำหรับแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้น จึงควรมีการออมอย่างสม่ำเสมอ การออมจึงถือเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยสร้างความมั่นคงในอนาคตให้แก่บุคคลและครอบครัวจากการนำเงินไปฝากกับธนาคารสถาบันการเงินต่างๆ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ในรูปแบบของอัตราดอกเบี้ย เงินปันผล ผลกำไร และยังช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้นจากการนำเงินออมไปซื้อบ้าน รถยนต์ รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และยังสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เงินออมจะถูกนำไปใช้ในการลงทุนของภาคธุรกิจ การสร้างโครงสร้างเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน

การออมเงินมีความสำคัญเนื่องจากการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับตัวเองและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การออมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ครอบครัว และชุมชน การบริหารการเงินและการออมนั้นมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพ ทั้งในแง่ของการดำรงชีวิต ของประชาชนครอบครัว ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ การออมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากข้อมูลจำนวนเงินฝากของธนาคาร ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2563 ในประเทศไทยมีเงินฝากทั้งบัญชีออมทรัพย์และประจำ รวม 106.5 ล้านบัญชี คิดเป็นจำนวนเงิน 14,748,055 ล้านบาท โดยในจำนวนนี้เป็นบัญชีออมทรัพย์มากที่สุด 65% เมื่อเทียบย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา จะเห็นว่าจำนวนเงินฝากในบัญชีธนาคารในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนี้

- พ.ศ. 2560 ยอดเงินฝากรวมทุกบัญชี 12,247,472 ล้านบาท
- พ.ศ. 2561 ยอดเงินฝากรวมทุกบัญชี 12,778,697 ล้านบาท
- พ.ศ. 2562 ยอดเงินฝากรวมทุกบัญชี 13,272,010 ล้านบาท
- พ.ศ. 2563 ยอดเงินฝากรวมทุกบัญชี 14,748,055 ล้านบาท

ขณะที่ในปี พ.ศ.2564 ในประเทศไทยมีเงินฝากอยู่ 14,720,906 ล้านบาท ลดลงจากสิ้นปี พ.ศ.2563 ประมาณ 2.7หมื่นล้านบาท แต่เป็นเพียงตัวเลข ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เท่านั้น ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทย เคยประเมินว่าเป็นไปได้ที่ยอดเงินฝากในปี พ.ศ. 2564 อาจทะลุ 15 ล้านล้านบาท

จากการออมที่มีหลายรูปแบบ การฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ยังคงมีบทบาทสูง ยิ่งในสภาวะเศรษฐกิจมีความเสี่ยง ผู้ออมรายย่อยกังวลต่อสถานการณ์ Covid-19 และภาวะความยากลำบากในภายภาคหน้า สภาพการณ์ทางการเงินของคนไทยปัจจุบันภาพรวมของคนไทยมีรายได้แบบเดือนชนเดือน ไม่พอเก็บออม และมีรายได้ไม่เพียงพอต้องยืมหรือกู้เงิน ทำให้เงินออมมีสัดส่วนลดลงและไม่พอเก็บออม เหตุมาจากราคาข้าวของเครื่องใช้ประจำวันมีราคาแพงขึ้น ปัญหาค่าใช้จ่ายค่าครองชีพที่สูงขึ้น อาชีพไม่มีความมั่นคงต่อการวางแผนการออมเงิน ทำให้มีภาวะหนี้ครัวเรือนสูง

ในขณะที่เงินฝากมีแนวโน้มสูงขึ้นจะสังเกตได้ว่า สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP ก็มีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกันหนี้สินครัวเรือนไทยปี พ.ศ.2563 พุ่ง 14 ล้านล้านบาท สูงสุดในรอบ 18 ปี ตามรพท. อยู่ที่ 89.3% และคาดว่าปี พ.ศ.2564 จะอยู่ที่ประมาณ 89.0-91.0% ต่อจีดีพี แม้ยอดคงค้างหนี้เพิ่มแค่ 3.9% แต่หลังสถานการณ์ Covid-19 พ้น ยอดการกู้ยืมกลับมาเติบโตเพิ่มขึ้น ทำให้ความสามารถชำระหนี้ถดถอยและการออมต่ำ ส่งผลกระทบปัญหาหนี้ที่เพิ่มเร็วกว่ารายได้ จากข้อมูลการสำรวจภาวะหนี้สินและการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทยในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2564 สะท้อนว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจจากวิกฤต Covid-19 ทำให้กระแสรายได้และสถานะทางการเงินของครัวเรือนบางกลุ่มย่ำแย่ลง ซึ่งตอกย้ำปัญหาหนี้ที่เพิ่มเร็วกว่ารายได้ แนวโน้มการก่อหนี้ของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2564 คาดว่าสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP จะยังคงอยู่ในระดับสูง จากภาวะเศรษฐกิจที่ยังไม่ฟื้นตัวกลับไปในระดับก่อนเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ประกอบกับตลาดแรงงาน อาจได้รับผลกระทบที่รุนแรงขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อรายได้ของแรงงานและทำให้ครัวเรือนประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องมากขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ทำให้ครัวเรือนระมัดระวังการใช้จ่าย โดยเฉพาะการชะลอการซื้อสินค้าในกลุ่มสินค้าคงทน ทำให้ความต้องการสินเชื่อที่อยู่อาศัยและรถยนต์ชะลอตัวลง (ธนาคารแห่งประเทศไทยและศูนย์วิจัยกสิกรไทย , 2564 : ออนไลน์)

จากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของการออมและการก่อหนี้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน ก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 เพื่อภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมและลดปัญหาการก่อหนี้ที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมและการก่อกั้นของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออมและการก่อกั้นของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมและการก่อกั้นของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมและการก่อกั้นของวัยทำงาน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 ตัวอย่าง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และทดสอบสมมติฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- (1) ประชากร คือ วัยทำงาน (อายุ 15-60 ปี)
- (2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีเงินออมและการก่อกั้น เนื่องจากไม่ทราบกลุ่มจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงคำนวณกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยสูตรของ W.G.Cochran (1953 : 4) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)z^2}{e^2}$$

โดยที่

n : คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P : คือ ค่าประมาณสัดส่วนประชากรเป้าหมาย โดยกำหนดให้มีค่าร้อยละ 80 (จากสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP)

e : คือ ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ กำหนดให้มีค่าร้อยละ 5

z : คือ ค่า z ที่ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ (ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 ค่า $z = 1.96$)

$$n = \frac{0.8(1 - 0.8)1.96^2}{0.05^2}$$
$$n = 245.58$$

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้า การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 ตัวอย่าง ซึ่งมากกว่าที่คำนวณได้เนื่องจาก ป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือการวิจัย

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 ชุด และข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เพื่อ ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยโครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการกักตุน ได้แก่ รูปแบบการออม การกักตุน วิธีการออมและการกักตุน วัตถุประสงค์การออมการกักตุน จำนวนเงินออมสะสม และจำนวนหนี้สะสม ระยะเวลาการออมและการกักตุน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการออมและการกักตุน การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การออมและการกักตุนของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการออมและการกักตุนของ วัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 2

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่ง รวบรวมได้จากการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการกักตุนของวัยทำงาน ก่อนและหลังจาก การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การออมและการกักตุนของวัย ทำงาน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 ตัวอย่าง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และทดสอบสมมติฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมและการกักตุนของวัยทำงานสถิติที่ใช้ทดสอบคือการ ทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับประชากร 2 กลุ่ม (Hypothesis Testing of Means for Two Populations)

2. ปัจจัยด้านลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการออมและการกักตุนของวัยทำงาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ สถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Test)

การทดสอบสมมติฐานสำหรับประชากรสองกลุ่ม(Hypothesis Testing of Means for Two Populations)

การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลต่างของค่าเฉลี่ย เพื่อตรวจสอบว่าค่าเฉลี่ยการออมและการกักหนึ่ที่เกิดขึ้นของทั้งสองประชากรที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 เหมือนกันแต่มีปัจจัยควบคุมต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้พืงพืงในครอบครัว/ภาระผูกพัน และพื้นที่ เป็นต้น ว่ามีค่าเฉลี่ยการออมและการกักหนึ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ที่ระดับนัยสำคัญใดๆ เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

กำหนด μ_1 แทน ค่าเฉลี่ยก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19

μ_2 แทน ค่าเฉลี่ยหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

สมมติฐานเชิงสถิติ $H_0: \mu_1 > \mu_2$ $H_0: \mu_1 = \mu_2$ $H_0: \mu_1 \leq \mu_2$

$H_1: \mu_1 < \mu_2$ $H_1: \mu_1 \neq \mu_2$ $H_1: \mu_1 > \mu_2$

ค่าสถิติทดสอบคือ

$$t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ

$\bar{X}_1$	แทน	ค่าเฉลี่ยของข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มที่ 1
$\bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มที่ 2
$\mu_1 - \mu_2$	แทน	ผลต่างของค่าเฉลี่ยในสมมติฐาน หรือ ค่า μ_0
s_1^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของตัวอย่างกลุ่มที่ 1
s_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของตัวอย่างกลุ่มที่ 2
n_1	แทน	จำนวนตัวอย่างกลุ่มที่ 1
n_2	แทน	จำนวนตัวอย่างกลุ่มที่ 2

ค่าวิกฤตคือ $t(\alpha, V)$ และจะปฏิเสธ H_0 เมื่อค่าสถิติ t มากกว่าค่าวิกฤต

การทดสอบสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Test) ความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปร

การทดสอบ X^2 กรณีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวเป็นการทดสอบตัวแปรเพียงด้านเดียวเพื่อต้องการทราบ ว่า ความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ การทดสอบโดยใช้ X^2 test โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ปัจจัยด้านบุคคล/เศรษฐกิจ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการการออมและการก่อกำหนดของวัยทำงาน

H_1 : ปัจจัยด้านบุคคล/เศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการการออมและการก่อกำหนดของวัยทำงาน

ค่าสถิติทดสอบคือ

$$X^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \left(\frac{o_{ij} - e_{ij}}{e_{ij}} \right)^2$$

เมื่อ

X^2 แทน ค่าสถิติไคสแควร์ที่องศาแห่งความเป็นอิสระ $(r-1)(c-1)$

o_{ij} แทน ค่าความถี่ที่ได้จากการสังเกตในแถว i สดมภ์ที่ j

e_{ij} แทน ค่าความถี่ที่คาดหวังใน i สดมภ์ที่ j

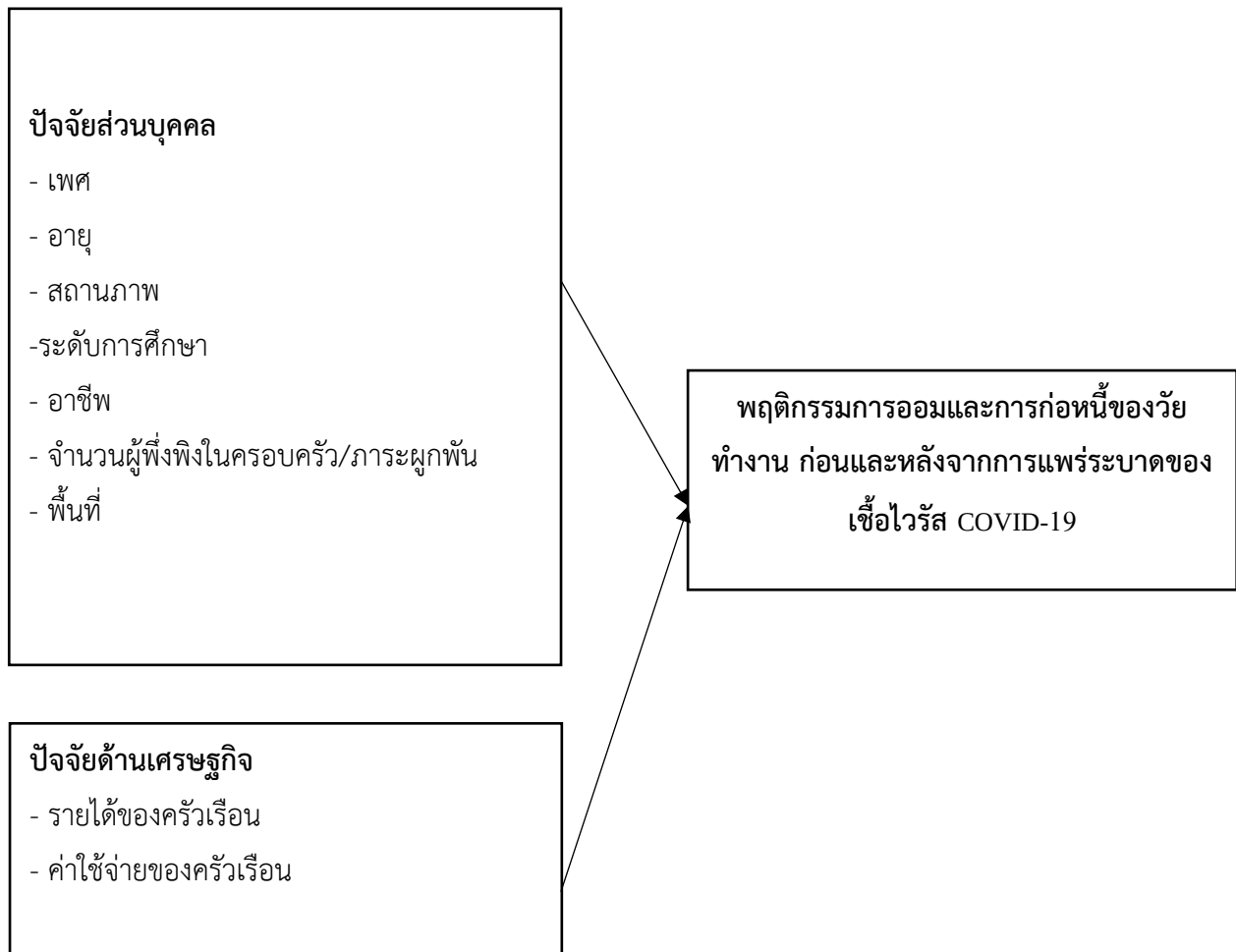
r_i แทน ความถี่รวมของตัวแปรที่ 1 กลุ่ม ; $i=1, \dots, r$

c_j แทน ความถี่รวมของตัวแปรที่ 1 กลุ่ม ; $j=1, \dots, c$

มีค่าวิกฤตคือ $X^2(\alpha, V)$ และจะปฏิเสธ H_0 เมื่อค่าสถิติ X^2 มากกว่าค่าวิกฤต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปรที่มาจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยและพฤติกรรมการออมและการกักหนี้ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการกักเงินของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและการกักเงินของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมและการกักเงินของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 จากกลุ่มตัวอย่าง คือ วัยทำงานที่มีอายุ 15-60 ปี ผู้ที่มีเงินออมและการกักเงิน รวมทั้งหมด 250 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์และประมวลผล ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการกักเงิน
 - 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการออมและการกักเงิน
 - 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
1. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการกักเงิน

ตาราง 1.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการออมและการกักเงิน

พฤติกรรมการออม	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	S.D.
จำนวนเงินออมสะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19	152,638.55	0	5,000,000.00	413,473.81
จำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19	146,969.52	0	5,000,000.00	406,793.33
จำนวนการออมเงินต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19	4,342.00	0	50,000.00	3,136,999.93
จำนวนการออมเงินต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19	3,937.39	0	25,000.00	18,823,592.56
พฤติกรรมการกักเงิน				
จำนวนหนี้สะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19	505,636.14	0	4,000,000.00	965612.09
จำนวนหนี้สะสมหลังสถานการณ์ Covid-19	611,550.60	0	4,500,000.00	1,073,176.77
จำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19	23,571.40	0	3,000,000.00	190,038.01

จำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนหลัง สถานการณ์ Covid-19	26,426.80	0	3,000,000.00	37,138.83
ระยะเวลาที่ต้องชำระ (ในระบบ)	9.70 ปี	1 เดือน	50 ปี	11.25
ระยะเวลาที่ต้องชำระ (นอกระบบ)	2.78 ปี	1 เดือน	10 ปี	3.07

จากตารางที่ 1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนเงินออมสะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 152,638.55 บาท ในขณะที่จำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 146,969.52 บาท มีจำนวนการออมเงินต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4,342.00 บาท ในขณะที่จำนวนการออมเงินต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2,937.39 บาท จำนวนหนี้สะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19 เท่ากับ 505,636.14 บาท ในขณะที่จำนวนหนี้สะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 611,550.60 บาท จำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23,571.40 บาท ในขณะที่จำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26,426.80 บาท และระยะเวลาที่ต้องชำระ(ในระบบ) เฉลี่ยอยู่ที่ 9.70 ปี และนอกระบบเฉลี่ยอยู่ที่ 2.78 ปี

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน ก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19

4.2.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจำนวนเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 เพื่อหาความแตกต่าง มีสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 เท่ากับปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

H_1 : ปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

4.2.2 จากการศึกษ พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ 3.499 ค่า P-value เท่ากับ 0.001 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ที่ระดับนัยสำคัญ 1% ดังนั้นปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับปริมาณเงินออมเฉลี่ยสะสมหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

H_0 : ปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 เท่ากับปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

H_1 : ปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

4.2.3 จากการศึกษาพบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ -5.77 ค่า P -value เท่ากับ 0.565 ดังนั้นจึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ที่ระดับนัยสำคัญ 1% ดังนั้นจำนวนการออมเงินเฉลี่ยต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 ไม่มีความแตกต่างจากจำนวนการออมเงินต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19

H_0 : ปริมาณหนี้เฉลี่ยสะสมก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 เท่ากับปริมาณหนี้เฉลี่ยสะสมหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

H_1 : ปริมาณหนี้เฉลี่ยสะสมก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับปริมาณหนี้เฉลี่ยสะสมหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

4.2.4 จากการศึกษา พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ -3.284 ค่า P -value เท่ากับ 0.001 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ดังนั้นจำนวนหนี้สะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับจำนวนหนี้สะสมหลังสถานการณ์ Covid-19

H_0 : ปริมาณหนี้เฉลี่ยที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 เท่ากับปริมาณหนี้เฉลี่ยที่ต้องชำระต่อเดือนหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

H_1 : ปริมาณหนี้เฉลี่ยที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนเกิดสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับปริมาณหนี้เฉลี่ยที่ต้องชำระต่อเดือนหลังเกิดสถานการณ์ Covid-19

จากการศึกษา พบว่า ค่าสถิติ t เท่ากับ -1.899 ค่า P -value เท่ากับ 0.059 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ที่ระดับนัยสำคัญ 1% ดังนั้นจำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 ไม่เท่ากับจำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19

จากการศึกษาทำให้ทราบผลต่าง โดยจำนวนเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยมีจำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน $50,000$ บาท และจำนวนหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยมีจำนวนหนี้สินสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน $50,000$ บาท และจำนวนหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยจำนวนหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน $5,000$ บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตามในด้านของจำนวนการออมเงินเฉลี่ยต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 พบว่า ไม่มีความแตกต่างจากจำนวนการออมเงินต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการออมและการก่อกำหนดของวัยทำงาน

การทดสอบปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์/ด้านเศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการออมและการก่อกำหนดของวัยทำงาน ด้านจำนวนเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19

ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์	χ^2	p-value
H₀ : เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : เพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	0.089	0.993
H₀ : อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : อายุ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	3.321	0.768
H₀ : ด้านสถานภาพโสด ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : ด้านสถานภาพโสด มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	6.334	0.096**
H₀ : ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	4.583	0.205
H₀ : อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	2.554	0.863
H₀ : จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	6.508	0.688

H₁ : จำนวนผู้พึงพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19		
H₀ : พื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : พื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	0.186	0.980
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
H₀ : รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : รายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	9.677	0.377
H₀ : ค่าใช้จ่าย ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : ค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	15.058	0.089*

หมายเหตุ : *** = ระดับนัยสำคัญ 1% ** = ระดับนัยสำคัญ 5% * = ระดับนัยสำคัญ 10%

การทดสอบปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์/ด้านเศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมกรอและการก่อกวนของวัยทำงาน ด้านนี้สิ้นสุดสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19

ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์	χ^2	p-value
H₀: เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: เพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	1.767	0.622
H₀: อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: อายุ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	4.724	0.580
H₀: สถานภาพโสด ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: สถานภาพโสด มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	4.790	0.188
H₀: ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	4.256	0.235
H₀: จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	5.996	0.424
H₀: พื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁: พื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	8.876	0.449
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		

H₀ : รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : รายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	16.967	0.049**
H₀ : ค่าใช้จ่าย ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : ค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	12.858	0.169

หมายเหตุ : *** = ระดับนัยสำคัญ 1% ** = ระดับนัยสำคัญ 5% * = ระดับนัยสำคัญ 10%

การทดสอบปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์/ด้านเศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน ด้านภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19

ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์	χ^2	p-value
H₀ : เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : เพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	2.376	0.498
H₀ : อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : อายุ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	12.578	0.050**
H₀ : สถานภาพโสด ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : สถานภาพโสด มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	1.794	0.616
H₀ : ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H₁ : ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	7.491	0.058**

H ₀ : อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H ₁ : อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	4.851	0.563
H ₀ : จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H ₁ : จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	18.711	0.028**
H ₀ : พื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H ₁ : พื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	1.093	0.779
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
H ₀ : พื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H ₁ : พื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	14.457	0.107
H ₀ : พื้นที่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 H ₁ : พื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19	10.304	0.326

หมายเหตุ : *** = ระดับนัยสำคัญ 1% ** = ระดับนัยสำคัญ 5% * = ระดับนัยสำคัญ 10%

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้ สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเงินออมสะสมก่อนสถานการณ์โควิด-19 มากกว่าเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีค่าเฉลี่ยจำนวนเงินออมสะสมก่อนสถานการณ์ Covid-19 อยู่ที่ 0.15 ล้านบาท และมีเงินออมต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน 50,000 บาทต่อเดือน โดยส่วนมากเป็นการออมจากรูปแบบฝากประจำ โดยส่วนใหญ่มาจากการออมที่มีการวางแผนการออมล่วงหน้าจากรายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่คือ การออมสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เร่งด่วน และส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการก่อหนี้ลดลงหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 และทำให้มีจำนวนหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงตามไปด้วย โดยมีระยะเวลาที่ต้องชำระหนี้(ในระบบ) เฉลี่ยอยู่ที่ 9.70 ปี และระยะเวลาที่ต้องชำระหนี้(นอกระบบ) เฉลี่ยอยู่ที่ 2.78 ปี จากพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หลังสถานการณ์ Covid-19 มีเงินออมและหนี้สินสะสมลดลง และมีภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนลดลงตามไปด้วย สำหรับแหล่งเงินทุนที่เป็นหนี้(ในระบบ) มาจากสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ที่ให้บริการสินเชื่อ ส่วนมากเป็นประเภทของสินเชื่อบัตรเครดิต/บัตรกดเงินสด และมีวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้คือ เพื่อซื้อและสร้างที่อยู่อาศัยเฉลี่ยร้อยละ 23.2 และเพื่อบริโภคใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเฉลี่ยร้อยละ 20.4 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า ร้อยละ 96.4 ไม่มีหนี้นอกระบบ ซึ่งมีหนี้นอกระบบเพียงร้อยละ 3.6 มีแหล่งเงินทุนมาจากบุคคลธรรมดาที่ปล่อยเงินกู้นอกระบบ และส่วนมากเป็นหนี้ระยะยาว โดยมีเหตุผลในการกู้ยืมเพื่อบริโภคใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุไม่เกิน 30 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาส่วนมากจบปริญญาตรี มีอาชีพเป็นลูกจ้างเอกชน/พนักงานบริษัท และส่วนมากอยู่ในเขตพื้นที่ในเมือง มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่ารายจ่าย มีการวางแผนการใช้จ่ายล่วงหน้า และมีการลดค่าใช้จ่ายลง จากการสอบถามแนวโน้มในสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับเงินออมและการก่อหนี้ในอนาคต โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นดังนี้ 1.ด้านเงินออมทำให้การออมเงินไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากให้เหตุผลว่ารายได้น้อยลง มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจากราคาสินค้าที่แพงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะออมเงินเพิ่ม ด้านจำนวนเงินออมในอนาคตจึงมีแนวโน้มลดลง 2.ด้านการก่อหนี้ส่วนคิดว่าจะไม่ก่อหนี้สินเพิ่ม โดยให้เหตุผลว่าไม่ต้องการเพิ่มภาระหนี้ เศรษฐกิจไม่แน่นอน มีผ่อนชำระหนี้เดิมยังไม่หมด ไม่ควรเพิ่มภาระในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน จากสถานการณ์ Covid-19 ทำให้ของใช้ อุปโภคบริโภค มีราคาแพงขึ้น ทำให้ต้องประหยัดมากขึ้น และไม่ยากก่อหนี้ที่อาจจะส่งผลต่อภาระผูกพันในระยะยาว ด้านการก่อหนี้ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะลดลง

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเหตุการณ์ออมและการก่อหนี้ ทำให้ทราบผลต่าง ดังนี้ 1.) ด้านจำนวนเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยมีจำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน 50,000 บาท 2.) ด้านจำนวนหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยมีจำนวนหนี้สินสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน 50,000 บาท และ 3.) ด้านจำนวนหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 มีความแตกต่างกัน โดยจำนวนหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลงไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตามในด้านของจำนวนการออมเงินเฉลี่ยต่อเดือนก่อนสถานการณ์ Covid-19 พบว่า ไม่มีความแตกต่างจากจำนวนการออมเงินต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19

จากผลการทดสอบปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมและการก่อหนี้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสถานภาพ และด้านรายรายจ่าย มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 ดังนี้ 1.) ด้านสถานภาพโดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีสถานภาพโสด 2.) ด้านรายจ่ายผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายจ่าย 10,001-30,000 บาทต่อเดือน โดยปัจจัยทั้ง 2 ด้าน มีผลทำให้จำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง และในส่วนของปัจจัยด้านรายได้ พบว่า มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้ภาระหนี้สินสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง และจากผลการศึกษายังพบว่าปัจจัยด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา และด้านจำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 ดังนี้ 1.) ด้านอายุพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุไม่เกิน 30 ปี 2.) ด้านระดับการศึกษาส่วนมากจบปริญญาตรี 3.) ด้านจำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพันส่วนมากไม่มีภาระผูกพัน โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้าน มีผลทำให้ภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมและการก่อหนี้ของวัยทำงาน ก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการออมและการก่อหนี้ พบว่าการออมเงินของวัยทำงานส่วนใหญ่เป็นการออมในรูปแบบฝากประจำ จากวิธีการออมที่มีการวางแผนการออมล่วงหน้าจากรายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ คือ การออมสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เร่งด่วน แต่หลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ยังพบว่าทั้งการออมและการก่อหนี้ลดลงด้วย แสดงให้เห็นว่าการออมสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เร่งด่วนดังกล่าวนี้ ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจถดถอยได้ ดังนั้น รัฐควรสนับสนุนหรือให้ความสำคัญกับการออมตั้งแต่วัยเรียนให้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ต้องมีระดับการออมที่เหมาะสม เพื่อให้เพียงพอต่อสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงอย่างแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19

1.2 จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเหตุผลกรรมการออมและการก่อหนี้ พบว่า สัดส่วนการออมของภาคครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก หลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 อีกทั้งยังมีพฤติกรรมกรรมการก่อหนี้ก็ลดลงด้วยเช่นกัน ดังนั้นภาคครัวเรือนควรตระหนักถึงความสำคัญของการออมเงินโดยควรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการออม โดยพยายามลดการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและรู้จักเก็บออมมากขึ้น

1.3 จากผลการทดสอบปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออมและการก่อหนี้ พบว่า 1.) ปัจจัยด้านสถานภาพและด้านรายจ่าย มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของเงินออมสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้จำนวนเงินออมสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง 2.) ปัจจัยด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินสะสมก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้หนี้สินสะสมหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง 3.) ปัจจัยด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา และด้านจำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว/ภาระผูกพัน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนก่อนและหลังสถานการณ์ Covid-19 โดยมีผลทำให้ภาระหนี้สินที่ต้องชำระต่อเดือนหลังสถานการณ์ Covid-19 ลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรเร่งสร้างผลิตภัณฑ์การออมรูปแบบใหม่ๆ การพัฒนาระบบการออมภาคบังคับ และการออมภาคชุมชน การสร้างรายได้ที่มั่นคงสำหรับประชาชน ตลอดจนการปลูกฝังนิสัยรักการออม การใช้จ่ายที่ประหยัดและพอเพียง เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญในการลงทุนแม้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งเงินกู้จากต่างประเทศที่อาจจะเป็นการก่อหนี้สาธารณะให้กับประชาชนในอนาคตด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาข้อมูลปัจจัยทางเศรษฐกิจครั้งนี้เป็นเพียงการทดสอบแค่ด้านรายได้ และรายจ่ายเท่านั้น ดังนั้นควรพิจารณาข้อมูลปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านอื่นๆเพิ่มเติมด้วย เช่น ด้านทรัพย์สินที่ปลอดภาระ เพื่อพิจารณาก่อนและหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ประชาชนมีการปรับรายได้เป็นทรัพย์สิน หรือมีการปรับทรัพย์สินเป็นรายได้หรือไม่ สามารถนำข้อมูลในส่วนนี้มาเป็นตัวแปรเพิ่มเติมได้ 2.2 การเก็บข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจไม่กระจายตัวเท่าที่ควร ผู้วิจัยอาจพิจารณาการสุ่มตัวอย่างที่ใช้สถิติหรือการสุ่มตัวอย่างแบบอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการกระจายตัวของข้อมูล รวมถึงอาจพิจารณาเน้นทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ตรงและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2557). การออม. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/save/Pages/save.aspx>.
Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York : John Wiley & Sons. Inc

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์
ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา
จำกัด (มหาชน)

**Factors Affecting The Use of Housing Loans Provided by Commercial
Bank in Bangkok Metropolitan Region and Vicinity :
A Case Study Bank of Ayudhya Public Company**

ชาญวิทย์ บุรณะสันติกุล และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Charnwit Buranasantikul and Saksit Budsayaplakorn

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Charnwit.b@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านพฤติกรรมและปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษาบริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) โดยการศึกษาครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 410 คน เพื่อนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานโดยใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยโลจิสติกส์ 2 กลุ่ม (Logit Model) ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์ เลือกประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยว มีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ คือ ตนเอง และครอบครัว และมีส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ ปัจจัยด้านวงเงินกู้สูงสุดที่ธนาคารอนุมัติให้ได้, ปัจจัยด้านการมีขั้นตอนง่าย สะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อธนาคาร, ปัจจัยด้านพนักงานให้บริการ ด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น มีความเต็มใจในการให้บริการ และปัจจัยด้านการมีสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่รองรับการให้บริการลูกค้าที่เพียงพอ

คำสำคัญ: การเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย; ธนาคารกรุงศรีอยุธยา; การถดถอยโลจิสติกส์

Abstracts

The objectives of this research are to study the demographic factors, behavioral factors, and marketing mix factors (7 P's) that affect the use of housing loans provided a commercial bank in Bangkok Metropolitan region and vicinity : A case study bank of Ayudhya public company. Four hundred and ten questionnaires are collected and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics. The results reveal that the logistic regression can explain the probability to use housing loans provided by Ayudhya bank. Private firm employee choose to refinance loan with collateral detached house. They make decision by themselves, but their family can also influence the decision. The important marketing mix factors (7 P's) are the maximum loan limit, fast and convenience approval process, well-trained staffs with service mind and sufficient customer service facilities.

Keywords: The use of housing loans; Bank of Ayudhya; logistic regression model.

บทนำ

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตลาดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ปีพ.ศ. 2563 (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2563 : ออนไลน์) ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เนื่องจากกระตุ้นให้มีเงินทุนหมุนเวียนในระบบจำนวนมาก เกิดการจ้างงานและรายได้เพิ่มขึ้นทั้งยังเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจอื่น เช่น ก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น และสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อบริการประชาชนโดยตลอดที่อยู่อาศัยในปัจจุบันแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยประเภทปลูกสร้างเองและที่พัฒนาโดยผู้ประกอบการ ปัจจุบันที่อยู่อาศัยใหม่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มากกว่าร้อยละ 80 เป็นโครงการที่พัฒนาโดยผู้ประกอบการเป็นส่วนใหญ่

สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เป็นสินเชื่อประเภทหนึ่งที่ธนาคารให้บริการประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนที่ต้องการที่จะมีที่อยู่อาศัย ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปีพ.ศ. 2564 พบว่ามูลค่าหนี้สินครัวเรือนไทยทั้งหมด 14.1 ล้านบาท โดยมีสัดส่วนสินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ร้อยละ 34 สินเชื่อเพื่อซื้อจักรยานยนต์และรถยนต์ ร้อยละ 13 สินเชื่อเพื่อการศึกษาและอื่นๆ ร้อยละ 7 สินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคลทั่วไป (รวมบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล) ร้อยละ 28 สินเชื่อเพื่อทำธุรกิจ ร้อยละ 18 จะเห็นได้ว่าประชาชนมีความต้องการที่อยู่อาศัยเป็นอันดับแรก

ข้อมูลส่วนแบ่งการตลาดของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย หากเรียงลำดับของธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด 6 อันดับแรก ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 14.25 รองลงมาคือ ธนาคารกรุงไทย มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 10.57 ธนาคารกสิกรไทย มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 8.55 ธนาคารทหารไทยธนชาติ มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 7.65 ธนาคารกรุงศรีอยุธยา มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 7.18 และ ธนาคารกรุงเทพ มีส่วนแบ่งการตลาด ร้อยละ 6.60 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าประชาชนสามารถเลือกใช้บริการสถาบันการเงินได้หลากหลายธนาคาร โดยแต่ละธนาคาร

จะมีกลยุทธ์ในด้านต่างๆเพื่อแข่งขันกัน ซึ่งตลาดสินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นตลาดที่ธนาคารพาณิชย์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นสินเชื่อที่สร้างรายได้จากดอกเบี้ยให้กับธนาคารในระยะยาว อีกทั้งยังมีความเสี่ยงที่ค่อนข้างต่ำเนื่องจากมีหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์และยังคงมีโอกาสนในการพัฒนาทางการตลาด

โดยสรุปในสถานการณ์ที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลเชิงลบต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน จากข้อมูลการศึกษาจะเห็นได้ว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยมีปัจจัยที่ส่งผลทำให้ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานของที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปี 2564 ลดลงจากปีก่อนหน้า ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ กรณีศึกษา ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ภายใต้สถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น ด้านการบริการ อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ วงเงินที่นำเสนอให้ผู้บริโภค โดยมุ่งเน้นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ สถาบันการเงินและประชาชนที่ต้องการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ในการวางแผน พัฒนาธุรกิจ กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดหรือช่วงที่เกิดเหตุการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในอนาคตให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขอบเขตและรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรอายุ 20-60 ปี (เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2504) ที่มีประสบการณ์การใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์หรือกลุ่มประชากรที่วางแผนจะใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ใน 3 ปี เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran (1953 : 673-716) โดยกำหนดระดับการแปรปรวนสูงสุด คือ $p = 0.05$ และ $q = 0.05$ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสมการ ดังนี้

$$n = \frac{Z^2pq}{e^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ระดับความเชื่อมั่น

p = โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์หรือสัดส่วนของคุณลักษณะที่สนใจในกลุ่มตัวอย่าง

q = โอกาสที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ซึ่งเท่ากับ $1-p$ ในกรณีของกลุ่มตัวอย่าง

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{(1.96)^2(0.5)(1 - 0.5)}{0.05^2}$$

$$n = 384.16$$

ตารางที่ 1 สัดส่วนจำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	จำนวนประชากร	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
กรุงเทพฯชั้นใน	1,644,879	15.09%	60
กรุงเทพฯชั้นกลาง	2,336,722	21.44%	86
กรุงเทพฯชั้นนอก	1,606,621	14.74%	59
นครปฐม	920,729	8.45%	34
นนทบุรี	1,276,745	11.71%	47
ปทุมธานี	1,176,412	10.79%	43
สมุทรปราการ	1,351,479	12.40%	50
สมุทรสาคร	586,199	5.38%	31
รวม	10,899,786	100.00%	410

ที่มา : (สำนักทะเบียนกรมการปกครอง, 2563 : ออนไลน์)

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรข้างต้นจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้นำไปเพิ่มและได้แบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในแต่ละพื้นที่ที่ไม่ต่ำกว่า 30 คน เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์และแปลผลมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากขึ้น เป็นจำนวน 410 คน (ตามตารางที่ 1) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกเฉพาะกลุ่มคนที่มี อายุ 20 – 60 ปี ที่เคยใช้บริการหรือกลุ่มคนที่กำลังวางแผนในอนาคตภายใน 3 ปีว่าจะใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์

เนื่องจากตามระเบียบข้อบังคับของธนาคารพาณิชย์กำหนดคุณสมบัติของผู้ใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 20 – 60 ปี และจะต้องเป็นผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบคัดกรองคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียว มีคำถามดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑลหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2504 หรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ หรือมีการวางแผนตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลภายในระยะเวลา 3 ปีนี้หรือไม่ หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบ “ไม่ใช่” ข้อใดข้อหนึ่งจะสิ้นสุดแบบสอบถาม แต่หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบ ว่า “ใช่” ทั้ง 3 ข้อ จะตอบแบบสอบถามในส่วนถัดไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้ทั้งครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา เป็นรูปแบบของแบบสอบถามให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Close Ended Question) ยกเว้น อายุ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยการใช้คำถามปลายปิดที่มีหลายคำตอบให้เลือก โดยมีคำถาม 2 ประเภท คือ 1. คำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้หลายคำตอบ 2. คำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามได้คำตอบเดียว

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้เครื่องมือประเภทมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยชนิดของคำถามเป็นแบบมาตราส่วน แบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด และระดับการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนี้

ระดับความสำคัญมากที่สุด	ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	คะแนน
ระดับความสำคัญมาก	ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	คะแนน
ระดับความสำคัญปานกลาง	ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อย	ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อยที่สุด	ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	คะแนน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลสัดส่วนที่อยู่อาศัย ปี 2563 (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2563 : ออนไลน์) ข้อมูลสัดส่วนจำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2563 (สำนักทะเบียนกรมการปกครอง, 2563 : ออนไลน์)

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษาธนาคาร กรุงศรีอยุธยา ที่ได้มาจากการใช้ แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากทางออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์มาใช้ในการประมวลผลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง ศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายและนำเสนอผ่าน ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเฉลี่ย (Mean)

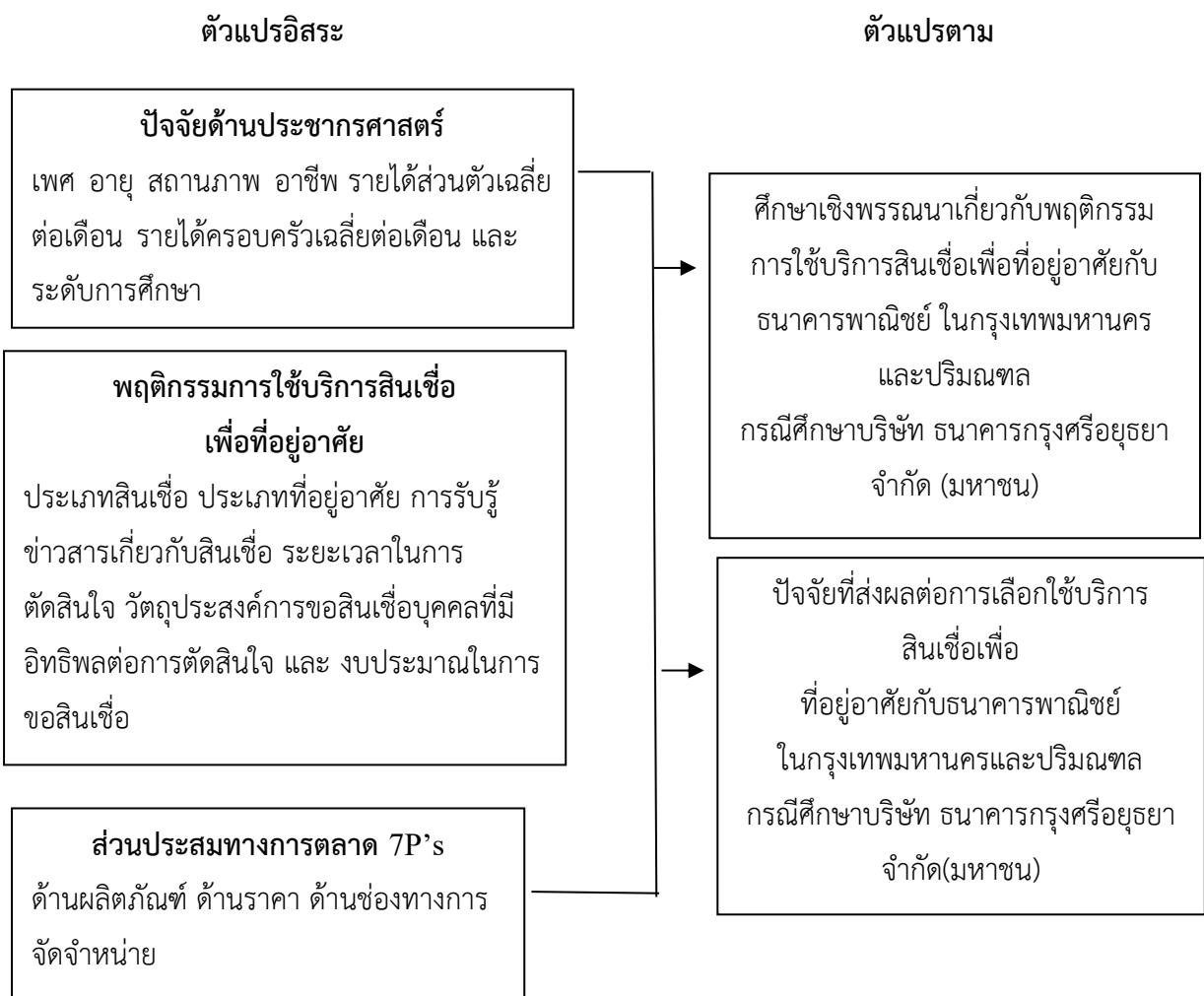
4.2 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) นั้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ แล้วทำการนำสมการที่ได้ไปพยากรณ์ตัวแปรตามโดยใช้วิธี Binary Logistic Regression คือ ตัวแปรตาม (Y) เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า และมีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว มาประยุกต์ใช้กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ โดยใช้ตัวแปรตามของการศึกษา คือ การเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา และแบ่งทางเลือกของตัวแปรตามออกเป็น 2 รูปแบบ คือ บุคคลที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำนวน 205 กลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และ บุคคลที่ตัดสินใจไม่เลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำนวน 205 กลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตามเกณฑ์ของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ โดยแปลงค่าตัวแปรตามที่ศึกษาให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable)

ซึ่งในการเลือกตัวแปรทำนายใส่เข้าในสมการถดถอยโลจิสติกส์นั้น ผู้ศึกษาใช้วิธี Backward Stepwise Method โดยนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสมการพร้อมกัน จากนั้นจึงพิจารณาระดับนัยสำคัญของตัวแปรอิสระทุกตัวโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตัดตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากสมการ กระบวนการสิ้นสุดเมื่ออิทธิพลของตัวแปรอิสระที่เหลืออยู่ในสมการมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านของตัวแปร และตัวแปรอิสระที่ควรอยู่ในสมการจะพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกตัวแปร

โดยข้อสนเทศของอาไคเคะ หรือ Akaike's Information Criterion (AIC) ที่ค่าต่ำสุดจะเป็นตัวแบบจำลองที่ได้ค่าพยากรณ์แม่นยำและถูกต้องมากที่สุด เพื่อนำไปประมาณค่าแบบจำลอง Logistic Regression

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษาบริษัท ธนากรกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลการศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 410 กลุ่มตัวอย่าง ที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 37 ปี เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.4 มีสถานภาพสมรส/สมรสไม่จดทะเบียน ร้อยละ 45.9 เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 77.0 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 81.0 มีระดับรายได้ส่วนบุคคล ระหว่าง 50,001 – 80,000 บาท ร้อยละ 34.1 และมีระดับรายได้ครอบครัว ระหว่าง 100,001 – 160,000 บาท ร้อยละ 37.1

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรม ผลการศึกษาข้อมูลด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 410 กลุ่มตัวอย่าง ที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขอสินเชื่อประเภทสินเชื่อรีไฟแนนซ์ ร้อยละ 24.9 ขอสินเชื่อในหลักประกันบ้านเดี่ยว ร้อยละ 23.9 ใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจเลือกธนาคารหลังจากทราบผลการอนุมัติแล้ว ในระยะเวลา 1 – 2 เดือน มีวัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อลดอัตราดอกเบี้ย / ลดภาระในการผ่อนชำระ ร้อยละ 24.8 มีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย คือ ครอบครัว ร้อยละ 38.5 และมีงบประมาณในการขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ระหว่าง 5,000,001 – 10,000,000 บาท ร้อยละ 43.4

3. ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด (7P's) ผลการศึกษาข้อมูลด้านส่วนประสมการตลาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 410 กลุ่มตัวอย่าง ที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีระดับความสำคัญกับปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านวงเงินกู้สูงสุดที่ธนาคารอนุมัติให้ได้ โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$)

ปัจจัยด้านราคา พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ย โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$)

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านความสะดวกในการดูรายละเอียดเงินกู้ ผ่านช่องทางเว็บไซต์ และ Mobile Application ของธนาคาร โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$)

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านการได้รับอัตราดอกเบี้ยพิเศษ โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านการมีขั้นตอนง่าย สะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อธนาคาร โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$)

ปัจจัยด้านบุคลากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านพนักงานให้บริการ ด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น มีความเต็มใจในการให้บริการ โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.48$)

ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ ปัจจัยด้านการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่รองรับการให้บริการลูกค้าที่เพียงพอ โดยมีระดับความสำคัญในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 3.90$)

การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

เมื่อพิจารณาค่า Significant ของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับ ธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกรณีศึกษา บริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) พบว่า ค่าต่ำสุดของข้อสมมติ เพื่อนำมาใช้ในการปรับค่าประมาณของการพยากรณ์ให้มีความแม่นยำของการ เลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพและปริมณฑล มีค่า Akaike info criterion ต่ำสุด เท่ากับ 1.097363 (AIC = 1.0973) ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 และสามารถ ปฏิเสธ H_0 ได้แก่ OCC1(พนักงานบริษัทเอกชน), LOAN3(สินเชื่อรีไฟแนนซ์), MORT2(บ้านเดี่ยว), DECI1(ตนเอง), DECI2(ครอบครัว), PRODUCT(ด้านผลิตภัณฑ์), PROCESS(ด้านกระบวนการ), PEOPLE (ด้านบุคลากร) และ PHYSICAL(ด้านลักษณะทางกายภาพ) จะได้สมการดังนี้

$$\begin{aligned} \hat{Y}_t = & -15.5283* + 0.8185 (OCC1)* + 2.0656 (LOAN3)* + 0.6355 (MORT2)* \\ & (1.9983) \quad (0.2727) \quad (0.4624) \quad (0.3213) \\ & + 1.4485 (DECI1)* + 1.4032 (DECI2)* + 1.0551 (PRODUCT)* \\ & (0.6413) \quad (0.6550) \quad (0.3038) \\ & + 0.5316 (PROCESS)* + 0.9435 (PEOPLE)* + 0.7132 (PHYSICAL)* \\ & (0.2648) \quad (0.2914) \quad (0.2265) \end{aligned}$$

Akaike info criterion = 1.0973, LR statistic = 138.462, Prob(LR statistic) = 0.0000

หมายเหตุ: * ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ ค่าในวงเล็บคือ Std. Error

จากสมการชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อ รีไฟแนนซ์ เลือกใช้บริการสินเชื่อในหลักประกันประเภทบ้านเดี่ยว และอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการ ขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคือ ตนเอง และครอบครัว มีโอกาสตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) พบว่า การอนุมัติวงเงินกู้สูงสุดที่ธนาคารอนุมัติให้ได้, ระยะเวลา ในการผ่อนชำระสินเชื่อที่นาน, การมีสวัสดิการระหว่างบริษัทกับธนาคาร และ ความมั่นคง ความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงของธนาคาร

ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) พบว่า ความรวดเร็วในการอนุมัติสินเชื่อ, การมีขั้นตอนง่าย สะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อธนาคาร และ มีระบบที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ง่าย ถูกต้องและชัดเจน

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยามากขึ้น

ปัจจัยด้านบุคลากร (People) พบว่า การมีพนักงานที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาอย่างถูกต้อง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน, พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น มีความเต็มใจในการให้บริการ และ พนักงานมีความน่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาเพิ่มขึ้น

ปัจจัยด้านลักษณะทางการภาพ (Physical Evidence) พบว่า การมีสถานที่ตั้งของธนาคารมีอยู่เพียงพอต่อการให้บริการ, การมีสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่รองรับการให้บริการลูกค้าที่เพียงพอ และการมีพื้นที่สำหรับกลุ่มลูกค้า Exclusive เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ซึ่งสามารถประมาณค่าความน่าจะเป็นที่ผู้บริโภคจะเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จากกลุ่มตัวอย่าง 410 คน ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \hat{Y}_i = & -15.5283 + 0.8185 (0,1) + 2.0656 (0,1) + 0.6355 (0,1) \\ & + 1.4485 (0,1) + 1.4032 (0,1) + 1.0551 (4.0871) \\ & + 0.5316 (4.1789) + 0.9435 (4.3366) + 0.7132 (3.7063) \end{aligned}$$

สมการการประมาณค่าความน่าจะเป็น ของผู้ที่มีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อและผู้ที่มีโอกาสที่จะไม่เลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา ดังนี้

$$P = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k}}{(1 + e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k})} \quad , \quad Q = 1 - P = 1 - \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k}}{(1 + e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k})}$$

ซึ่งสามารถคำนวณหาความน่าจะเป็นที่มีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา ของอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์ เลือกประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยว มีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ คือ ตนเอง และ ครอบครัว และมีส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านบุคลากร และ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสที่จะเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยามากที่สุด คือ ผู้ที่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์บ้านเดี่ยว โดยการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตนเอง จะมีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 93.76

รองลงมาคือ ผู้ที่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์บ้านเดี่ยว โดยการตัดสินใจขึ้นอยู่กับครอบครัวจะมีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 93.49 และผู้ที่มีอาชีพเป็นพนักงานข้าราชการ เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์บ้านเดี่ยว โดยการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตนเอง จะมีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 86.89 ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มที่มีโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีมากกว่าร้อยละ 50 ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์เลือกประเภทหลักประกันเป็นบ้านเดี่ยว และ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ คือ ตนเอง และครอบครัว ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา

กรณี	โอกาสเลือกใช้บริการ	อาชีพ		ประเภทสินเชื่อ		ประเภทหลักประกัน		บุคคลที่มีอิทธิพล			Product Process People and Physical Evidence
		พนักงานเอกชน	อื่นๆ	สินเชื่อรีไฟแนนซ์	อื่นๆ	บ้านเดี่ยว	อื่นๆ	ตนเอง	ครอบครัว	อื่นๆ	
1	93.76 %	✓		✓		✓		✓			✓
2	93.49 %	✓		✓		✓			✓		✓
3	86.89 %		✓	✓		✓		✓			✓
4	86.36 %		✓	✓		✓			✓		✓
5	77.92 %	✓		✓		✓				✓	✓
6	65.57 %	✓			✓	✓		✓			✓
7	64.53 %	✓			✓	✓			✓		✓

8	60.89 %		✓	✓		✓				✓	✓
9	50.21 %	✓			✓		✓	✓			✓
10	49.08 %	✓			✓		✓		✓		✓
11	45.65 %		✓		✓	✓		✓			✓
12	44.53 %		✓		✓	✓			✓		✓
13	30.91 %	✓			✓	✓				✓	✓
14	30.79 %		✓		✓		✓	✓			✓
15	29.83 %		✓		✓		✓		✓		✓
16	19.16 %	✓			✓		✓			✓	✓
17	16.48 %		✓		✓	✓				✓	✓
18	9.46%		✓		✓		✓			✓	✓

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษาบริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้ ในส่วนปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านพฤติกรรม พบว่า กลุ่มผู้ที่มีโอกาสตัดสินใจเลือกใช้บริการกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จะมีลักษณะที่อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน, เลือกใช้บริการสินเชื่อรีไฟแนนซ์, เลือกหลักประกันบ้านเดี่ยว, ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจคือ ตนเอง และครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Narwal et al. (2013 : 43) ศึกษาเรื่อง ความต้องการซื้อของผู้ใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาด้านตัวแปรประชากรศาสตร์ พบว่า อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความต้องการซื้อของผู้ใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ วรพล ดีขาว (2557 : 39) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเคหะของธนาคารออมสิน เขตชลบุรี 1 ผลการศึกษาพบว่า อาชีพธุรกิจส่วนตัว เป็นปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเคหะของธนาคาร ออมสิน เขตชลบุรี1

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด สำหรับกลุ่มผู้ที่มีโอกาสตัดสินใจเลือกใช้บริการกับธนาคารกรุงศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยที่เป็นสำคัญได้แก่ ปัจจัยด้านด้านผลิตภัณฑ์, ด้านกระบวนการ, ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรณีศึกษาบริษัท ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไป

1.1 จากผลการศึกษากลุ่มผู้ที่มีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากที่สุดสามอันดับแรกจะมีลักษณะด้านประชากรศาสตร์และพฤติกรรม ที่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ขอสินเชื่อรีไฟแนนซ์ในประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยว และตนเองเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ รองลงมาคือ มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ขอสินเชื่อรีไฟแนนซ์ในประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยว และครอบครัวเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ และผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ใช่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ขอสินเชื่อรีไฟแนนซ์ ในประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยว และตนเองเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ ซึ่งธนาคารกรุงศรีอยุธยาควรรักษากลุ่มลูกค้าและเจาะกลุ่มลูกค้าที่มีลักษณะตามที่กล่าวข้างต้น ส่วนกลุ่มที่มีโอกาสเลือกใช้บริการน้อยที่สุดสามอันดับสุดท้าย คือ เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่ออื่นๆที่ไม่ใช่สินเชื่อรีไฟแนนซ์ในประเภทหลักประกันอื่นๆ ที่ไม่ใช่บ้านเดี่ยว และ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการไม่ใช่ทั้งตนเองและครอบครัว รองลงมาคือ ผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ใช่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่ออื่นๆที่ไม่ใช่สินเชื่อรีไฟแนนซ์ในประเภทหลักประกันบ้านเดี่ยวและผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการไม่ใช่ทั้งตนเองและครอบครัว และผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ใช่ เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เลือกใช้บริการสินเชื่ออื่นๆที่ไม่ใช่สินเชื่อรีไฟแนนซ์ในประเภทหลักประกันอื่นๆ ที่ไม่ใช่บ้านเดี่ยว และผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการไม่ใช่ทั้งตนเองและครอบครัว คือ ลักษณะกลุ่มคนที่ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ควรมีกลยุทธ์ในการดึงดูดและพัฒนาเพื่อขยายฐานลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการศึกษากลุ่มผู้ที่มีโอกาสเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารกรุงศรีอยุธยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีส่วนสำคัญที่เพิ่มโอกาสใน

การเลือกใช้บริการ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งธนาคารกรุงศรีอยุธยาสามารถพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดในปัจจัยต่างๆที่กล่าวข้างต้นเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น และส่วนปัจจัยที่ไม่ได้กล่าวข้างต้น ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ยังคงต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้มากกว่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายเพื่อขยายฐานผู้บริโภคเพิ่มขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษา เพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างที่นอกเหนือจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพราะในแต่ละพื้นที่จะมีสถานะเศรษฐกิจ ลักษณะประชากรศาสตร์ และสภาพสังคมที่แตกต่าง กัน เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปกำหนดกลยุทธ์ในระดับมหภาค และเพื่อให้ธนาคารกรุงศรีอยุธยาสามารถรับรู้ พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อนำไปพัฒนากลยุทธ์ต่างๆให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

2.2 การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาในปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านพฤติกรรม และปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยในด้านอื่นเพิ่ม เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยเชิงคุณภาพ และนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ของธนาคารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- วรพล ดีขาว. (2557). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อกาตัดสินใจเลือกใช้ บริการสินเชื่อเคหะของธนาคารออมสิน เขตชลบุรี 1. การค้นคว้าอิสระ. เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา.
- ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-2565 ธุรกิจที่อยู่อาศัยใน กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/ReaEstate/Housing-in-BMR/IO/io-housing-in-BMR>.
- สำนักทะเบียนกรมการปกครอง. (2563). สถิติจำนวนประชากรและบ้าน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>
- Cochran, W. G., Mosteller, F., & Tukey, J. W. (1953). Statistical problems of the Kinseyreport. *Journal of the American Statistical Association*, 48 (264), 673-716
- Mahabir Singh Narwal, Sushma rani , and Radhika. (2013). *Customer PreferenCes for Home Loans*. International Journal of Banking, Risk and Insurance, Kurukshetra University, Kurukshetra, India.

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน
**Development of Word Problem Solving Ability of Prathomseuksa 5
Students using CIPPA MODE with Metacognition Stratesya**

ศศิธร งามผ่อง และ ภมรพรรณ ยुरายัต

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Sasitorn Ngamphong and Phamornpun Yurayat

Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: paimprim095@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ 2) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้วิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านดงเค็ง (นำวัฒนาอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อุดรธานี จำนวน 1 ห้องเรียน ได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

2. ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยแบ่งเป็น 3 วงรอบ ดังนี้ วงรอบที่ 1 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้แผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.09 คิดเป็นร้อยละ 70.45 แล้วนำผลจากวงรอบที่ 1 เพื่อพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยวงรอบที่ 2 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.18 คิดเป็นร้อยละ 70.90 วงรอบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.81

* วันที่รับบทความ: 3 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2565

Received: June 3, 2022; Revised: June 16, 2022; Accepted: June 17, 2022

คำสำคัญ: การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา; การเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL;
กลวิธีเมตากลวิธีคอนิชั่น

Abstracts

This research aimed 1) to develop academic achievement of Prathomseuksa 5 Students using CIPPA MODEL with Metacognition, and 2) Developing the ability to solve math problems of Prathomseuksa 5 Students using CIPPA MODEL with Metacognition Strategy to overcome 70 percent criteria of full score. This research was classroom action research. The participants of this study were Prathomseuksa 5 Students, semester 1, academic year 2020, Ban Dong Keng School (Nam Wattana Upatham), Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1, Udon Thani, 1 classroom, obtained by means of purposive sampling. There were 3 action research cycles. Research instruments were composed of 1) Lesson plans CIPPA MODEL with Metacognition Strategy, 2) Academic Achievement Measurement Item, 3) Mathematical Problem Solving Ability Test Form.

The results of the study were as follows:

1. Academic achievement of Prathomseuksa 5 Students using CIPPA MODEL with Metacognition Strategy The mean score was 15.36, representing 76.82%, which was higher than the 70% threshold.

2. The ability to solve math problems of Prathomseuksa 5 Students using CIPPA MODEL with Metacognition Strategy to overcome 70 percent criteria from a full score of 20. Findings of action research cycle 1 revealed that the mean was 14.09, representing 70.45%. Cycle 2 revealed that the mean was 14.18, representing 70.90%. Cycle 3 revealed that the mean was 15.36, representing 76.81%.

Keywords: Development of Word Problem Solving Ability; CIPPA MODEL; Metacognition Strategy

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กล่าวไว้ว่า คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างการมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและด้านอื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (Mathematical Problem Solving) เป็นความสามารถหนึ่งในทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนควรจะเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เพราะการเรียนรู้การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์จะช่วยให้เด็กนักเรียนมีแนวทางการคิดที่หลากหลาย มีนิสัยกระตือรือร้น ไม่ย่อท้อและมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็น

ทักษะพื้นฐานที่นักเรียนสามารถนำติดตัวไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 34) ดังนั้น ควรมีการตระหนักถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ในการฝึกทักษะความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเน้นที่การจัดการให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และยังมีระบบระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้นักเรียนสามารถคาดการณ์วางแผนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังที่ Riedesel (1990 : 92) ได้สรุปว่า การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญและถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ช่วยฝึกทักษะและกระบวนการคิดให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาเป็น โดยสามารถเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาเข้าด้วยกัน ทำให้นักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การให้นักเรียนได้ฝึกแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ช่วยส่งเสริมลำดับขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักเรียนสามารถความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกทักษะไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่พบได้ในชีวิตประจำวันได้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ทั้งภาพรวมระดับประเทศ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งโรงเรียนบ้านดงเค็ง (นำวัฒนาอุปถัมภ์) ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ๆ มาพบปัญหา คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด เมื่อเทียบพัฒนาการทางการเรียนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์มีพัฒนาการต่ำสุดด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผลการทดสอบระดับชาติ O-Net เมื่อปี 2561 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเค็ง (นำวัฒนาอุปถัมภ์) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ปีการศึกษา 2559 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.22 คะแนน ปีการศึกษา 2560 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 31.67 คะแนน ปีการศึกษา 2561 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25.00 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2561 : ออนไลน์) อีกทั้งคะแนนทดสอบระหว่างภาคและแบบบันทึกหลังการสอนทำให้ทราบว่านักเรียนขาดทักษะพื้นฐาน การคำนวณ ขาดกระบวนการคิดแก้ปัญหา ประเทศไทยในปัจจุบันพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของเด็กไทยถือว่าอยู่ในระดับต่ำ การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในสาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นสาระที่เชื่อมโยงกับทุกสาระหลักในการเรียนคณิตศาสตร์ จากรายงานดังกล่าวจะเห็นว่าระดับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและคะแนนเฉลี่ยในแต่ละปีต่ำลงเรื่อย ๆ โรงเรียนมีความต้องการให้ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเนื้อหาที่ผู้เรียนมีการเรียนรู้และเข้าใจได้ยากที่สุด คือ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหา

การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหา กลวิธีหนึ่งที่ใช้กันแพร่หลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับหลากหลายวิชาโดยเฉพาะการแก้โจทย์ปัญหา คือ กลวิธีเมตาคอกนิชัน ซึ่งเป็นกลวิธีที่ช่วยให้นักเรียนใช้ควบคุมกระบวนการทางความคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาได้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544 : 16) โดยขั้นตอนของกลวิธีเมตาคอกนิชันแบ่งได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วางแผนแก้ปัญหา (Planning) ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องวิเคราะห์โจทย์ ระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และตั้งเป้าหมายในการแก้โจทย์ ตลอดจนออกแบบขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหา 2) กำกับการแก้ปัญหา (Monitoring) ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องแสดงวิธีทำ หรือลงมือแก้โจทย์ปัญหาตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ 3) ประเมินการแก้ปัญหา (Assessing) ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องมีย้อนกลับไปตรวจสอบความถูกต้องของแต่ละขั้นตอน และคำตอบที่ได้มาถูกต้องและสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ (Beyer, 1997 : 99) การนำวิธีเมตาคอกนิชันมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถช่วยให้เรียนประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา โดยตรวจสอบได้จากความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาที่เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการฝึกโดยใช้วิธีเมตาคอกนิชันซึ่งนับว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีที่ควรนำมาปรับใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหา เพื่อพัฒนาการบริหารและควบคุมตรวจสอบการคิดของตนเองในการแก้โจทย์ปัญหาอย่างถูกต้อง มีทิศทาง และมีประสิทธิภาพต่อไปตามทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูลของคลอสไมเออร์ (Kluasmeier, 1989 : 20) และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความคิดของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนคณิตศาสตร์ ดังนั้นการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ ความคิด กระบวนการคิด ทักษะการคำนวณซึ่งมีสภาพ นอกจากจะต้องพัฒนาการใช้ความรู้ ความคิด กระบวนการทางความคิดและทักษะการคำนวณ แล้วควรจะมีการฝึกให้เกิดเมตาคอกนิชันในตัวของผู้เรียนจึงจะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น แต่การจะนำกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างจำเป็นต้องอาศัยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถช่วยส่งเสริมให้การนำกลวิธีไปใช้นั้นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปสำหรับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์คือ รูปแบบผสมผสานตามโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) เป็นรูปแบบของหลักการที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดได้แก่ 1) แนวคิดการสร้างความรู้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ และ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนความรู้ (ทิตินา แชมมณี, 2545 : 22) ใช้ในแนวคิดเหล่านี้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยตนเองและฟังตนเองแล้ว ยังต้องฟังการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน บุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว และผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบผสมผสานตามโมเดลชิปปา เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนการแก้ปัญหา

โจทย์ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนตรวจสอบความรู้เดิม 2) ขั้นรับรู้ปัญหา 3) ขั้นศึกษาทำความเข้าใจปัญหา 4) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) สรุปลงความเห็นของกลุ่ม 6) ขั้นประเมินความรู้ และ 7) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบายชี้แจง ตอบคำถามได้ดี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความรู้ (ทิตนา แหมมณี, 2556 : 137) ดังนั้น เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันแล้ว ผู้วิจัยคาดว่านักเรียนจะสามารถเรียนรู้และสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของกลวิธีเมตาคอกนิชัน

จากหลักการเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้หรือหลักการที่นักเรียนค้นพบด้วยตนเองไปประยุกต์ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีลำดับขั้นตอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มาใช้ปฏิบัติในการเรียนการสอนในห้องเรียนของกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านดงเค็ง (นาวัดนาอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อุดรธานี จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ากลุ่มอื่น

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยแบ่ง 3 ประเภท ดังนี้

2.1 แผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน สารการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สารที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง เพื่อประเมินคุณภาพความสอดคล้องและความครอบคลุมของแต่ละองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ยอมรับแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2558 : 222) ซึ่งมีผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.46-4.59 มีคุณภาพและความเหมาะสมมากถึงมากที่สุด

2.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ การประเมินคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2558 : 220) ซึ่งมีผลการประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.3 แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิด 3 ชุด ชุดละ 3 ข้อ การประเมินคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2558 : 220) ซึ่งมีผลการประเมินมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988 อ้างอิงมาจาก ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 15) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Act) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) โดยดำเนินการทั้งสิ้น 3 วนรอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

1. สำรวจและสังเกตสภาพปัญหาของผู้เรียน รวมทั้งศึกษาความต้องการและศักยภาพพื้นฐานจากการสังเกตชั้นเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2562 โรงเรียนบ้านดงเค็ง(นำวัฒนาอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อุดรธานี และทำการทดสอบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ก่อนเริ่มทำการเก็บข้อมูลวิจัย

2. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาคณิตศาสตร์

3. กำหนดเนื้อหาที่จะนำมาใช้ใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และศึกษาทฤษฎี แนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดและสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมการกลวิธีเมตาคอกนิชัน จำนวน 12 แผน รวมเวลาทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ดังรายละเอียดที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ที่แสดงจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบและเวลาที่ใช้ในแต่ละวงรอบ โดยวงรอบที่ 1 จำนวน 4 แผน ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL และวงรอบที่ 2 และ 3 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมการกลวิธีเมตาคอกนิชัน วงรอบละ 4 แผน

3.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3.3 แบบทดสอบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 3 ชุด ชุดละ 4 ข้อ

4. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ เพื่อให้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5. นำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อพิจารณาคุณภาพเครื่องมือวิจัย และขอรับคำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

6. ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามที่คุณเชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

7. จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพิจารณาคุณภาพและผ่านการปรับปรุงตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดแผนที่สร้างเพื่อดำเนินการ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 และวงรอบต่อ ๆ ดังนี้

วงรอบที่ 1 (แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 โจทย์ปัญหาการบวก

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 โจทย์ปัญหาการลบ

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 3 โจทย์ปัญหาการคูณ

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 4 โจทย์ปัญหาการหาร

วงรอบที่ 2 (แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมการกลวิธีเมตาคอกนิชัน)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 5 โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน (1)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 6 โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน (2)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 7 โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน (3)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 8 โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน (4)

วงรอบที่ 3 (แผนการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมการกลวิธีเมตาคอกนิชัน)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 9 โจทย์ปัญหาจากรูปภาพ (1)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 10 โจทย์ปัญหาจากรูปภาพ (2)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 11 โจทย์ปัญหาจากรูปภาพ (3)

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 12 โจทย์ปัญหาจากรูปภาพ (4)

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observation)

1. จัดบันทึกหลังการสอน โดยผู้วิจัยบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งที่ส่วนที่ดีและส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง

2. วิเคราะห์คำตอบจากชิ้นงานของนักเรียนที่ลงมือทำในชั้นเรียน เพื่อสะท้อนปัญหาในการนำกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา

3. ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาท้ายวงรอบ โดยจะแตกต่างกันในแต่ละวงรอบ

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection)

1. นำข้อมูลที่ได้จากบันทึกหลังการสอน ชิ้นงานของนักเรียน และผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนมาวิเคราะห์ วิเคราะห์ อภิปราย และสรุปผลการดำเนินการวิจัยในวงรอบที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. นำผลการสรุป และการสะท้อนที่ได้จากวงรอบที่ 1 มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 และวงรอบที่ 3 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูล

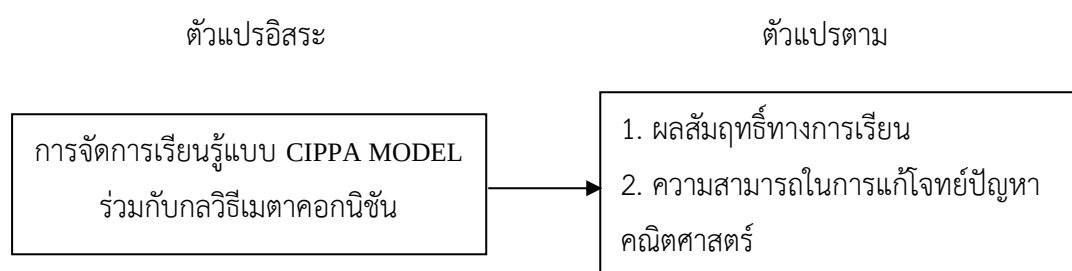
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน นำข้อมูลที่ได้จากบันทึกหลังการสอน ชิ้นงานของ นักเรียน และจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันมาวิเคราะห์ ดีความและสรุปในรูปแบบของการบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน วิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัย วิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด การศึกษา เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน ซึ่งเป็นแนวคิดของ Beyer (1997 : 99) ; ทิศนา แคมมณี (2545 : 22) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

เลขที่	คะแนน	ร้อยละ	เลขที่	คะแนน	ร้อยละ
	20			20	
1	15	75	7	16	80
2	16	80	8	15	75
3	14	70	9	16	80
4	16	80	10	16	80
5	15	75	11	15	75
6	15	75			
รวม	169				
$\bar{X}$	15.36				

S.D.	0.67	
ร้อยละ	76.82	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

2. ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้ง 3 วงรอบ ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิด

วงรอบที่ 1			วงรอบที่ 2			วงรอบที่ 3		
เลขที่	คะแนน (20)	ร้อยละ	เลขที่	คะแนน (20)	ร้อยละ	เลขที่	คะแนน (20)	ร้อยละ
1	13	65	1	14	70	1	14	70
2	15	75	2	15	75	2	16	80
3	14	70	3	13	65	3	16	80
4	14	70	4	15	75	4	16	80
5	14	70	5	14	70	5	14	70
6	15	75	6	15	75	6	16	80
7	15	75	7	14	70	7	15	75
8	13	65	8	14	70	8	15	75
9	14	70	9	15	75	9	16	80
10	14	70	10	13	65	10	16	80
11	14	70	11	14	70	11	15	75
รวม	155		รวม	156		รวม	169	
$\bar{X}$	14.09		$\bar{X}$	14.18		$\bar{X}$	15.36	
S.D.	0.70		S.D.	0.75		S.D.	0.81	
ร้อยละ	70.45		ร้อยละ	70.90		ร้อยละ	76.81	

จากตารางที่ 2 พบว่า

วงรอบที่ 1 คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.09 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 คิดเป็นร้อยละ 70.45 ในระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 แผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 4 นี้ ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ รวมถึงการสังเกตชั้นเรียนและบันทึกหลังการสอน รวบรวมข้อมูลที่สังเกตได้ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ เนื่องจากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการบวก ลบ คูณ หาร มาบ้าง ทำให้การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาเป็นไปด้วยความสนุกสนาน นักเรียนมีความสนใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน โดยภาพรวมให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม และกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่มในชั้นสำรวจและค้นหา มีการระดมความคิดและทำกิจกรรมค่อนข้างเกินเวลาที่กำหนด มีการฝึกแก้โจทย์ปัญหาในชั้นขยายความรู้ โดยภาพรวม นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำใบงานที่ได้รับแต่เนื่องจากเนื้อหาเป็นเนื้อหาที่ง่าย ทำให้นักเรียนหลายกลุ่มจึงมีความประมาทในการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ ดังนั้นทำให้ยังไม่มีนักเรียนคนไหนที่ทำแบบวัดความสามารถได้ถูกทุกข้อทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะผิดในขั้นตอนการตรวจคำตอบ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องกลับไปปรับแผนจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนและให้การเสริมแรงในแผนจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นในวงรอบที่ 2

วงรอบที่ 2 คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.18 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 คิดเป็นร้อยละ 70.90 ในระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 แผนจัดการเรียนรู้ที่ 5 – 8 นี้ ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ รวมถึงการสังเกตชั้นเรียนและบันทึกหลังการสอน รวบรวมข้อมูลที่สังเกตได้ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ นักเรียนมีความสนใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน โดยภาพรวม ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม และกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ในชั้นสำรวจและค้นหา มีการระดมความคิดและทำกิจกรรมค่อนข้างเกินเวลาที่กำหนด มีการฝึกแก้โจทย์ปัญหาในชั้นขยายความรู้ โดยภาพรวมนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำใบงานที่ได้รับ แต่นักเรียนบางกลุ่มไม่มั่นใจว่าทำถูกต้องแล้วหรือไม่ เนื่องจากโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนมีความซับซ้อนขึ้นมาทำให้นักเรียนเรียนมีความสับสนบ้าง ทำให้ใช้เวลานานในการแก้โจทย์ปัญหา ครูต้องคอยในการแนะนำ ดังนั้นจึงได้มีการปรับแผนจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 3 เพื่อให้นักเรียนได้มีความเข้าใจและสามารถตีโจทย์ปัญหาระบุประเภทของโจทย์ปัญหาได้อย่างชัดเจนขึ้น

วงรอบที่ 3 คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.81 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 การที่ผลวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยผู้วิจัยได้ทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ CIPPA MODEL ในวงรอบที่ 1 จำนวน 4 แผน ถึงนักเรียนจะสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้บางส่วน แต่จากการวิเคราะห์คะแนนยังพบนักเรียนทำผิดในขั้นตอนของการแก้โจทย์ปัญหาทั้งที่เนื้อหาในวงรอบที่ 1 เป็นเนื้อหาที่ง่าย ผู้วิจัยจึงนำผลจากวงรอบที่ 1 มาออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน ในวงรอบที่ 2 ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ยากกว่าและผลปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเพิ่มขึ้น จึงนำผลสู่การออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันในวงรอบที่ 3 ทำให้ผลการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นตามลำดับที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันเป็นการฝึกให้นักเรียนมีการวางแผนในการหาคำตอบว่า ตนเองควรจะหาคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ควรจะเลือกวิธีไหนที่จะเหมาะสมที่สุดในการหาคำตอบ และที่สำคัญมุ่งให้นักเรียนมีความรอบคอบในการตรวจสอบว่าในการหาคำตอบที่คิดได้นั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่จนนักเรียนสามารถตัดสินใจในการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ ถ้าพบว่าคำตอบไม่ถูกต้องนักเรียนก็ทราบว่าขั้นตอนในการหาคำตอบ ขั้นตอนใดที่ผิดและสามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้ แก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และถ้าตอบถูกผู้เรียนจะได้รับความรู้สึกเสริมแรงเพิ่มความมั่นใจและกระตือรือร้นการเรียนให้กับผู้เรียนแต่ถ้าผู้เรียนตอบคำตอบผิดก็สามารถย้อนกลับไปศึกษาเนื้อหาได้อีกครั้ง เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Barbara and John (2005 : 211-233) ว่า กลยุทธ์เมตาคอกนิชัน สามารถทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น โดยมีลักษณะและแนวทางในการนำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ วูล์ฟอล์ก (Woolfolk, 1990 อ้างถึงใน จรุง ขำพงศ์, 2542 : 71) ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นการรู้ในตัวเองว่าต้องใช้ทักษะกลวิธีและแหล่งข้อมูลอะไรบ้าง ที่จำเป็นต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และจะต้องทำอะไร ซึ่งจะเป็นเรื่องที่บุคคลรู้ในสิ่งที่ตนเองคิด และสอดคล้องกับงานวิจัย ศิริณา นามโน (2560 : 75) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาพีสิกส์และเจตคติต่อ วิชาพีสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน วงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับสมการและความหมาย

ของตัวแปรได้มากขึ้น และพยายามที่จะตอบคำถามมากขึ้น นักเรียนมีความเข้าใจและคุ้นเคยกับการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ทั้ง 6 ชั้นมากยิ่งขึ้น ในแต่ละกลุ่มมีการพูดคุยมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ วงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนแต่ละกลุ่มกระตือรือร้นในการทำโจทย์ปัญหาฟิสิกส์มากขึ้น มีการพูดคุยเกี่ยวกับชั้นที่ 5 และ 6 การให้เหตุผลของสมการและคำตอบมากขึ้น โดยเชื่อมโยงจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้อธิบายในชั่วโมงที่แล้วและเปรียบเทียบกับค่าที่กลุ่มตนเองคำนวณได้ นักเรียนมีการตรวจสอบความถูกต้องใบงานของกลุ่มตนเอง และงานวิจัยของ กัญญา กิ่งกลาง (2564 : 135-136) ได้พัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แก๊สและสมบัติของแก๊ส ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้นร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน จากผลการวิจัยทั้ง 3 วงรอบ สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้นร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ เป็นผลมาจากการที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ และการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ค้นพบมาประยุกต์ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาผ่านกระบวนการ ตระหนักรู้และการกำกับความคิดด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา สุวรรณฉาย และเกื้อจิตต์ ฉิมทิม (2560 : 226-233) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่เน้นเทคนิค K-W-D-L เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวกลบระคน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 พบว่า ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 75.24 และนักเรียนร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า วงรอบที่ 1 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้แผนจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.09 คิดเป็นร้อยละ 70.45 การที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากในระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 เนื่องจากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการบวก ลบ คูณ หาร มาบ้าง ทำให้การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาเป็นไปด้วยความสนุกสนาน นักเรียนมีความสนใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน โดยภาพรวม ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม และกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ในขั้นสำรวจและค้นหา มีการระดมความคิดและทำกิจกรรมค่อนข้างเกินเวลาที่กำหนด มีการฝึกแก้โจทย์ปัญหาในชั้นขยายความรู้ โดยภาพรวม นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำใบงานที่ได้รับ แต่เนื่องจากเนื้อหาเป็นเนื้อหาที่ง่ายทำให้นักเรียนหลายกลุ่มจึงมีความประมาทในการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ ดังนั้นทำให้ยังไม่มีนักเรียนคนไหนที่ทำแบบวัดความสามารถได้ถูกทุกข้อทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะผิดในขั้นการตรวจคำตอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนยังขาดความ เข้าใจในกลวิธีเมตาคอกนิชัน จึงไม่สามารถใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันในการแก้โจทย์ปัญหาได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ เกลี้ยงกล่น (2557 : 113) ที่ได้ทำการศึกษาศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาวិชาเคมี เรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันที่พบว่า นักเรียนมีคะแนนในขั้นประเมินต่ำที่สุด เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของขั้นตอนดังกล่าว อีกทั้งนักเรียนไม่ออกแบบขั้นตอนที่ใช้ในการแก้

โจทย์ปัญหาในชั้นวางแผน ส่งผลให้นักเรียนไม่มีแนวทางที่จะใช้ตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาในชั้นประเมิน จึงส่งผลให้ผลการประเมินความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนไม่สูงเท่าที่ควร ถึงแม้จะสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแต่ด้วยเนื้อหาเป็นเนื้อหาที่ง่ายนักเรียนควรจะได้คะแนนมากกว่านี้

วงรอบที่ 2 จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แบบอัตนัยเขียนตอบและปรากฏร่องรอยในการคิดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.18 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 การที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากจากการสังเกตชั้นเรียนและบันทึกหลังการสอนรวบรวมข้อมูลที่สังเกตได้ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้เห็นว่า นักเรียนมีความสนใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน โดยภาพรวม ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม และกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ในชั้นสำรวจและค้นหา มีการระดมความคิดและทำกิจกรรมค่อนข้างเกินเวลาที่กำหนด มีการฝึกแก้โจทย์ปัญหาในชั้นขยายความรู้ โดยภาพรวม นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำใบงานที่ได้รับ แต่นักเรียนบางกลุ่มไม่มั่นใจว่าทำถูกต้องแล้วหรือไม่ เนื่องจากโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนมีความซับซ้อนขึ้นมาทำให้นักเรียนเรียนมีความสับสนบ้าง ทำให้ใช้เวลานานในการแก้โจทย์ปัญหา ครูต้องคอยในการแนะนำ และคอยสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zulkiply, Kabit and Ghani (2008 : 97-105) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเรียนของนักเรียนกับองค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน ได้แก่ การวางแผนในการจัดการข้อมูล การตรวจสอบความเข้าใจ แผนการแก้ปัญหา และการประเมิน และมีการตรวจสอบถึงความตระหนักในเมตาคอกนิชันกับนักเรียนทุกเพศและทุกปีการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมที่เมือง Kuchig เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเมตาคอกนิชัน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเรียนกับเมตาคอกนิชันมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ความตระหนักในเมตาคอกนิชันระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความแตกต่างกันในความตระหนักในเมตาคอกนิชันระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในทุกชั้นปีและพบว่าแรงจูงใจมีความเกี่ยวข้องที่สำคัญกับความสามารถในหลักสูตร

วงรอบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 คิดเป็นร้อยละ 76.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 การที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจาก การคิดเชิงเมตาคอกนิชันเป็นการควบคุมและประเมินความคิดของบุคคลในการวางแผน กำหนดวิธีในการปฏิบัติ กำกับควบคุมการปฏิบัติของตนเอง และสามารถที่จะประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจากการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน จะเน้นทักษะการแก้ปัญหา โดยที่นักเรียนจะต้องระบุได้ว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้โจทย์ต้องการถามอะไร และบอกได้ว่าปัญหาที่โจทย์ถามนั้นคืออะไร ขึ้นสร้างตัวแทนปัญหา เป็นการสร้างตัวแทนของปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา ชั้นวางแผนแก้ปัญหาเป็นขั้นการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่โจทย์กำหนดมาและสิ่งที่โจทย์ต้องการถามวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้เดิมและประสบการณ์ที่มีตลอดจนตัดสินใจในเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน และปฏิบัติตามวิธีที่ได้เลือกไว้เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบและชั้นประเมินผลการแก้ปัญหา เป็นขั้นพิจารณาถึงขั้นตอนที่ดำเนินการ

แก้ปัญหาว่าถูกต้องเพียงใด และตรวจสอบข้อบกพร่องจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชันนั้นส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองจะเห็นได้จากคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับ ศิริริภา นามโน (2560 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชันส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จนสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมตาคอกนิชัน พบว่าเมตาคอกนิชันเป็นสิ่งที่มียุทธวิธีต่อความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีวิธีการเรียนของนักเรียน การสอนเรื่องเมตาคอกนิชันมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะสอนนักเรียน เป็นผู้มีความหมาย มีประสิทธิภาพ มีอิสรภาพในการเรียนรู้และมีความสามารถในการประเมินตนเอง และงานวิจัยของ อุษา ชมพูพฤษ (2561 : 84) พบว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้ากระแสของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนพยายามลดบรรยากาศความตึงเครียดหรือความจำเจในชั้นเรียน เนื่องจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตายตัว อาจสอดคล้องกับกิจกรรมในรูปแบบเกมเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ หรืออาจเสริมแรงด้วยการให้รางวัลเป็นสิ่งที่นักเรียนให้ความสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนยังคงความกระตือรือร้นไว้ตลอดคาบเรียน

1.2 ผู้สอนจะต้องเน้นให้นักเรียนอ่าน ตั้งข้อสังเกต และวิเคราะห์โจทย์ให้ได้ เพื่อให้นักเรียนสามารถระบุปริมาณที่เกี่ยวข้องให้ได้ เพื่อนำไปสู่การแก้โจทย์ปัญหาในขั้นถัดไปได้อย่างถูกต้อง

1.3 ในขั้นการประเมินของการแก้โจทย์ปัญหากับกลวิธีเมตาคอกนิชัน เป็นขั้นที่ นักเรียนประสบปัญหามากที่สุด เนื่องจากนักเรียนไม่คุ้นเคยกับการตรวจสอบขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาและการตรวจคำตอบ ผู้สอนควรยกตัวอย่างประกอบการอธิบายให้ชัดเจนและหลากหลายขึ้น

1.4 หากนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาครั้งต่อไป ผู้สอนควรทบทวนหลักการทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแก้โจทย์ปัญหาให้กับนักเรียนก่อนทำการสอน เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการแก้โจทย์ปัญหามากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ร่วมกันกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นที่มีขั้นตอนน้อยลง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหรือแก้ปัญหาในเนื้อหาอื่น หรือกลุ่มเป้าหมายอื่น

2.2 นำแนวคิดของเมตาคอกนิชันไปประยุกต์ใช้พัฒนาในด้านอื่น ๆ ไม่จำกัดอยู่เพียงการแก้ปัญหหรือโจทย์ปัญหาในบทเรียน อาจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน หรือนำแนวคิดไปประยุกต์ในการพัฒนาการรู้คิด การคิดเชิงเหตุผลอย่างมีคุณภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กัญญา กิ่งกลาง. (2564). *การวิจัยพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แก๊สและสมบัติของแก๊ส ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรุง ขำพงศ์. (2542). *ผลของการใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2545). *เอกสารประกอบการอบรม การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซีป ปาโมเดล (CIPPA model)*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจ เม้นท์จำกัด.
- วรภรณ์ เกลี้ยงกลิ่น. (2557). *การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา วิชาเคมี เรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริภา นามโน (2560). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). ผลการทดสอบระดับชาติ O-Net. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.onetresult.niets.or.th>
- สมนึก ภัททิยธนี. (2558). *การวัดผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กทม.: ประสานการพิมพ์.
- สุนิสา สุวรรณฉาย และเกื้อจิตต์ ฉิมทิม. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ จีปปา (CIPPA Model) ที่เน้นเทคนิค K-W-D-L เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวกลบระคน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 11 (4), 226-233.
- อุษา ชมภูฤกษ์. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ กลวิธีเมตาคอกนิชัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Barbara, W. and John, F. (2005). A Theoretical Framework and Approach for Fostering Metacognitive Development. *Educational Psychologist*. 40 (4), 211-233.
- Beyer, B.K. (1997). *Improving Student Thinking : A Comprehensive Approach*. Boston : Allyn and Bacon.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. (3rd ed). Geelong, Australia: Deakin University Press.
- Klausmier, H.J. (1989). *Educational psychology*. (5th ed). New York : Harper & Row.
- Riedesel, A.C. (1990). *Teaching Elementary School Mathematics*. New Jersey : Prentice Hall.
- Zulkipli, N., Kabit, M.R. and Ghani, K.A. (2008). Metacognition: What roles does it play in students' academic performance. *International Journal of Learning*, 15, 97-105.

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อ

ความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้

ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียน

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

**The Relationship between Cash Flows Per Profitability with Affordability
Debt Ability Assessment of the Listed Companies Technology Group
in the Stock Exchange of Thailand**

อาภาภรณ์ พันธุ์เขียว และ พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Arpaporn Pankhaiw and Phanthip Yangklan

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Oil.arpaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเก็บข้อมูลจากงบการเงินจำนวน 36 บริษัทระหว่างปีพ.ศ. 2560-2564 เป็นระยะเวลา 5 ปีรวมข้อมูลทั้งหมด 180 ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ค่าเฉลี่ยค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้แก่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้นอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้นอัตรากำไรสุทธิอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ

* วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 27 มิถุนายน 2565

Received: June 13, 2022; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 27, 2022

คำสำคัญ: อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน; ความสามารถในการทำกำไร; ความสามารถในการชำระหนี้

Abstracts

This research aimed to study the relationship between cash flows per profitability with affordability debt ability assessment of the listed companies technology group in the Stock Exchange of Thailand. One hundred and eighty datasets, were collected, 5 years financial data between 2560 – 2564 (B.E.), from 36 companies. Descriptive statistics, Mean, maximum, minimum, and standard deviation was used for data analyzed while multiple regression analysis at 0.05 significant level.

Results found that cash flow from operating activities to total assets ratio had relationship with profitable there is return on owner's equity and had relationship with affordability debt ability there is debt to equity ratio, cash flow from operating activities to total liabilities ratio had relationship with profitable there is gross profit margin ratio, cash flow from operating activities to total equity ratio had relationship with profitable there are gross profit margin ratio, net profit margin ratio, return on asset ratio and return on owner's equity ratio and had relationship with affordability debt ability there is debt to equity ratio, cash flow from operating activities to total income ratio had relationship with profitable there is net profit margin ratio, This indicated that executive and investor should play attention to financial ratio, can be used for forecasting the profitability with affordability debt ability assessment of the listed companies technology group, for administrative purpose and investment decision making purpose which to a future wealth.

Keywords: Cash flow from operating activities Ratio; Profitability; Debt ability

บทนำ

ปัจจุบันวิถีชีวิตของเทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทต่อผู้คนมากขึ้นเรื่อยๆด้วยความก้าวหน้ารวดเร็วและเที่ยงตรงทำให้เทคโนโลยีที่มีหลากหลายเริ่มเป็นที่น่าจับตามองที่จะพลิกโฉมอุตสาหกรรมและธุรกิจในอนาคตเพื่อความเหมาะสมในการเปรียบเทียบระหว่างกันและเป็นข้อมูลด้านการลงทุนที่เหมาะสมโดยแนวทางการจัดกลุ่มนั้นให้สามารถสะท้อนประเภทธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนได้ชัดเจนและสะท้อนให้เห็นถึงอุตสาหกรรมของประเทศได้มากขึ้นกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นสินค้าขั้นต้นขั้นกลางหรือขั้นสุดท้ายและรวมถึงผู้ให้บริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยแบ่งเป็น 2 หมวดธุรกิจ 1. ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Components) ประกอบด้วยผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในเครื่องใช้ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปเช่น IC PCB Semiconductor (ยกเว้นชิ้นส่วนที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เฉพาะในคอมพิวเตอร์) 2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technology) ประกอบด้วยผู้ให้บริการเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลและการสื่อสารเช่นผู้ให้บริการเครือข่ายโทรคมนาคมดาวเทียมเคเบิลผู้วางระบบIT ผู้ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจัดทำหรือออกแบบอินเทอร์เน็ตผู้ผลิตหรือให้บริการติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์เมนเฟรม Server และผู้ผลิตหรือจำหน่าย

อุปกรณ์สำหรับเทคโนโลยีนี้เช่นอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมต่างๆฮาร์ดแวร์และชิ้นส่วนเฉพาะของคอมพิวเตอร์และผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564 : ออนไลน์)

การวิเคราะห์งบการเงินเป็นการทำความเข้าใจข้อมูลต่างๆในงบการเงินเพื่อให้สามารถตัดสินใจลงทุนได้อย่างสมเหตุสมผลและยังทำให้การลงทุนมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นงบการเงินมี 3 งบหลักคืองบแสดงฐานะการเงินงบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสดการลงทุนในหุ้นนั้นลงทุนต้องอยากได้หุ้นจากบริษัทที่ดีซึ่งการวิเคราะห์บริษัทว่าดีหรือไม่ต้องดูข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สามารถสะท้อนการบริหารธุรกิจซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้บริษัทประสบความสำเร็จสามารถเพิ่มมูลค่าหุ้นของบริษัทให้อยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพงบการเงินถือว่าเป็นตัวแทนของรายงานทางการเงินที่สะท้อนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทที่ชัดเจนที่สุดนักลงทุนจึงควรเข้าใจว่างบการเงินมีความสำคัญอย่างไรต่อการตัดสินใจลงทุนงบแสดงฐานะการเงินใช้ดูฐานะและโครงสร้างทางการเงินเช่นคุณภาพสินทรัพย์สภาพคล่องกิจการความมั่นคงของกิจการและกำไรสะสมงบกำไรขาดทุนใช้ดูผลการดำเนินงานและงบกระแสเงินสดใช้ดูที่มาที่ไปของกระแสเงินสดของกิจการประกอบด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานกระแสเงินสดจากการลงทุนและกระแสเงินสดจากการจัดหาเงิน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565 : ออนไลน์)

ธุรกิจโดยทั่วไปมักมีการซื้อขายสินค้าและบริการในรูปแบบการให้สินเชื่อการค้าทำให้ระยะเวลาในการให้สินเชื่อการค้า (Credit term) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสภาพคล่องในการทำธุรกิจและเป็นปัจจัยที่สร้างความเหลื่อมล้ำของอำนาจต่อรองระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจSMEs กับผู้ประกอบการขนาดใหญ่เนื่องจากระยะเวลาในการให้สินเชื่อการค้า (Credit term) ส่งผลโดยตรงต่อวงจรกระแสเงินสดของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้นในการซื้อขายสินค้าโดยเฉพาะกับผู้ประกอบการธุรกิจSMEs ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ซึ่งมีอำนาจต่อรองที่มากกว่าย่อมใช้โอกาสนี้ในการกำหนดเงื่อนไขเวลาการให้สินเชื่อการค้า (Credit term) ให้นานมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อรักษาวงจรกระแสเงินสดในฝั่งของตนและจากปัญหาดังกล่าวคณะกรรมการการแข่งขันการค้า (กขค.) จึงได้ออกประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเรื่องแนวทางการปฏิบัติทางการค้าที่เป็นธรรมเกี่ยวกับระยะเวลาการให้สินเชื่อการค้า (สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, 2564 : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพราะอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจSMEs และนักลงทุนทราบถึงความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากงบการเงินประจำปีประกอบด้วยงบกำไรขาดทุนงบดุลและงบกระแสเงินสดซึ่งวิธีวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่มีผลการดำเนินงานระหว่างปีพ.ศ. 2560 ถึงปีพ.ศ. 2564 รวมระยะเวลา 5 ปีจำนวน 36 บริษัท โดยใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีจากข้อมูลเว็บไซต์ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจากฐานระบบSETSMART

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเงื่อนไขคือไม่รวมกลุ่มบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นจำนวน 36 บริษัทที่มีผลการดำเนินงานต่อเนื่องติดต่อกันครบถ้วนตามเกณฑ์ตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2564 เป็นระยะเวลา 5 ปีซึ่งมีทั้งสิ้น 180 ข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีงบกำไรขาดทุนงบดุลงบกระแสเงินสดและแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นงานวิจัยตำราบทความและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของSETSMART ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีในระหว่างปีพ.ศ.2560 ถึงพ.ศ.2564

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่อศึกษาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) ของกระแสเงินสดของบริษัทประกอบด้วยอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFO/TA) อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFO/TL) อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFO/EQ) อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม (CFO/TI) ความสามารถในการทำกำไรประกอบด้วยอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) และความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ประกอบด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR)

3.2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis)

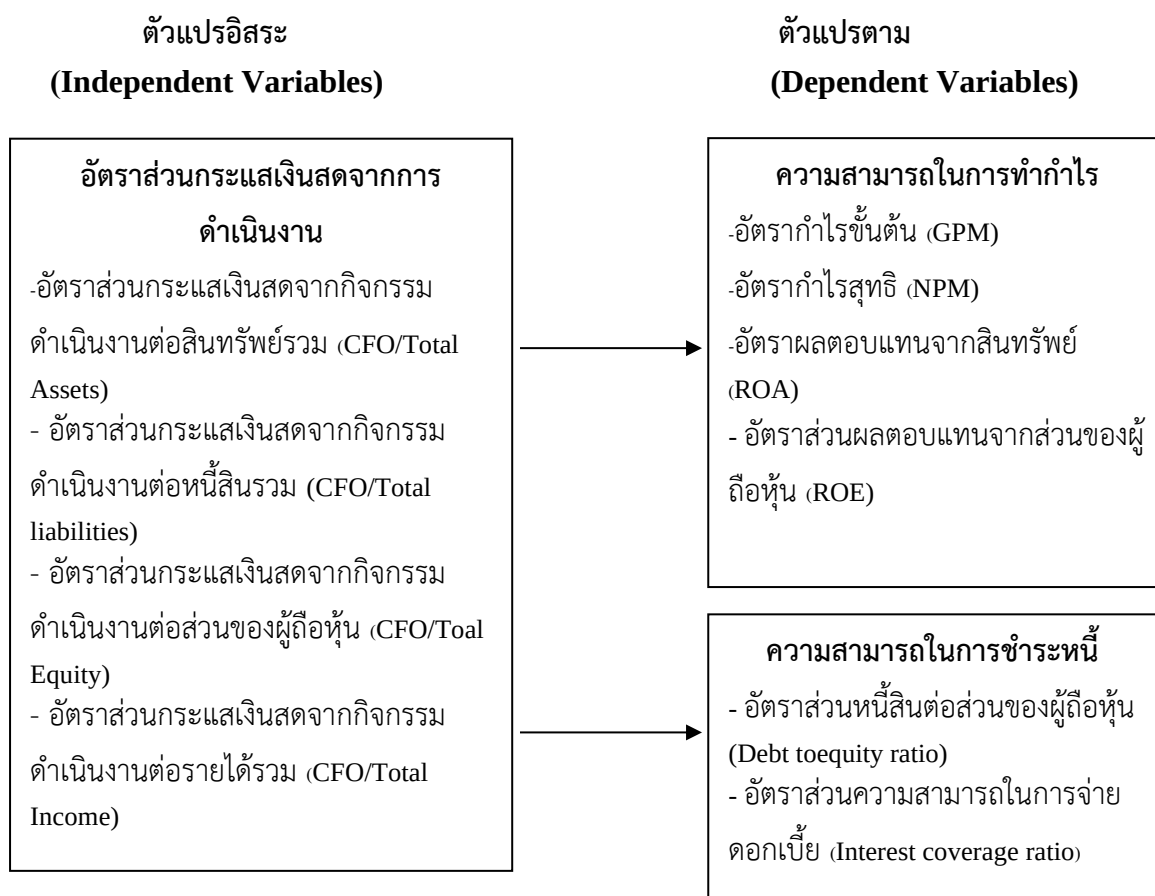
ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) เป็นวิธีที่ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือชุดข้อมูล 2 ชุดโดยที่ตัวแปรที่นำมาศึกษานั้นต้องอยู่ในรูปอัตราส่วนซึ่งถ้าหากค่าที่ได้ออกมาเป็นค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงว่าความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่สูงแต่ถ้าหากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำซึ่งโดยทั่วไประดับของค่าสัมประสิทธิ์ที่ยอมรับได้อยู่ระหว่าง -0.8 หรือ 0.8

3.3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

เพื่อหาความสัมพันธ์และทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าต่ำสุดค่าสูงสุดค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน

อัตราส่วนกระแสเงินสด	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม	-34.39	42.45	6.81	11.13
อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม	-108.79	188.87	10.74	37.39
อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	-111.70	183.82	13.83	40.14
อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม	-98.89	256.81	9.05	42.39

จากตารางที่1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในภาพรวมของปี2560 – 2564 ประกอบด้วยอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมมีค่าต่ำสุด -34.39 ค่าสูงสุด42.45 ค่าเฉลี่ย6.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน11.13 อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวมมีค่าต่ำสุด -108.79 ค่าสูงสุด188.87 ค่าเฉลี่ย10.74 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน37.39 อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าต่ำสุด -111.70 ค่าสูงสุด183.82 ค่าเฉลี่ย13.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน40.14 และอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวมมีค่าต่ำสุด -98.89 ค่าสูงสุด256.81 ค่าเฉลี่ย9.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน42.39

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis) ระหว่างตัวแปรอิสระ

	CFO/TA	CFO/TL	CFO/TE	CFO/TI
CFO/TA	1			
CFO/TL	.739**	1		
CFO/TE	.785**	.376**	1	
CFO/TI	.602**	.661**	.431**	1

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระทั้งหมดตามตารางที่ 2 ของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กันสูง เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากผลการทดสอบ อยู่ในช่วงต่ำสุด 0.376 และสูงสุด 0.785 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง -0.8 หรือ 0.8 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จึงไม่มีปัญหา Multicollinearity ดังนั้น จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสู่ตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานคือการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแสดงผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตรากำไรขั้นต้น

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	18.49	1.02		18.19	0.00		
CFO/Total Assets	-0.31	0.20	-0.28	-1.55	0.12	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	0.12	0.04	0.35	2.63	0.01**	0.29	3.49
CFO/Total Equity	0.09	0.04	0.29	2.17	0.03*	0.29	3.48
CFO/Total Income	0.03	0.03	0.10	0.99	0.32	0.52	1.91
DurbinWatson	1.77						
Adjusted R Square	11%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตรากำไรขั้นต้นของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสรุปได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFO/Total Liabilities) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวมเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วยและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม (CFO/Total Income) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวมเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้อัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตรากำไรสุทธิ

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	-3.05	2.94		-1.04	0.30		
CFO/Total Assets	-0.21	0.58	-0.05	-0.36	0.72	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	0.21	0.13	0.18	1.64	0.10	0.29	3.49
CFO/Total Equity	-0.27	0.12	-0.25	-2.29	0.02*	0.29	3.48
CFO/Total Income	0.62	0.08	0.60	7.45	0.00**	0.52	1.91
DurbinWatson	1.94						
Adjusted R Square	39%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตรากำไรสุทธิของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสรุปได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวม (CFO/Total Income) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวมเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิเพิ่มขึ้นตามไปด้วยและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFO/Total Equity) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตรากำไรสุทธิ

(NPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.48	0.61		2.42	0.02		
CFO/Total Assets	0.21	0.12	0.30	1.76	0.08	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	0.05	0.03	0.23	1.79	0.08	0.29	3.49
CFO/Total Equity	-0.05	0.03	-0.27	-2.13	0.04*	0.29	3.48
CFO/Total Income	0.02	0.02	0.08	0.87	0.39	0.52	1.91
DurbinWatson	1.87						
Adjusted R Square	19%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสรุปได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFO/Total Equity) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.34	3.49		0.38	0.70		
CFO/Total Assets	2.03	0.69	0.54	2.93	0.00**	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	-0.10	0.15	-0.09	-0.66	0.51	0.29	3.49
CFO/Total Equity	-0.42	0.14	-0.40	-2.95	0.00**	0.29	3.48
CFO/Total Income	-0.04	0.10	-0.04	-0.37	0.72	0.52	1.91
DurbinWatson	1.95						
Adjusted R Square	5%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFO/Total Assets) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFO/Total Equity) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.84	0.17		10.87	0.00		
CFO/Total Assets	-0.28	0.03	-1.11	-8.38	0.00**	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	0.01	0.01	0.18	1.80	0.07	0.29	3.49

CFO/Total Equity	0.09	0.01	1.25	12.93	0.00**	0.29	3.48
CFO/Total Income	0.00	0.01	0.00	0.06	0.95	0.52	1.91
DurbinWatson	1.77						
Adjusted R Square	52%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสรุปได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFO/Total Assets) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (CFO/Total Equity) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ออัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย

	Coefficients			t	Sig.	Collinearity	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	69.85	42.75		1.63	0.10		
CFO/Total Assets	6.81	8.48	0.15	0.80	0.42	0.16	6.45
CFO/Total Liabilities	1.49	1.86	0.11	0.80	0.42	0.29	3.49
CFO/Total Equity	-1.54	1.73	-0.12	-0.89	0.37	0.29	3.48
CFO/Total Income	-1.47	1.21	-0.12	-1.21	0.23	0.52	1.91
DurbinWatson	2.01						
Adjusted R Square	0%						

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสรุปได้ว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานคืออัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวมอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อรายได้รวมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรซึ่งวัดค่าด้วยอัตรากำไรขั้นต้นอัตรากำไรสุทธิอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นในส่วนของความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลการวิจัยนั้นทำให้พบว่าความสามารถในการทำกำไรและความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทนั้นสัมพันธ์กับอัตราส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ชัย ดอกไม้หอม (2563 : 43) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของกระแสเงินสดที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรและการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอซึ่งพบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญสอดคล้องกับ กมลรส สุวาสนะ (2561 : 34) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรก่อนและหลังยุคการเติบโตของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีกรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจำนวน 140 ตัวอย่างตั้งแต่ปี 2556 – 2560 ผลการศึกษาพบว่าอัตราส่วนกระแสเงินสดความสามารถในการจ่ายชำระหนี้และอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อความเพียงพอของกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และสอดคล้องกับ Truong Thi Thu Huong (2021 : 85) ได้ทำการศึกษากระแสเงินสดจากการดำเนินงานและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในเวียดนามตั้งแต่ปี 2552 ถึงปี 2561 ผลการวิจัยพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีผลดีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานซึ่งวัดจาก ROA และ ROE นอกจากนี้ผลการวิจัยยังบ่งชี้ว่าการเติบโตของสินทรัพย์และโอกาสในการลงทุนมีผลดีต่อผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตขอบคลุมเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้นดังนั้นผลการศึกษาก็ไม่สามารถอธิบายได้กับผลการดำเนินงานของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์โดยคำนึงถึงข้อมูลเชิงปริมาณตามตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้คำนึงถึงข้อมูลในด้านอื่นๆเช่นสภาวะสังคมการเมืองสภาพเศรษฐกิจการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมวัฏจักรของธุรกิจ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปนั้นควรมีการทดสอบความสัมพันธ์กับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กลุ่มอุตสาหกรรมอื่นและควรศึกษาเปรียบเทียบแนวโน้มของสภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้นและแนวโน้มเศรษฐกิจสภาวะเศรษฐกิจในอนาคตเพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลรส สุขวาสนะ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรก่อนและหลังยุคการเติบโตของอุตสาหกรรมเทคโนโลยี: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*. ค้นคว้าอิสระปัญหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). ประวัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/th/about/overview/history_p1.html.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). รายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.set.or.th/th/company/companylist.html>.
- ประสิทธิ์ชัย ดอกไม้หอม. (2563). ผลกระทบของกระแสเงินสดต่อความสามารถในการทำกำไรและการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอ. ค้นคว้าอิสระปัญหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า. (2564). ประกาศคณะกรรมการแข่งขันการค้า 2564. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.otcc.or.th/view/1/-Home/TH-TH>.
- Truong Thi Thu Huong. (2021). "Operating Cash Flow And Corporate Financial Performance Of Listed Companies In Vietnam". Faculty of Economics and Management, Thuy Loi University, Hanoi, Vietnam. TTT Huong - khoamoitruongdothi.neu.edu.vn.

ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกม

Relationship between Fingerprint Pattern and Gaming Behaviors of Students

กษิณฎฎ มีพรหม¹,

ปรวีร์ พรหมโชติ² และ ชัยบตี ไชยพรหม³

¹มหาวิทยาลัยพะเยา, ²จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ³โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ

Kasidit Meeprom¹,

Porrawee Promchot² and Chaibodee Chaiprom³

¹University of Phayao, Thailand ² Chulalongkorn University ³Wattanothai Payap School

Corresponding Author, E-mail: Krueins@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือชนิดต่าง ๆ กับนักเรียนที่มีแนวโน้มติดเกม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คืออาสาสมัครนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน จำนวน 45 คน โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ด้วยอุปกรณ์สำหรับรวบรวมข้อมูลลายนิ้วมือ เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โปรแกรมพิมพ์ภาพลายนิ้วมืออัตโนมัติปราศจากหมึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน พบว่า มือซ้ายของนักเรียนมีแบบลายนิ้วมื้อมัดหยาบมากที่สุด (ร้อยละ 64.46) โดยนิ้วมือของมือซ้ายแบบลายนิ้วมื้อมัดหยาบมีมากที่สุด คือ นิ้วก้อย (ร้อยละ 77.8) มือขวาของนักเรียนมีแบบลายนิ้วมื้อมัดหยาบมากที่สุด (ร้อยละ 62.24) สำหรับนิ้วมือของมือขวาแบบลายนิ้วมื้อมัดหยาบมีมากที่สุด คือ นิ้วก้อย นิ้วกลาง (ร้อยละ 75.60) และลายมื้อมัดหยาบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันมากที่สุด ($r = 0.815$) ลายกันหอยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามมากที่สุด ($r = -0.736$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$

คำสำคัญ แบบลายนิ้วมือกันหอย; แบบลายนิ้วมื้อมัดหยาบ; นักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกม

* วันที่รับบทความ: 26 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2565

Received: May 26, 2022; Revised: June 16, 2022; Accepted: June 17, 2022

Abstracts

The purposes of this research were to study relationship between fingerprint pattern and gaming behaviors of students. Sample were the student volunteers of all grade levels with different gaming behaviors, with 45 students. The sampling method is purposive sampling. The research instruments used in this study were data entry form consisting of the Finger Scanner, the personal computer, and Automated Inkless Finger-print Imaging Software. The data collected in this study were analyzed by means of frequency, percentage, and Pearson Correlation.

Results of the study revealed as follows: The left hand of the students had the most Loop fingerprint (64.46%). Especially, the most was the little finger (77.8%). The right hand of the students had the most Loop fingerprint (62.24%). Especially, the most were the little finger and middle finger (75.60%). The Loop fingerprint had the highest correlation coefficient in the same direction ($r = 0.815$). The Whorl fingerprint had the highest correlation coefficient in the opposite direction ($r = -0.736$). there was statistically significant at $p < 0.01$.

Keywords: Whorl Fingerprint Pattern; Loop Fingerprint Pattern; Gaming Behaviors

บทนำ

ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้เกือบทุกคนจำเป็นต้องใช้เครื่องมือออนไลน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์พกพา ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุ วัยกลางคน จนไปถึงกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เครื่องมือออนไลน์ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ทั้งเพื่อการสนทนาสื่อสารกัน การประชุมติดต่อกัน การเรียนการสอน และอื่นๆ อีกมากมาย แต่กลับมีผลเสียตามมา คือ นักเรียนติดเกมกันมากขึ้นทำให้เกิดผลกระทบถึงผลการเรียน ผู้ที่เล่นเกมทั่วไปจะสามารถควบคุมตัวเองได้ รู้จักแบ่งเวลาในการเล่นได้อย่างเหมาะสม การเล่นเกมไม่รบกวนหรือส่งผลกระทบต่อกิจกรรมประจำวัน แต่สำหรับผู้ที่มีปัญหาติดเกม เล่นเกมมากจนรบกวนกิจกรรมอื่นในชีวิตประจำวันทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียน ในความคิดจะวอกแวกอยู่กับเรื่องเกม แม้ในขณะที่ทำกิจกรรมอื่นอยู่ มีความรู้สึกอยากเล่นเกมอยู่ตลอดเวลา หากมีสิ่งที่มาขัดขวางการเล่นเกมจะรู้สึกหงุดหงิด ฉุนเฉียว มีความกระวนกระวาย กระสับกระส่าย หากไม่ได้เล่นเกม ไม่มีการแบ่งเวลา โดยเวลาส่วนมากจะเอาไปเล่นเกม บางรายไม่ยอมนอนเพราะมัวแต่เล่นเกม รวมถึงไม่กินข้าวตามเวลา ไม่ออกไปสังสรรค์กับเพื่อน เป็นต้น (จิราภรณ์ อรุณากูร, 2561 : ออนไลน์) ซึ่งเกิดจากสมองที่คุ้นชินกับสิ่งที่ทำแล้วเกิดความสุข จึงมีความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นบ่อย ๆ

สมองส่วนซีรีบรัม (Cerebrum) เป็นสมองส่วนที่ใหญ่ที่สุดประกอบด้วยเนื้อเยื่อบาง ๆ ที่เรียกว่า คอร์เท็กซ์(Cortex) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) มีความสำคัญในการทำหน้าที่บริหารจัดการของสมอง (Executive function of the brain) ประกอบด้วยความจำชั่วขณะ การยั้งคิดและการยับยั้งทางความคิดซึ่งเป็นความสามารถระดับสูง ได้แก่ การควบคุม วางแผน ตัดสินใจวิเคราะห์สร้างสรรค์

และการกำหนดลักษณะทางบุคลิกภาพ สมองยังทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่น มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม ทำให้เราแสดงความรู้สึกเมตตา กรุณา ความรัก ความรู้สึก เกิดอารมณ์ มีความผูกพันกับคนอื่น (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2554 : 10-11) อีกทั้งจากทฤษฎีสมองซีกซ้ายซีกขวาของ Dr. W. Sperry ผู้เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยา (Neurobiologist) จากสถาบันเทคโนโลยีแห่งแคลิฟอร์เนีย ได้กล่าวถึงสมองของมนุษย์ว่าแบ่งออกเป็นสองซีกคือ สมองซีกซ้าย (มือขวา) ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ ท่องจำ การคำนวณและภาษา ส่วนสมองซีกขวา (มือซ้าย) ทำหน้าที่ในการจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น สมองทั้งสองซีกสามารถประสานสัมพันธ์กันในการทำงาน ส่งเสริมซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการพัฒนาสมรรถภาพของสมองทั้งสองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลกันก็จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ทรงประสิทธิภาพ และรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งการเรียนรู้ ทำงานและการดำเนินชีวิต

อนึ่งมีการศึกษาพบว่าลายนิ้วมือมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางปัญญา (สมทรง ณ นคร, 2552 : 35-39) โดยสมองของมนุษย์มีการแบ่งหน้าที่และสั่งการในแต่ละส่วนของร่างกายได้ (จุฑามาศ แหนจอน, 2558ช : 9-19) ลายเส้นผิวหนัง มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Dermal Ridge หมายถึง ลายเส้นบนฝ่ามือ (Palmprint) ลายนิ้วมือ (Fingerprint) ลายฝ่าเท้า (Footprint) มีลักษณะเป็นเส้นนูนปรากฏบนผิวหนังนิ้วมือและนิ้วเท้าของทุกคนเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงมีการนำลายเส้นผิวหนัง โดยเฉพาะลายนิ้วมือไปใช้ประโยชน์ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ คือ การพิสูจน์บุคคล และการสืบสวนได้เช่นกัน เนื่องจากการที่ลายนิ้วมือเป็นลักษณะพันธุกรรมที่มียืนหลายคู่ มีรูปแบบคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงจนตลอดชีวิต (Bebler Wj, 1978 : 7-21) Sir Francis Galton ถือได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่ทำการศึกษาและวิจัยเรื่องลายนิ้วมือและการนำมาใช้ในการระบุตัวบุคคล สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ลายมัดหวาย (Loop) ลายโค้ง (Arch) และลายก้นหอย (Whorl) (Holt SB, 1973 : 471-484) ประกอบกับเซลล์ผิวหนังและเซลล์สมองมีแหล่งกำเนิดมาจากเซลล์ชนิดเดียวกันคือเอกโตเดิร์ม (ectoderm) ในช่วงที่ยังเป็นตัวอ่อนระยะต้น (Campbell NA, Reece JB, 2002 : 46) จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสองตัวแปร หากพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ จะสามารถนำข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์ทางการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถาบันพัฒนาการเรียนเบรนนีค จำนวนนักเรียน 80 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน จำนวน 45 คน จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติคือ นักเรียนที่เล่นเกมทุกวันต่อสัปดาห์จำนวน 35 คนและนักเรียนที่เล่นเกม 2-3 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 10 คน โดยได้รับการสังเกตและอนุญาตจากผู้ปกครอง รวมได้นักเรียนอาสาสมัคร 45 คน (กุลนรี หาญพัฒนชัยกุลและคณะ (2564 : 5)

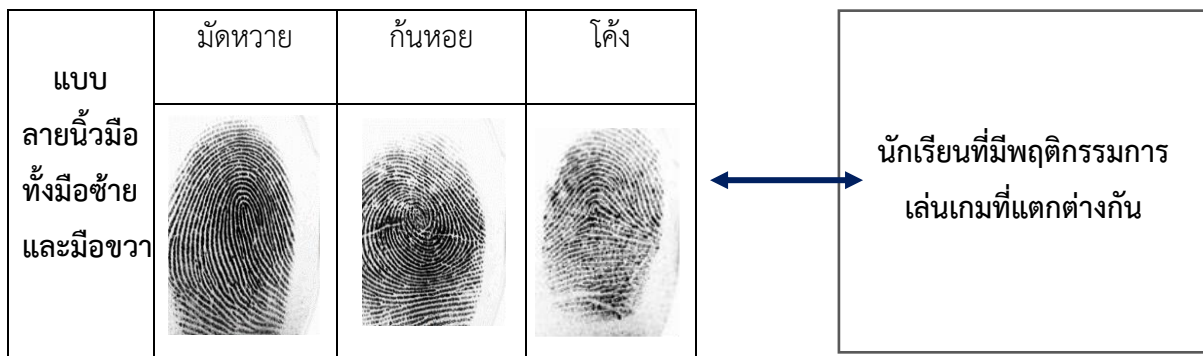
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ด้วยอุปกรณ์สำหรับรวบรวมข้อมูลลายนิ้วมือ (finger scanner) เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (personal computer) โปรแกรมพิมพ์ภาพลายนิ้วมืออัตโนมัติปราศจากหมึก (Automated Inkless Finger-print Imaging Software)

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยอธิบายให้อาสาสมัครเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลลายนิ้วมือกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน จำนวน 45 ชุด ทั้งสืบลายนิ้วมือด้วยเครื่องสแกนลายนิ้วมือและโปรแกรมพิมพ์ภาพลายนิ้วมืออัตโนมัติปราศจากหมึก

การวิเคราะห์ข้อมูล การระบุและจำแนกชนิดของแบบลายนิ้วมือตามเกณฑ์การวิจัยด้านศาสตร์ลายเส้นผิวหนัง (dermatoglyphic) ซึ่งจำแนกเป็นสามแบบ ได้แก่ มัดหวาย ก้นหอย และโค้ง (Holt SB, 1973 : 471–484) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละสำหรับชนิดของแบบลายนิ้วมือของแต่ละบุคคล ทั้งสืบนี้นี้ ค่าร้อยละแบบลายนิ้วมือของทุกคนว่าแตกต่างกันหรือไม่ สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน ได้มาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดจำแนกแบบลายนิ้วมือไว้ 3 แบบ ได้แก่ มัดหวาย ก้นหอย และโค้ง โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบดังนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละ (จำนวน) ของแบบลายนิ้วมือของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน จำแนกตามนิ้วของมือซ้าย

มือซ้าย (N = 45)											
ลาย นิ้ว มือ	นิ้วโป้ง		นิ้วชี้		นิ้วกลาง		นิ้วนาง		นิ้วก้อย		รวม
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละ
มัดหวาย	21	46.7	27	60.0	31	68.9	31	68.9	35	77.8	64.4
ก้นหอย	21	46.7	12	26.7	8	17.8	13	28.9	8	17.8	27.5
โค้ง	3	6.7	6	13.3	6	13.3	1	2.2	2	4.4	7.9

จากตารางที่ 1 พบว่า มือซ้ายของนักเรียนมีแบบลายนิ้วมือมัดหวายมากที่สุด (ร้อยละ 64.46) รองลงมา ก้นหอย (ร้อยละ 27.58) และ โค้ง (ร้อยละ 7.98) ตามลำดับ สำหรับนิ้วมือของมือซ้ายแบบลายนิ้วมือมัดหวายมีมากที่สุด คือ นิ้วก้อย (ร้อยละ 77.8) รองลงมา นิ้วกลาง นิ้วนาง (ร้อยละ 68.9) นิ้วชี้ (ร้อยละ 60.0) นิ้วโป้ง (ร้อยละ 46.7) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ร้อยละ (จำนวน) ของแบบลายนิ้วมือของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกันจำแนกตามนิ้วของมือขวา

มือขวา (N = 45)											
ลายนิ้วมือ	นิ้วโป้ง		นิ้วชี้		นิ้วกลาง		นิ้วนาง		นิ้วก้อย		รวม
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละ
มัดหวาย	26	57.8	23	51.1	34	75.6	23	51.1	34	75.6	62.2
ก้นหอย	18	40.0	13	28.9	8	17.8	21	46.7	8	17.8	30.2
โค้ง	1	2.2	9	20.0	3	6.7	1	2.2	3	6.7	7.5

จากตารางที่ 2 พบว่า มือขวาของนักเรียนมีแบบลายนิ้วมือมัดหวายมากที่สุด (ร้อยละ 62.24) รองลงมา ก้นหอย (ร้อยละ 30.24) และ โค้ง (ร้อยละ 7.56) ตามลำดับ สำหรับนิ้วมือของมือขวาแบบลายนิ้วมือมัดหวายมีมากที่สุด คือ นิ้วก้อย นิ้วกลาง (ร้อยละ 75.60) รองลงมา นิ้วโป้ง (ร้อยละ 57.8) นิ้วนาง นิ้วชี้ (ร้อยละ 51.1) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน

โดยภาพรวม (N = 45)			
ลายนิ้วมือของนักเรียนที่มีแนวโน้มติดเกม	มัดหวาย	ก้นหอย	โค้ง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation)	r = 0.815	r = - 0.736	r = 0.028
ค่านัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Sig. (2-tailed))	p = 0.000	p = 0.000	p = 0.857

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$

จากตารางที่ 3 การใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างลายนิ้วมือแต่ละนิ้วกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า ลายนิ้วมือของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน ลายมดหวายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน มากที่สุด ($r = 0.815$) อย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.000$) ลายก้นหอยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน มากที่สุด ($r = -0.736$) อย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.000$)

อภิปรายผลการวิจัย

นักเรียนในปัจจุบันมีแนวโน้มติดเกมมากขึ้นจากสื่อเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย โดยกุลนรี หาญพัฒนชัยกุลและคณะ (2564 : 5) กล่าวว่า การติด (Addiction) หมายถึงการทำงานเป็นนิสัยโดยมีผลต่อร่างกาย สังคม จิตใจ และการเงิน โดยทั่วไปมีการแสดงออกทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การติดเกมจึงเป็นการหมกมุ่นในการเล่นจนหยุดไม่ได้ จึงอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาและสุขภาพจิตได้ และจากแนวความคิดการนำลายเส้นผิวหนัง โดยเฉพาะลายนิ้วมือไปใช้ประโยชน์ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ คือ การพิสูจน์บุคคล และการสืบสวนนั้น ยังอาจสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล การเฝ้าระวังนักเรียนที่มีความเสี่ยงติดเกมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าแบบลายนิ้วมือมีความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ โดยแบบลายนิ้วมดหวายและก้นหอยมีความสัมพันธ์กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน โดยลายนิ้วมดหวายมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมทรง ณ นครและคณะ (2553 : 951-964) พบว่าลายนิ้วมดหวายพบมากบนนิ้วก้อยและนิ้วกลางของนักเรียนทั้งเพศหญิงและเพศชายที่สนใจด้านมิติสัมพันธ์ตามแนวคิดพหุปัญญา ซึ่ง กมลวรรณ อังศรีสุพรรณ (2554 : 78) กล่าวว่า ปัญญาด้านการมิติสัมพันธ์ หมายถึง มีลักษณะสามารถมองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ได้ เห็นความสัมพันธ์ของพื้นที่ สามารถแสดงออกด้วยภาพ สามารถมองเห็นรูปลักษณ์ของสิ่งต่าง ๆ สามารถหาทิศทางที่ว่างได้ สามารถจัดรูปฟอร์มต่างๆ ในสมองได้ มีจินตนาการดี มองเห็นการเปลี่ยนแปลง อ่านแผนที่ แผนภูมิได้ดีเรียนได้ดีถ้าต้องใช้จินตนาการ ใช้ความคิดอิสระ ทำงานด้วยสีและภาพ ชอบที่จะวาด สร้าง ออกแบบ ศึกษาภาพนิ่ง ภาพยนตร์ และทดลองกับเครื่องจักรกล ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานได้ว่าเมื่อปรากฏลายนิ้วมดหวายจำนวนมากบนลายนิ้วมือให้สันนิษฐานว่า นักเรียนคนนั้นอาจมีพฤติกรรมการเล่นเกมที่มึนติดเกม และผลวิจัยยังพบว่า ลายนิ้วมดหอยมีทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มติดเกมมากที่สุด สอดคล้องกับ Mostafa Najafi (2009 : 277-284) ที่พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนเป็นแบบลายนิ้วมดหอยมากที่สุด และสมทรง ณ นคร (2552 : 35-39) ที่พบว่า

ลายนิ้วมือมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางปัญญา จึงอาจแสดงได้ว่าเมื่อปรากฏลายนิ้วมือกันหอยจำนวนมากบนลายนิ้วมือให้สันนิษฐานว่านักเรียนคนนั้นอาจมีพฤติกรรมการเล่นเกมที่ไม่มีแนวโน้มติดเกม

ทั้งนี้ยังพบอีกว่า มือซ้ายของนักเรียนมีแบบลายนิ้วมือมัดหอยมากที่สุด ซึ่งจะมีลายนิ้วมือมัดหอยมากกว่าลายนิ้วมือกันหอยและโค้ง โดยแบบลายนิ้วมือมัดหอยอาจมีเกิดขึ้นได้มากที่สุดที่นิ้วก้อย และที่มือขวาจะมีแบบลายนิ้วมือมัดหอยมากที่สุด ซึ่งจะมีลายนิ้วมือมัดหอยมากกว่าลายนิ้วมือกันหอยและโค้ง โดยที่แบบลายนิ้วมือมัดหอยอาจเกิดขึ้นได้มากที่สุดที่นิ้วก้อยและนิ้วกลาง ดังนั้นทั้งมือขวาซึ่งเป็นส่วนที่ถูกควบคุมด้วยสมองซีกซ้ายทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ ท่องจำ การคำนวณและภาษา และมือซ้ายซึ่งเป็นส่วนที่ถูกควบคุมด้วยสมองซีกขวามักทำหน้าที่ในการจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น (ปัญจนาน วรวัณชัย, 2559 : 1-12) เมื่อปรากฏลายนิ้วมือมัดหอยบนนิ้วก้อยของมือซ้ายและมือขวา ให้สันนิษฐานได้ว่านักเรียนคนนั้นอาจมีพฤติกรรมการเล่นเกมที่นำไปสู่แนวโน้มการติดเกมได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรให้โรงเรียนคำนึงถึงการแก้ปัญหา นักเรียนที่มีแนวโน้มติดเกม โดยการเก็บข้อมูลลายนิ้วมือของนักเรียน เพื่อป้องกันพฤติกรรมของนักเรียนที่อาจมีแนวโน้มติดเกม โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งชุมชนท้องถิ่นและผู้ปกครอง จากการสังเกตพฤติกรรมการเล่นเกมและความสนใจในการเรียน และประสานการทำงานกับครูประจำชั้นและครูแนะแนวต่อไป
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควร 1) การจัดการศึกษาต้องนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน 2) ครูควรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านความสามารถของสมองมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อบูรณาการการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้ปกครองควรได้รับการอบรมการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่มีแนวโน้มนักเรียนติดเกม
3. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป
 - 3.1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและนักเรียนที่ความสามารถพิเศษ
 - 3.2 ศึกษาการจัดห้องเรียนตามความแตกต่างของแบบลายนิ้วมือ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ อังศรีสุพร. (2554). *การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นสื่อ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลนรี หาญพัฒนชัยกุล และคณะ. (2564). พฤติกรรมและผลกระทบจากการติตเกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9: วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัย สิ่งแวดล้อม*. 15 (38). 5
- จิราภรณ์ อรุณากูร คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). เด็กติดเกม” ปัญหาสำคัญที่พ่อแม่ต้องดูแล. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา แหล่งที่มา: <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/ondemand/เด็กติดเกม-ปัญหาสำคัญ/>
- จุฑามาศ แหนจน. (2558). สมอกับอารมณ์: มหัตถจริยธรรมความเชื่อมโยง. *วารสารราชพฤกษ์*. 13 (3), 9-19
- บุญเลี้ยง จอดนอก. (2554). [SCIED] ประสาทวิทยาศาสตร์ (NEUROSCIENCE) กับวิทยาศาสตร์ศึกษา (SCIENCE EDUCATION)” *วารสาร สดวค*. 18, 10-11.
- ปัญญาญา วรวัฒนชัย. (2559). กลไกสมองสองซีกกับความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์. *วารสารสารสนเทศ*. 15 (2), 1-12.
- สมทรง ณ นคร, นิยะดา ห่อนาค, สุพรรณิ อึ้งปัญสัตวงศ์, วิชุดา ไชยศิวิมมงคล, อำนวย ศรีวงศ์กุล และรัชนี สุวรรณวีระกำธร. (2552). วิทยาศาสตร์และพันธุศาสตร์ลายนิ้วมือ. *วารสารสำนักบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 4 (3), 35-39.
- สมทรง ณ นคร และคณะ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างแบบลายนิ้วมือและพหุปัญญา. *วารสารสำนักบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16 (8), 951-964.
- Babler WJ. (1978). Prenatal selection and dermatoglyphic patterns. *Am J Phys Anthropol*, 48 (1), 7-21.
- Campbell NA, Reece JB. (2002). *Biology*. New York: Benjamin Cummings Pearson Education.
- Der Kaloustian, V.M., Kurban, A.K. (1979). Dermatoglyphics. In: *Genetic Diseases of the Skin*. Springer, Berlin, Heidelberg. *Online*. Retrieve https://doi.org/10.1007/978-3-642-67152-4_17
- Galton, F. (1892). *Fingerprints*. London: Macmillan Co. *online*. Retrieved 2 February 2022, from <http://www.biometricbits.com/Galton-Fingerprints-1892.pdf>
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. New York: Basic Books.

- Holt, S. B. (1973). The significance of dermatoglyphics in medicine. A short survey and summary. *Clin. Pediatr (Philadelphia)*, 12, 471–484
- Mertens TR, Hammersmith RL. (1998). *Genetics: laboratory investigations*. 11th ed. New Jersey: Prentice Hall Upper Saddle River.
- Mostafa Najafi. (2009). Association between Finger Patterns of Digit II and Intelligence Quotient Level in Adolescents. *Iran J Pediatr*, 19 (3), 277-284

ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทาง
สติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

**An effective capacity building system for learners with intellectual
disabilities. Sukhothai Provincial Special Education Center**

บุรินทร์ สารีคำ

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

Burin Sareekhum

Sukhothai Provincial Special Education Center

E-mail : sareekhm2514@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย 2) ประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริม ศักยภาพที่มีประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำ จังหวัดสุโขทัย ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินระบบจำนวน 9 คน และกลุ่ม ทดลองการใช้ระบบ เป็น ครูและบุคลากรจำนวน 10 คน และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน โดยวิธีการเลือกแบบ เຈຈຈຈ (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความ เป็นประโยชน์ และความเหมาะสมของคู่มือการใช้ระบบ 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 3) แบบประเมิน ระดับความสามารถการใช้ระบบ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ 5) แบบประเมินประสิทธิผลระบบของผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลด้วยตาราง แผนภาพประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์ การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) บุคลากร (Man) (2) งบประมาณ (Money) (3) การบริหารจัดการ (Management) และ (4) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) 2) ด้านกระบวนการ (Process) มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) (2) การฝึกอบรม (Training) (3) เครื่องมือ (Tools) (4) เทคนิคการสอน (Teaching Technique) (5) วิธีการสอน (Teaching methods) (6) การทดสอบ (Testing) และ (7) การเปลี่ยนผ่าน (Transition) 3) ด้านผลผลิต (Output) มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการ

ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถพัฒนาได้ 4) ด้านผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถจัดกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ (2) ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้รับการส่งเสริมศักยภาพ ตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวตามศักยภาพของแต่ละบุคคลสูงขึ้น (3) ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และ 5) ด้านข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การรายงานผล ปัญหา อุปสรรค (2) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ผลการประเมินระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด ผลการประเมินความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ มากที่สุด ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด และผลการประเมินคู่มือการใช้ระบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด

2. ผลการประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า ครู บุคลากร ผู้ปกครองมีคะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจสูงขึ้นและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ผลการพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสูงขึ้นทุกคน ผลการประเมินความสามารถในการนำระบบไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจที่มีต่อระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินประสิทธิผลระบบมีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบ; การส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผล; ความบกพร่องทางสติปัญญา

Abstracts

The objectives of this research were: 1) Develop an effective capacity building system for learners with intellectual disabilities. Sukhothai Provincial Special Education Center. 2) evaluate the effectiveness the promotion syste effective potential For learners with intellectual disabilities Sukhothai Provincial Special Education Center developed to use. These papers are research and development. The research informants were 9 experts for system evaluation and experimental group using the system include 10 teacher and personnel and 10 parent. Purposive selected samples. The instruments which were used in this research are 1. suitability assessment form possibility helpfulness and the suitability of the user manual. 2) Cognitive Quiz. 3) System Evaluation Form. 4) satisfaction assessment form and 5) System Effectiveness Assessment Form. The statistics used in the study were percentage, mean, and standard deviation. present data with tables caption diagram.

A result of this study was found in the following aspects.

1) An effective capacity building system for students with intellectual disabilities Sukhothai Provincial Special Education Center, consisted of 4 Input factors including (1) man (2) money (3) management and (4) material, Process factors consisted of 7 factors including (1) Teamwork (2) Training (3) Tools (4) Teaching Technique (5) Teaching methods (6) Testing and (7) Transitions. Output factors consisted of 2 factors including. (1) Those involved have knowledge and understanding about the potential enhancement of

learners with intellectual disabilities, (2) Stakeholders have confidence that learners with intellectual disabilities can develop. Outcome factors consisted of 3 factors including. (1) Those involved can organize activities to promote the potential of learners with intellectual disabilities. (2) Learners who have Intellectual disabilities are empowered As stated in individual education plans or family-specific assistance plans based on individual potential. (3) Learners have desirable characteristics of the educational establishment. And 5) The feedback consisted of 2 factors including. (1) Reporting results, problems, and obstacles. (2) The use of the assessment results to improve and rectify according to the recommendations. The results of the system evaluation by experts found that the suitability was at the highest level, the feasibility assessment was at the highest level, the usefulness assessment was at the highest level.

2) Assessment results effective capacity building system For learners with intellectual disabilities Sukhothai Provincial Special Education Center. It was found that teachers, staff, and parents had higher scores on the cognitive test and passed the criteria of 80 percent. The results of the development of potential and desirable characteristics of all learners with intellectual disabilities were higher. The ability to implement the system is at the highest level. Satisfaction affecting the overall system at the highest level. and the results of the system effectiveness assessment were overall appropriate at the highest level.

Keywords: System; Potential Promotion; Intellectually impaired.

บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความพระราชบัญญัติการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2552 : 45) ระบุว่าบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะมีอุปสรรคนานัปการถูกกีดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่เด็กพิการจำนวนมากไม่ได้รับการดูแลเอาใจ ถูกทอดทิ้ง ถูกกีดกันออกจากสังคม มีข้อจำกัด ทั้งในด้านโอกาสและทางเลือกส่งผลให้เด็กพิการเหล่านี้รู้สึกแปลกแยก ไร้ค่า ไร้ความสามารถ สูญเสีย ความภาคภูมิใจในตนเอง เด็กพิการถ้าไม่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูตั้งแต่แรกพบความพิการหรือแรกตรวจพบความผิดปกติและต่อเนื่องอาจยากต่อการรักษาและอาจทำให้มีลักษณะความพิการมากกว่าเดิม (U.S. Department of Treasury, 2006 : 21) ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มมากขึ้นและลดภาวะความเสี่ยงความพิการ ที่อาจแทรกซ้อนเพิ่มได้ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน การผ่านทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ต้องระบุความต้องการทางกายภาพอารมณ์ สังคม ให้ชัดเจนการส่งเสริมศักยภาพเด็กพิการ เป็นการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กล่าช้าด้วยโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และทุกภาคส่วนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ และคณะ, 2558 : 18) ดังนั้นทุกฝ่ายต้องบูรณาการบทบาทร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ออกแบบจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย (Maskay Bishwa K., 2001 : 17) มีเทคนิคการสอนวิธีการสอน เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนและบูรณาการสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรม การเล่นกับเพื่อน แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การดูแลกิจส่วนตัว

2) การดูแลสิ่งแวดล้อม 3) ทักษะทางสังคม และ 4) การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย มีวัตถุประสงค์การสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างเป็นองค์รวม ในรูปแบบต่างๆ มีความยืดหยุ่น อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563 : 29 ; วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2564 : 10)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถพัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพของแต่ละบุคคลไม่เป็นภาระต่อผู้ปกครอง ครอบครัว และสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลการนำระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ไปใช้

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายให้ข้อมูล ประกอบด้วย
 1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประเมินความเหมาะสม /ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ของระบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน
 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การทดสอบความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาระบบ ได้แก่ ผู้บริหารรองผู้บริหาร ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก จำนวน 10 คน และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการประเมินระดับความสามารถการใช้ระบบ การประเมินความพึงพอใจระบบ การประเมินประสิทธิผลระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้บริหาร ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก จำนวน 10 คน และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลผลการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการนำระบบไปใช้ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้เรียนที่มีความ

บกพร่องทางสติปัญญา ที่ผู้ปกครองนำมาใช้บริการอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ต่อเนื่องกันไม่ต่ำกว่า 8 เดือน
จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบประเมินเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ของระบบ และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ระบบ
2. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ ที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ก่อน - หลังการใช้ระบบ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
- 2.3 แบบบันทึกผลการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นแบบบันทึกผลการพัฒนาผู้เรียนเปรียบเทียบก่อน-หลังการพัฒนา
- 2.4 แบบประเมินระดับความสามารถการใช้ระบบเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
- 2.5 แบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
- 2.6 แบบประเมินประสิทธิผลระบบเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของภาษา ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำเครื่องมือไป Try Out กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายการวิจัย ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน รายละเอียดดังนี้

3.1 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ความเหมาะสมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.9500 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นความเป็นไปได้ ทั้งฉบับมีค่า เท่ากับ 0.9770 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นความเป็นประโยชน์ได้ ทั้งฉบับมีค่า เท่ากับ 0.9270 และความเหมาะสมของคู่มือการใช้ระบบทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9400

3.2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่าทุกข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.33- 0.73 ค่าความยากง่ายรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50- 0.76 และ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทั้งฉบับ

มีค่าเท่ากับ 0.9780

3.3 แบบประเมินระดับความสามารถการใช้ระบบ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9560

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9590

3.5 แบบประเมินผลระบบเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับพบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น มีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9760

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามคืนกลับคืนจากทุกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คิดเป็น ร้อยละ 100 ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน ของแบบสอบถาม

1) การประเมินตรวจสอบความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ของระบบ และตรวจสอบ ความเหมาะสมของคู่มือการใช้ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยตรง และได้ทำการส่งแบบประเมินทางไปรษณีย์ พร้อมกับเค้าโครงงานวิจัย เพื่อขอเก็บแบบประเมินระบบ และขอสัมภาษณ์ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงพัฒนาให้ได้ระบบที่มีความเหมาะสมต่อไป

2) การทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย เปรียบเทียบก่อน – หลังการใช้ระบบ

3) การประเมินระดับความสามารถการใช้ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4) การประเมินความพึงพอใจระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

5) การประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยประเมินศักยภาพผู้เรียน ที่ผู้ปกครองเด็กนำมาใช้บริการที่อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ต่อเนื่องกันไม่ต่ำกว่า 8 เดือน จำนวน 10 คน ก่อนการใช้ระบบ ระหว่างการใช้ระบบและ หลังการใช้ระบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

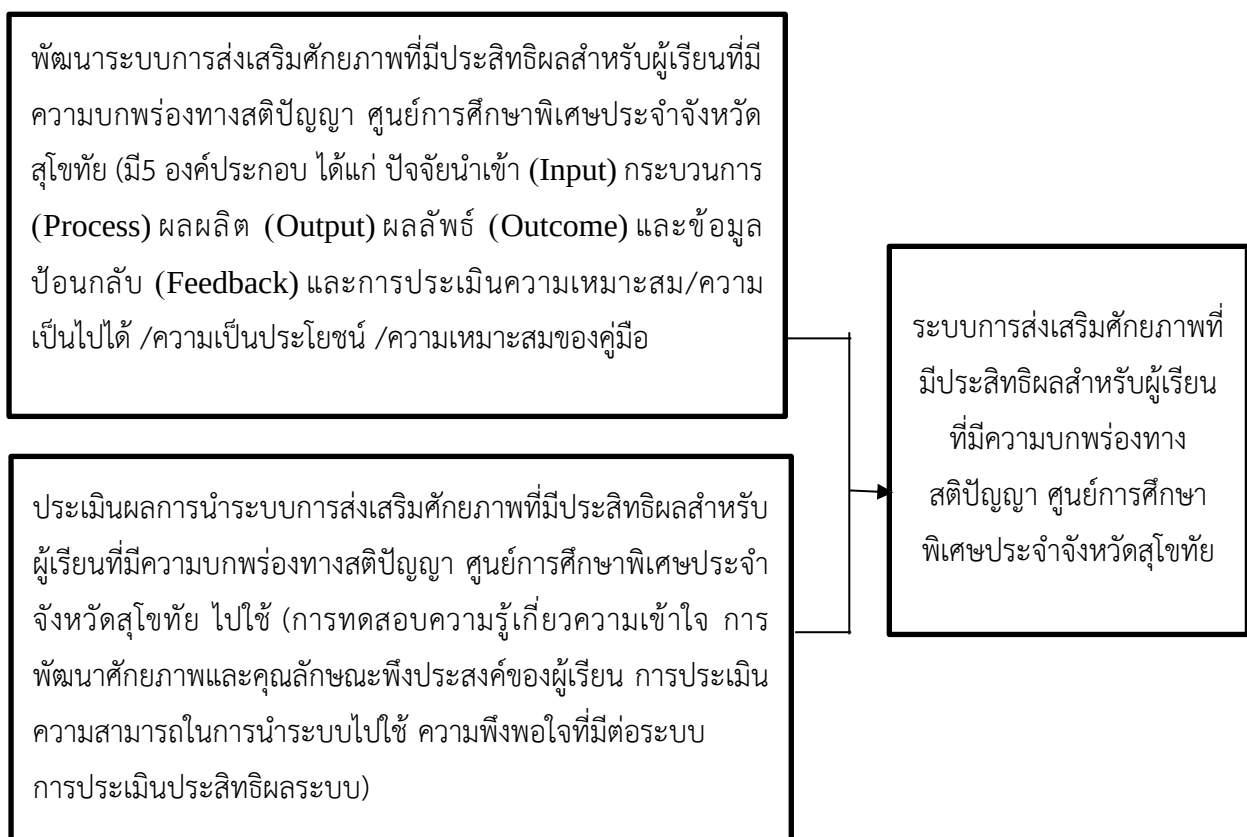
5.1 การวิเคราะห์แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

5.2 การวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ใช้สถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ)

6. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลโดยใช้ สถิติ ตาราง แผนภาพประกอบการบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยจึงได้นำความรู้จากการสังเคราะห์ และนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียดดังภาพประกอบ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 7 หน่วยระบบย่อย ดังนี้

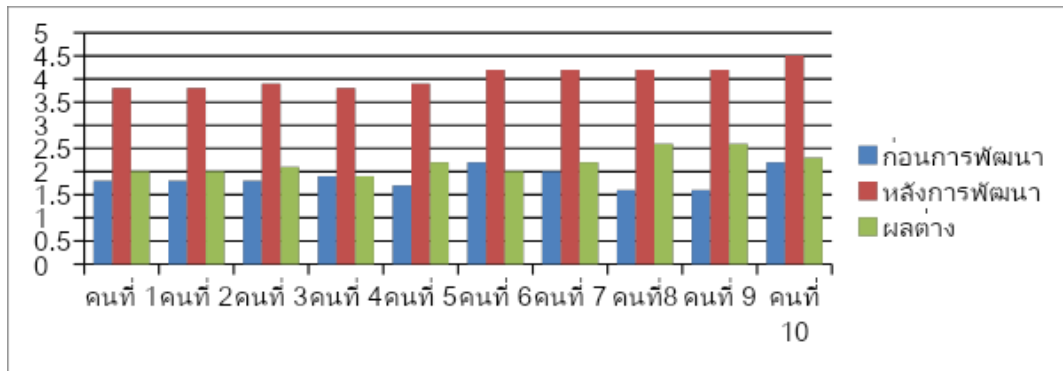
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 1 การทำงานเป็นทีม (Teamwork)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 2 การฝึกอบรม (Training)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 3 เครื่องมือ (Tools)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 4 เทคนิคการสอน (Teaching Technique)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 5 วิธีการสอน (Teaching methods)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 6 การทดสอบ (Testing)
- หน่วยการเรียนรู้ระบบย่อยที่ 7 การเปลี่ยนผ่าน (Transition)

ผลการประเมินระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.67, \sigma = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.68, \sigma = 0.48$) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.68, \sigma = 0.48$) และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.66, \sigma = 0.47$) และผลการประเมินคู่มือการใช้ระบบพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.72, \sigma = 0.45$)

2) ผลการประเมินระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ไปใช้พบว่า

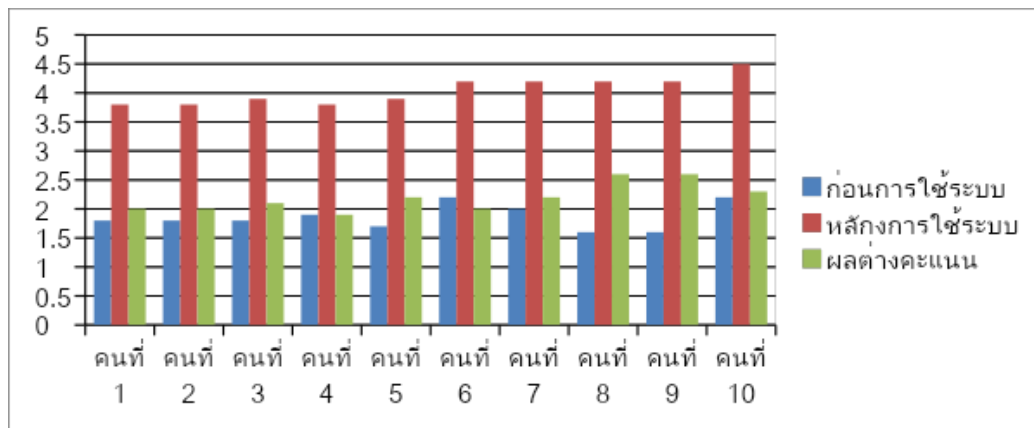
1. การทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย เปรียบเทียบก่อน - หลังการใช้ระบบพบว่า คะแนนหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบ และผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้

2. การประเมินผลการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประกอบด้วยทักษะสำคัญ 5 ด้าน คือ การพัฒนาทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม และทักษะความจำเป็นเฉพาะความพิการพบว่า ผลการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้ระบบ ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นรายบุคคล ทั้ง 10 คน โดยรวมผลการพัฒนา ด้านต่างๆ หลังการใช้ระบบดีขึ้นทุกด้าน เปรียบเทียบผลการพัฒนาผู้เรียนก่อน-หลัง ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิแท่งเปรียบเทียบผลต่างคะแนน ก่อน – หลังการพัฒนาผู้เรียน

3. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการใช้ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบ เปรียบเทียบผลการประเมิน ก่อน-หลัง การใช้ระบบ ดังภาพประกอบ 3

ภาพที่ 3 แผนภูมิแท่งเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ก่อน – หลังการพัฒนาผู้เรียน

4. ผลการประเมินระดับความสามารถการใช้ ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับ ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสามารถในการจัดการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวม หลังการนำระบบไปใช้ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.50$) สูงกว่าก่อนนำระบบไปใช้ ซึ่งอยู่ในระดับ น้อย ($\mu = 2.37$, $\sigma = 0.63$) เมื่อพิจารณารายด้าน ก่อน

การใช้ระบบ พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อย ส่วนค่าเฉลี่ยหลังการใช้ระบบ พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระดับ มากที่สุด

5. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัยโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลังนำระบบไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.62, \sigma = 0.50$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อระบบทุกด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด

6. ผลการประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผล สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

รายการประเมิน	ระดับความมีประสิทธิภาพ		
	μ	σ	แปลผล
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.62	0.48	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ (Process)	4.66	0.47	มากที่สุด
ด้านผลผลิต (Output)	4.60	0.49	มากที่สุด
ด้านผลลัพธ์ (Outcome)	4.63	0.47	มากที่สุด
ด้านข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)	4.70	0.46	มากที่สุด
โดยรวม	4.68	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลังนำระบบไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.68, \sigma = 0.48$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้าน มีระดับความมีประสิทธิภาพของระบบ อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย เป็นระบบที่ผ่านการสังเคราะห์และบูรณาการความรู้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง อย่างเป็นรูปธรรม ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและการพัฒนาตนเองด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม จากผลการวิจัย พบว่า มีค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.67, \sigma = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.68, \sigma = 0.48$) มีค่าความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.68, \sigma = 0.48$) ค่าความมีประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66, \sigma = 0.47$) และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย มีผลการประเมินโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.72, \sigma = 0.45$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ U.S. Department of Treasury (2006 : 7) ได้ศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ซึ่งต้องระบุความต้องการทั้งทางกายภาพ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ เพื่อพัฒนาเด็กพิการวัยเรียนให้มีความพร้อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อทักษะต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประกอบด้วยพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านภาษาและการพูด ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Mary Jo Noonan, Linda McCormick (1993 : 9) ได้ศึกษาและออกแบบการปฏิบัติงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ พบว่า การออกแบบวิธีการปฏิบัติงานที่ดีต้องให้ครอบคลุมและสะดวกต่อการปฏิบัติในเบื้องต้นเพื่อง่ายต่อการจัดเตรียมการตรวจสอบและสังเกตการส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กทารกและเด็กเล็กที่มีความพิการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alper S.et.al. (1994 : 45) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นที่พ่อแม่ตลอดจนทุกคนในครอบครัว ของเด็กพิการต้องได้รับคำปรึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาพิเศษและการจัดโปรแกรมการเรียนของเด็กรวมถึงการให้การสนับสนุนให้เข้าอบรมเพื่อฝึกทักษะในการสอนเด็กระหว่างการดำเนินชีวิตประจำวันในบ้านและในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพความบกพร่องทางสติปัญญา อารมณ์และสังคม ตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. การประเมินประสิทธิผลการนำระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัยไปใช้ จากผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการใช้ระบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบ และทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ชูสีจันทร์ (2550 : 35) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเลย พบว่า ผู้ปกครองและบุคลากรที่ให้บริการมีความต้องการมีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยร่วมเสนอปัญหาวางแผนการให้ความช่วยเหลือ

จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในการพัฒนาเด็กพิการเป็นรายบุคคล ได้รับการพัฒนาสูงขึ้นในเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Toole (1995 : 67) ได้ศึกษาและพบว่าเด็กพิการจำเป็น ต้องได้รับการอบรม เพื่อให้มีความรู้ มีทักษะและความตระหนัก จะส่งผลต่อประสิทธิผลจะเกิดขึ้นกับเด็ก การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพที่สำคัญมากก็คือผู้ปกครองต้องเชื่อว่าเด็กจะพัฒนาได้เร็วขึ้นถ้าผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กด้วยและ เด็กพิการต้องมีโอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ปกครองต้องยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมหรือบทเรียนในชีวิตประจำวันและการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพจะช่วยให้เด็กเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pierangelo (2003:44) ได้ศึกษา การรักษาและการช่วยเหลือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า การให้การรักษาและช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากบุคลากรวิชาชีพแล้วผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ พ่อแม่ ซึ่งสามารถดำเนินกิจกรรมการรักษาไปอย่างต่อเนื่อง

2.2 ผลการส่งเสริมศักยภาพบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประกอบด้วยทักษะสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านอารมณ์ จิตใจ 3) ด้านสังคม 4) ด้านสติปัญญา 5) ด้านความจำเป็นเฉพาะความพิการ ก่อนและหลังการใช้ระบบ พบว่า ผลการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยรวมคะแนนหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ บัวพันธ์ (2564 : 54) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวอล ดอร์ฟ ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผลจากการใช้รูปแบบการส่งเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตลอดปีการศึกษา 2561 โดยภาพรวม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทุกคน มีพัฒนาการทุกทักษะพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alana S.Hillman. (2013 : 24) ได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความสัมพันธ์กับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พบว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ถ้าได้รับเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์ สังคม หรือด้านวิชาการโดยการสุมตัวอย่างแบบแบ่งชั้นนักเรียนทั้งสองกลุ่ม พบว่า คะแนนการประเมินอยู่ในระดับมาตรฐานรวมถึงค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่รับบริการในศูนย์ ECSE มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ศรีสังข์ (2555 : 22) ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะภาษาของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย โดยใช้วิธีการสอนภาษาแบบองค์รวม ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิธีการสอนภาษาแบบองค์รวมสามารถพัฒนาทักษะภาษาของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อยได้โดยนักเรียนเป้าหมายทั้ง 2 คนมีพัฒนาการทักษะภาษาดีขึ้นหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนภาษาแบบองค์รวม

2.3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า โดยรวม ค่าคะแนนหลังการใช้ระบบสูงกว่าก่อนการใช้ระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ มีวัฒนะ (2554 : 36) ได้ศึกษาความสามารถในการปฏิบัติอย่างอิสระตามกระบวนการกิจกรรมเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อยใช้ตารางกิจกรรมที่มีภาพประกอบร่วมกับเบียร์รณกร พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย สติปัญญาตั้งแต่ 50-70 อายุ 4-6 ปี ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 5 คน เป็นเด็กที่สามารถฟังและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ แต่ต้องได้รับการเตือนจากผู้ใหญ่ สามารถปฏิบัติอย่างอิสระตามตารางกิจกรรม ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย หลังได้รับการสอนโดยใช้ตารางกิจกรรมที่มีภาพประกอบร่วมกับเบียร์รณกร อยู่ในระดับ สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาศพร แก้วทะนง (2551 : 54) ได้ศึกษาการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องทุกขั้นตอนหลังจากได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมการใช้ภาพประกอบ นอกจากจะพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำแล้วยังช่วยพัฒนาในด้านอารมณ์ นักเรียนรู้สึกวาทนเองสามารถทำให้สำเร็จด้วยตนเอง มีสมาธิดีขึ้นด้วยซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับต่างๆ ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ ทานาม (2559 : 3) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคม ของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาด้วยกิจกรรมการแข่งขัน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า 1) ระดับคะแนนพฤติกรรมการแสดงออกถึงทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการทดลอง อยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการทดลอง อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลังการทดลองเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 2) เมื่อเปรียบเทียบระดับคะแนน พฤติกรรมแสดงออกถึงทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาพบว่าหลังการทดลองคะแนนพฤติกรรมแสดงออกถึงทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาในภาพรวม มีผลต่างค่าเฉลี่ยสูงขึ้น แสดงว่าการจัดกิจกรรมการแข่งขัน ส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา มีความสามารถในการปฏิบัติตามกฎกติกาและการรอคอย สูงขึ้น กว่าก่อนการทดลองซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kohler (1996 : 43) ได้ศึกษารูปแบบการให้บริการในระยะการเปลี่ยนผ่านที่เน้นการจัดการและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การพัฒนาเด็กให้มีทักษะการดำรงชีวิต ได้แก่ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะทางสังคม ทักษะการเคลื่อนไหว การรับรู้ปฏิบัติตามคำสั่งและการจัดกิจกรรมอื่นๆ ให้เด็กฝึกการได้พัฒนาตนเองเพื่อจะได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมของครอบครัว (Family Involvement) และอยู่ร่วมในสังคมได้

2.4 ผลการประเมินระดับความสามารถในการจัดการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมหลังการนำระบบไปใช้อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.61, \sigma = 0.50$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนนำระบบไปใช้อยู่ในระดับ

น้อย ($\mu = 2.37, \sigma = 0.63$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pierangelo (2003 : 44) ได้ศึกษา การรักษาและการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า การให้การรักษาและช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากบุคลากรวิชาชีพแล้วผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ พ่อแม่ สามารถดำเนินกิจกรรมการรักษาอย่างต่อเนื่องจากศูนย์ บริการไปสู่นบ้านได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ สมบูรณ์ (2552 : 97) ได้ศึกษา การให้บริการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบการบริหาร การให้บริการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ กระบวนการเปลี่ยนผ่านหลักสูตร การประสานความร่วมมือ การพัฒนานักเรียน การวางแผน การเปลี่ยนผ่าน การจัดชั้นเรียน การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของครอบครัว การพัฒนานโยบาย และการเปลี่ยนผ่านประสบความสำเร็จได้ด้วยการทำงานเป็นทีมของครูและผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวิภา งามวุฒินวงศ์ (2559 : 43) ได้ศึกษา ผลการศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม พบว่า ทั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ และคณะกรรมการประจำปัจจัยค่าเฉลี่ย ในระดับมากที่สุด 2 ประเภทคณะกรรมการ และปัจจัยด้านที่มีค่ามากที่สุดของทั้ง 2 คณะทำงาน คือ ด้านภาวะผู้นำทีมส่งผลต่อความสำเร็จของทีม และได้เปรียบเทียบว่าภาวะผู้นำเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางในการขับเคลื่อนของทีม และ สอดคล้องกับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ในการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำทีม (leadership) ผู้นำทีมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาทีมให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ บัวพันธุ์ (2564 : 54) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟ ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเด็กสามารถนำรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ มีระดับความสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51, \sigma = 0.48$)

2.5 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย หลังจากนำระบบไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.62, \sigma = 0.50$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตพร สีนั่น (2550 : 23) ได้ศึกษา การพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียนผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองของเด็กมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการในสถานะสมดุลงของเด็กหลังการให้บริการมีความพึงพอใจสูงกว่าก่อนการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ฐิติจันทร์ (2550 : 35) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเลย พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวัฒน์ ศรีเทพ (2551 : 88) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล พบว่า

ในภาพรวมผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาพิเศษ ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณพร ศรีสังข์ (2555 : 22) ได้ศึกษาการพัฒนา ทักษะภาษา ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อยโดยใช้วิธีการสอนภาษาแบบองค์รวม ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนทั้งสองท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด

2.6 ผลการประเมินประสิทธิผลระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับ ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่า มีประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.48$) ย่อมเป็นที่ยืนยันได้ว่าระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับ ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย สามารถนำไปใช้ ในการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัตติยา ช่วยหนู (2551 : 35) ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ พบว่า เด็กทุกคนเมื่อได้รับการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยใช้วิธี การวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ มาแบ่งย่อยเป็นขั้นตอนตามลำดับจากง่ายไปหายากและค่อยๆเพิ่มความยาวขึ้นทีละน้อยทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้งานได้อย่างเหมาะสม มีความสำคัญมากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น เป็นแรงเสริม ที่ทำให้เด็กมีกำลังใจในการทำงานต่อไป เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Toole (1995 : 67) ได้ศึกษาและพบว่าเด็กพิการจำเป็นต้องได้รับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ มีทักษะและความตระหนัก ดังนี้ 1) พัฒนาการของเด็กทุกๆ ไป ซึ่งโดยส่วนใหญ่เด็กทุกคนจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นของ พัฒนาการ 2) ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นกับเด็กจากการได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพที่สำคัญมาก ก็คือ ผู้ปกครองต้องเชื่อว่าเด็กจะพัฒนาได้เร็วขึ้นถ้าผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กด้วย และ3) เด็กพิการต้องมีโอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ปกครองต้องยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมหรือบทเรียนในชีวิตประจำวันส่งผลต่อการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรให้ความสำคัญต่อระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย โดยการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในกรอบงานในเชิงรุก
2. ควรมีการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา โดยการมีส่วนร่วมจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาระบบการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่อง ทั้ง 9 ประเภทความพิการ เพื่อให้ได้ระบบที่สามารถส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนได้ตรงตามความจำเป็นเฉพาะความพิการ
2. ควรมีระบบการติดตามผลการส่งเสริมศักยภาพที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทั้ง 9 ประเภทความพิการอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรวิภา งามวุฒิวงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมภายในสำนักอำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แก้วตา นพมณีจำรัสเลิศและคณะ. (2558). การส่งเสริมเด็กพัฒนาการล่าช้าเด็กพิเศษอย่างเป็นองค์รวมฉบับความสุข. สถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภดล ธุสจันทร์. (2550). การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเลย. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร.
- ประจักษ์ ทานาม. (2559). การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาด้วยกิจกรรมการแข่งขัน. ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พรพรรณ สมบูรณ์. (2552). รูปแบบการบริการการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรณพร ศรีสังข์. (2555). การพัฒนาทักษะภาษาของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อยโดยใช้วิธีการสอนภาษาแบบองค์รวม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอนการศึกษาพิเศษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มาศพร แก้วทะนง. (2551). การสอนทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง โดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2552. ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 80 ง.

- วรัณณ์ ศรีเทพ. (2551). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล .(2564). *พหุปัญญาในชั้นเรียน*. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัตติยา ขวัญหนู. (2551). *การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตพร สีสัน. (2550). *การพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชกุบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวรรณ บัวพันธ์. (2564). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการวิจัยผลงานระดับผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สุวรรณา มีวณะ. (2554). *การศึกษาความสามารถในการปฏิบัติอย่างอิสระตามกระบวนการการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเล็กน้อยใช้ตารางกิจกรรมที่มีภาพประกอบร่วมกับป้ายอรรถกร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาการศึกษาพิเศษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้* . (หนังสืออิเล็กทรอนิกส์). กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Alana S. Hillman. (2013). *Early Intervention and Student Achievement*. A Dissertation submitted to the Education Faculty of Lindenwood University in partial fulfillment of the requirement for the degree Doctor of Education.
- Alper, S.et al .(1994). *Families of Student with Disabilities : Consultation and Advocacy*. Boston.Allyn and Bacon.
- Kohler, P. D. (1996). *Taxonomy for Transition Programming : Linking Ressearch to Practice*. Champaign :Transition Research Institute, University of Illinois.
- Maskay Bishwa K. (2001). *Equalization of Opportunities for The Mentally Retarded*.n.p. : Modern Printing Press.
- Mary Jo Noonan, Linda Mc Cormick. (1993). *Early Intervention in Natural Environments: Methods and Procedures* – Research Gate.

- O'Tool, B., and R. McConkey. (1995). *Innovations In Developing Countries for People with Disabilities*. Lisicuix Hall Publications.
- Pierangelo, Roger. (2003). *The Special Educator's Book of Lists*. (2nd ed). John Wiley & Sons, San Francisco : Jossey – Bass Publications.
- U.S. Department of Treasury. (2006). *Early intervention 2005-2006 budget paper No.3*. New York. USA.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์
**Factors Affecting in Managing Cultural Tourism of
the Tourist Attractions in Kalasin Province**

ณัฐพร ภูแต่มนิล, เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา,
สิทธิพรร์ สุนทร และ ภัญชिता น้อยเจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**Nutthaporn Phootaemninn, Suawaluck Nikornpittaya,
Sithiporn Soonthorn and Phunthila Noicharoen**
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : thantikan22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสัมประสิทธิ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง Stepwise และข้อเสนอแนะผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมทั้ง 3 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการคมนาคม และปัจจัยด้านรายได้ สามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตาม คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้ร้อยละ 28.70 มีค่า ($R^2 = .287$) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha .05$ และ 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ควรปรับปรุงทัศนียภาพในแหล่ง

* วันที่รับบทความ: 4 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 11 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 12 กรกฎาคม 2565

Received: June 4, 2022; Revised: July 11, 2022; Accepted: July 12, 2022

ท่องเที่ยวให้มีความสุข สดอาด เรียบร้อยอยู่เสมอ ควรมีการนำเอาเอกลักษณ์ ความโดดเด่น ทางด้าน วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีระบบคมนาคมขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยวได้สะดวก ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายและ ต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การจัดการแหล่งท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว

Abstracts

The purposes of the study were 1) to study levels of factors affecting in managing cultural tourism, 2) to investigate levels of managing cultural tourism, 3) to explore factors affecting in managing cultural tourism, and 4) to study suggestions on ways of managing in factors affecting in managing cultural tourism of the tourist attractions in Kalasin province. The study was a quantitative research. The instruments were the questionnaires. The participants were 400 tourists in Kalasin province and the calculation formula of Taro Yamane is presented. The statistic used were frequency distributions, mean, average, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation, and Multiple Linear Regression with the statistically significant at the 0.05 level. Beside that, the suggestions were calculated through the frequency distributions and description. The results shown 1) levels of factors affecting in managing cultural tourism were at the highest level, 2) levels of managing cultural tourism were at the highest level, 3) there were 3 factors affecting in managing cultural tourism of the tourist attractions in Kalasin province; culture, transportation, and income These 3 factors were used to describe the dependent variable, managing cultural tourism of the tourist attractions in Kalasin province averagely at 28.07, $R^2 = .287$, with the statistically significant at the 0.05 level, and 4) suggestions on ways of managing in factors affecting in managing cultural tourism 1) improving the interior landscape with beautiful, clean, and tidy conditions, 2) using the unique and outstanding from each culture to attract the tourists, 3) it should have enough transportation for the tourist attractions, it should have facility management, and using various and continue publics.

Keywords: Tourism Management; Cultural Tourism; Factors Affecting in Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง เนื่องจาก ศาสนาประกอบไปด้วยความเชื่อที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อที่ควบคุมสิ่งที่ยอยู่นอกเหนือจากการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างพิธีกรรมการบวงสรวงเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับอำนาจลี้ลับที่มองไม่เห็น ปรากฏเป็น พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพื่อเคารพบูชาสิ่งที่ยังมองไม่เห็น (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2546 : 57)

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะ และสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ในหลายพื้นที่ของจังหวัด รวมถึงพิพิธภัณฑสถาน วัดวาอาราม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ (พิพิธภัณฑสถาน, 2559 : ออนไลน์) ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2561 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดให้เป็นปีท่องเที่ยวของจังหวัด ด้วยการนำเสนอมุมมองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิด “ทุกสิ่งสร้างสรรค์ ณ กาฬสินธุ์” มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการต้อนรับอย่างอบอุ่น มีน้ำใจ พร้อมเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการร่วมมือของทุกภาคส่วน ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2560 ซึ่งภายหลังการดำเนินงานมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นประมาณ 23,238 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ 2562 : 8)

ผู้วิจัยสนใจที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่ คือ วัดถือเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อสังคมประสบกับปัญหาและวิกฤติการณ์ ผู้คนเริ่มหันมาพึ่งพาพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเสาะแสวงหาการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งระยะ 2-3 ปี ที่ผ่านมา ปริมาณผู้คนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้หันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น โดยตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีขนาดใหญ่ขึ้นเมื่อเทียบกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ โดยตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของโลกมีมูลค่ารวมกว่า 9 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559 : 215) ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัด นอกจากการไปไหว้พระ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเที่ยวชมความสวยงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของวัด ทั้งนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงสุดสำหรับประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มนักท่องเที่ยว เชิงสิ่งแวดล้อม และนิเวศ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพ และความได้เปรียบในเชิงปริมาณและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งแนวโน้มในระยะ 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2563-พ.ศ.2573) นักท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของโลก ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ และนำแนวทางที่ได้ไปสู่การพัฒนาให้ดีขึ้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปพัฒนา และอนุรักษ์ความวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 761,645 คน (สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์, 2563 : 22)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 761,645 คน ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาร์โรว์ (Taro) (1973 : 727) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ (Accidentals sampling) จากประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน โดยแบ่งสัดส่วนเป็นเพศชาย 200 คน เพศหญิง 200 คน กระจายไป 5 วัดที่เป็นพื้นที่วิจัยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ วัดกลางพระอารามหลวง วัดอินทรประทานพร วัดวังคำ วัดพุทธาวาสกุสุมังค์ วัดพุทธนิมิต วัดละ 80 คน

2. เครื่องมือการวิจัยและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กำหนดขอบเขตการวิจัยโดยวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ ลักษณะของเครื่องมือแบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การวัด 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด จำนวน 31 ข้อ **ตอนที่ 3** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับที่ใช้วัดระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การวัด 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง

มากที่สุด 4 หมายถึงมาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด จำนวน 21 ข้อ
ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 การหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

การหาประสิทธิภาพเครื่องมือวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ นำแบบสอบถามเสนอ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน
เพื่อพิจารณาตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา การวัดผลประเมินผล และภาษา โดยหาค่าความ
สอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการหาค่า IOC (Index – Objective ConGruence
) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539 : 249) โดยการนำแบบสอบถามแต่ละข้อที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.66
ขึ้นไป ไปใช้ทดลอง (Try Out) กับประชาชนที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์
ได้แก่ วัดธรรมพิทักษ์ วัดสว่างหัวนาคำ จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาความ
เชื่อมั่นจากนั้นนำไปหาค่า ความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟา ตามวิธีการของ Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .922

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาต
เก็บข้อมูลถึงเจ้าอาวาสวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 วัด ได้แก่ วัดกลางพระอารามหลวง
วัดอินทรประทานพร วัดวังคำ วัดพุทธาวาสกุสินทร์ วัดพุทธนิมิต เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
แจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ โดยแจกจ่ายแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็น
นักท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน 2.ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบ
เรียบร้อยแล้ว 3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้
วิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้ หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไป
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้
สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 1) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูล ระดับปัจจัยที่ส่งผลและระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวัดระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น โดยใช้เทคนิคในการ
คำนวณความกว้างของชั้นของข้อมูลที่มีค่าต่อเนื่อง (Continuous Variable) โดยสามารถแปลความหมาย
ของระดับความสำคัญของคะแนน ได้ดังนี้

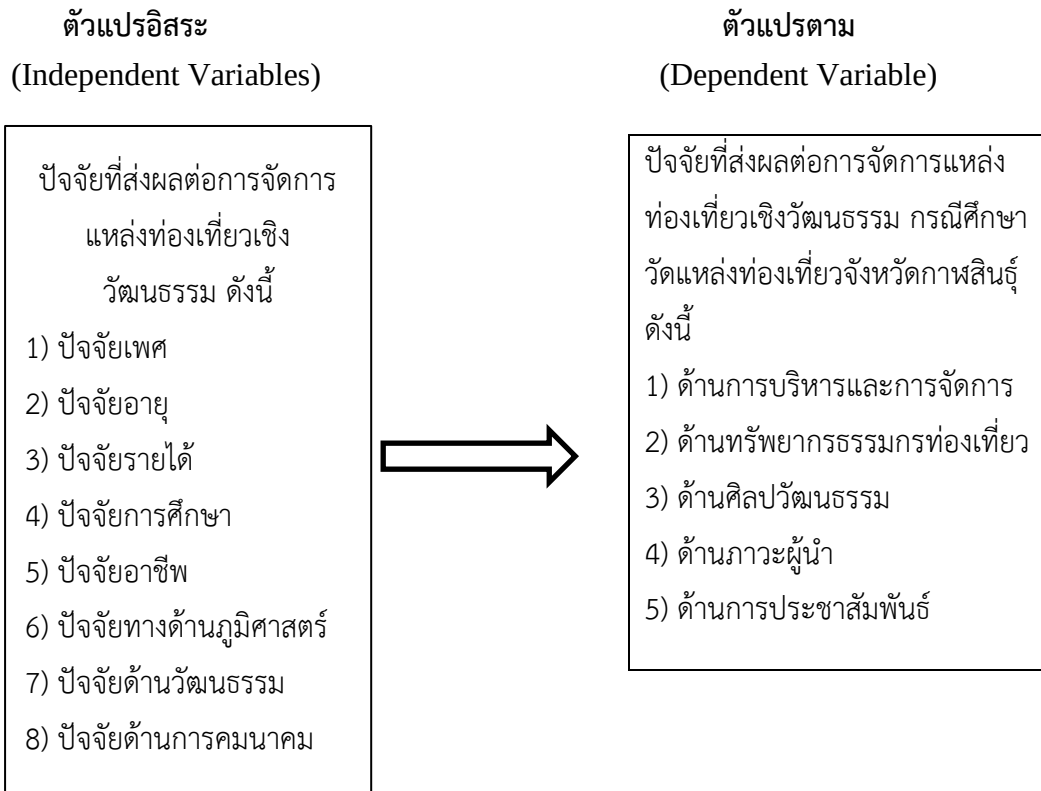
$$\text{พิสัย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

คะแนนเฉลี่ย 4.21–5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41–4.20	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61–3.40	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81–2.60	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Stepwise ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ปัจจัยเพศ ปัจจัยอายุ ปัจจัยรายได้ ปัจจัยการศึกษา ปัจจัยอาชีพ ปัจจัยทาง ด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม และปัจจัยด้านคมนาคม ตามแนวคิดของวรรณ วรชวานิช (2539 : 29-31) และศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552 : 57-59) และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภาวะผู้นำ และด้านการประชาสัมพันธ์ มาจากแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 7-9) จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนเท่ากัน คือ เพศชาย จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง อายุ 15 - 25 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ/ลูกจ้างของรัฐ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 แสดงระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยเพศ	3.61	0.87	มาก
2. ปัจจัยอายุ	3.82	0.72	มาก
3. ปัจจัยด้านรายได้	3.61	0.82	มาก
4. ปัจจัยด้านการศึกษา	3.62	0.85	มาก
5. ปัจจัยด้านอาชีพ	3.52	0.72	มาก
6. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์	3.88	0.65	มาก
7. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม	3.90	0.68	มาก
8. ปัจจัยด้านการคมนาคม	3.66	0.77	มาก
รวม	3.70	0.45	มาก

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. =0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.90$; S.D. =0.68) รองลงมาคือปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ($\bar{X} = 3.88$; S.D. =0.65) ปัจจัยอายุ ($\bar{X} = 3.82$; S.D. =0.72) ปัจจัยด้านการคมนาคม ($\bar{X} = 3.66$; S.D. =0.77) ปัจจัยด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.62$; S.D. =0.85) ปัจจัยเพศ ($\bar{X} = 3.61$; S.D. =0.87) ปัจจัยด้านรายได้ ($\bar{X} = 3.61$; S.D. =0.82) และปัจจัยด้านอาชีพ ($\bar{X} = 3.52$; S.D. =0.72)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 แสดงระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา วัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ผล
1. ด้านการบริหารและการจัดการ	3.62	0.69	มาก
2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	3.75	0.64	มาก
3. ด้านศิลปวัฒนธรรม	3.95	0.66	มาก
4. ด้านภาวะผู้นำ	3.36	0.76	ปานกลาง
5. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.38	0.85	ปานกลาง
รวม	3.61	0.52	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$; S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.95$; S.D. = 0.66) รองลงมาคือด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.75$; S.D. = 0.64) ด้านการบริหารและการจัดการ ($\bar{X} = 3.62$; S.D. = 0.69) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.38$; S.D. = 0.58) และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 3.36$; S.D. = 0.76)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ประกอบด้วย 3 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (X7) ปัจจัยด้านการคมนาคม (X8) และตัวแปรตัวสุดท้ายที่เข้าสู่สมการที่ดีที่สุดของการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้แก่ ปัจจัยด้านรายได้ (X3) สามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตาม คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ร้อยละ 28.70 มีค่า $R^2 = .287$ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha .01$ สามารถเขียนสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังต่อไปนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ } Y = 1.654 + .230X7 + .206X8 + .086X3$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน } Zr = .300X7 + .033X8 + .135X3$$

โดยแสดงเป็นตารางได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์

ตัวแปร	Regression Coefficient					
	B	beta	B	beta	t	Sig
ปัจจัยด้านเพศ (x1)	.017	.029	-	-	-	-
ปัจจัยด้านอายุ (x2)	.008	.011	-	-	-	-
ปัจจัยด้านรายได้ (x3)	.063	.063	.086(3)	.135	2.976	.003*
ปัจจัยด้านการศึกษา (x4)	.016	.026	-	-	-	-
ปัจจัยด้านอาชีพ (x5)	.046	.064	-	-	-	-
ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ (x6)	.040	.051	-	-	-	-
ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (x7)	.206	.267	.230(1)	.300	6.571	.000*
ปัจจัยด้านการคมนาคม (x8)	.186	.276	.206(2)	.033	.305	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	1.450		1.654			
Multiple R	.543		.536			
R ²	.295		.287			
Adjusted R ²	.295		.016			
R ² Change	1.450		.016			
F	20.473		53.190			

หมายเหตุ. (n = 400) * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ควรปรับภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม สะอาด เรียบร้อย อยู่เสมอ ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ หวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการดูแลธรรมชาติในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความอุดมสมบูรณ์ และควรมีการดูแลในเรื่องไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภูเขา
2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ควรมีการนำเอาเอกลักษณ์ ความโดดเด่น ทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การนำการแต่งการที่เป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นต้น ควรมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการนำเสนอประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรมีการ

ส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีเฉพาะถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป และควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้อยู่แล้ว ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยด้านการคมนาคม ควรมีระบบการคมนาคมขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มากยิ่งขึ้น ควรมีลานจอดรถที่พอเพียงต่อนักท่องเที่ยว มีการอำนวยความสะดวกและจัดระเบียบ ปลอดภัย ควรมีการอำนวยความสะดวกและให้บริการด้านพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่าง สะดวก และควรมีป้ายบอกทางเป็นระยะและง่ายต่อการมองเห็น และควรมีการดูแลถนนเส้นทางเดินทางสู่ แหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัด กาฬสินธุ์ ดังนี้

1. ด้านการบริหารและการจัดการ ควรมีการจัดแหล่งให้ข้อมูล ความรู้แหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ตู้ ATM ห้องน้ำ สถานจอดรถร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ให้พอเพียงและ เหมาะสม ควรมีการจัดระเบียบร้านค้าให้เป็นระเบียบและมีการควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม และควรมีจัด ให้มีวิทยากรหรือมัคคุเทศน์ประจำแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรมีการจัดหรือส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกันเพิ่มมากขึ้น ควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม และควรมีการนำเอาทรัพยากรต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนท้องถิ่น ออกมานำเสนอให้มากยิ่งขึ้น

3. ด้านภาวะผู้นำ ควรมีการวางแผน บริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวและยั่งยืน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและควรมีวิสัยทัศน์ และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

4. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อ Social เพื่อการเข้าถึงข้อมูล ของนักท่องเที่ยวอย่างสะดวกรวดเร็ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และเป็นທີ່จดจำของผู้คน ควรมี การบูรณาการร่วมกับจังหวัดเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นควรใช้ช่องทางที่ หลากหลายในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ควรจัดให้มีแหล่งข้อมูลกลางของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น และควรจัดให้มีทีมในการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวใน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม รองลงมาคือปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยอายุ ปัจจัยด้านการคมนาคม ปัจจัย

ด้านการศึกษา ปัจจัยเพศ ปัจจัยด้านรายได้ และปัจจัยด้านอาชีพ ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยด้านวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวจะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดทองเที้ยว ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปัจจัยด้านวัฒนธรรมว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรมีการนำเอาเอกลักษณ์ ความเป็นโดดเด่น ทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ มาใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การนำการแต่งการที่เป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นต้น สอดคล้องกับ McIntosh R.W. & Gupta S. (1980 : 43) ที่กล่าวถึง การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อจุดหมายต่าง ๆ โดยหนึ่งในมูลเหตุจูงใจที่นักท่องเที่ยวต้องการมาสัมผัสแหล่งท่องเที่ยวก็คือ มูลเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ในแหล่งอื่นที่มีใช้ที่อยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อุษณีย์ ศรีภูมิ (2544 : 34) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกันคือ มีความอยากรู้อยากเห็นในด้านต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป และความสนใจทางด้านศาสนาและประวัติศาสตร์ ได้แก่ การนมัสการ ศาสนสถาน การท่องเที่ยวไปตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดทองเที้ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ รองลงมาอีกสามอันดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยอายุ ปัจจัยด้านการคมนาคม อาจเป็นเพราะประชาชนหรือนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามอาจเห็นว่า สภาพภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม ทรัพยากรธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยวอายุของนักท่องเที่ยว และความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีผลต่อการเลือกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเมศร์ พิษณุพันธ์เดชา (2561 : 1-2) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกง ที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพุทธสถานที่ฮ่องกงมีแรงจูงใจในระดับมากทุกด้านโดยด้านที่มีระดับแรงจูงใจสูงสุดคือ แรงจูงใจทางกายภาพ รองลงมาคือ แรงจูงใจทางศาสนา แรงจูงใจทางด้านสถานภาพหรือชื่อเสียง และแรงจูงใจระหว่างบุคคลตามลำดับ

2. ระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดทองเที้ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม รองลงมาคือด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และด้านการบริหารและการจัดการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญต่อการเลือกเข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เช่น การมีศิลปวัฒนธรรมความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรม ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ที่สืบค้นได้ ผสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของสถานที่นั้นๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์

การอนุรักษ์ รักษาต้นทุนทางทรัพยากรต่างๆ ให้คงอยู่และดีขึ้น และมีการบริหารจัดการที่ดีคือ แหล่งท่องเที่ยว มีการวางแผน/การกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม มีการให้ความรู้และการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว และมีบุคลากรให้บริการอย่างเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการของ วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์ และคณะ (2559 : 93) กล่าวถึง การจัดการว่าเป็นการจัดแผนงานที่เหมือนกันไว้ในหมวดเดียวกันและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การท่องเที่ยวต้องบริหารจัดการเพื่อรองรับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยวของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 6-7) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resources) ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวหรือเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยวจึงต้องสามารถจูงใจหรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้นั้น ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ต้องอาศัยต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรม ผสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดีอยู่แล้วนำมา บริหารและจัดการให้เกิดความเหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด

ทั้งนี้ระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ อันได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านภาวะผู้นำ ค่าเฉลี่ยยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ของวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ยังมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และไม่หลากหลายช่องทาง ทำให้การสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางส่วนยังเข้าไม่ถึงวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบกับข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างนั้นได้เสนอไว้ว่า ควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อ Social เพื่อการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวอย่างสะดวกรวดเร็ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และเป็นที่ยอมรับของผู้คน ควรมีการบูรณาการร่วมกับจังหวัดเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ใช้ช่องทางที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์และต่อเนื่องนั้น แสดงให้เห็นว่าควรจะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการดึงดูดและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุไร มากคณา (2564 : 23) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ว่า เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลภายนอกองค์กรได้รับรู้ในภาพลักษณ์ที่ดีและเข้าใจองค์กรมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ พิมลสินธ์ (2540 : 85) กล่าวถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีร่วมกัน สามารถใช้ในการบริหารงานให้กิจการดำเนินการไปด้วยดี อันได้แก่ ส่งเสริมหรือก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี การแก้ไข ป้องกัน รักษาชื่อเสียงขององค์กร การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกัน และเกิดความร่วมมือในองค์กร การสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และการส่งเสริมการขาย และการตลาดแก่ธุรกิจ โดยการบริหารจัดการซึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีทักษะ ประสบการณ์ มีการวางแผน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างการบริหารแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชน สามารถสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมจากชุมชนได้นั้น จะยังเป็นผลดีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก ดังนั้น

หากวัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการบริหารจัดการพัฒนาวางแผน ประเมินสิ่งแวดล้อมและพัฒนา ด้านการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น หลากหลายและต่อเนื่อง จะเป็นผลให้วัดแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ นั้นได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการคมนาคม และตัวแปรตัวสุดท้ายที่เข้าสู่สมการที่ดีที่สุดของการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ได้แก่ ปัจจัยด้านรายได้ สามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตาม คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ร้อยละ 28.70 มีค่า $R^2 = .287$ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha .05$ เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภาวะผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม การสืบสานประเพณี การอนุรักษ์ ความงดงามของวัฒนธรรม รวมทั้งสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยววัดในจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและ ส่งผลต่อการเลือกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนหรือนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณา วงษ์วานิช (2539 : 29-31) ได้กล่าวถึง ปัจจัยวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งมนุษย์สร้างขึ้นเป็นมรดกตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม อุบิสัยใจคอ ตลอดจนรูปแบบการดำรงชีวิตในสังคมซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ทั้งด้านประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งอารยธรรมที่ปรากฏตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมเป็นการแสดงถึงรูปแบบของการดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละสังคมซึ่งจะมีความแตกต่างกันและมีเอกลักษณ์ต่างกันไปเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง หรือแม้แต่การประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น การประกอบอาชีพของประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนและ ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็นมาก่อนหรือ การผลิตสินค้าที่แตกต่างไปจากบริเวณอื่นหรือการประกอบอาชีพ ที่มีขึ้นเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่งเท่านั้น

2. ปัจจัยด้านการคมนาคม ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภาวะผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีผลต่อการเลือกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ประกอบกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดทองเทียวในจังหวัดกาฬสินธุ์จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีระบบการคมนาคมขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ควรมีลานจอดรถที่พอเพียงต่อนักท่องเที่ยว มีการอำนวยความสะดวกและจัดระเบียบ ป้ายบอกทาง ควรมีการอำนวยความสะดวกและให้บริการด้านพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวก และควรมีป้ายบอกทางเป็นระยะและง่ายต่อการมองเห็น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่สถานที่ท่องเที่ยวควรตระหนักเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรณา วงษ์วานิช (2539 : 124-126) ที่กล่าวถึง การท่องเที่ยวและการคมนาคมว่าเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันหลายประการ เช่น การคมนาคมขนส่งนั้นจะพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยว ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งกระตุ้นให้มีการพัฒนาการคมนาคมให้เจริญก้าวหน้า การคมนาคมทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางได้ตามที่ตั้งใจไว้ การคมนาคมมีส่วนช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจ้างงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการค้นพบแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ อารยา อินคชสาร (2554 : 18) ได้กล่าวถึง การคมนาคม ก็คือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ซึ่งลักษณะของการคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางจะต้องปลอดภัย สะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐาน สอดคล้องกับ สำรวย เมฆวรุฒิ (2550 : 56) ที่กล่าวถึง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว

3. ปัจจัยด้านรายได้ ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดทองเทียวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภาวะผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งปัจจัยรายได้เป็นตัวแปรตัวสุดท้ายที่เข้าสู่สมการที่ดีที่สุดของการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านรายได้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดที่ทำให้บุคคลเลือกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน และรายได้มีผลต่อเป้าหมาย มีอิทธิพลต่อการเลือกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้วว่ารายได้ของแต่ละบุคคลจะส่งผลต่อการดำรงชีวิต การวางแผนชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552 : 57-59) ที่กล่าวถึง รายได้ไว้ว่า รายได้จะกลายเป็นตัวชี้วัดการมีหรือไม่มีความสามารถในการซื้อสินค้าหรือบริการ ในความเป็นจริงนั้น การเลือกซื้อสินค้าหรือบริการอาจมาจากรูปแบบของการดำรงชีวิต อาชีพการศึกษา รสนิยมส่วนตัว เป็นต้น นักการตลาดส่วนใหญ่จึงมักใช้ตัวแปรด้านรายได้ร่วมกับตัวแปรด้านประชากรศาสตร์อื่น ๆ เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อุดุล จตุรงค์กุล (2543 : 38-39) ที่กล่าวถึงการศึกษาและรายได้ไว้ว่า แนวโน้มของรายได้ส่วนบุคคลจะมีอำนาจต่ออำนาจการซื้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ควรส่งเสริมสนับสนุนการนำวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นมานำเสนอ ประยุกต์ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีอยู่แล้ว ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจยิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

1.2 ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยววัด ตระหนักถึงการอนุรักษ์ รักษา ช่วยดูแลสอดส่องทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความสวยงามของภูมิทัศน์อย่างยั่งยืน

1.3 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยววัด เพื่อเป็นการกระจายรายได้ ความรับผิดชอบ และเกิดความหวงแหนต่อแหล่งท่องเที่ยวอันจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยววัด

1.4 ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว เช่น ตู้ ATM ห้องน้ำ สถานจอดรถ ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น

1.5 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หรือสร้างแลนด์มาร์ค ที่ใกล้เคียงกันเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกดึงดูดนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมา

1.6 ควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ เช่น การใช้เทคโนโลยี, สื่อ Social ต่างๆให้มีการเข้าถึงนักท่องเที่ยวด้วยความรวดเร็ว น่าสนใจ และต่อเนื่องอยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นวัดส่วนหนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์เท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นควรทำการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาและเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2546). *การจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: เพลสแอนด์ไซด์จำกัด.
- ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา. (2561). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮองกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: วิทยาลัยนวัตกรรม.
- พรทิพย์ พิมลสินธ์. (2540). *การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: ประกายพลก.
- พิพิธภัณฑสถานธร. (2559). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.sdm.dmr.go.th/website/index.php>
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิควิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณ วลัยวานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วไลลักษณ์ น้อยพยัค. (2559). *นวัตกรรมการท่องเที่ยว*. จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดใหม่: Marketing management* (ฉบับปรับปรุงปี 2552). กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business world.
- สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2561-2565 (ทบทวนแผนปี 2563)*. กาฬสินธุ์.
- สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (2559). *โครงการทิศทางการพัฒนาท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะ 10 ปี*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอฟพีนิตี้ จำกัด.
- สำรวย เมฆวรารุณ. (2550). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน*. กรุงเทพมหานคร.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). *แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์*. กาฬสินธุ์.
- อดุล จตุรงค์กุล. (2543). *กลยุทธ์การตลาด* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารยา อันคชสาร. (2554). *การประเมินศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางภูเวียงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุไร มากคณา. (2564). *ความหมายและความสำคัญของการประชาสัมพันธ์*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <http://maewmakkana.blogspot.com/2011/02/blog-post.html>

- อุษณีย์ ศรีภูมิ. (2544). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- McIntosh R. W., & Gupta, S. (1980). *Tourism: Principles, practices, philosophies*. Columbus, OH: Grid.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Haper and Row.

การวิเคราะห์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดปทุมธานี
**The Analysis Integrated Marketing Communication of Community
Enterprise, Pathum Thani Province**

ภัทรพล ชุ่มมี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

Pattarapon Chumme

Valaya Alongkorn Rajabhat University, Thailand

E-mail: atta9899@hotmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ช่วยให้พวกผู้บริโภคตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการใช้สื่อผสมหลากหลายช่องทางเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร ส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อสมัยใหม่และเข้าถึงผู้บริโภคได้กว้างมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำนวนทั้งสิ้น 324 ราย โดยเก็บตัวอย่างแบบเจาะจงตามลำดับรายชื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลายมีความสำคัญมากที่สุด รองลงไปคือการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ และการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยพบว่าดัชนีวัดความสอดคล้องมีเหมาะสมกลมกลืนดี ($\text{Chi-square} = 0.00$, $\text{df} = 0$, $\text{P-value} = 0.000$, $\text{RMSEA} = 0.009$)

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการต้องพัฒนานวัตกรรมการตลาดใหม่ ๆ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน เช่น นวัตกรรมการผลิตที่ทันสมัย ช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ผ่านโซเชียลมีเดีย สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สำหรับกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ; วิสาหกิจชุมชน; การวิเคราะห์องค์ประกอบ

Abstracts

Integrated marketing communications improved consumers make purchasing decisions easier. Due to the use of mixed media in a variety of channels to increase communication efficiency. Promote product image through modern media and reach wider consumers. Therefore, this research is quantitative research. Data were collected from 324 community enterprise entrepreneurs in Pathum Thani Province by collecting specific samples in order of names list. The research instrument used a questionnaire divided into 4 parts, using mean analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. The objective of this research was to analyze the components of integrated marketing communication of community enterprises in Pathum Thani Province.

Research result found that the factor loading of various online advertising and public relations components was the most important. Followed by advertising and public relations through print media and organizing advertising and public relations activities for products. Consistent with the results of the corroborative component analysis. It was found that the conformity fit index was well suited ($\chi^2=0.00$, $df=0$, $P\text{-value}=0.000$, $RMSEA=0.009$).

Recommendations for entrepreneurs to develop new marketing innovations to create competitiveness, such as modern production innovations. New marketing channels through social media. Create products for a wide range of customers. Especially the elderly which is a demographic group that requires special attention.

Keywords: Integrated marketing communication; Community enterprise; Factor analysis

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติในด้านการตลาด เทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไทยแลนด์ 4.0 อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีการปฏิบัติ ในด้านการตลาดมากที่สุด รวมถึงปัญหาอุปสรรค พบว่า อุปสรรคราคาแพง ไม่มีเทคโนโลยีใหม่ วัตถุดิบบางอย่างไม่สามารถ หาได้ในพื้นที่ ขาดแรงงาน ขาดเงินทุน หมุนเวียน และขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการผลิต ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนของตนยังไม่ ประสบความสำเร็จ และ กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ ซึ่งสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจ ในการจัดทำกลยุทธ์การตลาดที่มุ่ง ตอบสนองตลาดทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศของวิสาหกิจชุมชน (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์, 2564 : 94-108)

รวมถึงการเชื่อมโยงความคิดสร้างสรรค์ไปสู่กระบวนการปลายน้ำอย่างการทำการตลาด (Marketing) ก็มีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน ซึ่งผลการศึกษาจากการเก็บข้อมูลของวิสาหกิจ OTOP พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีกระบวนการวิจัยผลิตภัณฑ์จะมีแนวโน้มที่จะมีกำไรสูงกว่าวิสาหกิจชุมชนที่ไม่มี กระบวนการวิจัยผลิตภัณฑ์ถึงประมาณร้อยละ 67-69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และถ้าวิสาหกิจมีการพัฒนา ช่องทางในการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าทางอื่น ๆ ก็ยังส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของกำไรทั้งการมีหน้าร้านของ ตัวเอง (เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2-6), การขายหน้าร้านของเครือข่าย (ประมาณร้อยละ 5-8) การขายออนไลน์ (ประมาณร้อยละ 4-8) และการขายผ่านตัวแทนจัดจำหน่าย (ร้อยละ 21) (Post Today, 2563 : online)

ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงไปสู่ตลาดที่มีอำนาจซื้อสูงอย่างกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (เพียงร้อยละ 7.77) หรือตลาดต่างประเทศ (เพียงร้อยละ 0.35) เท่านั้น โดยสาเหตุสำคัญมาจากการที่วิสาหกิจไม่ได้มีการผลิตสินค้าที่ตรงตามความต้องการของตลาดที่มีอำนาจซื้อสูงเหล่านั้น นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนยังไม่ได้มีการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกพื้นที่มาเท่าที่ควร โดยเฉพาะความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน และ มหาวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้สร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำการตลาด (Post Today, 2563 : online)

กล่าวได้ว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะโรคระบาดโควิด - 19 เนื่องจากไม่สามารถติดต่อได้โดยตรงกับผู้บริโภค รวมถึงไม่สามารถทำการตลาดแบบดั้งเดิมได้ เครื่องมือการตลาดสมัยใหม่จึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ การเรียนรู้และประยุกต์ใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการคือการนำเทคนิคการตลาดแบบดั้งเดิมรวมกับการตลาดสมัยใหม่มาใช้ร่วมกันโดยไม่ได้เลือกวิธีการแบบเดียว แต่ต้องนำเทคนิควิธีหลากหลายวิธีเข้ามาใช้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้บริโภคในวงกลางได้อย่างครอบคลุมทั่วโลกได้อย่างมากที่สุด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ส่วนประสมทางการตลาด จัดเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทางการตลาด สำหรับการตลาดบริการนั้น นอกเหนือจากส่วนประสมทางการตลาดสำหรับสินค้าทั่วไปที่ประกอบด้วย 4'Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และการบริการ (Product) ราคา (Price) สถานที่ให้บริการและช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) แล้ว ส่วนประสมทางการตลาดบริการยังมีส่วนประกอบที่เพิ่มขึ้นมาอีก 3 ส่วน คือ พนักงาน กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ โดยปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ สามารถควบคุม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขได้ และมุ่งสนใจตอบสนองความต้องการของลูกค้า (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541 : 58)

อนึ่งจากการวิเคราะห์ของ สมบูรณ์ ภูมรินทร์ (2558 : ออนไลน์) พบว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข่าวสาร บรรจุของของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรีพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การตลาดเชิงกิจกรรม และ การสื่อสารแบบปากต่อปาก ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ข่าวสารบรรจุ เนื่องจาก ผู้ผลิตได้ให้ความสำคัญ ในการนำเครื่องมือการสื่อสารการตลาดต่าง ๆ ที่มี อยู่มาใช้ในการประสมประสานกันอย่างเหมาะสมทำให้ผู้บริโภคได้รับรู้ข่าวสารจากหลาย ๆ ช่องทาง นำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Armstrong & Kotler (2007 : 41) มองว่าการสื่อสารการตลาดเป็นกระบวนการของการพัฒนาแผนงานการ สื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ คือ การที่มุ่งสร้างพฤติกรรมของกลมเป้าหมายให้สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด โดยผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารแบบปากต่อปาก มีผลสูงสุด รองลงมา การตลาดเชิงกิจกรรม และการโฆษณาเป็นอันดับสุดท้าย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนักวิจัยจึงสนใจที่จะค้นหาคำประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสำหรับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีเพื่อสร้างนวัตกรรมการตลาดให้สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในตลาดและสามารถจะพัฒนาการส่งออกได้ต่อไปในอนาคต สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างรายได้ รวมถึงการตลาดโยกย้ายถิ่นฐาน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย

1. ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำนวน 324 ราย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการเก็บตัวอย่างแบบเจาะจงทั้งหมด 324 ราย แบบเจาะจงตามลำดับรายชื่อ

2. เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยโครงสร้างของแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และบริษัท ซึ่งประกอบด้วยข้อความคำถามด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน และความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ และข้อมูลด้านขนาดขององค์กร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านนวัตกรรมนวัตกรรมการตลาด ประกอบด้วยคุณค่าเฉพาะตัว การมุ่งเน้นที่ตัวลูกค้า การมุ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการซื้อและความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ประกอบด้วยพฤติกรรมการซื้อ และความจงรักภักดีต่อแบรนด์

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขัน ประกอบด้วยการมีกลยุทธ์ด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่างในด้านสินค้าและบริการ และการตอบสนองอย่างรวดเร็วแก่ผู้บริโภค

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

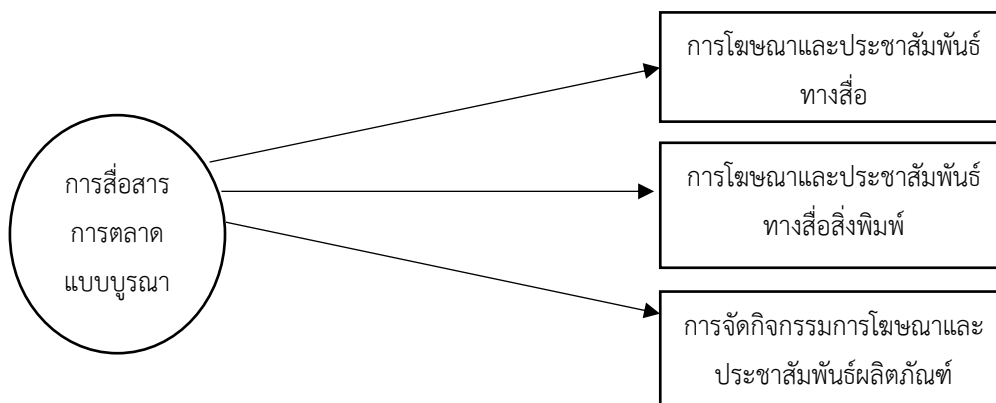
ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำนวนทั้งสิ้น 324 รายในช่วงระหว่างเดือนกันยายน 2564 - มีนาคม 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยกำหนดใช้สถิติพรรณนาเพื่อศึกษาคุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และการวิเคราะห์องค์ประกอบกำหนดใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อจัดหมวดหมู่กลุ่มตัวแปรและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อคาดการณ์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544 : 51 และ กัลยา วาณิชบัญชา, 2551 : 43)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัยพัฒนามาจาก Gunday (2011 : 662-676) และ Nuryakin (2018 : 1-21) ประกอบด้วยตัวแปรแฝงการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และตัวแปรสังเกตได้อีก 3 ตัวดังแสดงได้ในภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาด้วยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยสามารถแสดงได้ในส่วนต่อไป

ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนพนักงานในกิจการของท่าน (คน)		
0-10	50	15.4
11-20	63	19.3
21-40	45	13.9
41-60	41	12.7
61-80	29	9.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	143	44.1
ปริญญาตรี	148	45.7
ปริญญาโท	14	4.3
อายุ (ปี)		
20-25	51	15.7
26-30	39	12.0
31-35	17	5.2
36-40	38	11.7
41-50	71	21.9

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวนพนักงานมากที่สุดอันดับแรกคือมีพนักงานตั้งแต่ 11-20 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวน 148 รายคิดเป็นร้อยละ 45.3 และมีอายุระดับ 41-50 ปีเป็นจำนวน 71 รายคิดเป็นร้อยละ 21.9

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับค่าคะแนน
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย (IMC1)	3.24	0.84	ปานกลาง
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (IMC2)	3.30	0.80	ปานกลาง
การจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (IMC3)	3.18	1.02	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.24		ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยด้านความสามารถด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการพบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ 3.24 โดยพบว่าข้อคำถามด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) เป็นข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 3.30 รองลงไปคือการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) และการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ ตามลำดับ โดยพบว่ามีค่าเฉลี่ยทั้งหมดระหว่าง 3.18-3.30 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.80-1.02 แสดงว่าค่าเฉลี่ยที่ได้มีความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างได้ ด้านผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของมาตรวัดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ 0.605 และมีค่า item total correlation ระหว่าง 0.504 ถึง 0.528

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เป็นการยืนยันคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่าตัวชี้วัดที่ใช้อยู่ในตัวแปรมีอิทธิพลทางตรงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน และสามารถวัดในเรื่องเดียวกันได้ (Hair et al., 1998 : 90) แสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ชื่อองค์ประกอบ	องค์ประกอบ	
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย (IMC1)	0.946	
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (IMC2)	0.749	
การจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (IMC3)	0.682	
Eigenvalue	1.029	1.001
Percent of Variance	34.312	33.372
Cumulative Percent	34.312	67.684

KMO 0.499, Chi square 0.312, df 3

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (ตารางที่ 3) พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบจากข้อคำถามที่ใช้วัด 2 ข้อทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดคือต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.50 โดยพบว่าข้อคำถามด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) (Imc1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดที่ 0.946 รองลงไปคือการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) และการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และ ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.648 ถึง 0.946

ยิ่งไปกว่านั้นองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัวคือ Imc2-Imc3 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 34.312 ด้านองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร 1 ตัวคือตัวแปร Cus2 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 33.372 ดังนั้นตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้ง 3 องค์ประกอบได้ร้อยละ 67.684 หากพิจารณาค่า Eigenvalue พบว่าองค์ประกอบที่ 1 มีค่าที่ 1.092 และองค์ประกอบที่ 2 มีค่าเท่ากับ 1.001 ด้านค่า KMO. มีค่าที่ 0.499 แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้

เมื่อทำการทดสอบค่าถ้าค่าความเบ้ (value of skewness) และหากค่าความโด่ง (value of kurtosis) ของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการพบว่ามีค่า 1.834 และ 0.260 ตามลำดับ ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำในการตรวจสอบข้อมูลด้านความแปรปรวนของตัวแปร

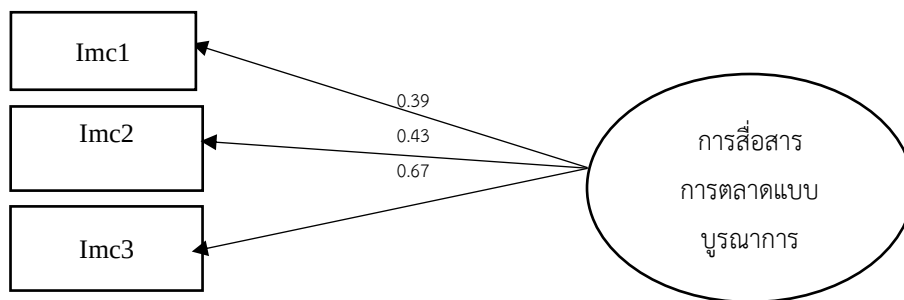
ด้านการวิเคราะห์ภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (muticollinearlity) ผลการวิเคราะห์ค่า tolerance ของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีค่าเท่ากับ 0.825 และค่า VIF มีค่าเท่ากับ 1.213 จึงสรุปได้ว่า การทดสอบด้วยการวิเคราะห์หัดดอยพหุ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัว ไม่รับอิทธิพลซึ่งกันและกันจากตัวแปรอื่น ๆ และไม่มีปัญหาด้านภาวะร่วมเส้นตรงสูง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของตัวแปรแฝง (latent variable) ที่เกิดจากการวัดโดยตัวแปรโครงสร้าง (construct variable) ให้เป็นไปตามทฤษฎีการวัดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การวัดค่าของตัวแปรที่ได้จากตัวอย่างสามารถแทนค่าจริงที่มีอยู่ในประชากรได้ (Hair et al.,2010 : 776)

ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square=0.00, df=0, P-value=0.000, RMSEA=0.009) แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) (Imc1) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) (Imc2) และการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และ ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ (Imc3) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ดังแสดงรายละเอียดตารางที่ 4 และภาพที่ 2

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ตัวแปรสังเกตได้	λ_i	t
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย	0.39	5.66
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์	0.43	9.75
การจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์	0.67	12.54

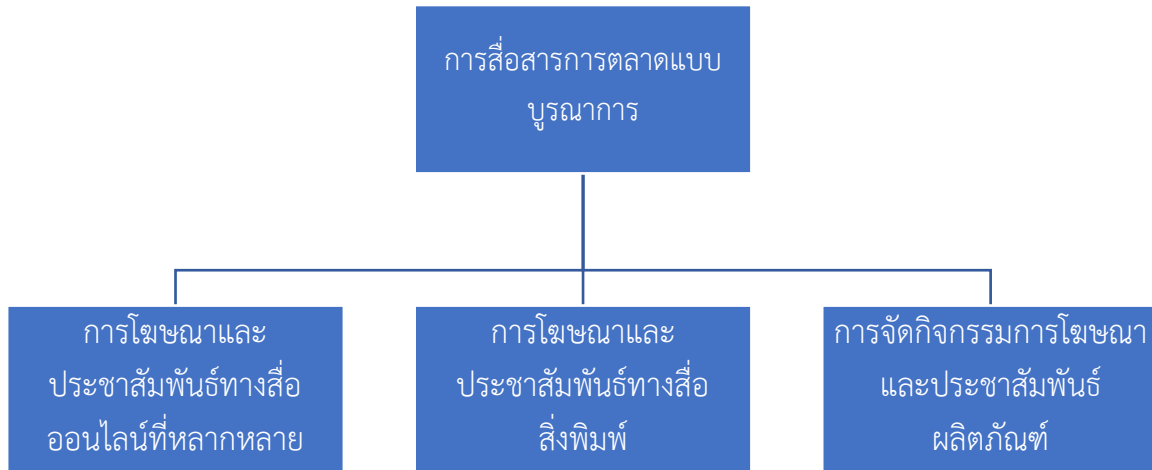

Chi-square=0.00, df=0, P-value=0.000, RMSEA=0.009

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) (Imc1) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) (Imc2) และการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และ ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ (Imc3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.39-0.67 โดยที่ค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ทุกเส้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวแปรสามารถนำมาวัดตัวแฝงของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการได้ ตามภาพที่ 2 พบว่าการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และ ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ (Imc3) มีความสำคัญในตัวแปรแฝงด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสูงสุด (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.67) รองลงไปคือการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) และการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย ประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันทุกข้อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนด โดยสอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

สามารถสรุปสังเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังปรากฏในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สังเคราะห์ผลการวิจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

จากผลการวิจัย (ภาพที่ 3) พบการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลายผ่านสื่อผสมต่าง ๆ เป็นปัจจัยเป็นค่าน้ำหนักปัจจัยที่ผลต่อการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ เนื่องจากสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายและหลากหลายทั่วทุกภูมิภาคตลอดเวลา เป็นช่องทางที่สามารถเข้าชมและสั่งซื้อสินค้าได้ตลอดเวลาทุกวัน รวมทั้งการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (เช่น การโฆษณา ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้าย โฆษณา) ยังจะสามารถส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ดีและในทุกช่วงวัยมากยิ่งขึ้น และท้ายสุดแล้วการการจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP เป็นผู้สนับสนุนในงานกีฬา และ ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ ช่วงเพิ่มคุณภาพและความถี่ในการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ดียิ่งขึ้น โดยต้องมีการการจัดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลายประเภท (เช่น Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email เป็นต้น) (Imc1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด อีกทั้งยังพบว่าดัชนีวัดความสอดคล้องมีเหมาะสมกลมกลืนดี ($\text{Chi-square} = 0.00$, $\text{df} = 0$, $\text{P-value} = 0.000$, $\text{RMSEA} = 0.009$) เนื่องจากการใช้สื่อผสมด้านการตลาดออนไลน์หรือการสื่อผสมต่าง ๆ ช่วยให้สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่ายและกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในระดับชาติและนานาชาติ โดยทั้งจัดทำสื่อต่าง ๆ ให้เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยพงษ์ สัจจาพิทักษ์ (2560 : ออนไลน์) พบว่าการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ในด้านการส่งเสริม การขายโดยรวมในระดับมาก

คือ กิจกรรมส่งเสริมการขายของตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดความสนใจในการซื้อสินค้า เช่น โปรโมชั่นต่าง ๆ และการขึ้นชอระยะเวลาในการจัดโปรโมชั่น ของเว็บไซต์ได้เหมาะสม ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ในด้านการ ประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ การทราบข่าวของสินค้าใหม่ๆจากสื่อต่าง ๆ เช่น Facebook และเว็บไซต์ของ OTOP และการนำเสนอสินค้าและโปรโมชั่นผ่านทางสื่อต่าง ๆ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

สามารถแยกได้เป็นข้อเสนอและเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าให้มีความโดดเด่น สร้างจุดแข็งให้กับสินค้าเช่นเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นร่วมกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการให้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง
2. พัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงต้องพัฒนาสินค้าให้สามารถเก็บรักษาได้นาน
3. กระตุ้นส่งเสริมการขายผ่านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ผ่านละครหรือสื่อต่าง ๆ ผสมผสาน และสามารถเชื่อมโยงสู่ soft power ของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวคิดหรือประเด็นใหม่ ๆ ด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการร่วมกับแนวคิดด้าน soft power
2. พัฒนาตัวแปรใหม่ ๆ ร่วมกับการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในเชิงลึกเพื่อค้นหาแนวตัวแปรในการวิจัยที่แตกต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยพงษ์ สัจจาพิทักษ์. (2560). อิทธิพลของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ที่มีต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสินค้าโอท็อป. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1709/1/59602711.pdf>
- โพสต์ทูเดย์ (Post Today). (2563). กลยุทธ์ 4C เพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564 แหล่งที่มา: กลยุทธ์ 4C เพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พรินติ้ง, 2544.
- สมบูรณ์ ภูมรินทร์. (2558). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2564 แหล่งที่มา <http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2352/1/somboon.phum.pdf>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไทยแลนด์ 4.0 สำหรับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารชุมชนวิจัย*. 15 1, 94-108.
- Armstrong & Kotler. (2007). *Principle of marketing*. 12^{ed}. São Paulo: Pearson Prentice Hall, 2007.
- Gunday, Gurhan. et., al. (2011). *Effect of Innovation Types on Firm Performance*. International Journal Production Economics. 133, 662-676.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E., (2010). *Multivariate data analysis: A global perspectives*. Upper, Saddle River, NJ: Pearson Education, International.
- Nuryakin, et al. (2018). *Mediating effect of value creation in the relationship between relational capabilities on business performance*. Contaduría y Administración, 63 (1), 2018, 1-21.

การจัดการความรู้แนวทางการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ
ตามกรอบมาตรฐาน National Standards for Quality Online Teaching Third
Edition 2019 (NSQ) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model
The Knowledge Management on Approaches For Effective On-line
Teaching by The National Standards For Quality On-line
Teaching Third Edition 2019 (NSQ) Through
ABCD Model Learning Management
Process

ชยกร สัตย์ซื่อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Chayakorn Satsue

Valaya Alongkorn Rajabhat under royal patronage, Thailand

E-mail : chayakorn2017@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษากรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ National Standards for Quality Online Teaching Third Edition 2019 (NSQ) (2) เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารการสอนออนไลน์ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model ประชากรในการวิจัย คือ อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ อาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการชุมชนนักปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ABCD Model จำนวน 30 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) ผ่านการระดมสมอง (Brainstorming)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ พบว่าประกอบด้วย 8 มาตรฐาน คือ Standard A: Professional Responsibilities Standard , B: Digital Pedagogy Standard , C: Community Building , Standard D: Learner Engagement , Standard E: Digital Citizenship , Standard F: Diverse Instruction , Standard G: Assessment and Measurement , Standard H: Instructional Design

2. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ ได้แนวทางในการบริหารจัดการเรียนการสอน ทั้งหมด 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1.ด้านผู้สอน 2.ด้านนักศึกษา 3.ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 4.ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 5.ด้านปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์; กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model

Abstracts

This research is a qualitative .The objectives of this study were to (1) to study the National Standards for Quality OnlineTeaching Third Edition 2019 (NSQ) online teaching standard framework Through the learning management process in the ABCD Model, the research population were lecturers Valayalongkorn Rajabhat University. The ABCD Model learning management process consisted of 30 people. The tool for this research was Community of practice (CoP) through brainstorming. (Brainstorming)

The results showed that

1. Online teaching standard framework (NSQ) found that there are 8 standards: Standard A: Professional Responsibilities Standard , B: Digital Pedagogy Standard , C: Community Building , Standard D: Learner Engagement , Standard E: Digital Citizenship , Standard F: Diverse Instruction. , Standard G: Assessment and Measurement , Standard H: Instructional Design

2. Results of knowledge analysis and synthesis There are 5 guidelines for teaching and learning management, consisting of 1. Instructor aspect 2. Student aspect 3. In terms of organizing the learning environment 4. Tools Teaching materials and equipment and 5. Problems and obstacles and solutions

Keywords: Online teaching standard; Community of practice (CoP); Brainstorming

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) จึงได้เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และการศึกษาแบบไร้พรมแดน นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลายๆประเภท (Multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่ (วิทยา วาโย และคณะ, 2563 : 285-298) เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึง แหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะ ทางด้านการสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019-COVID-19) โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศเป็นภาวะฉุกเฉินทางด้าน สาธารณสุข (ข่าวไทยพีบีเอส , 2563 : ออนไลน์) ทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ ตามปกติ หนึ่งในมาตรการเพื่อการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 ภายใตสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน

ด้านสาธารณสุขนั้น ได้แก่ วิธีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เป็นการเว้นระยะห่างในการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงานและการศึกษา โดยในส่วนของ การศึกษามีการปรับเป็นรูปแบบการสอนออนไลน์เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้แนวทางการจัดการการเรียนรู้แบบ ABCD Model มาใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย “A” (ACTIVE LEARNING) เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงมุ่งสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้จากกรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลอง (Case Based Learning) การเรียนรู้ นอกห้องเรียน (Outdoor Learning) “ B ” (BLEADED LEARNING) จัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งในห้องเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ทั้งแบบห้องเรียนและแบบออนไลน์ “C” (COLLRABORATIVE LEARNING) เน้นให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ “D” (DESIGN THINKINK FOR LEARNING OUTCOMES) กระบวนการ คิดออกแบบหลักสูตร แผนกิจกรรมการเรียนรู้ และในช่วงการแพร่ระบาดของของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019-COVID-19) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้มีการปรับตัวด้านการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิดโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนผ่านการ นำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มต่างๆมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น Google Classroom , Zoom เป็นต้น (พิเดช ปรางทอง, 2564 : 87) ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนแบบ BLEADED LEARNING รวมถึงการจัดอบรมอาจารย์เพื่อเสริมสมรรถนะอาจารย์ด้านการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ โดยนักศึกษา สามารถส่งงานและติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ผ่าน Google Classroom หรือทาง Social media อื่นๆ แต่การสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในการจัดการสอนออนไลน์พบว่าอาจารย์มีการจัดการเรียน การสอนออนไลน์ที่หลากหลาย ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญโดยมุ่งเน้นไปที่เทคโนโลยีที่นำมาใช้ เรียน การสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และนักศึกษาส่วนใหญ่นั้น ไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงระบบการเรียนการสอนผ่าน อินเทอร์เน็ต จึงเป็นผลให้ระบบดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรภายใต้การจัดการเรียนการสอนผ่าน บทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารอบกรอบ มาตรฐานการจัดการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) และนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model เพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีคุณภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ)
2. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารการสอนออนไลน์ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ชุมชนนักปฏิบัติ : แนวทางการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ABCD Model จากกลุ่มประชากร จำนวน 30 คน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการชุมชนนักปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ABCD Model จากกลุ่มประชากร จำนวน 30 คน ประกอบด้วย อาจารย์กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอาจารย์กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) โดยกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผ่านการระดมสมอง (Brainstorming) ในประเด็นหัวข้อต่างๆที่กำหนดไว้

3. การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าให้กับกลุ่มอาจารย์
2. แบ่งกลุ่มอาจารย์ 2 กลุ่ม คือ อาจารย์สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยในแต่ละกลุ่มกำหนดให้มีผู้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)
3. ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ให้สมาชิกในกลุ่มระดมสมอง (Brainstorming) ผ่านกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) โดยการทำ Data Mapping ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ

NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) กับ กระบวนการจัดการการเรียนรู้แบบ ABCD Model ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการ Mapping NSQ + ABCD Model

4. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 มาทำการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Knowledge Mapping)
5. วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสกัดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการสอนออนไลน์ในแต่ละด้านและให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.04$, S.D. = 0.62) โดยการแปลความหมายระดับ คะแนนประเมินโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ของเบสต์ (Best, อ้างถึงในวัน เดชพิชัย, 2535 : 531) แปลผลคะแนนเป็นช่วงๆขอบเขตที่แท้จริง (Exact Limuts) คือ ค่าที่อยู่ระหว่างขอบเขตต่ำ และ ขอบเขตสูง ของคะแนน ดังนี้

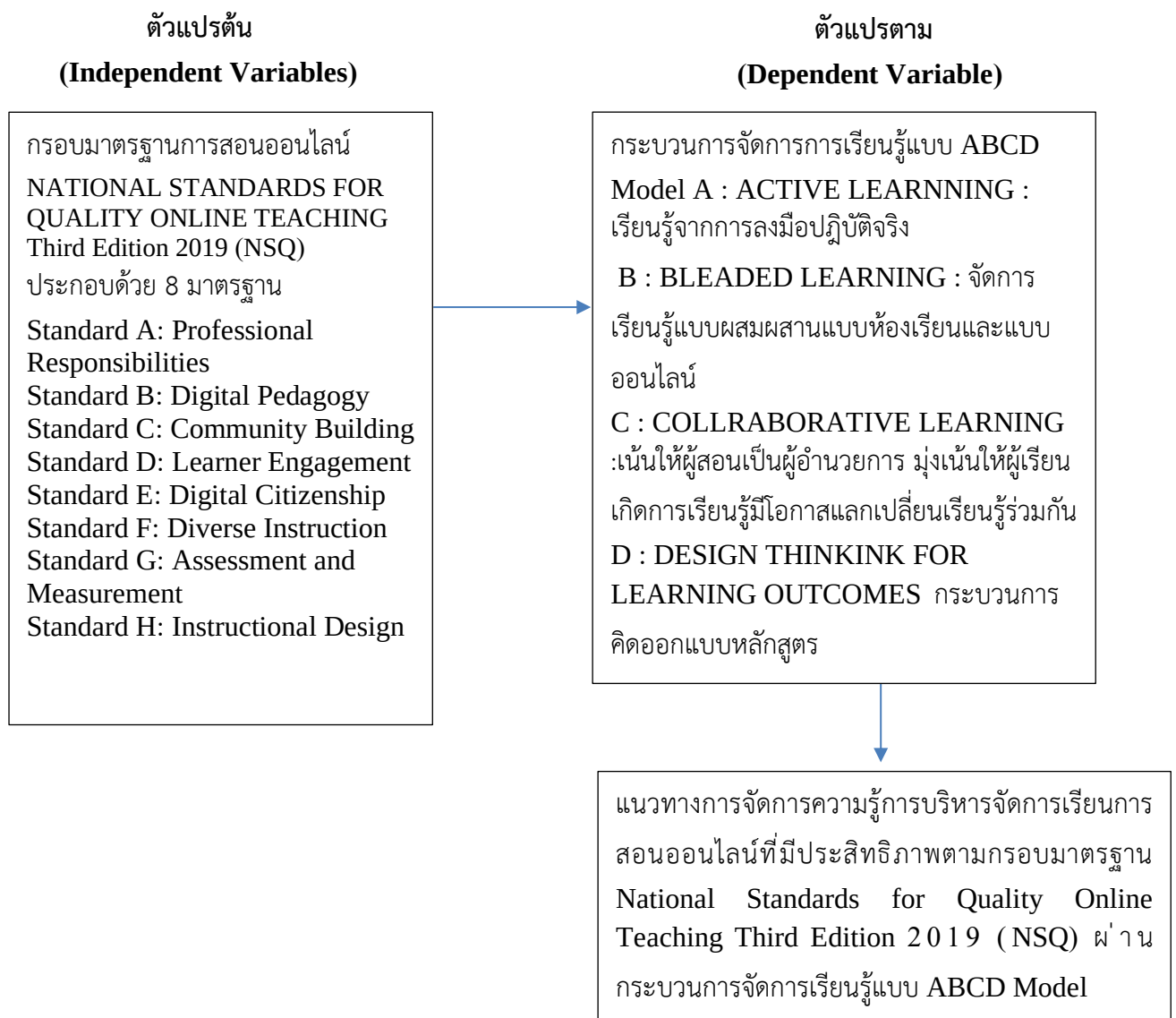
- 5 คะแนน มีขอบเขต เท่ากับ 4.51 – 5.00 หมายความว่า เหมาะสมมากที่สุด
- 4 คะแนน มีขอบเขต เท่ากับ 3.51 – 4.50 หมายความว่า เหมาะสมมาก
- 3 คะแนน มีขอบเขต เท่ากับ 2.51 – 3.50 หมายความว่า เหมาะสมปานกลาง
- 2 คะแนน มีขอบเขต เท่ากับ 1.51 – 2.50 หมายความว่า เหมาะสมน้อย
- 1 คะแนน มีขอบเขต เท่ากับ 1.00 – 1.50 หมายความว่า เหมาะสมน้อยที่สุด

และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และเพื่อให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจาก หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

6. นำมาจัดทำเป็นคู่มือแนวทางการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาและเก็บรวมข้อมูลกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการระดมสมอง (Brainstorming) ผ่านกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษากรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน ประกอบด้วย Standard A: Professional Responsibilities พูดยถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครู/อาจารย์ ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ต้องปฏิบัติ 1.) ผู้สอนต้องมีความรู้ทางวิชาการสาขาที่สอน 2.) ร่วมกันสะท้อนความคิดเห็น/ความรู้ ที่แต่ละคนได้จากการถอดบทเรียนร่วมกับเพื่อนครูด้วยกันผ่านกระบวนการกลุ่ม PLC (professional learning communities) 3.) นอกจากนั้นผู้สอนต้องมีการแสวงหาความรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ 4.) ระหว่างที่สอนผู้สอนต้องสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านทักษะการใช้ดิจิทัล และทักษะอื่นๆที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การเรียนรู้ด้วยตนเอง กรณีศึกษา การทำงานเป็นกลุ่มย่อยรวมถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวัง และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและคำนึงถึงความปลอดภัยในด้านต่างๆ เช่น สุขภาพจอหน้าคอมพิวเตอร์ 5.) ทุกครั้งที่มีการสอนต้องมีการบันทึกการสอนออนไลน์และการให้คะแนนทุกครั้งเพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ปกครอง 6.) ในการสอนออนไลน์ต้องคำนึงถึงกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้เรียนที่หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น พรบ.การศึกษา /พรบ.การศึกษาของผู้เรียนที่พิการ เพื่อสามารถออกแบบหลักสูตรออนไลน์รับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนมากที่สุด Standard B: Digital Pedagogy คือ การนำเทคโนโลยี Digital มาช่วยสนับสนุนการ สื่อสาร การทำงานร่วมกัน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน และกระตุ้นการมีส่วนร่วม รวมถึงการแบ่งปันประสบการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอ การวิจัย การส่งเนื้อหา และการโต้ตอบ) โดยเน้นการผสมผสานเทคโนโลยี เครื่องมือ และทรัพยากร เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเกิดความผูกพัน Standard C: Community Building คือ 1.) สร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อยู่ที่ไหนก็เรียนได้ ทำข้อตกลงร่วมกัน โดยการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน (เช่น การเรียนรู้จากเพื่อน กิจกรรมตามคำถาม การเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มสนทนา และงานกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อปลูกฝังปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน) 2.) ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และ/หรือการประเมิน เช่น สนับสนุนให้ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมทางออนไลน์ในกิจกรรมการทำงานร่วมกันเพื่อแบ่งปันความคิดของตนอย่างอิสระตอบสนองความต้องการของเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังและมุมมองทางวัฒนธรรม โดยผู้สอนอาจตั้งคำถาม Standard D: Learner Engagement การสร้างความผูกพันกับผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น 1.) ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดตาม การเข้าเรียน ความถี่เพื่อรู้แนวโน้มและให้คำปรึกษา 2.) เอาใจใส่ผู้เรียน เช่น การพูดคุยผู้เรียนรายบุคคลเป็นประจำเพื่อกำหนดเป้าหมายส่วนบุคคลติดตาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

3.) มอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนและวิธีการเรียนรู้และความสนใจ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อพวกเขามีส่วนร่วมกับเนื้อหาที่ขอบของความเชี่ยวชาญของตนเอง 4.) ใช้การบันทึกหน้าจอในการให้คำแนะนำผลงาน เรียนพร้อมกัน และเปิดให้ซักถาม 5.) ช่วยเหลือผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นภายในหลักสูตร เช่นก่อนเรียนในคาบถัดไปอาจส่งข้อมูลสิ่งที่สอนให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาก่อน รูปแบบการเรียนการสอน การให้คะแนน ระหว่างสอน ผู้สอนอาจแจ้งเตือนผู้เรียนเริ่มเรียนเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนทราบ รวมถึงการ บันทึกหน้าจอการสอนด้วย 6.) หากมีโอกาสนี้ การพบปะพูดคุยกับผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ปกครอง เกี่ยวกับความก้าวหน้าของผู้เรียนและกลยุทธ์ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

Standard E: Digital Citizenship ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประชากรยุคใหม่ แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางกฎหมาย จริยธรรม และปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็น การใช้ทักษะการรู้สารสนเทศ วิธีค้นหาสารสนเทศเนื้อหาที่เชื่อถือได้ และคำแนะนำในการค้นหาและอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ รวมถึงวิธีการและการอ้างอิงแหล่งที่มา ตลอดจนแหล่งข้อมูล เครื่องมือตรวจสอบการลอกเลียนแบบ (plagiarism-checking tools) ไม่ให้ ละเมิดสิทธิ ผิดกฎหมายและปฏิบัติตาม พรบ.การศึกษา หรือ นโยบายระดับของรัฐบาล (หากมี) เพื่อปกป้องผู้เรียนในห้องเรียนและปฏิบัติ

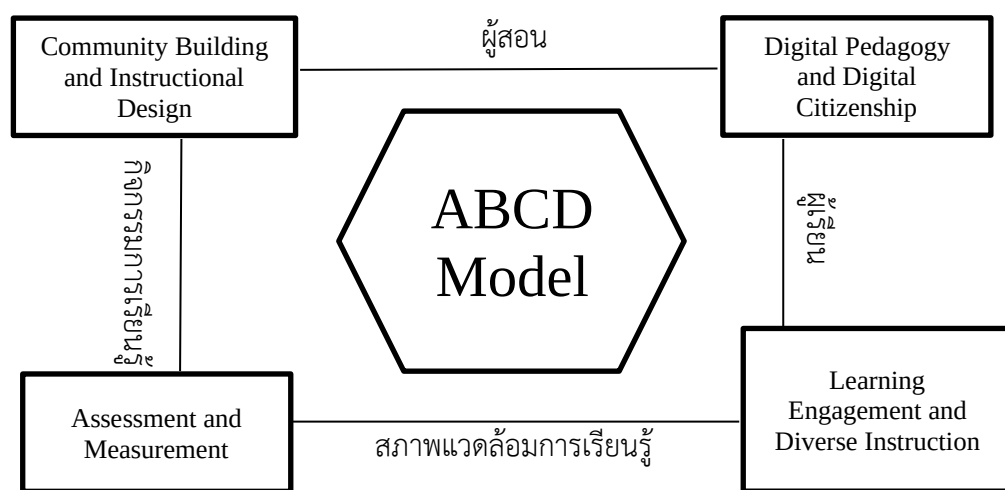
Standard F: Diverse Instruction ผู้สอนวิเคราะห์ผู้เรียนว่าอ่อนเรื่องอะไรก็หาวิธีการให้เด็กเข้าใจมากขึ้น สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมเรื่อง เทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ใช้ข้อมูล (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) ในการรับฟัง ผู้เรียนเพื่อสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น สังเกตเห็นผู้เรียน รวมถึงปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินสร้างรูปแบบทางเลือกของเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงด้วยวิธีอื่น เช่นการมอบหมายชิ้นงานแทนการให้คะแนน เป็นต้น กระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากบทเรียนสนับสนุนและจัดให้มีเวที สำหรับการแบ่งปันความสามารถและทักษะที่หลากหลายที่ผู้เรียนกับอาจารย์

Standard G: Assessment and Measurement ประเมินและการวัดผล โดยการเลือกเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมและหลากหลายและได้มาตรฐาน (formative and summative assessments) กับความสามารถของนักศึกษา โดยในขณะที่สอน ผู้สอนต้องประเมินความสามารถของผู้เรียนว่าเข้าใจเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาหรือไม่ โดยอาจจะใช้คำถาม การตรวจความถูกต้องของงานของผู้เรียน (ว่าถูกต้องไม่ ไปคัดลอกใครมาหรือเปล่า) ซึ่งในการสั่งงาน ผู้สอนอาจใช้การประเมินที่หลากหลายร่วมด้วยรวมถึงการประเมินจากผลงานต่างๆที่นักศึกษาสร้างขึ้นและมีการประเมินความความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายเสมอ รวมถึงการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อนำมาปรับปรุงแนะนำกิจกรรมทบทวนออนไลน์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ตลอดจนการใช้กลยุทธ์การประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย

Standard H: Instructional Design การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้การประเมินที่หลากหลายเพื่อวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้เรียน เพื่อแสดงให้เห็นความต้องการใช้สื่อที่หลากหลายไว้ในโมดูลการเรียนรู้ออนไลน์เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียนทบทวนและจัดเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมดให้

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมาตรฐานของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างงานที่มอบหมาย การประเมิน และเป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานเนื้อหาหลักสูตร

2. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model ผ่านกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) โดยการระดมสมอง (Brainstorming) จากอาจารย์กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอาจารย์กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในแต่ละด้าน (ดังตารางที่ 1)

แผนภาพที่ 3 แผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางในการบริหารจัดการสอนออนไลน์

ด้าน	แนวทาง
1.ผู้สอน	- ปรับแผนการสอนใหม่ ระบุวิธีการสอนออนไลน์ในแผนการ สอน มคอ.3 และรายงานผลการสอนออนไลน์ใน มคอ.5 - ปรับโครงสร้างของเนื้อหา แบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ เช่น ครึ่ง ชม-แรกสอนทฤษฎี และ ถามตอบ-ปฏิบัติตาม-สาธิต/ตอบ - ควรรศึกษารูปแบบการสอนออนไลน์ โปรแกรมที่ใช้สอน ให้สามารถ ใช้กับมือถือได้ และเตรียมการสอนออนไลน์ตามความเหมาะสม - แบ่งกลุ่มย่อย ในการจัดการเรียนการสอน และให้กลับเข้าห้องเรียนรวมตามเวลาที่กำหนดเพื่อสรุปและอภิปรายร่วมกัน - บันทึกคลิป VDO ให้นักศึกษาไปศึกษาได้ ทบทวนภายหลัง

	- ควรสอนซ้ำๆ เน้นเนื้อหาใจความที่สำคัญๆ มีการยกตัวอย่างให้ มากขึ้น และทบทวน นักศึกษาให้เข้าถึงบทเรียนโดยอาจสุ่มเรียกถามเป็นระยะมากขึ้น - การเชิญวิทยากรมาบรรยายออนไลน์ - ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน Moocs
2. นักศึกษา	- ทำข้อตกลงกับนักศึกษาเกี่ยวกับตารางเรียนการให้/การปฏิบัติร่วมกันระหว่างเรียน ออนไลน์/คะแนนงาน/การมอบหมายงาน - สร้าง mind set ให้นักศึกษามีความพร้อมกับการเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดคุย และให้คำแนะนำนักศึกษาปฏิบัติตัวให้พร้อมสำหรับเรียน - ในการจัดกิจกรรม พยายามให้นักศึกษาเปิดกล้องเพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม - ให้นักศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาทฤษฎีวิชาก่อนเรียนโดยแจ้งให้นักศึกษาทราบก่อนล่วงหน้า
3. การจัด สภาพแวดล้อม การเรียนรู้	- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ หากิจกรรมสนุกๆ ร่วมกัน เปิดเพลง ให้นักศึกษาฟังระหว่าง ช่วงพักหรือรอ เพื่อไม่ให้ห้องเรียนเงียบ - สร้างความท้าทาย ประยุกต์การให้โจทย์ ให้นักศึกษาทำงานที่บ้านได้การประยุกต์ใช้ วัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใกล้เคียงได้ - สร้างความร่วมมือความรับผิดชอบ การปรับตัว/ระหว่างนักศึกษาและผู้สอน - การ set ห้อง lab. แบบเว้นระบบห่าง และเรียนลักษณะแบบให้นักศึกษาสามารถเรียน ได้ทั้งที่บ้านและห้องเรียน - ทำวิดีโอ ให้นักศึกษาดูก่อน ส่งใบงานไปให้ทำ - ในการเรียนปฏิบัติให้ นศ.ที่เรียนในห้องกับนศ.ที่เรียนออนไลน์สามารถเรียนไปด้วยกันได้ - แบ่งกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยในห้องออนไลน์ทำให้ติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ง่ายขึ้น - แนะนำนักศึกษาในการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับเรียนให้เหมาะสม - มีการเช็คชื่อในหลายๆ รูปแบบ เช่น เรียกชื่อ บันทึกหน้าจอภาพ, สอบย่อย, ถาม-ตอบ เป็นต้น - แจ้งนักศึกษาให้มีความพร้อมในสถานที่เรียน - แนะนำนักศึกษาในการเรียนรูปแบบออนไลน์ - มีการแบ่งงาน แบ่งกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรม

ด้าน	แนวทาง
4. เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน	- ศึกษาการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เช่น • ใช้แพลตฟอร์มของ Google App เช่น Google Doc, Google Slide, Google Sheet เป็นต้น ให้ นศ.ได้ ระดมสมองและทำงานร่วมกันในขณะที่ทำการสอน • ใช้ Google Classroom สำหรับ Upload ไฟล์เอกสารต่างๆ ประกาศข่าว การมอบหมายงาน กำหนดเวลาส่งงาน การให้คะแนน เป็นต้น • การสร้างสื่อบทเรียนปฏิสัมพันธ์ด้วย WebAppication เช่น Edpuzzle, Thinglink ในการออกแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ • ใช้แพลตฟอร์มที่ Vondergo , Blocket นำมาใช้เป็นกิจกรรมการเข้าสู่บทเรียน เป็นต้น • ใช้แพลตฟอร์มสำหรับ เช่น Google form, Quizzes เช็คชื่อ ทำข้อสอบออนไลน์ การวัดและประเมินผล เป็นต้น • Line Group, Facebook สำหรับการติดต่อสื่อสาร • อุปกรณ์/โปรแกรม เสริมพิเศษอื่นๆ เช่น เมอร์สปากกา, iPad, Tablet เป็นต้น - ควรแจ้งนักศึกษาถึงโปรแกรมที่ใช้เรียนก่อนเรียน เช่น Google Meet , Zoom อื่นๆ สรรวจอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนของนักศึกษา - วิชาสอนปฏิบัติ ประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีความใกล้เคียง หรือหาได้ง่ายๆรอบตัวมาทดลองแทน - ใช้วิธีการช่วยเหลือ เพื่อนช่วยเพื่อน ในการแชร์ไฟล์ กรณีนักศึกษาใช้อุปกรณ์ที่ไม่สามารถแชร์ไฟล์ได้
5. ปัญหาและ อุปสรรค และ แนวทางแก้ไข เบื้องต้น	• ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต - พุดคุยสอบถามตลอดเวลา เกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารหากเกิดปัญหาที่จะหยุดพักเบรกเพื่อรอรระบบ Internet - ให้นักศึกษาทำงานและนัดหมายส่งงานภายหลัง - แบ่งกลุ่มนักศึกษาทำงานร่วมกันในกรณีนักศึกษาไม่พร้อมก็ต้องยืดหยุ่น • ความร่วมมือของนักศึกษา - ใช้วิธีแบ่งกลุ่มย่อยร่วมกันทำงานบน platform ที่กำหนดโดยเข้าไปดูนักศึกษาเป็นระยะ และตรวจดูการทำงานของนักศึกษา - มีการแบ่งกลุ่มให้คะแนนการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม โดยให้สมาชิกทุกคนช่วยแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน - ให้นักศึกษาส่งภาพขณะฝึกปฏิบัติ - บันทึกการสอนไว้ ให้นักศึกษาสามารถมาเรียนรู้ย้อนหลัง มอบหมายงานเป็นรายสัปดาห์

ด้าน	แนวทาง
5. ปัญหาและ อุปสรรค และแนวทาง แก้ไข เบื้องต้น	- ให้นักศึกษาแสดงออกผ่านกล่อง VDO โดยการพูดเล่าเรื่อง ตอบคำถามสั้นๆ - ให้นักศึกษาทำงานและนัดหมายส่งงานภายหลัง - แบ่งกลุ่มนักศึกษาทำงานร่วมกันในกรณีนักศึกษาไม่พร้อมก็ต้องยืดหยุ่น - ขอความร่วมมือเปิดกล่องระหว่างเรียน และมีการตั้งคำถาม หรือทบทวนกับนักศึกษาตลอดเวลา เพื่อให้นักศึกษาอยู่กับห้องเรียนออนไลน์ให้มากที่สุด • อุปกรณ์การจัดการเรียนการสอน - หาอุปกรณ์ระบบการเรียนการสอน ที่เอื้อให้/นักศึกษาเรียนรู้อย่างหลังได้ - กรณีนักศึกษาไม่มีอุปกรณ์อาจจะต้องไปใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับเพื่อนหรือเปลี่ยนอุปกรณ์ • สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ - มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพิ่มเติม เช่น Moocs - ใช้ Google Classroom ในการติดตาม การสั่งและกำหนดส่งงาน ให้ข้อคิดเห็นของผู้สอน - ใช้ Group Line ส่งแบบฝึกหัดในระหว่างเรียน ทำให้นักศึกษา อาจารย์เห็นงานของคนอื่น ๆ และเห็นข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สอน จะได้นำไปปรับปรุงงานของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากการศึกษารอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ พบว่าประกอบด้วย 8 มาตรฐาน คือ Standard A: Professional Responsibilities Standard , B: Digital Pedagogy Standard , C: Community Building, Standard D: Learner Engagement , Standard E: Digital Citizenship , Standard F: Diverse Instruction , Standard G: Assessment and Measurement , Standard H: Instructional Design (The National Standards for Quality Online Teaching (NSQ) Third Edition , 2 0 1 9) ซึ่งทั้ง 8 มาตรฐาน ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สอน การนำเทคโนโลยี Digital มาช่วยสนับสนุนการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน สร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างข้อตกลงร่วมกันและความผูกพันกับผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนออนไลน์ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล รวมถึงการออกแบบหลักสูตรที่มีความหลากหลาย มีการประเมินและการวัดผล โดยการเลือกเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน (formative and summative assessments) กับความสามารถของนักศึกษา ซึ่งจะทำให้การสอนออนไลน์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของเรื่อง การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สู่กรอบมาตรฐาน

วิชาชีพการสอนและสนับสนุนการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา (บุญทิพย์ สิริธรรังศรี , 2562 : 1--17) พบว่าการสอนออนไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่สถาบันกำหนด โดยออกแบบการสอนออนไลน์ตามกรอบแนวคิดของอีแพคที่มีการบูรณาการความรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระ ศาสตร์และศิลป์การสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี และใช้กรอบมาตรฐานวิชาชีพการสอนและสนับสนุนการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาในการสอนเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้สอนออนไลน์มืออาชีพที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ เป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนหรือออนไลน์คือต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอันเป็น ผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นหรือการฝึกฝน พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปในลักษณะค่อนข้างถาวรอาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น (เกษม วัฒนชัย , 2545 : 140) และ (Mezirow ,2000 : 30) กล่าวว่าการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult learner) ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองถือเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learner)

2. จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสอนออนไลน์ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model ได้แนวทางในการบริหารจัดการเรียนการสอน ทั้งหมด 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1.ผู้สอน 2.นักศึกษา 3.การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 4.เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 5.ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ซึ่งทั้ง 5 แนวทางนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ของ (คณะกรรมการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม , 2562 : ออนไลน์) พบว่า 1. มีการวางแผนการเตรียมการสอนออนไลน์ การออกแบบวิธีการสอนและกลยุทธ์การสอนประกอบด้วย ระยะเวลาเตรียม ระยะเวลาสอน ระยะเวลาประเมินผล 2.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ (การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนออนไลน์, การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน) 3.การวัดและประเมินผล (ประสิทธิภาพการสอน, การมีส่วนร่วมของนักศึกษา) 4.ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และแนวทางแก้ไข เช่นเดียวกันกับการศึกษาเรื่องการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน (วิทยา วาโย และคณะ, 2563 : 285-298) พบว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและการประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ NATIONAL STANDARDS FOR QUALITY ONLINE TEACHING Third Edition 2019 (NSQ) ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน ดังนี้

1. Standard A: Professional Responsibilities

มหาวิทยาลัยควรมีการนำกรอบมาตรฐานวิชาชีพการสอนและสนับสนุนการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาของประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom Professional Standards Framework) มาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยให้เป็นคณาจารย์มืออาชีพอย่างจริงจัง

2. Standard B: Digital Pedagogy

มหาวิทยาลัยควรเลือกใช้แพลตฟอร์มการจัดการเรียนที่ใช้งานง่ายและสะดวก เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งมหาวิทยาลัยและฝึกอบรมใช้งานให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนรวมถึงกระตุ้นให้อาจารย์ผู้สอนมีการนำเทคโนโลยี Digital มาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนและกระตุ้นการมีส่วนร่วมโดยเน้นการผสมผสานเทคโนโลยี เครื่องมือ และทรัพยากร เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเกิดความผูกพัน

3. Standard C: Community Building

มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้อาจารย์จัดการเรียนการสอนเชิงรุกโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องสถานที่ในการเรียนโดยนำเทคโนโลยี Learning Management System (LMS) มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่หลากหลาย บูรณาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนการสอนรูปแบบปกติ

4. Standard D: Learner Engagement

ผู้สอนควรกระตุ้นให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านระบบออนไลน์ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล็กๆระหว่างนักศึกษาด้วยกัน ช่วยให้เกิดสังคมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนได้สื่อสารกันระหว่างที่เรียนออนไลน์ ซึ่งมีวิธีการหลากหลายรวมถึงการติดตามเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นระยะตลอดจนให้คำแนะนำช่วยเหลือ หากมีโอกาสการพบปะกับผู้ปกครองเพื่อรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียนจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

5. Standard E: Digital Citizenship

ผู้สอนควรจัดการเรียนเชิงรุกและชี้แนะเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล ส่งเสริมพฤติกรรมทางกฎหมายและจริยธรรม และความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนคิด ข้อคิดเห็น ข้อเท็จจริง สามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะเรื่องจริงหรือเรื่องเท็จได้ และรู้จักแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมมีมารยาท สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

6. Standard F: Diverse Instruction

ผู้สอนควรมีการออกแบบหลักสูตรให้ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 หรือ 3 ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น และครอบคลุมทุกอย่าง ตั้งแต่เนื้อหา ไปจนถึงวิธีการสอนและสิ่งที่ต้องปรับปรุง บนกระดานสนทนาออนไลน์สำหรับการ Feedback โดยเฉพาะเพื่อเป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนและหาวิธีการทำให้เข้าใจมากขึ้น

7. Standard G: Assessment and Measurement

ผู้สอนควรเลือกเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมและหลากหลายทั้ง (formative and Summative assessment) กับความสามารถของนักศึกษา ผู้สอนมีการติดตามเป็นระยะอาจใช้วิธีการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในห้องเรียน คะแนนเข้าห้องเรียน การสอบย่อย การส่งงานมอบหมาย เป็นต้น เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นตามระดับการรับรู้ของแต่ละคน

8. Standard H: Instructional Design

ผู้สอนควรออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับสื่อการสอนที่เลือกใช้ ปรับเนื้อหาให้เหลือเพียงสิ่งที่ต้องรู้ โดยการออกแบบสื่อการเรียนการสอน ที่มีความทันสมัยหลากหลาย และเข้าใจง่าย เช่น รูปภาพ วิดีโอคลิป การ์ตูนแอนิเมชัน ข้อความกราฟิก เสียงพูด ดนตรีประกอบ เพื่อกระตุ้นความสนใจ รวมทั้งสื่อที่ใช้ควรมีการเชื่อมโยงกับเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นใช้เวลาประมาณ 20 - 25 นาทีโดยเฉพาะอาจเลือกใช้สื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. เผยแพร่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือจัดทำเป็นคู่มือ สำหรับเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพให้กับอาจารย์และครู ภายในมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบปกติกับการบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ตามกรอบมาตรฐานการสอนออนไลน์ของ NSQ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ABCD Model

2. ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2563). WHO ประกาศภาวะฉุกเฉิน กรณีการระบาดของไวรัสโคโรนา.ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/288500> .
- คณะกรรมการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสยาม .(2562). แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2563. แหล่งที่มา:<https://nursing.siam.edu/km>.
- บุญทิพย์ สิริธรรังศรี. (2562) .การจัดการเรียนการสอนออนไลน์สู่กรอบมาตรฐานวิชาชีพการสอนและสนับสนุนการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์*. 3, 1-17.
- พิเดช ปรางทอง. (2564). *ศาสตร์การสอนสำหรับห้องเรียนออนไลน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่การพิมพ์: ม.ป.พ.
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563).การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*. 14 (34). 285-298.
- Mezirow J. (2000). *Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory*. In: MezirowJ, ed. *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. JosseyBass. 3-34.

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1
**Moral Promotion for OBEC Moral School of Primary Schools under
Rayong Education Service Area Office 1**

สิริโสภณพันธุ์ ปานมีศรี
Sirisophaphan Panmisri
E-mail: Varanun07@gmail.com

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 และ 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 เป็นวิจัยเพื่อพัฒนา อธิบายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 102 จำนวน 204 คน แบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการ บุคลากรทางการศึกษา การเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดที่รายด้าน มีการดำเนินการด้านความพอเพียง ร้อยละ 96.69 ด้านความกตัญญู ร้อยละ 98.41 ด้านความซื่อสัตย์ ร้อยละ 81.50 ด้านความรับผิดชอบ ร้อยละ 95.84 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 97.06

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 ปัจจัยภายใน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99$) ($SD=0.82$) ปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$) ($SD=0.81$)

* วันที่รับบทความ: 20 กันยายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 24 กันยายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2565

3) การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1 ทำสมุดบันทึกความดี โดยการบันทึกเป็นประจำทุกวัน ครูที่ปรึกษา สามารถติดตามจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และตรวจจากความสม่ำเสมอในการจดบันทึกได้ ทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการประเมินผลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการสังเกต การทำแบบประเมิน จากการจดบันทึกลงในสมุดความดี ของนักเรียน

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม; โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระยอย เขต 1

Abstracts

This research had objectives to (1) Study the circumstance related to moral promotion for Moral School of the Office of the Basic Education Commission (OBEC) in primary schools under Rayong Education Service Area Office 1 (2) Study factors related to moral promotion for OBEC Moral School in primary schools under Rayong Education Service Area Office 1 and (3) Figure out the guidelines for moral promotion for OBEC Moral School in primary schools under Rayong Education Service Area Office 1. The research employed mixed method procedure. The sample group consisted of 204 school administrators and academic staffs selected by purposive sampling. Tools for research included questionnaire and in-depth interview.

The result showed

1) Circumstance related to moral promotion for OBEC Moral School in primary schools under Rayong Education Service Area Office was at highest level in each aspect. Operation in sufficiency promotion was 96.69%, gratitude was 98.41%, honesty was 81.50%, responsibility 95.84, moral ideology was 97.06%.

2) Factors related to moral promotion for OBEC Moral School in primary schools under Rayong Education Service Area Office 1, internal factors showed that most internal factors gained medium average ($\bar{x}=2.99$) ($SD=0.82$) while most external factors gained medium average ($\bar{x}=3.11$) ($SD=0.81$).

3) The study for guidelines for moral promotion for OBEC Moral School in primary schools under Rayong Education Service Area Office 1, making Moral Journal was used for daily recoding. Advising teachers can follow up by monitoring student's behavior and the consistency in journaling. Schools earn empirical data. There was evaluation both qualitatively and quantitatively from observation, evaluation form, and recording in Moral Journal from students

Keyword : Moral Promotion; OBEC Moral School; Rayong Education Service Area Office 1

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) พระราชทานให้คณะกรรมการในโอกาสการจัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ. 2555 โดยมีพระราชกระแสรับสั่งที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียน ดังนี้ “ให้ครูรักเด็ก และเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้อย่างแข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่ง ช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชประสงค์ในการส่งเสริมการสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง (ปัทมวดี วีรภักดิ์ และคณะ, 2560 : 65) นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มีพระราชกระแสรับสั่งต่อประชาชนชาวไทยให้ “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” พร้อมทั้งพระราชทานหลัก 3 ประการที่เกี่ยวกับครูและนักเรียนไว้ว่า “ให้ครูรักเด็ก เด็กรักครู” “ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้อย่างแข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเองและให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า” “ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกันเพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี”

จากที่กล่าวมาแล้วถึงความสำคัญของการบริหารจัดการขยะสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1” เพื่อเป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ร่วมกันพัฒนาเยาวชนให้เกิดคุณธรรมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed- Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบ Explanatory Research

ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้มีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำนวน 102 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ที่รับผิดชอบงานการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 รวมทั้งสิ้น 204 คน

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสอบถาม เรื่อง ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบบออกเป็น 3 ตอน สำหรับกระบวนการสร้างแบบสอบถามจำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และเดินทางไปด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

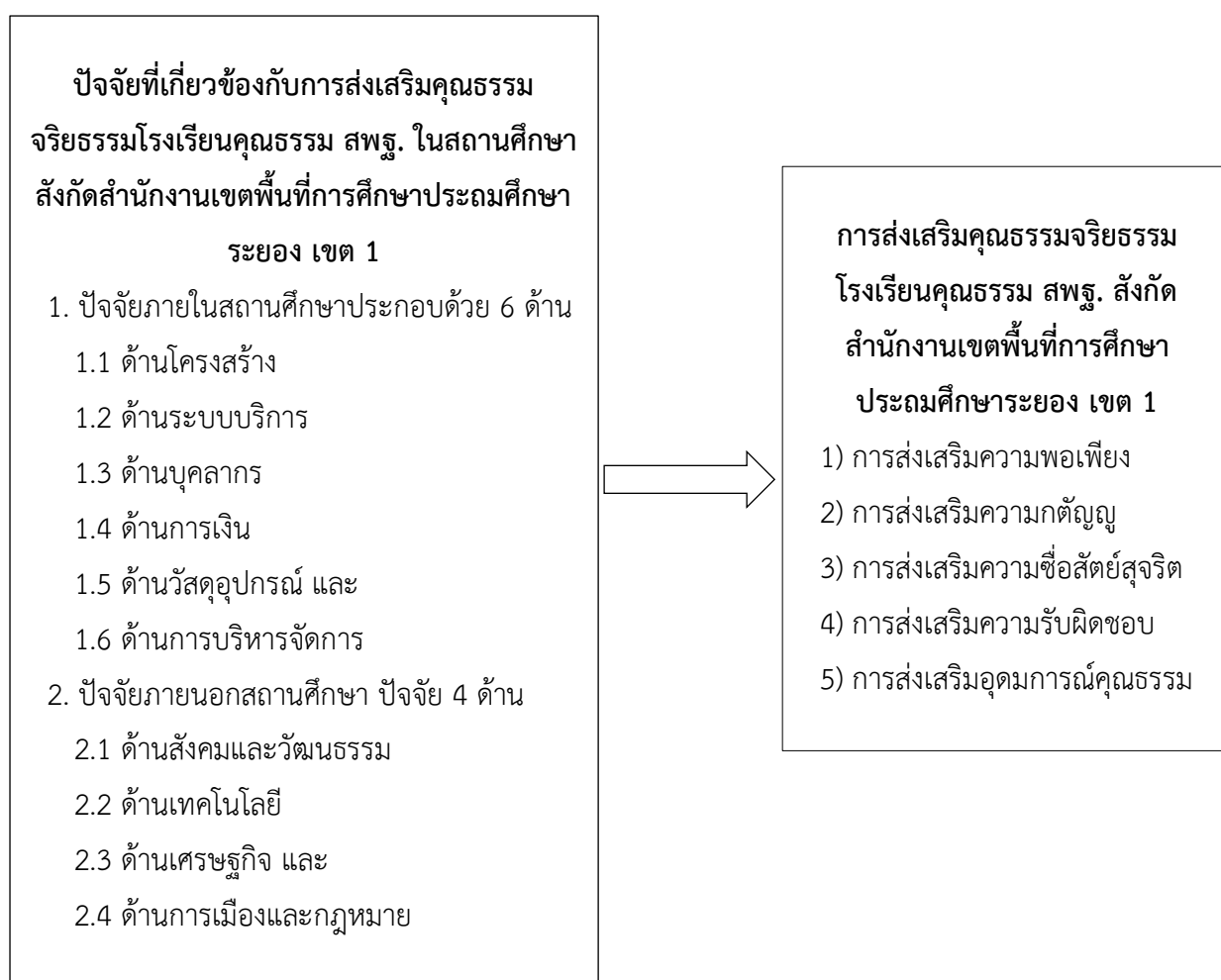
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยได้พัฒนา เริ่มจาก การส่งเสริมความพอเพียง, การส่งเสริมความกตัญญู, การส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต, การส่งเสริมความรับผิดชอบ และการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม แสดงด้วยภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ดังนี้

(1) สภาพที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 1) ด้านการส่งเสริมความพอเพียง มีการวางแผนในการส่งเสริมความพอเพียง ร้อยละ 94.61 การดำเนินการส่งเสริมความพอเพียง ร้อยละ 97.06 การติดตามผล ร้อยละ 97.55 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 97.55 2) ด้านการส่งเสริมความกตัญญู การวางแผนในการส่งเสริมความกตัญญู ร้อยละ 98.04 การดำเนินการส่งเสริมความกตัญญู ร้อยละ 98.04 การติดตามผล ร้อยละ 98.53 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 99.02 3) ด้านการส่งเสริมความซื่อสัตย์ การวางแผนในการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ร้อยละ 91.18 การดำเนินการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ร้อยละ 71.08 การติดตามผล ร้อยละ 67.16 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 96.57 4) ด้านการส่งเสริมความรับผิดชอบ การวางแผนในการส่งเสริมความรับผิดชอบ ร้อยละ 96.08 การดำเนินการส่งเสริมความรับผิดชอบ ร้อยละ 95.59 การติดตามผล ร้อยละ 95.10 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 96.57 5) ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม การวางแผนในการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 95.59 การดำเนินการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 97.06 การติดตามผล ร้อยละ 97.55 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 98.04 เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ที่รายด้าน มีการดำเนินการด้านความพอเพียง ร้อยละ 96.69 ด้านความกตัญญู ร้อยละ 98.41 ด้านความซื่อสัตย์ ร้อยละ 81.50 ด้านความรับผิดชอบ ร้อยละ 95.84 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 97.06

(2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ปัจจัยภายใน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านโครงสร้าง ($\bar{X}=3.12$) ด้านระบบการบริการ ($\bar{X}=3.08$) ด้านบุคลากร ($\bar{X}=3.04$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.00$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}=2.91$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X}=2.79$) ตามลำดับ ปัจจัยภายนอก โดยรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.06$) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X}=2.98$) และ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=2.77$) ตามลำดับ มีเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเมืองและกฎหมาย ($\bar{X}=3.61$) เฉลี่ยปัจจัยภายใน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99$) ($SD=0.82$) ปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$) ($SD=0.81$)

(3) การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 การดำเนินการส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อบรมครู และบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจให้ความรู้ก่อนนำไปถ่ายทอด มีการจัดกิจกรรม และโครงการคุณธรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความพอเพียงจากการลงมือทำ มีจิตบันทึก และประชุม ติดตามผลการดำเนินการ

กิจกรรมต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย ในการดำเนินกิจกรรม ทำสมุดบันทึกความดี โดยการบันทึกเป็นประจำทุกวัน ครูที่ปรึกษา สามารถติดตามจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และตรวจจากความสม่ำเสมอในการจดบันทึกได้ ทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการประเมินผลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการสังเกต การทำแบบประเมิน จากการจดบันทึกลงในสมุดความดี ของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 มีดังนี้

(1) สภาพที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 1) ด้านการส่งเสริมความพอเพียง มีการวางแผนในการส่งเสริมความพอเพียง ร้อยละ 94.61 การดำเนินการส่งเสริมความพอเพียง ร้อยละ 97.06 การติดตามผล ร้อยละ 97.55 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 97.55 2) ด้านการส่งเสริมความกตัญญู การวางแผนในการส่งเสริมความกตัญญู ร้อยละ 98.04 การดำเนินการส่งเสริมความกตัญญู ร้อยละ 98.04 การติดตามผล ร้อยละ 98.53 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 99.02 3) ด้านการส่งเสริมความซื่อสัตย์ การวางแผนในการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ร้อยละ 91.18 การดำเนินการส่งเสริมความซื่อสัตย์ ร้อยละ 71.08 การติดตามผล ร้อยละ 67.16 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 96.57 4) ด้านการส่งเสริมความรับผิดชอบ การวางแผนในการส่งเสริมความรับผิดชอบ ร้อยละ 96.08 การดำเนินการส่งเสริมความรับผิดชอบ ร้อยละ 95.59 การติดตามผล ร้อยละ 95.10 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 96.57 5) ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม การวางแผนในการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 95.59 การดำเนินการส่งเสริมอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 97.06 การติดตามผล ร้อยละ 97.55 การประเมินผลการดำเนินการ ร้อยละ 98.04 เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ที่รายด้าน มีการดำเนินการด้านความพอเพียง ร้อยละ 96.69 ด้านความกตัญญู ร้อยละ 98.41 ด้านความซื่อสัตย์ ร้อยละ 81.50 ด้านความรับผิดชอบ ร้อยละ 95.84 ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ร้อยละ 97.06 สอดคล้องกับสอดคล้องกับพรพรหม พรหมพวง (2550 : 47) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรปัจจัยทั้ง 5 ตัว คือ การรับรู้ความสามารถของตน การคล้อยตามผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับจิตสาธารณะโดยรวม มีความสัมพันธ์ ($R = .695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายผลรวมกันได้ 48.20% และค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การรับรู้ความสามารถของตน ($\beta = .633$) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .153$) ตัวแปรปัจจัยทั้ง 5 ตัวกับจิตสาธารณะรายด้านทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้ ด้านการถือ

เป็นหน้าที่ และด้านการเคารพสิทธิการใช้ทีวีเคราะห์แบบตัวแปรหนูนามมีความสัมพันธ์กัน (Wilks $V = .498$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ทีวีเคราะห์แบบตัวแปรเอกนามระหว่างตัวแปรปัจจัยกับจิตสาธารณะรายด้านมีค่า .560, .506 และ .619 ตามลำดับ ซึ่ง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าและค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะรายด้านทั้ง 3 ด้านมากที่สุด คือ การรับรู้ความสามารถของตน ซึ่งมีค่าเท่ากับ .441, .483 และ .604 ตามลำดับ โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลทางบวกต่อด้านการถือเป็นหน้าที่และด้านการเคารพสิทธิการใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในด้านการเคารพสิทธิการใช้ยังพบว่า การคล้อยตามผู้อื่นส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ พิริยา นิลมาต (2550 : 87) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมด้านมีวินัย (1) ด้านความรับผิดชอบ (2) ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (3) ด้านความกตัญญูต่แม่ (4) ด้านฉลาดทางอารมณ์ (5) พฤติกรรมการสอนครู (6) และการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (7) มีความสัมพันธ์ทางบวกมีจิตสำนึกสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต ปัจจัยภายใน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านโครงสร้าง ($\bar{X} = 3.12$) ด้านระบบการบริการ ($\bar{X} = 3.08$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.04$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.00$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 2.91$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 2.79$) ตามลำดับ ปัจจัยภายนอก โดยรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.06$) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.98$) และ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 2.77$) ตามลำดับ มีเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเมืองและกฎหมาย ($\bar{X} = 3.61$) เฉลี่ยปัจจัยภายใน พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$) ($SD = 0.82$) ปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) ($SD = 0.81$) สอดคล้องกับภพพน ประภา (2562 : 63) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 สู่การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง และมีผลต่อการดำเนินงานโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. ระดับใด กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้วิจัยกับคุณครูที่รับผิดชอบโครงการนี้มีการประสานงานตลอดเวลา ดังนั้น โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 47 โรงเรียน ปีการศึกษา 2562 มีครูที่รับผิดชอบโครงการนี้ จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ร้อยละในส่วนที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ทำการตรวจให้คะแนน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในส่วนที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษา - ด้านความพร้อมของทรัพยากร ผลปรากฏว่าในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.27 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.66 ซึ่งในด้านความพร้อมของทรัพยากร ข้อ 1. โรงเรียนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมพร้อมทำแผนปฏิบัติการประจำปี/โครงการ/กิจกรรมด้านคุณธรรมอัตลักษณ์ตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อย่างเป็นระบบและชัดเจน อยู่ในระดับคุณภาพมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.43 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 สำหรับ ข้อ 5. ผู้บริหารโรงเรียนของท่านรู้/เข้าใจคุณธรรมอัตลักษณ์ และให้การสนับสนุน/ส่งเสริม/ขับเคลื่อนแผนพัฒนา/โครงการ/กิจกรรมด้านคุณธรรมเป็นอย่างดีได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก และข้อ 7. ครูในโรงเรียนของท่านใช้สื่อ/ นวัตกรรม /การจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมแก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและสร้างเครือข่ายขยายผลอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับคุณภาพมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.00 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และสอดคล้องกับ รุตินันท์ ฅวนิล (2563 : 46) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และ หลักคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการให้ความสำคัญและการปฏิบัติตาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะทั่วไปของ นักเรียน ลักษณะครอบครัวและครัวเรือน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการได้รับการ ถ่ายทอดทางสังคมกับผลที่มีต่อการให้ความสำคัญและการปฏิบัติตามคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษามุมมองของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมต่าง ๆ และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรม ให้นักเรียนนั้น ผลการศึกษานี้ พบว่า บทบาทการปลูกฝังจากโรงเรียนโดยครูอาจารย์และ ครอบครัวนั้นมีอิทธิพลสูงต่อนักเรียน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจึงควรมีการปรับรูปแบบ การถ่ายทอดให้เชื่อมโยงกับลักษณะของผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรม การสร้างสถานการณ์ให้ ฝึกปฏิบัติ และต้องเชื่อมโยงการส่งเสริมหลักคุณธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากชุดคุณธรรมเดิม ที่มีอยู่ ให้สอดคล้องกับการให้ความสำคัญของนักเรียน โดยอาศัยการสื่อสารออนไลน์ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และ มุ่งส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังไปพร้อมกัน

(3) การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 การดำเนินการส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อบรมครู และบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจให้ความรู้ก่อนนำไปถ่ายทอด มีการจัดกิจกรรม และโครงการคุณธรรม

เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความพอเพียงจากการลงมือทำ มีจิตบันทึก และประชุม ติดตามผลการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย ในการดำเนิน กิจกรรม ทำสมุดบันทึกความดี โดยการบันทึกเป็นประจำทุกวัน ครูที่ปรึกษา สามารถติดตามจากการสังเกต พฤติกรรมนักเรียน และตรวจจากความสม่ำเสมอในการจดบันทึกได้ ทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการ ประเมินผลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการสังเกต การทำแบบประเมิน จากการจดบันทึกลงในสมุด ความดี ของนักเรียน สอดคล้องกับสมนึก ชูปานกลีบ (2560 : 90) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมนักศึกษาปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา พบว่า การได้รับกระตุ้นความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การ มีเจตคติต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมีประสบการณ์เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 68.80 ($R^2 = .688$) 2) กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย การสอดแทรกไว้ใน หลักสูตรและการเรียน การสอนด้วย การกระตุ้นความสนใจ การปลูกฝังเจตคติที่ดีและ ส่งเสริม การมี ประสบการณ์ โดยให้นักศึกษาปฏิบัติใน 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับ ชุมชน สังคม อาชีพ การทำบัญชีรับจ่าย ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชนและ สังคมตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ (1) ประโยชน์เชิงวิชาการ (2) ประโยชน์เชิงทางด้านผู้ปฏิบัติ/นักเรียน (3) ประโยชน์ด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ และ (4) ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

1. มีหลักสูตรคุณธรรม จริยธรรม สำหรับพัฒนานักเรียน
2. มีรายวิชาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นแบบอย่างอันดีงาม
3. มีกิจกรรม โครงการ สำหรับพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเป็นรูปธรรม

2) ประโยชน์ทางด้านผู้ปฏิบัติ/นักเรียน

1. นักเรียนมีคุณธรรมด้านความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และ อุดมการณ์คุณธรรม
2. นักเรียนมีความตระหนักรู้ด้านความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และ อุดมการณ์คุณธรรม
3. นักเรียนเป็นคนดีของสังคม เป็นที่รักของเพื่อน ครอบครัว และผู้ใกล้ชิด เป็นแบบอย่างที่ดีต่อ เยาวชนรุ่นหลัง

3) ประโยชน์ด้านการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 สามารถนำผลการวิจัย หรือนำแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ไปใช้ในการกำหนดวิธีการจัดทำโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. สถานศึกษาสามารถนำความรู้จากการวิจัย และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ไปพัฒนาการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้งในสถานศึกษาทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และหน่วยงานอื่น

4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามผลการนำผลการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ไปประยุกต์และปรับใช้ในการส่งเสริมกิจกรรม โครงการคุณธรรมจริยธรรม และการดำเนินงานอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาแนวทางการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และมีการเผยแพร่ผลการวิจัยไปสู่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตินันท์ วัฒนวิ. (2563). *การพัฒนาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม และหลักคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา.
- ปัทมดี วีรภักดี และคณะ. (2560). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม*. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ภพพอน ประภา. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 สู่การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.* นนทบุรี - พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.
- พรหมพร พรหมพวง. (2550). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พริยา นิลมาตร .(2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สมนึก ชูปานกลีบ. (2560). การส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสาร
สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
**The Online Teaching and Learning Administration According to the Four
Iddhipāda Dhammas of Mahachulalongkornrajavidyalaya
University in the Northeast**

อัญญาตา ตาเสาร์,

สุรศักดิ์ จันทรา และ สมบัติ รัตนคร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Anyada Tasao,

Surasak Janthra and Sombat Rattanakorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E mail : anyada.tas@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ จำนวน 212 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($x = 4.23$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านระบบบริหารการเรียนการสอน ($x = 4.29$) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ($x = 4.28$) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี ($x = 4.11$)

2) แนวทางการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้สอนมีการจัดการเรียน

* วันที่รับบทความ: 7 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 29 กันยายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 30 กันยายน 2565

Received: June 7, 2022; Revised: September 29, 2022; Accepted: September 30, 2022

การสอนที่หลากหลาย ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน มหาวิทยาลัยควรให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี เครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระตุ้นให้ผู้สอนจัดเตรียมแผนการสอนก่อนทำการสอน สนับสนุนให้ผู้สอนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอน

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบออนไลน์; หลักอิทธิบาท 4

Abstracts

The aims of this research were: 1) to study the condition of the online teaching and learning administration based on the Four Iddhipāda Dhammas (Path of Achievement) of Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU) in the northeast; 2) to propose guidelines for the online teaching and learning administration based on the Four Iddhipāda Dhammas of MCU in the northeast. This study was carried out employing mixed-method research. The sample group used in this research was 212 administrators, teachers, and staff. The tools used to collect data were a questionnaire with a reliability value of 0.98 and an interview form. The data were statistically analyzed by finding Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1) The condition of the online teaching and learning administration based on the Four Iddhipāda Dhammas of MCU in the northeast was statistically rated at a high level of practice ($x = 4.23$). When classified by aspect, the aspect with the highest level of practice was the teaching and learning management system ($x = 4.29$), followed by 'the personnel aspect ($x = 4.28$), while the least practical level was the technology-based teaching and learning support ($x = 4.11$).

2) The guidelines for the online teaching and learning administration based on the Four Iddhipāda Dhammas of MCU in the northeast was that the administrators should have a policy to encourage teachers to use a variety of teaching and learning approaches as well as various evaluations that meet the actual conditions of the learners. The university should provide support for technological equipment and internet networks, encourage teachers to prepare lesson plans before teaching, and encourage teachers to pay attention to the benefits of using teaching materials.

Keywords: Online Teaching and Learning; Four Iddhipāda Dhammas

บทนำ

“การศึกษา” คำนี้อาจจะทำให้ทุกคนนึกถึงการเรียนการสอนรูปแบบเก่า ที่อยู่ในห้องเรียน หรือการเรียนในระบบตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและสังคมโลก รอบปีที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ส่งผลกระทบวงกว้างทั่วโลก รวมทั้งผลกระทบต่อแวดวงการศึกษาในหลายแง่มุม ตั้งแต่การปิดเรียน ปรับมาใช้ในการสอนผ่านกลไกต่างๆ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตามมาที่ทำให้เด็กหลายคนต้องออกจากโรงเรียน ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาถ่างเพิ่มมากขึ้น แต่อีกด้าน COVID-19 กลายเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการ

ปรับตัวและนำมาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบการศึกษาใหม่ๆ ที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยรูปแบบที่แตกต่างกลายเป็นโมเดลใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ทั่วโลก ผลกระทบจาก COVID-19 ทำให้ห้องเรียนส่วนใหญ่ต้องถูกปิด แม้จะเปลี่ยนมาทำการเรียนการสอนแบบออนไลน์แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับการเรียนในห้องเรียนได้ ทำให้เด็กมีปัญหาทั้งการเรียนที่ต้องหยุดชะงัก ไปจนถึงความไม่พร้อมของผู้ปกครอง การขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้เวลาหน้าจอมากเกินไป ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน สุดท้ายทำให้เกิดความเครียดทั้งเด็กและครู สำหรับข้อดีในช่วงที่ผ่านมาคือการทำให้เกิดนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลเป็นจำนวนมาก หลายอย่างเราเห็นว่ามีทำได้ดี หรือมีครูที่สามารถทำได้ เขาได้คิดค้นวิธีการที่ดีๆ หลายอย่าง ทำให้เรารู้ว่าการศึกษาไม่ใช่เกิดขึ้นได้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่เมื่อสถานการณ์จำเป็นก็สามารถเกิดได้ทุกที่ ทั้งทางออนไลน์ หรือทางออฟไลน์ เช่น การส่งหนังสือ อุปกรณ์การเรียน พร้อมคำแนะนำไปให้เด็กในพื้นที่ อย่างครูโรงเรียนบนดอยที่สมัยก่อนต้องขี่ม้าไปสอน ปัจจุบันอาจจะใช้รถโฟล์คหรือมอเตอร์ไซด์ หรือครูในเมืองก็มีการใช้รถพ่วงพ่วงการศึกษาที่มีหนังสืออุปกรณ์ออกไปสอนเด็กๆ หรือโครงการต่างๆ เช่น ของบ้านปลาดาวที่มีนวัตกรรมพวงกล่อการเรียนส่งไปให้นักเรียนในช่วง COVID-19 ซึ่งเป็นวิธีการต่างๆ ในการช่วยบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในช่วงเวลาวิกฤติได้

จากความสำคัญดังกล่าว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมอบนโยบายให้ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้พัฒนาเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์ ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2563 พระเทพปวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรส) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะประธานศูนย์ควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (ศปค.19 มจร) กล่าวว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังรุนแรงและเพิ่มมากขึ้น มจร จึงเพิ่มมาตรการป้องกันและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) และมหาเถรสมาคม (มส.) ด้านการจัดการศึกษา โดยกำหนดให้จัดการเรียนการสอนและการสอบวัดผลประเมินผลแบบออนไลน์ทุกรายวิชาและทุกระดับชั้นของการจัดการศึกษา พร้อมกันนี้ยังมีมาตรการช่วยเหลือสนับสนุนในการปรับลดค่าธรรมเนียมการศึกษา มอบทุนการศึกษา และมาตรการช่วยเหลือด้านอื่นๆ เพื่อลดภาระของนิสิต ส่วนการรับสมัครเข้าศึกษาและการจัดการเรียนการสอนเน้นระบบออนไลน์เช่นเดียวกัน สำหรับคณาจารย์ให้เตรียมการสอนออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ รองรับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่อาจยังคงอยู่ต่อไปอีกนาน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักกฏอริยาบท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แนะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นำมาสังเคราะห์แบบอุปนัยวิธี

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 394 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้วิจัยใช้สูตรของทาโน ยามาเน (Taro Yamane) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 198 รูป/คน และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) เทียบสัดส่วนจากประชากรตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่าย (Stratified Random Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 รูป/คน อาจารย์ 5 รูป/คน เจ้าหน้าที่ 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Metho Research) โดยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการงาน (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open – ended Questionnaire)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์หาระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวบรวมโดยอุปมัยวิธีมาสรุปเป็นข้อมูลผลการวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) ของแบบสอบถาม และ 2) ค่าความเชื่อมั่น (α =Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

4.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage) 3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ 4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (dependent Variables) ดังนี้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของสภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน

(n = 212)

การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับการปฏิบัติ			
	x	S.D.	แปล ผล	อันดับ ที่
1. บุคลากร	4.28	0.84	มาก	2
2. ระบบบริหารการเรียนการสอน	4.29	0.81	มาก	1
3. การติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน	4.21	0.85	มาก	4
4. ระบบการวัดและการประเมินผล	4.24	0.9	มาก	3
5. สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี	4.11	1.02	มาก	5
ภาพรวม	4.23	0.88	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยด้านที่ระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านระบบบริหารการเรียนการสอน และด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี

2. แนวทางการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) บุคลากร ผู้บริหารควรวางแผนพิจารณากำหนดภาระงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคคลนั้นๆ ซึ่งเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้แก่บุคลากรได้รับทราบและถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ได้เข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีการออกแบบระบบการปฏิบัติงานและกำหนดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

2) ระบบบริหารการเรียนการสอน ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นต่อการนำระบบบริหารการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และนำระบบบริหารการเรียนการสอนมาใช้ บุคลากรต้องศึกษาเครื่องมือที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เพื่อนำมาปรับใช้กับระบบบริหารการเรียนการสอน ผู้บริหารมีการนำผลการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาประเมินผลโดยใช้ระบบบริหารการเรียนการสอนมาพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารควรทบทวนคุณค่าของการนำระบบการบริหารการเรียนการสอนมาปรับใช้กับการเรียนการสอนออนไลน์ที่มี

3) การติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ผู้บริหารสร้างนโยบายที่กระตุ้นการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนการสอนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา อาจารย์และเจ้าหน้าที่จะต้องมีทักษะที่ยอมรับการใช้สื่อดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้อาจารย์และเจ้าหน้าที่เรียนรู้และจัดเตรียมความพร้อมของเครื่องมือและทักษะการใช้งานเบื้องต้น และวิธีการสื่อสารกับผู้เรียน อาจารย์และเจ้าหน้าที่มีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่หลากหลายเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนจากการเรียนโดยผู้สอนป้อนข้อมูลให้อย่างเดียวเป็นพฤติกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียน เป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นและมีทักษะที่สามารถเลือกรับข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีระบบ ผู้บริหารควรทบทวนลักษณะการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนการสอนแบบออนไลน์

4) ระบบการวัดและการประเมินผล จัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน ผู้สอนควรมีการวัดผลผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนข้อมูลในการพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนใช้วิธีการวัดผลที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาในการเรียนการสอน

5) สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี สำนวความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่าย ห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยี และจัดเตรียมให้

เพียงพอเพื่ออำนวยความสะดวกแก่บุคลากรและผู้เรียน จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารกำกับและติดตาม อุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่าย ห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยี ให้มีความทันสมัย พร้อมให้บริการอยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักกฏอริยาบท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักกฏอริยาบท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการบริหารการเรียนการสอน สามารถอภิปรายผลได้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ จึงได้มีนโยบายให้ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาเว็บไซต์ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ MCU e-Learning และระบบการวัดและประเมินผลออนไลน์ MCU e-Testing และให้หน่วยงานในสังกัดทั่วประเทศ นำระบบการเรียนการสอนออนไลน์มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนในระดับวิทยาเขตนั้นก็ยังคงได้เล็งเห็นความสำคัญในการนำระบบบริหารการเรียนการสอนมาใช้โดยได้ออกประกาศให้บุคลากรใช้ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ MCU e-Learning และให้ดำเนินการจัดสอบด้วยระบบการวัดและประเมินผลออนไลน์ MCU e-Testing มาใช้ในการจัดสอบทุกรายวิชา ตลอดจนได้เตรียมความพร้อมของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพเพื่อสนับสนุนการใช้งานระบบดังกล่าวโดยมีการมอบหมายภาระงานให้มีบุคลากรดูแลรับผิดชอบระบบ และผู้บริหารมีการชี้แจงนโยบายของมหาวิทยาลัยให้บุคลากรในสังกัดได้เข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพตนเองโดยสนับสนุนให้บุคลากรทุกรูป/คน เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ โดยเล็งเห็นความสำคัญต่อการใช้งานของระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ MCU e-Learning และระบบการวัดและประเมินผลออนไลน์ MCU e-Testing ในส่วนของบุคลากรก็มีความตื่นตัว โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการอบรมและนำระบบต่างๆ มาปรับใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ตลอดจนเตรียมความพร้อมทั้งด้านของการจัดสรรอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ มีการนำเอานวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารหรือการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนที่อาศัยการจัดการด้วยระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ นานา (2564 : 1208-1217) ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษา บนฐานความปกติใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาบนฐานความปกติใหม่

เพื่อไปสู่องค์กรที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาภายใต้รูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่แตกต่างจากอดีต การบริหารสถานศึกษาต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสม มีการวางแผน ในส่วนของแนวทางการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักปรับปรุงการจัดการศึกษาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชาญฉลาด มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งด้านของการจัดสรรอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ และยังสอดคล้องกับ ศิดา ประสานสุข และผศ.ดร.คันสนีย์ จะสุวรรณ (2564 : 1132-1141) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษา ผ่านโปรแกรม google meet เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19) สรุปได้ว่า 1) ผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด 19 ควรศึกษาและพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ความสามารถของผู้บริหารในการใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ใน ปัจจุบันมาใช้อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ ชุมชน มีการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด 19 ศึกษาและพัฒนาทักษะการสื่อสาร ความสามารถของผู้บริหารในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ซึ่งอาจจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกันทำให้เกิดความร่วมมือ มีความชัดเจนในคำสั่งมอบหมายงาน สามารถเจรจาต่อรองโน้มน้าว และสร้างความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการให้คำแนะนำหรือแนะให้บุคลากรปฏิบัติตามได้อย่างโดดเด่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา 3) ผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด 19 ศึกษาและพัฒนาทักษะการบริหารจัดการองค์การ ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร และกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อที่จะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการจัดระเบียบกิจกรรมต่าง ๆ มีการบริหารโครงการกิจกรรมทรัพยากรและสามารถประยุกต์การบริหารจัดการ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และมอบหมายงานให้บุคลากรปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ สิทธิพร เอี่ยมเสน, พันพิชร์ ปิ่นจินดา, จิระ จิตสุภา และเบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2564 : 1-16) ศึกษาเรื่อง แนวทางจัดการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีสองแบบ ประกอบด้วยแบบประสานเวลาและแบบไม่ประสานเวลา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันมายาวนานพอสมควรตามการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัล และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนและสถานการณ์ แต่มักได้รับความนิยมนำมาใช้เป็นสื่อ เสริมในห้องเรียนปกติมากกว่าจะเป็นสื่อหลัก การระบาดของไวรัสโคโรนา 19 ทั่วโลกจึงเป็นตัวเร่งให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ถูกนำมาใช้จัดการเรียนการสอนอย่างทันทีทันใด ส่งผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย

โดยเฉพาะผู้เรียนที่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม จำเป็นต้องปรับตัวและเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จึงอาจส่งผลให้เกิดความเครียดและการไม่ยอมรับการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวอยู่บ้าง และอาจส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัยจึงอาจมีผลมาจากปัจจัยภายในตัวผู้เรียนที่ประกอบด้วยความพอใจ ความภูมิใจ และความสบายใจ และปัจจัยภายนอกตัวผู้เรียนที่ประกอบด้วยด้านผู้เรียนผู้สอน การเรียนการสอนเนื้อหา สื่อและเทคโนโลยี กิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลผู้เขียนหวังว่าบทความฉบับนี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนนำไปพิจารณาและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องผลการวิจัยเรื่อง การบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

- 1) ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน
- 2) มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ชัดเจน ทั้งอาจารย์ผู้สอน นิสิต และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี เครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 3) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์พร้อมทั้งมีระบบการบริหารและการจัดการในเรื่องของระบบบทเรียนออนไลน์พร้อมทั้งมีการให้บริการภายในมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1) ผู้บริหารควรรำนวยความสะดวกแก่บุคลากรเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนออนไลน์
- 2) ผู้บริหารควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี โดยไม่สร้างภาระให้กับบุคลากร
- 3) ผู้บริหารควรมีการกำกับและติดตาม อุปกรณ์การเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่าย ห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยี ให้มีความทันสมัย พร้อมให้บริการอยู่เสมอ
- 4) บุคลากรควรมีการจัดเตรียมและใช้สื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

5) บุคลากรควรศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ผู้เรียน เพื่อหาความแตกต่าง
- 2) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีตัวแปรอิสระที่มีความหลากหลายมากขึ้น
- 3) ควรศึกษาวิจัยโดยเปรียบเทียบการบริหารการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามหลักพุทธธรรมข้ออื่นๆ เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สัพปุริสธรรม 7 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ยุทธชาติ นานหอม. (2564). การบริหารสถานศึกษา บนฐานความปกติใหม่. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ*. 2 (14) สิงหาคม 2564.
- ศิตา ประสานสุข และผศ.ดร.คันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564). การบริหารจัดการสถานศึกษา ผ่านโปรแกรม google meet เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19). *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ*. 2 (14) สิงหาคม 2564
- สิทธิพร เอี่ยมเสน พันธ์พัชร ปิ่นจินดา. จิระ จิตสุภา และเบญจวรรณ กี่สุขพันธ์. (2564). แนวทางจัดการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 32 (3), 1-16.

การคิดเชิงกลยุทธ์ : แนวคิด และกระบวนการบ่มเพาะเชิงสมรรถนะ Strategic Thinking : Concept and Process of Performance Incubation

ภณศร ปู้ดหน้อย,
กิตติรัตน์ จันทรหอม และโชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Phonthasorn Pudnoi,
Kitiyarat chunhom and Chot Bodeerat
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail : paninwong2524@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด และกระบวนการบ่มเพาะเชิงสมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์พบว่า การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นกิจกรรมของการคิดที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์เพื่อก่อให้เกิดแนวทางที่ได้เปรียบ แม้การคิดเป็นกระบวนการภายในซึ่งเราสังเกตไม่ได้ แต่การคิดเชิงกลยุทธ์ก็เป็นสิ่งที่สามารถบ่มเพาะและฝึกฝนได้ เพื่อให้บุคลากรซึ่งรับผิดชอบในการคิดเชิงกลยุทธ์มีคุณลักษณะของนักคิดเชิงกลยุทธ์ องค์การสามารถบ่มเพาะหรือพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์ได้หลายแนวทาง ตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท การฝึกวางแผนปฏิบัติการ การออกแบบงานให้เผชิญกับความท้าทาย และฝึกวางตำแหน่งองค์การ ข้อสังเกตของการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ของบุคลากร และการส่งเสริมให้กิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการออกแบบโครงสร้างและบรรยากาศขององค์การให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เอื้อต่อการผลิตความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดเชิงกลยุทธ์ไม่สามารถพัฒนาได้ภายใต้เงื่อนไขที่เน้นการควบคุมและใช้ระเบียบเป็นศูนย์กลาง

คำสำคัญ : การคิดเชิงกลยุทธ์; แนวคิดและกระบวนการ; การบ่มเพาะเชิงสมรรถนะ

Abstracts

This article aims to study the concept. It was found that strategic thinking is a thinking activity that requires creativity and experience to create an advantageous approach. Even thinking is an internal process that we cannot observe. But strategic thinking is something that can be cultivated and cultivated. In order for the personnel responsible for strategic thinking to have the characteristics of a strategic thinker, an organization can cultivate or develop strategic thinking in a number of ways. from creating an understanding of the context action planning training Designing tasks to meet challenges and practicing organizational positioning An

* วันที่รับบทความ: 6 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กรกฎาคม 2565

Received: June 6, 2022; Revised: July 2, 2022; Accepted: July 5, 2022

important observation of the development of strategic thinking is Designing activities to enhance personnel experience and promoting the activities to be continually including designing the structure and atmosphere of the organization to facilitate learning conducive to creative production Because strategic thinking cannot be developed under a control and orderly-centered organization.

Keywords : Strategic Thinking; Concept and Process; Performance Incubation

บทนำ

การแข่งขันขององค์กรต่าง ๆ นำไปสู่แรงกดดันทั้งในด้านข้อจำกัดของทรัพยากรและการปรับตัวให้องค์กรอยู่รอด ส่งผลให้การขับเคลื่อนองค์กรในปัจจุบันและอนาคตต้องเผชิญกับโจทย์ที่ท้าทายเพิ่มขึ้นว่า องค์กรจะอยู่รอดและเติบโตได้อย่างไร องค์กรจำนวนมากตอบสนองสถานการณ์ที่ซับซ้อนโดยการประยุกต์การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิบูล ทัศปาล และธนวัฒน์ ทัศปาล, 2559 : 32) การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดการมีความมุ่งหวังว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยลดข้อจำกัดและเพิ่มโอกาสให้แก่องค์กรในการเติบโตด้วยการสร้างความได้เปรียบให้แก่องค์กร แต่การประยุกต์การจัดการเชิงกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จนั้น องค์กรจะต้องมีความสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลเพื่อเป็นแนวทางสร้างความได้เปรียบเป็นเบื้องต้น

ประสบการณ์ขององค์กรจำนวนมากได้สะท้อนว่าการพัฒนากลยุทธ์ผ่านเครื่องมือทางการจัดการไม่สามารถเป็นหลักประกันแห่งความสำเร็จของการจัดการเชิงกลยุทธ์ได้ทั้งที่เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านั้นได้พยายามสร้างให้เห็นถึงความสมเหตุสมผล ความเข้ากันได้ระหว่างสภาพแวดล้อมขององค์กรกับสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ซึ่งบ่งบอกว่าองค์กรน่าจะได้ประโยชน์จากโอกาสเหล่านี้ แต่บ่อยครั้งก็กลับกันที่ผลลัพธ์ของการกำหนดกลยุทธ์ผ่านเครื่องมือการจัดการเหล่านั้นไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ปลายทางที่คาดหวัง เนื่องจากกลยุทธ์ไม่ใช่กระบวนการที่อาศัยเพียงความสมเหตุสมผล แต่หมายรวมถึงศิลปะของการตีความสถานการณ์และความเข้าใจบริบทของการแข่งขันอย่างเป็นองค์รวม (วิรัช สงวนวงศ์วาน, 2560 : 21)

ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ของผู้นำและบุคลากรขององค์กรจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างความได้เปรียบในระยะยาว อย่างไรก็ตามแม้การคิดเชิงกลยุทธ์จะเป็นสิ่งที่วงการวิชาการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง แต่การศึกษาเกี่ยวกับการคิดเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบกลับอยู่ในวงจำกัด ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประสิทธิผลของการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กร และการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบการศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของการคิดเชิงกลยุทธ์ และ

กระบวนการบ่มเพาะสมรรถนะนักคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งจะเป็นส่วนส่งเสริมให้ผู้สนใจและนักวิชาการจะสามารถพัฒนาได้อย่างมีทิศทางยิ่งขึ้น

แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินการและการเจริญเติบโตของธุรกิจ ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางขององค์กร สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน สร้างความพร้อมให้กับองค์กรและสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน ซึ่งองค์กรจะดำรงอยู่ได้นั้นผู้บริหารต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วจากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงมากมายของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบให้ดำรงอยู่ต่อไป อีกทั้งผู้บริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้น ไม่เพียงแต่จะต้องเป็นผู้จัดการที่ดีแต่จะต้องเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อที่จะนำพาองค์กรของตนไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่นและคงรักษาความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง (สุพานี สฤณภูวนิช, 2553 : 43) ผู้บริหารระดับสูงองค์กรซึ่งรับผิดชอบความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร มีโจทย์ในการบริหารที่สำคัญคือ การแสวงหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินธุรกิจเพื่อให้องค์กรได้เปรียบคู่แข่งและอยู่รอดในอุตสาหกรรมนั้น ๆ แต่ความจริงที่ทุกองค์กรประสบคือ ความไม่สมบูรณ์พร้อมของทรัพยากร และสมรรถนะขององค์กร ส่งผลให้กลยุทธ์ได้รับความนิยมนอกจากองค์กรต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้เนื่องจากกลยุทธ์ เป็นการบริหารองค์การที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบขององค์การ (Competitive Advantage) หรือสามารถให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้โอกาสข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมองค์การตลอดจนการคำนึงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนภายในขององค์การ เป็นสิ่งแสดงถึงเป้าหมายองค์การในระยะยาว (Long-Term Planning) ที่กล่าวว่าองค์การจะดำเนินการไปยังทิศทางใด ด้วยวิธีการอย่างไร นอกจากนั้นกลยุทธ์ยังเป็นบรรทัดฐานให้การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมภายในองค์การทุกระดับขึ้นเป็นไปอย่างมีเอกภาพ (สืบวงศ์ กาฬวงศ์, 2554 : 98)

แม้การวัดประสิทธิผลของกลยุทธ์จะมีมิติที่ซับซ้อน แต่องค์การโดยทั่วไปก็มีเป้าหมายสำคัญในการประยุกต์ใช้กลยุทธ์อย่างน้อย 3 ประการ (Wheelen and Hunger, 2004 : 67) ดังนี้

1. เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัด (Goals Attainment) หากโจทย์ใหญ่ของการบริหารคือการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินกิจกรรมภายใต้ทรัพยากรอันจำกัดหรือจุดอ่อนของตน ในขณะที่ปัจจัยแวดล้อมบางประการก็ยังเป็นอุปสรรค การบรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการปกติจึงเป็นภารกิจที่ยาก กลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลจะต้องช่วยให้องค์กรสามารถลดข้อจำกัดของความขาดแคลนและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อม สามารถช่วยให้องค์กรดำเนินงานด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างได้เปรียบ

2. เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (Adaptation) เนื่องจากเงื่อนไขความได้เปรียบในการแข่งขันย่อมแปรเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี วิธีการดำเนินธุรกิจแบบเดิมซึ่งเคยสร้างความได้เปรียบ อาจไม่สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เหมือน

ก่อน กลยุทธ์ที่ดีจะต้องส่งเสริมให้องค์กรได้มีโอกาสทบทวนแนวทางการดำเนินการเดิม เรียนรู้บริบทที่เป็นเงื่อนไขใหม่ของการแข่งขัน และแสวงหาตำแหน่งใหม่เพื่อความอยู่รอด กลยุทธ์ที่ดีจึงเป็นเรื่องของการเอื้อให้องค์กรและบุคลากรเรียนรู้ปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitiveness) กลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลสะท้อนจากความสามารถในการนำจุดเด่นขององค์กรได้แสวงหาตำแหน่งที่สร้างความได้เปรียบในบริบทของการแข่งขัน กลยุทธ์ที่อย่างยั่งยืนจะต้องพัฒนาขึ้นจากจุดแข็งที่เป็นเอกลักษณ์ของตน เพราะความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าให้องค์กร ในขณะที่โอกาสเป็นตำแหน่งที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรที่สามารถนำเสนอคุณค่าที่โดดเด่นในตำแหน่งที่ได้เปรียบจะสามารถสร้างหลักประกันของการอยู่รอดและมีโอกาสเติบโต

ผู้เขียนเห็นว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์นี้จึงกระบวนการที่องค์กรต้องแสวงหาวิธีการ กระบวนการ ที่แตกต่างกันเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย การบรรลุเป้าหมายนั้นองค์กรต้องมีการความคิดในลักษณะอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย คือ การคิดเชิงระบบ การคิดเชิงอนาคต และความคิดเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากกลยุทธ์เป็นเรื่องของการบรรลุผลในอนาคตผู้กำหนดกลยุทธ์จะต้องสามารถมองเห็นหรือพยากรณ์สถานการณ์ในอนาคตได้อย่างแจ่มชัด ตลอดจนการสร้างทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายในอนาคตก็ย่อมต้องการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้แนวทางมีลักษณะของความแปลกใหม่ที่สามารถสร้างความได้เปรียบ อย่างไรก็ตามองค์กรจำนวนมากที่ประยุกต์การจัดการเชิงกลยุทธ์ไปใช้ มักนิยมผลิตความคิดเชิงกลยุทธ์ด้วยความคิดเชิงวิเคราะห์เพียงแนวทางเดียว เข้าใจและเชื่อว่าการกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนซึ่งสามารถกำหนดผ่านเครื่องมือทางการจัดการเป็นหลัก ทำให้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นจึงไม่เพียงพอต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพ เพราะการกำหนดกลยุทธ์ต้องการทัศนภาพ และการตีความใหม่ ผ่านการคิดหลากหลายลักษณะมาประกอบกันในการตอบคำถามที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเรียกความคิดในลักษณะนี้ว่า การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)

แนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์

การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) กับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) แม้เป็นกิจกรรมที่สามารถจำแนกเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างกันได้ แต่ในทางปฏิบัติ การคิดเชิงกลยุทธ์และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ต้องประกอบกันเพื่อให้เกิดกลยุทธ์ที่โดดเด่น กล่าวได้ว่าความแตกต่างเป็นก็เหมือนคนละด้านของเหรียญเดียวกันปัญหาที่องค์กรส่วนใหญ่ประสบคือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ หรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ถูกทำให้มีสภาพคล้ายกับการบริหารแผนงานโครงการแบบดั้งเดิม ซึ่งทำให้ปลดทอนพลังของการคิดเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการสร้างความได้เปรียบ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่องค์กรจำนวนมากมีเฉพาะแผนกลยุทธ์ แต่ขาดความเป็นกลยุทธ์ในตัวเอง

การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับวิธีการคิดที่มีลักษณะเฉพาะและชัดเจน เป็นกระบวนการสังเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากสัญชาตญาณ (Intuition) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ผลลัพธ์ของการคิดเชิงกลยุทธ์จึงมีลักษณะเป็นองค์รวมของทั้งองค์การ ความคิดเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเป็นความรู้และความสามารถเฉพาะตัว ในการสร้างสรรค์แนวทางการปฏิบัติงาน ความคิดเชิงกลยุทธ์จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เป็นพิมพ์เขียวขององค์การ (Hamel and Prahalad, 2005 : 148-161) หากพิจารณาว่ากลยุทธ์ที่ดีต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ขององค์กร ในมิตินี้การคิดเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ เป็นทักษะที่ผู้บริหารสามารถฝึกฝนได้ โดยการคิดเชิงกลยุทธ์ยังประกอบด้วยความคิดในหลายทักษะ ตั้งแต่การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงตัวเลข การคิดเชิงสะท้อน การคิดเชิงทำนาย การคิดเชิงจินตนาการ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงความรู้สึก การคิดเชิงจริยธรรม การคิดเชิงปฏิบัติ การคิดเชิงการเมือง การนำไปใช้ก็แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการคิด (Wootton and Horne, 2001 : 32)

แม้ในอีกมุมหนึ่งการคิดเชิงกลยุทธ์จะเรียนรู้ได้ยากเพราะเป็นความคิดที่ต้องอาศัยประสบการณ์และการทดลอง จนสามารถกลั่นออกมาเป็นแนวทางอย่างแยบยล ซึ่งยากต่อการเลียนแบบ นอกจากนั้น การคิดเชิงกลยุทธ์ยังเป็นความคิดและการกระทำภายใต้ชุดของฐานคติที่แน่นอนและมีทางเลือกที่เป็นไปได้ ในการปฏิบัติ สามารถนำไปสู่สิ่งใหม่ที่มีความเหมาะสมมากขึ้น (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2559 : 37) แสดงให้เห็นว่าความคิดเชิงกลยุทธ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่เลื่อนลอยและปฏิบัติไม่ได้ ตรงกันข้ามการคิดเชิงกลยุทธ์จะต้องตั้งอยู่บนฐานคติประมวลมาอย่างรอบคอบ เป็นฐานคติที่อธิบายบริบทในระบบนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีการคิดเชิงกลยุทธ์ยังหมายรวมถึง กิจกรรมทางการจัดการที่มีเอกลักษณ์ (Distinctive) มีเป้าหมายแนวทางแห่งความสำเร็จที่เป็นเลิศ ความคิดเชิงกลยุทธ์ที่ยอดเยี่ยมจะสามารถปฏิวัติกฎแห่งการแข่งขัน ตลอดจนความสามารถนำองค์กรไปสู่อนาคตที่แตกต่างกับปัจจุบัน การคิดเชิงกลยุทธ์นี้แม้จะมีลักษณะของการสังสมประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล แต่ในอีกด้านหนึ่งมีนักวิชาการได้ศึกษาและสังเคราะห์ หาลักษณะร่วมของการคิดเชิงกลยุทธ์ จากแนวคิดที่สะท้อนว่าการคิดเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการเพื่อการมองภาพในเชิงบูรณาการนั้น ซึ่งองค์ประกอบของการคิดเชิงกลยุทธ์ที่มีลักษณะที่ระบุได้ชัดขึ้น ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ (Liedtka, 1998 : 120-129) ดังนี้

1. ทศนภาพเชิงระบบ (Systems Perspective) เป็นวิธีการพิจารณาสถานการณ์อย่างเป็นองค์รวม ทศนภาพเชิงระบบช่วยให้เกิดความเข้าใจและตีความสภาพขององค์การได้อย่างถูกต้อง ทศนภาพเชิงระบบจะมองปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งว่า เป็นผลจากอีกเหตุการณ์หนึ่ง การศึกษาสาเหตุของปรากฏการณ์ย่อย ๆ ของสภาพแวดล้อมและเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ากันด้วยความเป็นสมเหตุและผล ส่งผลให้การวางตำแหน่งหรือการกำหนดกลยุทธ์เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดความได้เปรียบ อาจเรียกคตินี้ว่า การคิดเชิงระบบ (System Thinking) ซึ่งเป็น 1 ใน 5 วินัยที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ในการทำงาน ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญขององค์กรปัจจุบันคือ การมองปัญหาเป็นจุดแบบแยกส่วนทั้งที่ปัญหาหนึ่ง ๆ เป็นเพียงปรากฏการณ์ของระบบ ทำให้องค์กรจะประสบกับการแก้ไขปัญหามีจุดสิ้นสุด เพราะแก้เรื่องหนึ่ง

ปัญหายังไม่ยุติ หากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาก็ยิ่งไปพร้อมกัน ตรงกันข้ามความเข้าใจเชิงระบบจะช่วยเพิ่มโอกาสให้การแก้ปัญหาเพียงเรื่องเดียวสามารถลดโอกาสการเกิดปัญหาอื่น ๆ เพิ่ม นอกจากนั้นการใช้ทัศนภาพเชิงระบบยังช่วยให้บุคคลระบุบทบาทของตนในฐานะส่วนหนึ่งของระบบ นำไปสู่ระบบพฤติกรรมระบบการตัดสินใจให้เกิดความสอดคล้องทั้งในแนวราบ (ระหว่างแผนก) และแนวตั้ง (ระดับบริษัท ธุรกิจองค์กร ปฏิบัติ)

2. จุดมุ่งเน้น (Intent-Focused) หมายถึง การคิดที่ตั้งมั่นกับเจตจำนงบางประการไม่ปรับเปลี่ยนหรือกระจายความสนใจไปยังจุดอื่น เนื่องจากความได้เปรียบนั้นมาจากการวางตำแหน่งที่เหมาะสมตามความเชี่ยวชาญขององค์กร การเน้นใช้ความใคร่ครวญ ตั้งสมมติฐานและทดสอบความคิดเฉพาะเรื่องนั้นซ้ำ ๆ ย่อมก่อให้เกิดความชำนาญ ทำให้มองเห็นโอกาส และพบการทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่สร้างสรรค์เพิ่มขึ้น นำไปสู่การลอกเลียนจากองค์กรอื่นได้ยากนั้นเท่ากับการสร้างความแข็งแกร่งและความได้เปรียบอย่างยั่งยืน องค์กรจำนวนมากอาจเห็นโอกาสในอุตสาหกรรม แต่โอกาสเหล่านั้นก็เป็นเพียงภาพลวงตาซึ่งจูงใจให้องค์กรเข้าไปลงทุนเพิ่ม องค์กรและบุคคลที่ขาดทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์จะตัดสินใจลงทุนโดยไม่ได้พิจารณาถึงฐานความชำนาญที่สร้างความได้เปรียบเดิม ส่งผลให้หลายองค์กรต่างประสบกับการเติบโตที่ลดลงหรือความผิดพลาดเมื่อการคิดขาดจุดมุ่งเน้น นอกจากนั้น การที่มีจุดมุ่งเน้นจะส่งเสริมให้บุคลากรเกิดพลัง มีความจดจ่อต่อการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายอีกทางหนึ่ง

3. การแสวงหาโอกาสที่ชาญฉลาด (Intelligent Opportunism) เป็นลักษณะของความคิดที่มองหาตำแหน่งหรือช่องว่างในอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันหรือเติบโตได้มากขึ้นจากการวางตำแหน่งที่ได้เปรียบ ความซับซ้อนของการคิดเชิงกลยุทธ์ส่วนนี้ต้องการความคิด การตีความสถานการณ์ ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ผนวกกับประสบการณ์ของนักคิดมากกว่าการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม องค์กรหรือบุคคลสามารถเพิ่มความสามารถในแสวงหาโอกาสที่ชาญฉลาดได้แม้มีประสบการณ์หรือความคิดเชิงสร้างสรรค์น้อย จากการเรียนรู้จากประสบการณ์และแสวงหาความคิดเชิงสร้างสรรค์จากบุคคลอื่น การพูดคุยและการแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีประสบการณ์สูงในเรื่องนั้น จะเป็นทั้งการเพิ่มโอกาสที่จะพบทางเลือกกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด และเป็นการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ไปพร้อมกัน

3. การคิดเป็นปัจจุบัน (Thinking in Time) การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาของเหตุการณ์ แม้กลยุทธ์เป็นแผนการในอนาคตแต่การคิดเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพนักคิดจะต้องเรียนรู้เหตุการณ์ใน 3 ช่วงเวลา คือ เรียนรู้อดีต เข้าใจปัจจุบันและมองเห็นอนาคต เนื่องจากอนาคตยังมาไม่ถึง องค์กรจึงไม่สามารถเข้าใจอนาคตได้อย่างแม่นยำ ในขณะที่การเรียนรู้อดีตจะสามารถช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจรูปแบบเชิงสาเหตุและผลของเหตุการณ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการสังเคราะห์กลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบบนฐานของทรัพยากรและความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในประเด็นนี้กลยุทธ์ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนโดยอนาคตแต่ถูกขับเคลื่อนโดยช่องว่างระหว่างความจริงปัจจุบันและความมุ่งหมายในอนาคตที่มีอดีตเป็นฐานความรู้

5. การขับเคลื่อนโดยสมมติฐาน (Hypothesis-Driven) เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงเร็ว และองค์กรมีทรัพยากรที่ไม่เพียงพอการตัดสินใจที่ถูกต้องย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด กลยุทธ์เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นและดำเนินการในอนาคต ความแม่นยำของการทำนายอนาคตจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับอนาคตและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นที่แม่นยำ เนื่องจากประสิทธิผลของกลยุทธ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับแนวทางที่กำหนดเพียงลำพัง แต่ยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร การคิดเชิงกลยุทธ์จึงต้องคิดบนฐานของสมมติฐานของสถานการณ์บางอย่างที่นักคิดจะต้องอาศัยข้อมูลทั้งจากอดีตและปัจจุบัน การตั้งสมมติฐานนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขให้สามารถทดสอบความคิดเชิงกลยุทธ์ได้ว่าจะมีประสิทธิผลมากเพียงใดก่อนใช้ปฏิบัติจริง

ผู้เขียนเห็นว่า การคิดเชิงกลยุทธ์โดยรวมจึงหมายถึง ความคิด การกระทำและทักษะที่เป็นผลผลิตจากประสบการณ์ความคิดสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจากการสังสมหรือการฝึกฝน ความคิดเชิงกลยุทธ์มุ่งสู่การเสนอความเข้าใจที่แจ่มชัด อันสามารถนำไปสู่แนวทางที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความได้เปรียบ อย่างไรก็ตาม แม้มีความเห็นที่แตกต่างกันว่าความคิดเชิงกลยุทธ์เป็นเรื่องของความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือการสังสมประสบการณ์หรือการฝึกในภายหลัง แต่ดูเหมือนสิ่งที่คล้อยกันคือ ประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการคิดเชิงกลยุทธ์ และส่วนใหญ่ก็เห็นว่าการขาดซึ่งการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ที่จะคิดเชิงกลยุทธ์ (Learning to Think Strategically) ส่งผลให้การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยาก องค์กรที่สามารถพัฒนาให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่สามารถคิดเชิงกลยุทธ์ตามองค์ประกอบข้างต้นย่อมเป็นการสร้างความได้เปรียบใหม่ให้แก่องค์กร ผ่านการคิดแบบทัศนภาพเชิงระบบการคิดที่มีจุดมุ่งเน้นการแสวงหาโอกาสที่ชาญฉลาดการคิดเป็นปัจจุบัน และการคิดขับเคลื่อนโดยสมมติฐาน

คุณลักษณะของนักคิดเชิงกลยุทธ์

ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์เป็นทักษะใหม่ซึ่งสร้างความได้เปรียบให้แก่องค์กรอย่างยั่งยืน เพิ่มความสำคัญจนกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับองค์กรเพื่อการปรับตัวให้ สามารถแข่งขันหรืออยู่ในตำแหน่งที่ได้เปรียบเสมอ อย่างไรก็ตาม การบ่มเพาะการคิดเชิงกลยุทธ์นั้น องค์กรจำเป็นต้องมีความเข้าใจคุณลักษณะพื้นฐานของนักคิดเชิงกลยุทธ์เป็นเบื้องต้น เพราะนักคิดย่อมต้องมีบุคลิกซึ่งชอบที่จะคิดและเรียนรู้ที่จะคิด คุณลักษณะของนักคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้ที่จะพัฒนาหรือบ่มเพาะความคิดเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นบุคคลซึ่งมีการคิด 5 ประการ คือ การมองเชิงระบบ การมีจุดมุ่งเน้นของสนใจ การมุ่งเน้นแสวงหาโอกาสที่ชาญฉลาด การมีทักษะความความคิดที่เป็นปัจจุบัน และมีความคิดที่ขับเคลื่อนโดยสมมติฐาน การคิดเชิงกลยุทธ์จึงจะได้รับการพัฒนาจนสามารถซึมซับอยู่ในองค์การจะกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) โดยต้องมีคุณลักษณะเด่นอยู่ 6 ประการ (Amitabh and Sahay, 2008 : 78) คือ

1. การเป็นผู้นำที่ดี (Good Leader) การเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องว่าทิศทางขององค์กรควรมุ่งไปทางใด เป็นผู้สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลของกลยุทธ์มีความกล้าหาญในการเปลี่ยนแปลงองค์กรและกระบวนการทำงานไปสู่รูปแบบใหม่ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีแรงขับภายในสูงต่อการบรรลุความสำเร็จ

2. ความสามารถมองภาพในอนาคตในระยะยาว (Visualizes Long Term Future Scenarios) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อตำแหน่งและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรในภาวะที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีลักษณะของการมองอนาคตย่อมก่อให้เกิดความได้เปรียบในการดำเนินงานในการเตรียมความพร้อม และในการสร้างความสามารถหลักที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมได้ก่อนองค์กรอื่น ๆ

3. สามารถกำหนดกลยุทธ์โดยรวมและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป (Form Board Strategy and Allows Specifics to Emerge with Time) เนื่องจากกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการกำหนดตำแหน่งและทิศทางขององค์กรภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่ดำรงอยู่ การเปลี่ยนในเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทำให้กลยุทธ์เดิมมีประสิทธิผลลดลง นักคิดเชิงกลยุทธ์ที่ดีจึงต้องมีคุณลักษณะที่ยืดหยุ่นและยอมรับกับการปรับตัวสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

4. สามารถมองหาสิ่งบ่งบอกรอบตัวเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่ควรจะเป็น (Look for Environmental Cue to Develop "What Ought To Be ") เป็นคุณลักษณะของบุคคลซึ่งให้ความสนใจในการพิจารณาโอกาสและตีความสภาพแวดล้อมมาประกอบการคิดและตัดสินใจ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากบริบทให้เกิดความได้เปรียบคู่แข่ง

5. สามารถใช้สัญชาตญาณในการตัดสินใจ (Identifies Patterns Based on Intuitive Thinking) แม้มีนักวิชาการจำนวนมากได้เสนอกระบวนการในการกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นขั้นตอน (Step-by-Step) ตลอดจนมีเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทางเลือกกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น SWOT Model Five Forces Model Gap Analysis BCG Portfolio แต่เนื่องจากกลยุทธ์เป็นการมองภาพรวมมากกว่าแยกส่วนเป็นการสังเคราะห์ (Synthesis) มากกว่าการวิเคราะห์ (Analysis) การกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นขั้นตอนจึงไม่สามารถเป็นหลักประกันต่อองค์กรว่าจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ใหม่ที่สร้างความได้เปรียบ ในทางตรงกันข้าม ความคิดเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นกลยุทธ์ที่สามารถทำลายกฎแห่งการแข่งขันเดิมและสร้างกฎแห่งความสำเร็จใหม่ได้มากกว่า กลับมีลักษณะของการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสัญชาตญาณ (Intuition) ซึ่งมาจากประสบการณ์ที่ตกผลึกสูง

6. สามารถสร้างกฎแห่งการแข่งขันใหม่ (Re-Whites Rules of Competition) การคิดเชิงกลยุทธ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการกำหนดทิศทางและตำแหน่งขององค์กรในสภาพแวดล้อมในลักษณะของการตั้งรับ แต่การคิดเชิงกลยุทธ์ยังสามารถช่วยให้องค์กรกำหนดเงื่อนไขของการแข่งขันในสภาพแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น นักคิดเชิงกลยุทธ์จึงมีคุณลักษณะของผู้ที่คิดในเชิงรุกในการจัดการหรือทำลายกำแพงแห่งเงื่อนไข

ตลอดจนสามารถสร้างความได้เปรียบใหม่ในการแข่งขัน และวิธีการที่มีประสิทธิผลอย่างมากก็คือความคิดที่สามารถเปลี่ยนกฎที่องค์กรเสียเปรียบหรือได้เปรียบน้อยมาเป็นตำแหน่งที่องค์กรได้เปรียบมากเพิ่มขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่ากลยุทธ์ต้องการพื้นฐานของนักคิดจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบ่มเพาะที่ประสบความสำเร็จ กระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้ที่จะคิดเป็นความสนใจภายในซึ่งจะสามารถควบคุมและพัฒนาได้ดีจากการควบคุมภายในตน คุณลักษณะของนักคิดที่มีวินัยควบคุมตนเองสูงและมีธรรมชาติของการคิดบนฐานของการแสวงหาจุดเน้น ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น

กระบวนการบ่มเพาะเชิงสมรรถนะในการคิดเชิงกลยุทธ์

แม้จะไม่มีตัวแบบการคิดเชิงกลยุทธ์ใดที่สามารถที่จะตอบสนองการคิดเชิงกลยุทธ์ได้ทุกสถานการณ์แต่การศึกษาและพัฒนาการคิดกลยุทธ์ยังคงเป็นโจทย์สำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน สำหรับการพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์ จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับฐานคติสำคัญของการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อเป็นฐานการออกแบบกิจกรรมการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์ ว่าประกอบด้วยหลักการ 3 ข้อ ดังนี้ 1) การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการมองเชิงระบบเพื่อให้เข้าใจกฎแห่งเกมของการแข่งขัน 2) การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการประสบการณ์ การรับรู้ ทางเลือก ผลลัพธ์และแรงกดดัน 3) การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ลองผิดลองถูก ทำซ้ำและทำอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนเห็นว่าการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์จึงเป็นกิจกรรมของการบ่มเพาะผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล การศึกษาเกี่ยวกับการบ่มเพาะสมรรถนะการคิดเชิงกลยุทธ์สะท้อนว่าสมรรถนะนี้สามารถบ่มเพาะขึ้นจาก 4 แนวทาง (Goldman, 2007 : 75-81) ประกอบด้วย

1. การพัฒนาความเข้าใจ ความชำนาญในการคิดเชิงกลยุทธ์มาจากผลรวมของประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งเกิดจากความสนใจอยากรู้ของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ เมื่อเวลาผ่านไปความรู้ที่ได้จะค่อย ๆ ตกผลึกเป็นผลรวมของประสบการณ์ อันเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ หากพิจารณาจะพบว่าวิธีการหรือแหล่งความรู้ที่ก่อให้เกิดความคิดเชิงกลยุทธ์ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรวิชาชีพช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อบรรทัดฐานของการดำเนินกิจกรรมปัญหาและโอกาสอันเป็นพื้นฐานของการคิดในลักษณะต่าง ๆ การสังเกตบทบาทของผู้นำ วิธีการแก้ไขปัญหา การประสานงานระหว่างบุคลากร รวมทั้งวิธีคิดของผู้นำในสถานการณ์วิกฤติจะสร้างการเรียนรู้ถึงประสบการณ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ แม้แต่การเรียนรู้แนวทางการดำรงชีวิตซึ่งบุคคลต่าง ๆ ได้มีโอกาสสัมผัสมาตลอดช่วงชีวิตเป็นประสบการณ์ซึ่งบุคคลสามารถซึมซาบได้เป็นอย่างดี ประสบการณ์และวิธีการ จะทำให้บุคคลเข้าใจความกดดันของสถานการณ์ วิธีการแก้ปัญหาและความรู้สึกต่อผลของการคิดนั้น โดยเฉพาะในช่วงชีวิตของการต่อสู้หรือการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์จะคงทนและสร้างความตระหนักโดยรวมถึงการใช้เวลาอยู่เพียงลำพังยังเป็นแหล่งของการเรียนรู้การคิดเชิงกลยุทธ์ได้เป็นเพราะเป็นช่วงเวลาแห่งการสังเคราะห์และทบทวนความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ มาสรุปเป็นประสบการณ์ความรู้จากบริบทที่ตนได้สร้างความหมายนั้นขึ้นมาเอง การปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหาตามแหล่งความรู้ต่างช่วยสร้างทัศนภาพ

(Perspectives) ใหม่ต่อการกำหนดทิศทางและวิธีการแก้ไขปัญหา การฝึกฝนเข้าไปซ้ำมาจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ได้

2. การฝึกปฏิบัติการวางแผนอย่างมีเหตุผล ความชำนาญในการคิดเชิงกลยุทธ์มาจากคำถามที่ว่าเรากำลังจะไปยังจุดใด เราจะไปถึงที่นั่นได้อย่างไร และเราดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ป็นหลักสำคัญของการพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์ตามกระบวนการนี้ การตอบคำถามเหล่านี้แต่ละข้อย่อมต้องการแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในแง่หนึ่งเป็นข้อมูลข้อเท็จจริง ในอีกแง่หนึ่งเป็นความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การตอบคำถามว่าองค์กรมีเป้าหมายอย่างไรหรือทิศทางใดที่องค์กรมุ่งสู่ ย่อมเป็นผลจากการประมวลข้อเท็จจริง และการเข้าถึงการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องตลอดจนการตีความคุณค่าของกลุ่มที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักขององค์กรว่ารับรู้ รู้สึก หรือให้คุณค่าต่อเป้าหมายในลักษณะใด ไม่ว่าจะเป็นความเห็นของลูกค้า มุมมองของชุมชนประสบการณ์ขององค์กรในอดีต ข้อมูลจากการติดตามควบคุมการดำเนินงานที่ผ่านมา เงื่อนไขของเวลาที่องค์กรเผชิญอยู่ ในแง่ของการตอบคำถามว่าองค์กรต้องทำอะไรเพื่อให้ไปถึงยังจุดนั้น เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สามารถรวบรวมได้จากการสนทนากันในที่การทำงาน การเรียนรู้จากความสำเร็จในอดีตของตัวอย่างองค์กรที่ประสบความสำเร็จ การประเมินทางเลือกในเชิงตรรกะเพื่อทราบถึงสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีต จากความรู้และทักษะของนักคิดในเชิงระบบ ตลอดจนการวิพากษ์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ และการตอบคำถามว่าเราจะดำเนินการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอาจได้ข้อมูลเป็นฐานคิดจากความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจทั่วไป โดยรวมแนวทางนี้เป็นการหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาตอบคำถามในเชิงกลยุทธ์ 3 ข้อ เป็นกระบวนการที่ทำซ้ำไปซ้ำมา

3. การบรรลุผลแห่งลำดับขั้นของความท้าทาย ความชำนาญในการคิดเชิงกลยุทธ์มาจากการเผชิญกับความท้าทายที่เริ่มจากง่ายไปสู่เรื่องที่ยากขึ้นการเผชิญสถานการณ์ที่ยากขึ้นเรื่อย ๆ จะช่วยพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์ได้ การพัฒนาความคิดอาจเริ่มจากการเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษามุมมองกับประสบการณ์ของตน จะสร้างความเข้าใจต่อปัญหาเบื้องต้นและช่วงที่บุคคลได้บทวนและปรับมุมมองต่อปัญหาจากประสบการณ์ของตนเมื่อให้คำปรึกษา ความท้าทายต่อการพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์จะเพิ่มขึ้นเมื่อเผชิญปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขึ้น หากต้องรับผิดชอบจัดทำแผนงานหลักขององค์กร ซึ่งทำให้บุคคลต้องพัฒนามุมมองต่อปัญหาจากแหล่งที่มากขึ้น เช่น จากข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินความต้องการของชุมชนและลูกค้าจากการสังเกต ฯลฯ ความท้าทายที่เพิ่มขึ้นกับประเด็นที่ยากกว่าการจัดทำแผนหลัก คือการรับมือกับการต่อต้านของบุคลากร เช่น นโยบายการเปลี่ยนค่าจ้างค่าตอบแทน หากตัดสินใจพลาดนอกจากประสิทธิผลของงานจะลดลงแล้วความจงรักภักดีต่อองค์กรก็จะลดลงด้วย นักคิดจะได้ฝึกทักษะในการมองภาพอนาคตองค์กรให้แจ่มชัดเพื่อตัดการตัดสินใจอย่างถูกต้องขึ้นนี้นักคิดจะได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับแรงกดดันของการตัดสินใจเพราะนั่นหมายถึงอนาคตขององค์กรในขณะที่มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจกำหนดอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างองค์กร ความเห็นของบุคคลภายนอก ฯลฯ

4. การฝึกทักษะการวางตำแหน่งองค์การ การกำหนดตำแหน่งหรือประเด็นเชิงกลยุทธ์ที่ถูกต้อง และถูกเวลาจะกลายเป็นหลักประกันถึงความสำเร็จของกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ตัวแบบกลยุทธ์สำเร็จรูปไม่เพียงพอต่อการวางตำแหน่งขององค์การให้เกิดความได้เปรียบ เนื่องจากความถูกต้องของตำแหน่งยังเกี่ยวข้องกับเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อสภาพขององค์การเป็นเรื่องของทัศนภาพและการรับรู้การตีความหมาย การฝึกการวางตำแหน่งขององค์การ ในแนวทางนี้ควรมีการพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐาน 4 ประการ (Saito, 2005 : 52) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์ที่สามารถปฏิบัติจริงและนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ

4.1) ทักษะการตั้งกรอบเป้าหมาย หลักการแก้ไขปัญหาคือการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จโดยทั่วไป ผู้กำหนดกลยุทธ์จะต้องระบุให้ได้ชัดเสียก่อนว่าปัญหาหรือความต้องการที่เผชิญคืออะไร มีขอบเขตกระหนาบกว้างขวางเพียงใดและขอบข่ายของการแก้ไขของเราจะครอบคลุมประเด็นใดบ้าง นั่นก็คือเราต้องมีกรอบ (Frame) ที่ถูกต้องในการพิจารณาปัญหาเสียก่อนที่จะเริ่มลงมือแก้ไขปัญหานั้นเราอาจแก้ไขปัญหาก็ไม่ถูกต้อง ทักษะการตั้งกรอบเป้าหมาย (Framing Skill) จึงเป็นทักษะพื้นฐานประการแรกของการคิดเชิงกลยุทธ์โดยทักษะการตั้งกรอบเป้าหมาย หมายถึง ทักษะในการกำหนดประเด็นและขอบเขตของการพิจารณาได้อย่างตรงจุด โดยวิธีการกำหนดกรอบเริ่มจากการคิดว่าจะใช้กรอบหรือมิติใดในการมองปัญหา จากนั้นก็กำหนดขอบเขตของการพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องพิจารณาทั้งกรอบ แต่อาจเลือกเพียงมิติที่เป็นขอบข่ายซึ่งอาจกระทบกับองค์การจากนั้นเมื่อได้ขอบเขตของกรอบการพิจารณาแล้วจึงกำหนดระดับของความละเอียดของการพิจารณาว่าจะทำในระดับใดและการพิจารณาเงื่อนไขของกรอบนั้น โดยรวมทักษะการกำหนดกรอบเกี่ยวข้องกับทักษะของการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการเปิดกรอบมุมมองที่เราได้เปรียบ การคิดเชิงวิพากษ์และเชิงวิเคราะห์เพื่อกำหนดปัญหาและจัดภาพลวงตานำไปสู่การเปิดเพื่อสถานการณ์จริงและหามุมที่เราได้เปรียบ อาจใช้เครื่องมือหรือกรอบในทางธุรกิจที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามการประยุกต์เครื่องมือสำเร็จรูปที่เสนอขึ้นก็เป็นเพียงเพื่อช่วยให้การการตั้งกรอบเป้าหมายง่ายขึ้น แต่ก็ไม่ใช่สูตรสำเร็จที่จะทำให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ในทุกสถานการณ์

4.2) ทักษะการสร้างแนวคิด แนวคิดในที่นี้หมายถึงคุณค่าหลักซึ่งกลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญเนื่องจากหากองค์กรอยู่รอดด้วยการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย นักคิดเชิงกลยุทธ์จะต้องเข้าใจถึงสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญแล้วหยิบสิ่งนั้นมาหาวิธีการนำเสนอ คุณค่าจึงเป็นสิ่งที่กำกับทิศทางของการกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการมีทั้งคุณค่าจากการใช้งาน (Function Value) และคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Value) เมื่อเข้าใจลูกค้าว่าต้องการคุณค่าใดแล้วเป็นหน้าที่ขององค์การที่จะต้องระบุความคิดรวบยอด (Concept) ที่จะเสนอคุณค่าอะไร ซึ่งนั่นก็คือทิศทางการดำเนินงานขององค์การ และเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความได้เปรียบองค์การยังต้องวิเคราะห์เพื่อแสวงหาจุดเด่นของบริการที่ได้นำเสนอต่อลูกค้าที่มีลักษณะแตกต่างจากคู่แข่ง ที่สามารถเสนอคุณค่าทั้งการใช้งานหรือทางอารมณ์ให้เป็นรูปธรรม

4.3) ทักษะการคิดอย่างมีตรรกะ จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการทำให้แนวคิดรวบยอดบรรลุเป้าหมายภายใต้วิธีการเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถพยากรณ์แนวโน้มของเหตุการณ์ได้ ด้วยทักษะที่ช่วยให้มองปรากฏการณ์ได้อย่างเป็นระบบ ฉายภาพได้ว่าด้วยเหตุการณ์แบบนี้ กระบวนการแบบนี้ เงื่อนไขแบบนี้ จึงได้ผลอย่างนั้น ตลอดจนการช่วยให้ค้นหาสาเหตุของปัญหาและทางแก้ที่สอดคล้องกัน เป็นการตอบคำถามว่าทำไมเมื่อแนวคิดเป็นอย่างนี้วิธีการแก้ปัญหาจึงเป็นอย่างนั้น ทักษะการคิดอย่างมีตรรกะจึงเกี่ยวข้องกับความสามารถในการอนุมานและเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของประเด็นต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมของการทำงานอย่างทะลุปรุโปร่ง ตลอดจนสามารถออกแบบกลวิธีบรรลุอย่างสร้างสรรค์ เช่นการทำความเข้าใจโครงสร้างอุตสาหกรรม การแสดงถึงเงื่อนไขหรือปัจจัยแห่งความสำเร็จในอุตสาหกรรมนั้นตัวแบบแห่งความสำเร็จในอุตสาหกรรมนั้น กลไกของปัญหา การพยากรณ์ถึงผลลัพธ์ของมาตรการที่เสนอ ฯลฯ ในการฝึกทักษะการคิดอย่างมีตรรกะอาจประยุกต์ใช้เครื่องมือทางการจัดการ เช่น แผนภาพการค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหา การระบุรูปแบบของเหตุการณ์ในอดีต

4.4) ทักษะการวางตำแหน่ง เป็นทักษะการกำหนดการสถานการณ์ เวลาและตำแหน่งที่สามารถสร้างความได้เปรียบ เป็นสถานการณ์ที่องค์กรใช้ทรัพยากรต่าง ๆ น้อยแต่ให้ผลสำเร็จจากการวางตำแหน่งจึงมีความสำคัญอย่างมากเพราะการวางตำแหน่งหมายถึงกลยุทธ์ขององค์กร ที่เลือกกว่าจะใช้จุดแข็งและโอกาสในการสร้างความได้เปรียบในเรื่องใด นักคิดที่มีทักษะด้านนี้สูงจะสามารถเสนอจุดเน้นที่ทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบสร้างความแตกต่างในผลผลิตและผลลัพธ์อย่างชัดเจน หลักสำคัญของความคิดนี้ คือความสามารถในการวิเคราะห์และความเข้าใจในการเชื่อมโยงคุณค่าและโอกาส ด้วยการหาพื้นที่เฉพาะที่ทำให้องค์กรออกแรงน้อยแต่ได้ผลตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ สูงเราอาจจะเรียกทักษะการวางตำแหน่งนี้ว่าการกำหนดจุดคานงัด

สรุป

กระบวนการบ่มเพาะเชิงสมรรถนะในการคิดเชิงกลยุทธ์ยังคงมีรูปแบบที่อาจแตกต่างกันไปได้อีกหลายลักษณะเนื่องจากประสบการณ์และรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน แต่เงื่อนไขสำคัญในการบ่มเพาะความคิดเชิงกลยุทธ์ก็คือ การคิดและลงมือทำอย่างต่อเนื่อง ซ้ำไปซ้ำมา เพราะผลลัพธ์การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการออกแบบให้ผ่านประสบการณ์ซึ่งเป็นผลมาจากการคิด นอกจากนั้นการบ่มเพาะความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ก็ไม่ควรเน้นเฉพาะผู้บริหารเท่านั้น ผู้ปฏิบัติงานก็สมควรได้รับการเพาะ เนื่องจากองค์กรย่อมได้ประโยชน์จากทัศนภาพของความคิดที่หลากหลายมากกว่าจะคาดหวังจากผู้บริหารเป็นหลัก โดยเฉพาะในสถานที่องค์กรทำงานเป็นทีม นอกจากนั้นในอนาคตผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นจะเลื่อนขั้นมาเป็นผู้บริหาร ดังนั้นการเตรียมฝึกผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้นจะทำให้องค์กรได้มีหลักประกันต่อการได้มาซึ่งผู้บริหารที่คิดเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้การบ่มเพาะการคิดเชิงกลยุทธ์ ยังเกี่ยวข้องกับ

คุณลักษณะของนักคิดกล่าวคือ ผู้ที่เป็นนักคิดจะต้องมีลักษณะที่เป็นผู้มีระบบระเบียบในการทำงาน มีวินัย สมดุล แต่มุ่งเน้นเป้าหมายให้ความสำคัญกับสิ่งรอบตัว ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ และให้ความใส่ใจในรายละเอียด เพราะการบ่มเพาะกิจกรรมภายในตัวบุคคลที่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นและมีวินัย เพื่อเรียนรู้ที่จะคิดอย่างเป็นระบบ ทำเรื่องที่ซับซ้อนให้กระจ่างก่อนที่จะกำหนดกลยุทธ์หรือกำหนดตำแหน่งที่สร้างความได้เปรียบ นักคิดจึงต้องต่อสู้กับตนเองเพื่อไม่ให้ยอมแพ้กับความซับซ้อนของความคิดและเปิดใจเรียนรู้จากประสบการณ์อยู่ตลอดแม้สิ่งนั้นจะทำให้นักคิดต้องเปื้อนหนาย การออกแบบให้ทำงานเป็นทีมจึงเป็นอีกหนทางที่สามารถส่งเสริมทักษะกลยุทธ์ การบ่มเพาะความคิดเชิงกลยุทธ์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้ต้องการแบบระบบราชการ ซึ่งเน้นการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ อนุญาตให้ลองถูกแต่ไม่อนุญาตให้ลองผิด ความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่จึงถูกมองเป็นความเสี่ยง การบ่มเพาะความคิดเชิงกลยุทธ์ในองค์กรแบบราชการจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก โดยรวมการบ่มเพาะสมรรถนะหรือทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ด้วยแนวทางที่กล่าวมาสะท้อนว่า การคิดเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นทักษะที่สามารถบ่มเพาะหรือฝึกฝนได้ ผ่านการออกแบบกิจกรรมการบ่มเพาะที่ประณีตอยู่บนหลักการพื้นฐาน 4 ข้อ คือ 1) การออกแบบให้บุคคลได้รับประสบการณ์และแรงกดดันจากสถานการณ์จริง 2) การออกแบบให้บุคคลมีโอกาสเผชิญโจทย์ที่ท้าทายและกระทบต่อองค์กรเพิ่มขึ้น 3) การพัฒนาทักษะการวางตำแหน่งองค์กร และ 4) การพัฒนานักคิดให้เป็นผู้มีวินัยในการเรียนรู้และคิดอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- พิบูล ทิปะपाल และธนวัฒน์ ทิปะपाल. (2559). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2559). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2560). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : ท็อป.
- สืบวงศ์ กาพวงค์. (2554). *ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพานี สฤณวานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ : แนวคิด และทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Amitabh, M. & Sahay, A. (2008, May). *Strategic thinking: Is leadership the missing link*. Presented at the 11th. Annual Convention of the Strategic Management Forum, Kanpur, India.
- Goldman, Ellen F. (2007). *Strategic Thinking at Top*. MIT Sloan Management Review, 48 (4), 75-81.

- Hamel, G. and Prahalad, C.K. (2005). *Strategy Intent*. Harvard Business Review, 83 (7), 148-161.
- Liedtka, Jeanne M. (1998). Strategic Thinking: Can It Be Taught?. Long Range Planning, 31 (1), 120-129.
- Saito, Y. (2005). *คิดอย่างมีกลยุทธ์ (Senryaku Power Professional)*. แปลโดย ประวัติ เพียรเจริญ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- Wheelen, T.L. and Hunger, J.D. (2004). *Strategic Management and Business Policy*. (9th ed.). Upper Saddle River, NJ : Pearson Prentice Hall.
- Wootton, S. and Horne, T. (2001). *Strategic Thinking: a Step-by-Step Approach to Strategy*. London : Kogan Page.

ทิศทางการปรับตัวขององค์กรและทรัพยากรมนุษย์สู่วิถีการทำงาน
ในรูปแบบวิถีปกติใหม่

**Direction of organization and human resource adaptation
to a new normal way of working**

ศศิวิมล คำเมือง และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Sasiwimon Kummuang and Kampanart Wongwattanapong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : Sasiwimonk@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางการจัดการภาครัฐและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ และการปรับตัวและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐที่จะเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนไปสู่โมเดลไทยแลนด์ 4.0 การเป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมในอนาคตได้อย่างไร ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ภาครัฐต้องทบทวนบทบาทและการทำงานคือ พลวัตของการเปลี่ยนแปลงระดับประเทศและระดับโลก ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวให้มีความเป็นอัจฉริยะทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ตอบสนองการพัฒนาประเทศรวมทั้งพัฒนากำลังคนภาครัฐที่ได้รับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งเห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ และแผนอื่นๆ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้งหน่วยงานกลางระดับประเทศในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับบุคลากรภาครัฐเพื่อเปลี่ยนแปลงขององค์กรโดยเฉพาะคือ สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลภาครัฐ (TDGA) และพัฒนาไปสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ลดความซ้ำซ้อนขั้นตอนการทำงาน บูรณาการข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์กรสร้างนวัตกรรมในการทำงาน พัฒนาองค์กรให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ : การปรับตัวขององค์กร; ทรัพยากรมนุษย์; วิถีปกติใหม่

Abstracts

This academic article aims to study the governmental sectors' management directions, human resources development, and preparation for Thailand 4.0, including their transition from knowledge-based economy to innovative organizations. It was found that an important factor for the governmental sectors to revise their roles and work performances is the dynamics of both national and international changes. The governmental sectors find it necessary to adjust themselves towards not only organizational but also personnel excellence with special awareness of the importance of human resources development in response to the country's development, including the enhancement of digital literacy of the work force, as declared in the 20-year national strategic plan, the 12th national economic and social development plan, the national reform plan, and others. Also, the government has established a national organization to be responsible for its personnel's technological skills for organizational transformation; namely, Thailand Digital Government Academy (TDGA) and is in the process of developing itself towards being a full-fledged digital government, reducing the red tape but integrating information for mutual application among different organizations. Human resources are perceived as integral mechanism of work innovation and organizational development to attain the full capacities of competitiveness and of innovative output creation in response to the present and future development of the country.

Keywords : Organizational adjustment; Human Resources; New Normal

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลกเห็นได้ชัดเจนว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างเต็มตัว ทรัพยากรมนุษย์ที่เคยได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองภารกิจขององค์กร ทักษะ ความรู้เดิมที่เคยมีอยู่คงไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในปัจจุบันที่จะขับเคลื่อนการเดินหน้าพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ ดังนั้น องค์กรจึงหันกลับมามอง “คน” ใหม่ โดยมองว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในการสนับสนุนให้องค์การประสบความสำเร็จ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นแนวทางเป็นการทำให้มนุษย์มีคุณค่ายิ่งขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ถือได้ว่า เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาองค์กร เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นบุคลากรที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก อันนำไปสู่ความสำเร็จต่อไปในอนาคตในอดีตทรัพยากรมนุษย์ถูกมองเป็นแค่ต้นทุนหรือปัจจัยการผลิตที่เรียกว่า “แรงงาน” แต่ทรัพยากรมนุษย์สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นทุนมนุษย์ได้และเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กรและประเทศชาติในศตวรรษที่ 21 การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ขององค์กร ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ควรเริ่มที่การกำหนดรูปแบบ และทิศทาง การบริหารจัดการ การเรียนรู้ขององค์กรที่ยึดโยงกับเป้าหมายของการยกระดับทุนทางปัญญาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ ความเปเนลิตทางวิชาการในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559 : 223)

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) และแผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ.2561-2565) กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคลากรภาครัฐเพื่อ
 จูงใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งให้มีการพัฒนาบุคลากร
 ภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง
 มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และยึดมั่นในคุณธรรม พร้อมนำ
 การพัฒนาประเทศ (Highly Competent Public Officials) รวมทั้งแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ.
 2563 – 2565 ได้กำหนดสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ประเด็นการพัฒนากว่า 2
 พัฒนารอบทักษะ (Skillsets) การทำงานในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 และการสร้างนวัตกรรมที่
 ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนการพัฒนา
 ระบบราชการในอนาคต เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ สร้าง
 ผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและประชาชน และการผสมผสานการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมี
 ประสิทธิภาพ (คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563-2565 : ออนไลน์)

ภาครัฐได้กำหนดทิศทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐรองรับอนาคต แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ
 ของรัฐบาลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมายโดยยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” รวมไปถึงมติคณะรัฐมนตรี
 เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2560 เห็นชอบให้ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเร่งพัฒนาตนเองและสนับสนุนการ
 พัฒนาผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีทักษะด้านดิจิทัลในระดับที่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในการ
 ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานหรือการให้บริการภาครัฐ
 ที่ทันสมัยและมีการเชื่อมโยงการทำงานและข้อมูลข้ามหน่วยงาน และการสร้างรัฐบาลแบบเปิดด้วยเทคโนโลยี
 ดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Transformation)
 และการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งแนวคิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาล
 ดิจิทัลเป็นแนวคิดที่มาจากในคราวการประชุมคณะกรรมการเตรียมการด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจดิจิทัลและ
 สังคมครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2559 (สำนักวิชาการ สำนักงานสภาผู้แทนราษฎร, 2559 : 4)

จากความสำคัญข้างต้น เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ การปรับตัวของภาครัฐทั้ง
 ระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนที่สำคัญ
 บทความวิชาการเรื่องนี้ จะชี้ให้เห็นถึงทิศทาง แนวโน้ม และการปรับตัวของทรัพยากรมนุษย์ในการ
 เปลี่ยนแปลงการบริหารภาครัฐและการปรับตัวขององค์การและทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐสู่วิถีการทำงาน
 ในรูปแบบวิถีปกติใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาศตวรรษที่ 21 และการก้าว
 เข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 อย่างมีภูมิคุ้มกันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจุบันและอนาคต

ทิศทางการปรับตัวเปลี่ยนแปลงการบริหารภาครัฐ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน (กรมสุขภาพจิต, 2565 : ออนไลน์) และเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ภาครัฐต้องทบทวนบทบาทและการทำงานของตนเองไม่ว่าจะเป็นบริบทการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันอย่างรวดเร็ว ความเชื่อมโยงของโลกและสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ปัญหาซับซ้อนที่มีรูปแบบไม่แน่นอน มีความเฉพาะ และไม่สามารถใช้วิธีการเดิมได้จำเป็นต้องปรับตัวเรียนรู้การใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพตามแนวทางวิถีใหม่ (New normal) ภาครัฐจึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่เน้นการสร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่ม และประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ภาครัฐเป็นภาครัฐที่มีความเป็นอัจฉริยะ (Smart and High Performance Government) ตอบสนองการพัฒนาประเทศรวมทั้งพัฒนากำลังคนภาครัฐก็ได้รับการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันที่ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาประเทศในยุครัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในระยะ 20 ปี โดยกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ด้านปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้และประชาชนมีส่วนร่วมกระจายอำนาจและมีการกำหนดภารกิจที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Full Digital Employment) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การให้บริการแก่ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน (คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพภาครัฐ พ.ศ. 2563-2565 : ออนไลน์) ที่ผ่านมา “ภาครัฐของไทย” มักจะถูกมองว่า มีการจัดการภาครัฐที่ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงไม่ยืดหยุ่น ไม่คล่องตัว ให้ความสำคัญกับความถูกต้องของกระบวนการมากกว่าผลสัมฤทธิ์ของงาน การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานยังติดขัดไม่เชื่อมโยงเป็นกระบวนการเดียวกันการบริหารงาน ยึดติดกับกรอบอำนาจตามกฎหมายเป็นหลัก (สรนาถ รัตนโรจน์มงคล, 2560 : 135) สำนักงานข้าราชการพลเรือนจึงกำหนดเป้าหมายการปฏิรูปภาครัฐและการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐสามารถสร้างข้อมูลดิจิทัลเพื่อสนับสนุนรัฐบาลที่ดำเนินการและขับเคลื่อนโดยข้อมูลอย่างแท้จริง (Data-Driven Government) โดยกรอบทิศทางการพัฒนาระบบราชการดังกล่าวได้กำหนดภาพระบบราชการในอนาคตไว้ 3 ประการคือ ระบบราชการในอนาคตจะต้อง (1) มีขนาดเล็กและมีลำดับการบังคับบัญชาที่สั้นลง (2) ใช้เทคโนโลยีมาช่วยขับเคลื่อนการทำงานภาครัฐ และ (3) ให้บริการประชาชนบนพื้นฐานของการสร้างนวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมนโยบาย นวัตกรรมทางด้านกฎหมาย นวัตกรรมบริการ และนวัตกรรมเชิงกระบวนการ เป็นต้น ตลอดจนเป็นภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีมีขนาดเล็กและโปร่งใส และสร้างผลผลิตและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศและยกระดับชีวิตของประชาชน

สำหรับแนวคิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลถือเป็นก้าวแรกของการปรับตัวเข้าสู่ระยะเปลี่ยนผ่านการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่สำหรับประเทศไทย เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ คือ การประกาศนโยบายก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อมุ่งให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงในเวทีโลก โดยกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลไว้ว่า “ใน 3 ปีข้างหน้า ภาครัฐไทยจะยกระดับสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มีการดำเนินงานแบบอัจฉริยะให้บริการโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง” (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2564 : 8) โดยภาครัฐได้มีการทบทวนปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่เพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัลนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อให้รูปแบบการบริหารงานภาครัฐมีความเรียบง่าย อำนวยความสะดวก และรวดเร็วต่อการให้บริการของประชาชนมากขึ้น เช่น การปรับระบบให้เป็น Smart Office การขออนุมัติอนุญาตหรือการให้บริการไม่จำเป็นต้องมีคนประจำสำนักงานจำนวนมาก ออกแบบหน่วยงานและวิธีการให้สามารถยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์ นำแพลตฟอร์มรูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ให้บริการประชาชนที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ระบบการชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ระบบบัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ หรือบัตรสมาร์ทการ์ด และระบบทะเบียนราษฎรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น รวมไปถึงการจัดให้มีบริการอัจฉริยะ (smart service) สู่การบริการสาธารณะในลักษณะอัตโนมัติ(automated public services)เช่น เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ ประชาชนไม่ต้องแจ้งเกิดต่อภาครัฐ แต่ระบบจะเชื่อมโยงกับข้อมูลการแจ้งเกิดโดยโรงพยาบาล และบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรรวมทั้งส่งหลักฐานให้ผู้ปกครองของเด็กเกิดใหม่เอง เป็นต้น (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 : 43-46) ถือเป็นก้าวแรกและก้าวสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของภาครัฐไปสู่ระบบราชการ 4.0 จากการสร้างนวัตกรรม (Innovation) บนพื้นฐานของการสานพลังความร่วมมือกัน (Collaboration) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม รวมทั้งการยอมรับและใช้ประโยชน์จากความเป็นระบบเทคโนโลยีดิจิทัลในการคิดค้นและแสวงหาหนทางหรือวิธีการ (Solutions) ใหม่ๆ ให้สามารถตอบโจทย์การพัฒนาทาง พัฒนาการ และตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศแต่อย่างใดก็ตาม ในหลายหน่วยงานของไทยก็ยังไม่ประสบความสำเร็จการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมากนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความพร้อมของบุคลากร โดยเฉพาะเรื่องความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของบุคลากรที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในทางปฏิบัติ ประการต่อมาคือ การขาดการรับการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนกลางอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มีกรอบแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน” (ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย (2560 : ออนไลน์) จากข้อจำกัดดังกล่าว แต่ละองค์กรจำเป็นที่จะต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐให้ทันต่อการปรับตัวเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องใหม่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ส่งเสริมบุคลากรในการฝึกอบรมเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ในการนำมาใช้พัฒนาและปรับปรุงระบบบริหารจัดการของหน่วยงาน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมโดยเร็ว (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2564 : 4) เพราะการพัฒนามีความเป็น

พลวัตเกิดขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ ปัจจุบันองค์กรและบุคลากรของไทยยังไม่มีความตื่นตัวเกี่ยวกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่จะเข้ามากระทบการทำงาน โดยองค์กรส่วนใหญ่ยังไม่มีการลงทุนด้านเทคโนโลยี เพราะอาจมองว่าไม่ใช่ทางออกในการแก้ปัญหาด้านต้นทุน ทั้งนี้ ปัญหาหลักของการพัฒนาขีดความสามารถเชิงดิจิทัลของหน่วยงานภาครัฐ ตามแนวคิดของ (นวลน้อย ตรีรัตน์ .2559 : 19) พบปัญหา 5 ประการ กล่าวคือ 1. แนวทางการพัฒนาภาครัฐไทยสู่รัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานต่างๆ ขาดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกัน 2. ระบบต่างๆ ถูกพัฒนาในลักษณะ “ต่างคนต่างทำ” ทำให้ขาดมาตรฐานและไม่สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ 3. งบประมาณที่ได้รับไม่ต่อเนื่อง จึงไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม 4. ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้าน IT ที่เหมาะสม 5. กฎหมายรองรับการดำเนินงานอิเล็กทรอนิกส์ปัจจุบันยังไม่ได้ถูกนำไปใช้จริง

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแบบใหม่ que แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการภาครัฐ แต่ยังไม่เต็มรูปแบบที่อาจจะยังมีปัจจัยบางประการที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐให้พร้อมต่อการใช้งานเทคโนโลยี และการตอบรับนโยบายอย่างจริงจัง เพื่อให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ และการบูรณาการด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เรียกว่า “ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)” จะเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรยุคอนาคต

การปรับตัวและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวกระโดดและการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลากหลายสาขา ในขณะที่คนพัฒนาและจบการศึกษามาเพียงสาขาเดียว ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับทักษะที่จำเป็นในปัจจุบัน แต่สามารถพัฒนาได้ดีกว่าทรัพยากรที่เป็นปัจจัยทางการผลิตปัจจัยอื่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้กับองค์กรอย่างเหมาะสม มีความสำคัญไม่แพ้การมีบุคลากรที่มีศักยภาพ ซึ่ง น้าพล ม่วงอวยพร (2561 : 26) กล่าวว่า การบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันจึงมีอาจที่จะใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่เคยใช้มาในอดีต องค์กรจะต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวตลอดเวลา ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นของการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสมัยของรัฐบาลดิจิทัล โดยได้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลภาครัฐหรือ Thailand Digital Government Academy (TDGA) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล โดยบุคลากรภาครัฐทุกระดับจะต้องผ่านการอบรมจากสถาบันนี้ ด้วยหลักสูตรที่เหมาะสมกับความสามารถทางด้านดิจิทัลในแต่ละระดับหรือ Digital Literacy ของแต่ละบุคคล (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัล.ออนไลน์.) ถือเป็นโอกาสของประเทศไทยที่มีหน่วยงานกลางที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยีเฉพาะทาง เมื่อเปรียบเทียบกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของต่างประเทศ ยกตัวอย่าง

ของประเทศเกาหลีใต้ ได้กำหนดให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ (National Human Resource Development : NHRD) มีวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยมี กฎหมายบังคับให้มีการวางแผนอย่างชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และคลังแห่งอำนาจของทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอยู่ในอันดับ 1 ใน 10 ของโลก จากนั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้เกิดสังคมแห่งความเชื่อมั่นศรัทธา โดยใช้ความรู้ในการผลักดันการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ใช้คือ นวัตกรรมระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติและมีการการตรวจสอบ การติดตามและประเมินผลอย่างเข้มข้น สำหรับการฝึกอบรมนั้นมีส่วนที่แยกออกไปดำเนินการโดยกระทรวงแรงงานด้วยในส่วนของการพัฒนาฝีมือแรงงาน (Skills Development) ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการฝึกอาชีพ ปี 1967 (Vocational Training Act of 1967) และกฎหมายขึ้น พื้นฐานว่าด้วยการฝึกอาชีพ ปี 1976 (Basic Vocational Training Act of 1976) ต่อมาได้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกอาชีพ ปี 1999 (Vocational Training Promotion Act of 1999) และในปี 2004 ได้มีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้และเปลี่ยนชื่อ ใหม่เป็นกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาทักษะอาชีพของแรงงาน (Worker's Vocational Skills Development Act of 2004) เพื่อ ตอบสนองความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถ ในอาชีพ (Initiative of Innovations for Vocational Competency Development) และนวัตกรรมเพื่อ การพัฒนาความสามารถในอาชีพตลอดชีวิต (Initiative of Innovations for Life-long Vocational Competency Development)(จำเนียร จวงตระกูล, 2557 : 84-101) สิ่งที่เหมือนกันของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ประเทศไทยกับประเทศเกาหลีใต้คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดชีวิต มีการพัฒนาฝีมือ แรงงาน โดยมีหน่วยงานเฉพาะทาง และมีจุดมุ่งหมายที่จะผลักดันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีด ความสามารถ ในการแข่งขันระดับประเทศ

การขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้จัดทำกรอบแนวทางการปฏิรูประบบ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 โดยมีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นองค์ประกอบ 3 ด้านคือ 1) ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connected Government) 2) ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบริการและเข้าถึงความต้องการในระดับปัจเจก (Citizen – Centric and Service –Oriented Government) และ 3) ภาครัฐอัจฉริยะ มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart Performance Government) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560 : 8) การตอบโต้สาระสำคัญดังกล่าว “ทุนมนุษย์” คือหัวใจของการพัฒนาและคุณภาพของทุนมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งชี้ขีดความสามารถในการแข่งขันระยะยาวของประเทศต้องได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (Mindset) ให้ตนเองมี ความเป็นสาธารณะ (Public Entrepreneurship) เพิ่มทักษะ สมรรถนะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผล ต่อการแสดงบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) เพื่อสร้างคุณค่า (Public Value)

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีแนวทางในยุทธศาสตร์ด้านปรับสมดุลและพัฒนาาระบบบริหารจัดการภาครัฐที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อกำลังคนในอนาคตโดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐให้มีสมรรถนะใหม่ ๆ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนาและการดำเนินงานตามทิศทางการพัฒนาประเทศ และยกระดับขีดสมรรถนะใหม่ให้เทียบได้ในระดับสากล พร้อมทั้งวางระบบตำแหน่งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในบางหน่วยงานให้สามารถสรรหาบุคคลภายนอกเข้ามาบริหารราชการได้ รวมทั้งสรรหาและจูงใจให้คนรุ่นใหม่ที่มีขีดสมรรถนะสูงเข้ามาสู่ระบบราชการไทย

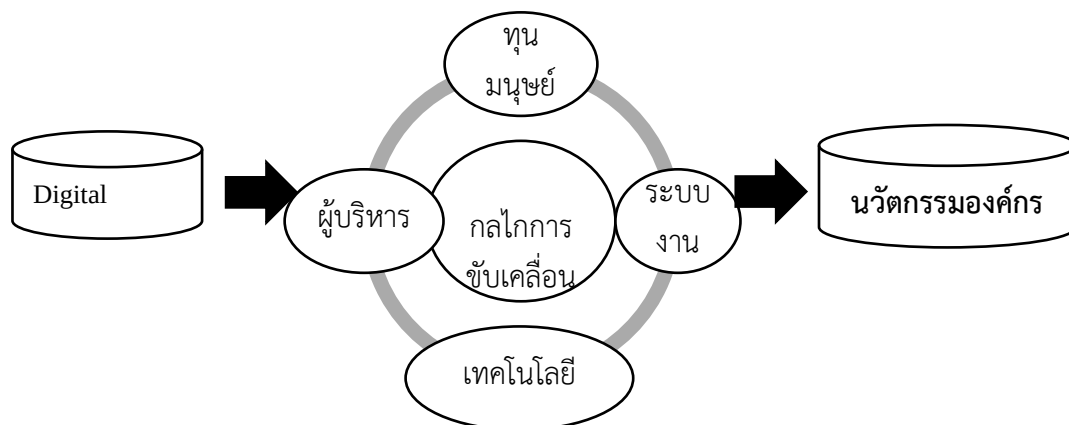
การพัฒนาบุคลากรภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรภาครัฐสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศภายใต้บริบทความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันได้ประกอบกับบริบทพัฒนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ต้องมีการทบทวนหลักการ แนวทาง รูปแบบการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนาที่ต้องเน้นให้บุคลากรภาครัฐเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาที่ยืดหยุ่น ต่อเนื่อง พร้อมปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา เพื่อเร่งการเสริมสร้างศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรภาครัฐ (สำนักงานข้าราชการพลเรือน.ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏเลขหน้า) รวมถึงการพัฒนากรอบทักษะ (Skill sets) การทำงานในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 คงหนีไม่พ้นการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศแผนยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนการพัฒนาระบบราชการในอนาคต เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ สร้างผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและประชาชน และการผลานการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และการปลูกฝังบุคลากรภาครัฐให้มีกรอบความคิด (Mindset) ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยมุ่งหวังผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคือ บุคลากรภาครัฐในอนาคต เป็นผู้ที่มีองภาพใหญ่และเข้าใจภารกิจขององค์กร โดยเข้าใจบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อภารกิจงานขององค์กรภาครัฐและบทบาทหน้าที่ของตนเอง (Big Picture Thinker) เป็นนวัตกรรมที่เน้นสร้างผลสัมฤทธิ์ ที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อส่วนรวมและประชาชน (Result oriented Innovator) ยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม และการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Person of Integrity) และให้ความสำคัญกับการทำงานบูรณาการ และสร้างพันธมิตรกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนผู้รับบริการ (Professional Collaborator)

การพัฒนาแนวทางเชิงนโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในฐานะองค์กรกลางการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ตามมาตรา 13 (2) และ (7) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ 2563 –2565

โดยกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมทักษะที่ผสมผสานทักษะในการทำงานและการใช้ชีวิต ทักษะด้านการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม และทักษะด้านข้อมูล สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2563 : 7) และเป็นกรอบทักษะในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐที่บุคลากรและหน่วยงานภาครัฐจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ 2 กลุ่มทักษะ คือ (1) ทักษะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Skillset) จำนวน 4 ทักษะ และ (2) ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skillset) จำนวน 6 ทักษะ เพื่อเป็นเครื่องมือให้บุคลากรภาครัฐได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองบนพื้นฐานปัจจัยความต้องการของปัจเจกบุคคลพัฒนาโดยมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาคนให้มีความสามารถเฉพาะด้าน เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างทักษะหลากหลาย (Multi-skilled) โดยผ่านการวิเคราะห์ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอย่างเป็นระบบ วิธีการพัฒนาจะมุ่งใช้เทคโนโลยีจัดการการเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากขึ้น (ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี, 2560 : 168-184) โดยมีผู้บริหารภาครัฐทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรให้มีกรอบความคิด (Mindsets) และทักษะ (Skillsets) ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงของโลกและบริบทประเทศในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2563 : 9) มีทักษะหลากหลาย (Multi-skilled) คิดค้นวิธีการหรือการสร้างแนวทางใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ทักษะความสามารถให้กับมนุษย์เพิ่มขีดความสามารถในการทำงานเชิงบูรณาการก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์การด้านความคิดใหม่ ๆ ในการบริหารงานและดำเนินงานที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งแนวคิดของ Lynda Gratton และ Sumantra Ghoshal ได้ให้ความหมายของ “ทุนมนุษย์” ว่าหมายถึง ส่วนผสมของ 3 สิ่ง คือ ทุนทางปัญญา ทุนทางอารมณ์ และทุนทางสังคม เพื่อให้ทุนมนุษย์มีภูมิคุ้มกันทางปัญญา เป็นกลไกหลักในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในยุค New normal การปรับตัวของบุคลากรภาครัฐเพื่อพัฒนาทุนทางปัญญาคือความรู้ จึงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาตามพลวัตการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ แต่พัฒนาได้ ดังนั้น บุคลากรภาครัฐในอนาคต เป็นผู้ที่ “มองภาพใหญ่และเข้าใจภารกิจขององค์กร” โดยเข้าใจบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อภารกิจงานขององค์กรภาครัฐและบทบาทหน้าที่ของตนเอง (Big Picture Thinker) เป็นนวัตกรรมที่เน้นสร้างผลสัมฤทธิ์ มีทุนทางปัญญาด้านดิจิทัลเป็นทักษะและสมรรถนะหลักเพิ่มขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุค New normal ตามกรอบความคิดที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนายุคปัจจุบันคือ กรอบความคิดในการทำงานยุคดิจิทัล (Digital Mindset) หมายถึง ทักษะที่ช่วยให้บุคคลเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ในการใช้ และศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการทำงานและการใช้ชีวิต ส่งผลให้มีความสนใจใคร่รู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ เข้าใจรูปแบบและทิศทางของเทคโนโลยีและดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Digital Landscape) จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันองค์กรเริ่มมีการปรับตัวพัฒนาไปสู่ศตวรรษที่ 21 จะก้าวไปสู่การทำงานแบบออนไลน์มากขึ้น มีกลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการในการพัฒนาของบุคลากร เพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นให้องค์กร

วางแผนการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม การพัฒนาตนเองในรูปแบบอื่นๆ การเรียนรู้จากงานที่ทำ การเรียนรู้กับเครือข่ายหรือพันธมิตรระหว่างหน่วยงานที่ตนเองมองว่า จะนำมาความรู้ ทักษะประสบการณ์นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานของตนเองได้ ทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้ จะเป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบที่มีความพร้อมที่จะนำพองค์กรของตนเองไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรต้องทำความเข้าใจหลักการพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด เปลี่ยนแปลงตัวเองได้ตลอดเวลาตามความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง หากความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะนำไปสู่การไม่มีสิ่งจูงใจในการแสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงลบ แต่หากความต้องการได้รับการตอบสนองหรือมีสิ่งจูงใจในระดับต่ำแล้ว ก็จะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป การเข้าใจความต้องการพื้นฐานของบุคลากร จะช่วยให้ผู้บริหารองค์กรสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาและกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้ทรัพยากรมนุษย์เกิดแรงผลักดันและเห็นความสำคัญในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการขับเคลื่อนวงล้อการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรอัจฉริยะหรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไปประเทศไทยจะมีทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมรองรับกับการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาที่มองการณ์ไกลถึงศักยภาพทางการแข่งขันและเศรษฐกิจของประเทศต่อจากนี้จะเป็นเศรษฐกิจดิจิทัลการทำงานในภาครัฐจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการทำงานและการให้บริการประชาชนเป็น ”รัฐบาลดิจิทัล” กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้นำมากำหนดเป็น 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ของการขับเคลื่อนตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะ 20 ปี ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อคราววันที่ 5 เมษายน 2559 ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ดิจิทัลไทยแลนด์” หรือประเทศไทยที่สามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) โดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2560 ได้มีมติเห็นชอบร่างแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลเพื่อให้ใช้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพกำลังคนภาครัฐ เพื่อเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Sensitivity of Change) ซึ่งความรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงให้เกิดประสิทธิผลปัจจุบันหน่วยราชการในประเทศไทยการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่เพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัล ก่อนการปรับหน่วยงานและระบบให้เป็น Smart Office ทรัพยากรมนุษย์จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ Smart มีขีดความสามารถมีสมรรถนะใหม่ ๆ ที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง และยกระดับขีดสมรรถนะใหม่ให้เทียบได้ในระดับสากลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐให้สอดคล้องกับลักษณะงานการใช้เทคโนโลยีภาครัฐและบทบาทภารกิจของภาครัฐ (สรนาถ รัตนโรจน์มงคล. (2561 : 10)

แผนภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนไปสู่องค์กรนวัตกรรม

จากภาพอธิบายได้ว่า การขับเคลื่อนไปสู่องค์กรนวัตกรรมวงล้อจะหมุนได้ต้องใส่ปัจจัยนำเข้า (output) คือ ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมแรงให้วงล้อมีแรงหมุน โดยมีปัจจัยภายในคือ ทรัพยากรมนุษย์ ระบบงาน เทคโนโลยีที่จะใช้งาน และผู้บริหารองค์กร เป็นรอยต่อการพัฒนา โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาการทำงานของบุคลากรภาครัฐ หากวงล้อเชื่อมต่อกันอย่างสมบูรณ์ วงล้อจะหมุนไปเพื่อสร้างนวัตกรรมการทำงานองค์กรภาครัฐประกอบด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเกาหลีใต้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และคลังแห่งอำนาจของทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอยู่ในอันดับ 1 ใน 10 ของโลก จากนั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้เกิดสังคมแห่งความเชื่อมั่นศรัทธา โดยใช้ความรู้ในการผลักดันการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจส่วนยุทธศาสตร์ที่ใช้คือนวัตกรรมระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ของเกาหลีใต้เป็นแผนระดับชาติที่เรียกว่า แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ (National Human Resource Development Plan : NHRD Plan) การปรับเปลี่ยนและปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศตามความต้องการตามสถานการณ์ตลอดเวลา พร้อมทั้งมีการโยกย้ายและบรรจุบุคลากรที่เหมาะสมตามโครงสร้างที่ปรับเปลี่ยนด้วยนั้นเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จ (จำเนียร จวงตระกูล, 2557 : 84--101) ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ จัดตั้งศูนย์วิจัย Lifelong Learning มีการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีจัดตั้ง INLab สำหรับการสร้างงานนวัตกรรมใน CET และเพิ่มโครงสร้างการเรียนรู้ในสถานที่ทำงาน

นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ ลูทิตตัน นิพนธ์พิทยา, 2562 : 757-773 พบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงคือ การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพด้าน IT เพื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ผักผันในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงเพื่อทักษะและสมรรถนะการทำงาน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่

21 พัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี AI รวมทั้งคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็นดั่งนั้น หากองค์กรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของบุคลากรและมีบุคลากรที่เรียนรู้ตลอดเวลาและเรียนรู้ร่วมกันจะเป็นองค์การที่รู้เท่าทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ไม่อาจคาดเดาได้ จะสามารถปรับตัวอยู่รอดและประสบความสำเร็จมากกว่าองค์การที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ (อำนาจ ศรีพูนสุข (2551 : 7)

อย่างไรก็ตาม การพลิกโฉม (Transform) การแก้ปัญหาทรัพยากรบุคคลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังขาดแคลนอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งปริมาณและคุณภาพบุคลากรให้เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสายงานวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐคือ 1) สายงานด้าน cloud computing 2) สายงานด้าน big data และ 3) สายงานด้าน mobile application and business solution นอกจากนี้ การส่งเสริมองค์ความรู้ของผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล จะนำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิด (mindset) ของภาครัฐให้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัวอีกด้วย (สำนักวิชาการ สำนักงานสภาพัฒนาการ, 2559 : 13)

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการปรับตัว ระดับชาติเห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ นโยบายต่างๆ ของประเทศได้ระบุประเด็นยุทธศาสตร์ในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน เพื่อตอบโจทย์และเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนให้มีความทักษะที่จำเป็นและหลากหลายต่อการพัฒนาประเทศ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมรองรับการเป็นองค์กรแห่งอนาคต

การพัฒนาปัจจุบัน หากมองที่การพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างเดียวยังไม่เท่าทันต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมีการวางแผนการเชื่อมโยงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งเท่าทันการพัฒนาในปัจจุบันและรองรับการพัฒนาในโลกแห่งอนาคตที่หนีไม่พ้นรูปแบบการพัฒนาที่ใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ

การปรับตัวในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ เกิดจากการสถานการณ์ภายนอกที่เป็นแรงกดดันให้คนต้องปรับตัวและเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐของไทยอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และกรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐต่างมุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างจริงจัง การทุ่มงบประมาณมหาศาลเพื่อส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพัฒนา ฝึกทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กร เทคโนโลยีพัฒนาทักษะคนไปโดยปริยาย ผสมกลมกลืนกับวิถีการทำงานจน

เกิดเป็นความเคยชินในการดำเนินชีวิตสอดรับการนโยบายการปรับเปลี่ยนการบริหารงานภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากสำนักงานเป็นการทำงานที่บ้าน รวมไปถึงโมเดลการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 การเปลี่ยนเป็น “ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้” การเกิดนวัตกรรมใหม่ที่ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการควบคุมและปรับปรุงกระบวนการทำงาน ทุกอย่างจะกลายเป็นระบบอัตโนมัติทั้งการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพื่อก้าวสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม

ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ปัจจุบันไปถึงอนาคต มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย คนๆ หนึ่งมีทักษะมากกว่า 1 ทักษะที่ตอบโจทย์การทำงานของตนเอง โดยเสริมเทคโนโลยีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคน เพื่อให้คนใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา องค์กรทุกองค์กรต้องการหาคนที่เหมาะสมกับงานผูกใจคนเก่งให้อยู่กับองค์กร และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นองค์กรที่มีชีวิตภายใต้การควบคุมของสิ่งมีชีวิต คือ “ทรัพยากรมนุษย์”

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2565). *บทความด้านสุขภาพจิต : New normal ชีวิตวิถีใหม่*.ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2565. แหล่งที่มา <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2565). *ภูมิทัศน์ดิจิทัลของไทยในระยะเวลา 20 ปี*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565. แหล่งที่มา <https://drive.google.com/file/d/0B11LkgVnaSG4TkVtY3o5LU90a0U/view>.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเกาหลีใต้. *สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 9 (2), 84-101.
- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี. (2560). กรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 12 (ฉบับพิเศษ), 168-184.
- ฐิติทัศน์ นิพนธ์พิทยา. (2562). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 6 (4), 757-773.
- นวนน้อย ตรีรัตน์. (2559). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การปรับตัวของภาครัฐในยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นำพล ม่วงอวยพร. (2561). *การขับเคลื่อนนวัตกรรมในองค์กรภาครัฐ (M.P.A , D.P.A.)*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2561. แหล่งที่มา: <http://rcim.rmutr.ac.th/?p=11572>

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2564). *รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการพัฒนาของระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ*. อ้างอิงจากโครงการวิจัย “บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้า กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง”. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) เผยแพร่เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2564.
- ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2561. แหล่งที่มา <http://www.opdc.go.th/psic/main.php?url=content&gp=1&mn=3>,
- สรนาถ รัตนโรจน์มงคล. (2561). อนาคตของการทำงาน สิ่งที่ต้องครครเตรียมรับมือ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2561. แหล่งที่มา <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/future-of-workplace/>.
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2560). *ระบบข้าราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0*. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). *การพัฒนายุทธศาสตร์องค์กรแห่งการเรียนรู้*. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (2555 - 2559). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2563). คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐพ.ศ. 2563 – 2565. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565. แหล่งที่มา: https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachmentpage/guide_civilservice_update.pdf.
- สำนักวิชาการ สำนักงานสภาพัฒนาการ. (2559). *เอกสารวิชาการ : ภาครัฐไทยกับการเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล*.
- อำนาจ ศรีพูนสุข. (2551). “องค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 13 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.

สัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารองค์การ

Seven Virtues of Great Men and Organizational Administration

บุญช่วย ศิริเกษ, ชีชนพวงศ์ ศรีจันทร์,
พระครูปลัดจักรพล สิริธโร และ พิมพอร์ สดเอี่ยม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
**Boonchuay Sirikate, Chitsanapong Sonchan,
Phrakrupalad Chakkapon Siridharo, and Pimon Sodium**
Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus
Corresponding Author, Email: boonchuay@sirikate.com

บทคัดย่อ

การตัดสินใจในทางการบริหารส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารองค์การ เพราะการตัดสินใจเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างทางเลือก ประเมินทางเลือก และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ความสำเร็จของการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ส่วน คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ และข้อมูลหรือสารสนเทศที่ใช้ในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลดังกล่าว นักวิชาการเรียกว่า ความรู้ทางการบริหาร (Managerial knowledge) เพราะเป็นสาระที่ผู้บริหารควรรู้ไว้ เพื่อประกอบในการทำหน้าที่ทางการบริหารนั่นเอง และเพื่อให้ง่ายในการศึกษา จึงแบ่งความรู้ดังกล่าวเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านองค์การ ด้านงานหรือภารกิจ และด้านบุคคล จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบขอบข่ายเนื้อหาสาระ ระหว่างความรู้ทางการบริหาร กับองค์ประกอบของหลักสัปปุริสธรรม ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมสำหรับคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบพออนุโลมได้ว่า มีความสอดคล้องสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันเป็นรายคู่ กล่าวคือความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับปรีชาญาณ (รู้จักชุมชน) ความรู้ด้านองค์การสอดคล้องกับอัตถิภาณุตา (รู้จักมุ่งหมาย รู้จักผล) ความรู้ด้านงานหรือภารกิจสอดคล้องกับธัมมัญญาตา (รู้หลักรู้จักเหตุ) มัตตัญญาตา (รู้จักประมาณ) และกาลัญญาตา (รู้จักเวลา) ส่วนความรู้ด้านบุคคลสอดคล้องกับปุคคลัญญาตา (รู้จักบุคคล) และอัตตัญญาตา (รู้จักตน) ผลจากการสังเคราะห์เชื่อมโยงสาระกล่าว ทำให้เห็นความสัมพันธ์และความสอดคล้องระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับกระบวนการบริหารองค์การ ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นอีกแนวทางหนึ่ง และชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่ยึดถือหลักสัปปุริสธรรม นอกจากจะมีคุณสมบัติเป็นคนดีที่สมบูรณ์แบบแล้ว คุณสมบัติดังกล่าวยังมีส่วนส่งเสริมความเป็นนักบริหารที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม, การบริหารองค์การ, ความรู้ทางการบริหาร

* วันที่รับบทความ: 29 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 26 กันยายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 26 กันยายน 2565

Received: April 29, 2022; Revised: September 26, 2022; Accepted: September 26, 2022

Abstracts

The decision-making in administration influenced the success of organizational administration because it was the process of critical thinking and data synthesis to create, to assess and to select the best alternative choices, which was utilized as an operational or practical way to achieve the operational objectives. The effectiveness of decision-making depended upon two main factors: the critical thinking skill and data or information for analysis, which the academic called the managerial knowledge because it was the content that the administrators should know to enhance administrative functions. With the purpose of education, the managerial knowledge was divided into four aspects: environmental, organizational, task or mission, and personal. According to the comparative analysis between the managerial knowledge and the seven factors of Sappurisa-dhamma, the Buddhist teachings on the qualities of a good man or a perfect man, the paired relationship between them was found: the environmental aspect paired with Parisanyuta (the knowledge of the society), the organizational knowledge paired with Atthanyuta (the knowledge of the purpose or the consequence), the knowledge of tasks or missions paired with Dhammanyuta (the knowledge of the cause), Mattanyuta (the knowledge of the moderation), and Kalanyuta (the knowledge of the proper time), and Puggalaparoparanyuta (the personal knowledge and the knowledge of the individual), and Attanyuta (the knowledge of oneself). The synthesis of content relationship revealed coherence between the qualities of a good man and the organizational administrative process. In addition, the administrator clinging to the seven qualities of a good man or the seven virtues of a gentleman. The results of the synthetical linkage distinctly demonstrated the particular relationship and consistency between the seven factors of Sappurisa-dhamma and the managerial administration processes. In addition, the administrators adhering to Sappurisa-dhamma were qualified not only as good and perfect men, but as successful administrators, as well.

Keywords: Sappurisa-dhamma; Organizational Administration; Managerial Knowledge

บทนำ

สัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรมที่เชื่อว่า ผู้ยึดถือปฏิบัติได้ จะเป็นคนดีที่สมบูรณ์แบบ ตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา ในช่วงที่ผ่านมาได้มีผู้พยายามศึกษาหลักธรรมดังกล่าว มาเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ เช่นงานในหน้าที่ผู้บริหารหรือผู้นำ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ว่า ความเป็นคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบดังกล่าว จะเอื้อและส่งเสริมความเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จได้ ผู้เขียนในฐานะเป็นชาวพุทธและการบริหารองค์การ ให้มีความเป็นรูปธรรมอีกแนวทางหนึ่ง จึงพยายามศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะและกระบวนการบริหาร ที่เน้นบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อค้นหาคำตอบว่า ผู้บริหารมีประสบการณ์ทางการบริหารในระดับหนึ่ง มีความสนใจที่จะค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างสัปปุริสธรรม 7 กับทำงานในหน้าที่ทางบริหารอย่างไร? มีการตัดสินใจในกระบวนการบริหารอย่างไร? การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยอะไรบ้าง? มีความเชื่อมโยงกับหลักธรรมของพุทธศาสนาหรือไม่? อย่างไร? จึงเสนอสาระบางประเด็นในบทความนี้

องค์การและการบริหาร

มีผู้ให้นิยามขององค์การ (Organization) ไว้หลากหลายทัศนะ เช่น องค์การเป็นสถาบันส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย มีการแบ่งกันตามความถนัดเฉพาะด้าน และมีโครงสร้าง (Brown and Moberg 1980 : 5) องค์การเป็นวิธีการหนึ่งที่บุคคลจำนวนมาก มาร่วมมือร่วมใจกันทำงานที่มีความสลับซับซ้อนอย่างมีระบบ มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างจริงจัง เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้คาดหมายไว้ร่วมกัน (Piffner and Sherwood 1960 : 30) องค์การ คือหน่วยงานที่คน หรือกลุ่มคนเข้ามาทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกันและมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น มีการแบ่งหน้าที่ตามสายงานที่กำหนดลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Sunthornyut, n.d. : 28)

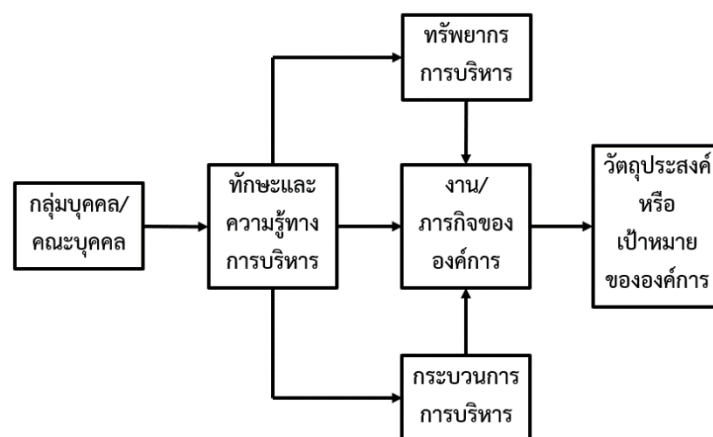
อย่างไรก็ตาม จากนิยามที่หลากหลายเหล่านั้นก็พอจะประมวลสรุปลักษณะโดยภาพรวมขององค์การได้ว่า องค์การเป็นหน่วยรวมของกลุ่มบุคคลและภารกิจหรืองาน กล่าวคือมีกลุ่มบุคคลร่วมกันดำเนินงานหรือภารกิจอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งองค์การโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบหลักดังนี้ 1) **กลุ่มบุคคล** (ตั้งแต่สองคนขึ้นไป) ร่วมกันปฏิบัติงาน โดยแบ่งงานกันทำ และมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) **ภารกิจหรืองาน** ที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาจแยกภารกิจทั้งหมดออกเป็นงานย่อย และตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติ 3) **โครงสร้างองค์การ** เป็นการกำหนดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานและระหว่างตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มที่เข้ามาทำงานร่วมกันจะต้องอยู่ในตำแหน่งฐานะ ตามโครงสร้างขององค์การที่กำหนดไว้ 4) **วัตถุประสงค์ขององค์การ** องค์การที่ถูกจัดตั้งขึ้น ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคม และเป็นเป้าหมายความสำเร็จขององค์การนั้น ๆ 5) **เทคโนโลยี** รวมถึงเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ อนึ่ง เนื่องจากการทำงานขององค์การ เป็นระบบเปิด (Open system) จึงได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา และเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่คงที่ องค์การจะต้อง**มีการปรับตัว**ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบและปัจจัยหลักของการบริหารองค์การ

คำว่า การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) มีความหมายใกล้เคียงกัน และอาจใช้แทนกันหรือใช้ควบคู่กันในบางโอกาส เช่น “การบริหารและการจัดการ” หรือ “การบริหารจัดการ” เป็นต้น นักวิชาการให้ความหมายของการบริหาร ไว้หลายทัศนะ โดยมีจุดเน้นอยู่ที่กระบวนการจัดการหรือการดำเนินการเพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ เช่น การบริหารเป็นศิลปะของการทำให้งานสำเร็จโดยผ่านบุคคลอื่น (Navikarn, 1979 : 6, cited from Follett, Marry P.) การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และหรือโดยบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergiovanni and Burlingame, 1992 : 64) การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะ

บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Phinthupan, 1985 : 3) การบริหารคือการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ทรัพยากรขององค์การ (Daft, 2000 : 7 – 8) เป็นต้น ซึ่งมีข้อสังเกตว่า ทุกนิยามต่างก็มีจุดร่วมกันอยู่ที่ “มุ่งให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน” ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการที่คณะบุคคลร่วมกันดำเนินภารกิจขององค์การให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ทักษะและความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรและกระบวนการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ภายใต้ข้อจำกัดและสภาพแวดล้อมในสถานการณ์นั้น ๆ

จากความหมายของการบริหารดังกล่าว อาจวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยหลักของการบริหารองค์การได้ 6 ประเด็นคือ 1) คณะบุคคล 2) ทักษะและความรู้ทางการบริหาร 3) ทรัพยากรการบริหาร 4) กระบวนการบริหาร 5) ภารกิจขององค์การ และ 6) วัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งอาจแสดงภาพความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและปัจจัยดังกล่าวได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและปัจจัยหลักของการบริหารองค์การ

และในบรรดาองค์ประกอบทั้งหมดนี้ เฉพาะองค์ประกอบที่ 2) ทักษะและความรู้ทางการบริหาร 3) ทรัพยากรการบริหาร และ 4) กระบวนการบริหาร ถือว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ กล่าวคือจะเป็นตัวแปรที่ผลักดันให้การบริหารองค์การได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแต่ละปัจจัยมีสาระพอสังเขปดังนี้

ทักษะและความรู้ทางการบริหาร (Skills and Knowledge) เป็นสมรรถนะหรือความสามารถที่สะสมอยู่ในตัวผู้บริหารและผู้ร่วมงาน จำเป็นต้องใช้ในการทำงานทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นศาสตร์และศิลป์เฉพาะตัวของผู้บริหาร สมรรถนะดังกล่าวนี้จะได้ใช้เพื่อการจัดการหรือกำกับทรัพยากรและ

กระบวนการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้มุ่งสู่ความสำเร็จ จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร อาจพิจารณาโดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ

1) **ทักษะทางการบริหาร (Managerial skills)** เป็นสมรรถนะหรือความสามารถที่ผู้บริหารใช้ในการกำกับและจัดการทรัพยากรและกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะทางการบริหารที่รู้จักกันดี มักจะเป็นทฤษฎี ของ Katz (1955: 33 – 42) ที่เสนอทักษะของผู้บริหาร 3 อย่าง ได้แก่ ทักษะทางความคิด (Conceptual skills) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations skills) และทักษะทางเทคนิคปฏิบัติ (Technical skills) และทฤษฎีของ Anthony (1981 : 36 – 43) เสนอ ทักษะทางการบริหารไว้ 9 ประการ ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมาย (Goal setting) 2) ภาวะผู้นำ (Leadership) 3) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Problem-solving and Decision-making) 4) การติดต่อสื่อสาร (Communications) 5) การสอนแนะและการให้คำปรึกษา (Coaching and counseling) 6) การจัดการการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้ง (Managing Change and Conflict) 7) ทักษะทางการเมือง (Political skills) 8) การบริหารเวลา (Managing time) และ 9) การประเมิน ผลและการให้รางวัล (Evaluating and rewarding) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความ เห็นว่าทักษะที่ผู้บริหารทุกองค์การต้องใช้มากในยุคปัจจุบัน ควรประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ทักษะภาวะผู้นำ 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3) ทักษะการติดต่อสื่อสาร 4) ทักษะระหว่างบุคคล 5) ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ และ 6) ทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี

2) **ความรู้ทางการบริหาร (Managerial knowledge)** เป็นสมรรถนะที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินการในกระบวนการบริหาร ซึ่งแนวคิดเรื่องนี้เกิดจากคำถามที่ว่า “ผู้บริหารควรรู้อะไร จึงจะสามารถบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ?” นั่นเอง รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะได้เสนอเพิ่มเติมในหัวข้อ ความรู้ทางการบริหาร: สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ

ทรัพยากรทางการบริหาร (Managerial Resources) ทรัพยากรหมายถึงสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารจะไม่สามารถดำเนินการให้งานสำเร็จได้ ถ้าขาดทรัพยากรทางการบริหาร ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและความสำเร็จของการบริหาร จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรในการบริหารด้วย Anthony (1981: 7) เสนอทรัพยากรทางการบริหารไว้ 4 ประเภท คือ 1) ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) 2) ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resources) 3) ทรัพยากร การเงิน (Financial Resources) 4) ทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resources) สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทรัพยากรทางการบริหาร

ทรัพยากรการบริหาร	ลักษณะและขอบข่าย
1) ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources)	บุคลากร (Personnel) พนักงาน (Employee)
2) ทรัพยากรการเงิน (Financial Resources)	เงิน (Money) งบประมาณ (Budget)
3) ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resources)	วัสดุ (Materials) อุปกรณ์และเครื่องมือ (Tools & Equipment) อาคารสถานที่ (Building) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และที่ดิน (Land)
4) ทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resources)	นโยบาย (Policy) เศรษฐกิจ (Economic) สังคม (Society) ข้อมูลเกี่ยวกับงานและองค์การ ข้อมูลส่วนบุคคล

กระบวนการบริหาร (Management process) เป็นการดำเนินงานตามหน้าที่ทางการบริหาร (Management functions) ที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติเพื่อให้งานดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีผู้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการบริหารไว้หลายทัศนะที่มีสาระคล้ายคลึงกัน แต่อาจกำหนดด้านหรือขั้นตอนแตกต่างกัน Stoner (1985 : 7-8) เสนอกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหารไว้เป็น 4 ขั้น หรือ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การนำ (Leading) และ 4) การควบคุม (Controlling) มีลักษณะงานในแต่ละกระบวนการดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กระบวนการบริหาร หรือ หน้าที่การบริหาร

กระบวนการบริหาร	ลักษณะและของข่า่งาน
การวางแผน (Planning)	กำหนดเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วิธีการและกิจ กรรมที่จะปฏิบัติ ทรัพยากรที่จะใช้ ผู้รับผิดชอบ การประเมินผลงาน
การจัดองค์การ (Organizing)	การจัดระบบและโครงสร้างองค์การ จัดตำแหน่งงาน จัดบุคคลเข้าสู่งาน
การดำเนินการ (Leading)	การมอบหมายงาน การประสานงาน การแก้ปัญหา การสื่อสาร และกระตุ้นส่งเสริมการทำงาน
การควบคุม (Controlling)	การกำกับงาน การติดตามผล การประเมินผลงาน

การตัดสินใจการบริหาร

ความสำเร็จของการบริหารองค์การ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักอย่างน้อย 3 ด้าน ดังกล่าวแล้ว แต่ด้านที่น่าจะมีความสำคัญมากและเป็นศักยภาพที่อยู่กับตัวผู้บริหารก็คือ สมรรถนะด้านทักษะและความรู้ทางการบริหาร ทักษะทางการบริหารที่สำคัญมีหลายประการ แต่ทักษะหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องใช้มากและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารอย่างมาก ก็คือ **การตัดสินใจ (Decision making)** ทั้งนี้เพราะผลการตัดสินใจจะเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติหรือการดำเนินการต่าง ๆ และผลของการดำเนินการก็จะเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นทักษะการตัดสินใจจึงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารอย่างยิ่ง การตัดสินใจเป็นพฤติกรรมทางการบริหารที่ผู้บริหารได้ทำการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการคัดเลือกแนวทางปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์

นักวิชาการให้นิยามหรือความหมายการตัดสินใจไว้ หลากหลายทัศนะ เช่น การตัดสินใจเป็นกระบวนการรวบรวมแนวความคิดและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสถานะแห่งการสั่งการ เพื่อที่จะนำมาใช้ดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งส่วนตนและสังคมหรือองค์การ ตามที่กำหนดเอาไว้ (Griffiths, 1959 : 75) การตัดสินใจ เป็นกระบวนการระบุปัญหาและโอกาสให้กระจ่างชัดและปรับปรุงแก้ไข (Daft, 2000 : 269) การตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการ หมายถึง การเลือกปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติ หรือการเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกหลาย ๆ ทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาพิจารณาตัดสินใจและสั่งการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการเลือกทางเลือก ดำเนินการที่ดีที่สุดในบรรดาทางเลือกหลาย ๆ ทาง จึงพอสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการคิดค้นหาและเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดจากทางเลือกต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ความสามารถทางสมองหรือปัญญาในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าทางเลือก จากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

Anthony (1981 : 167-168) กล่าวว่า เนื้อหาสาระของการบริหารที่แท้จริงก็คือ การตัดสินใจ (Decision making) และการใช้อิทธิพล (Influence) ถ้านำเอาการตัดสินใจออกไปแล้วก็จะไม่มีการบริหาร และงานของผู้บริหารก็จะเป็นความว่างเปล่า” ดังนั้น บทบาทสำคัญของผู้บริหารที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ ก็คือ 1) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและผลของการตัดสินใจนั้น ๆ 2) ผู้บริหารควรมีความสามารถอย่างสูงในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า เพื่อการสร้างสรรค์และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด 3) ผู้บริหารจะต้องเป็นนักเสี่ยงภัย (Risk takers) ที่กล้าหาญและพยายามทำให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ที่แตกต่างออกไป เพื่อการทำให้งานดีขึ้นกว่าเดิม 4) ผู้บริหารจะต้องนำผลการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ และตรวจสอบผลลัพธ์ที่ตามมา ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลตามที่ปรารถนาด้วย

Deep (1978 : 249 -250) กล่าวถึงการตัดสินใจของผู้บริหารว่า การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพจะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถสร้างสภาวะที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่พึงพอใจ ทั้งในด้านการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและบรรลุความต้องการส่วนบุคคลด้วย

แนวคิดของ Anthony (1981: 9-12) ที่กล่าวถึงการตัดสินใจที่สำคัญ ที่ผู้บริหารจะต้องทำได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

จึงอาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจมีความสำคัญและเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานทางการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องตัดสินใจในโอกาสอันควร ไม่หน่วงเหนี่ยวหรือรีรอ และบ่งชี้ถึงการตัดสินใจ และไม่โยนความรับผิดชอบการตัดสินใจให้แก่บุคคลอื่นหรือคณะกรรมการที่ตนเองตั้งขึ้น กับทั้งต้องรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้นๆด้วย จากสาระที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอสรุปลักษณะสำคัญของการตัดสินใจทางการบริหารได้ 5 ประการ คือ

- 1) การตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด จากทางเลือกต่าง ๆ ที่คิดค้นไว้
- 2) การตัดสินใจที่มีประสิทธิผล ต้องอาศัยความสามารถทางสมองหรือปัญญาในการคิดวิเคราะห์สร้างทางเลือกและประเมินผลดีและผลเสียของทางเลือก ต่าง ๆ ก่อนตกลงใจเลือกเอาทางหนึ่งที่เหมาะสม
- 3) การตัดสินใจเป็นการคิดวิเคราะห์และการประเมินทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหรือสารสนเทศที่มีความถูกต้อง เพียงพอ และทันต่อสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา
- 4) การตัดสินใจเป็นกิจกรรมที่แทรกปนอยู่ในงานทางการบริหารทุกระบวนการ ทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุม ไม่สามารถแยกขาดการตัดสินใจออกมาจากงานทางการบริหารได้
- 5) การตัดสินใจ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญของการบริหาร ผลของการตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรม ความพึงพอใจ และแรงจูงใจของคนทำงาน ระบบและกระบวนการในการดำเนินงาน และความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

ความรู้ทางการบริหาร: สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ

จากสาระที่กล่าวแล้ว ชี้ให้เห็นว่า ความมีประสิทธิภาพของการตัดสินใจ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 2 ส่วน คือ 1) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้ตัดสินใจ และ 2) ข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ ที่ใช้ประกอบในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ในสถานการณ์ที่ตัดสินใจนั้น ๆ เพราะหากการตัดสินใจโดยขาดข้อมูล หรืออาศัยข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ย่อมมีโอกาสผิดพลาด ทำให้ผลการตัดสินใจผิดพลาดไปด้วย ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับผู้บริหารทุกระดับและทุกประเภท

ข้อมูลที่เป็นต้องใช้ประกอบในการตัดสินใจทางการบริหาร เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรรู้ ซึ่งAnthony (1981 : 20-29) เรียกว่า “**ความรู้ทางการบริหาร (Managerial Knowledge)**” ประกอบด้วยความรู้ 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก ด้านองค์การ ด้านบุคคล และด้านภารกิจ ซึ่งมีคำอธิบายพอสังเขปดังนี้

1) **ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)** หมายถึง ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหาร ที่อยู่ภายนอกองค์กร แต่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรทั่วไป มักจะได้เผชิญอยู่เสมอ เช่น วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง ฯลฯ

2) **ความรู้ด้านองค์กร (Organization)** หมายถึงความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับระบบงานและการดำเนินงานภายในองค์กร ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น ความมุ่งหมายและเป้าหมายขององค์กร (Purpose and goals) ผลิตภัณฑ์และบริการ (Product and Services) โครงสร้าง นโยบาย และวิธีดำเนินการ (Structure, Policy, and Procedure) และบุคลากรหลัก (Key personnel) เป็นต้น

3) **ความรู้ด้านบุคคล (People)** หมายถึงความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้บรรลุความสำเร็จขององค์กร โดยปกติผู้บริหารจะต้องได้เกี่ยวข้องกับบุคคลอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้ บังคับบัญชา และ เพื่อนผู้บริหารระดับเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารบางคนยังได้สัมพันธ์กับบุคคลอื่นภายนอกองค์กรอีกด้วย เช่น ลูกค้า ผู้บริโภค สื่อมวลชน และ สาธารณชน เป็นต้น ผู้บริหารจะต้องรู้จักและเข้าใจบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างดี ทั้งในด้านความต้องการ (Needs) ความคาดหวัง (Expectations) ข้อเรียกร้อง (Requests) ที่เกี่ยวกับเวลาและทรัพยากรที่จำเป็นในการทำงาน ผู้บริหารควรรู้ถึงวิธีที่จะทำให้เกิดดุลยภาพในความต้องการและข้อเรียกร้องเหล่านี้

4) **ความรู้ด้านงานหรือภารกิจ (Tasks)** หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับ งาน ภารกิจ และกิจการ ทุกอย่างที่กำหนดขึ้นและมีการกำเนินการอยู่ในองค์กร เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่นำบุคลากรในองค์กรให้ร่วมกันทำงานมุ่งสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือตามเป้าหมายของงานและขององค์กร จึงจำเป็นต้องรู้ว่า มีงานอะไรที่จะต้องทำบ้าง? และจะต้องทำให้งานสำเร็จได้อย่างไร? งานเหล่านั้นมีสภาพและปัญหาอย่างไร? ความรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้เรียกว่า **ภารกิจ (tasks)** ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ปริมาณ หน้าที่ และ ความรับผิดชอบในงานในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ รวมถึง วิธีปฏิบัติงาน (Work methods) ของภารกิจนั้น

จึงพอสรุปได้ว่า ความรู้ทางการบริหาร (Managerial knowledge) ก็คือ ความรู้ที่เกี่ยวกับสารสนเทศหรือข้อมูลที่ผู้บริหารควรรู้ เพื่อใช้ประกอบในกาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า เพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด การใช้หรือไม่ใช้ความรู้ดังกล่าวนี้ จึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารองค์กร จึงเป็นความจำเป็นและเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารองค์กรทุกคนทุกระดับจะต้องเรียนรู้ให้ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน และทันต่อความเปลี่ยนแปลง จึงพอสรุปประเด็นความรู้ทางการบริหารได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเภทของความรู้ทางการบริหาร

สิ่งแวดล้อม (Environment)	องค์การ (Organization)	งาน/ภารกิจ (Tasks)	บุคคล (People)
- วัฒนธรรม - เศรษฐกิจ - การเมือง - สาธารณชน ฯลฯ	- ความมุ่งหมายและเป้าหมายขององค์การ - ผลิตภัณฑ์และบริการ - โครงสร้าง - นโยบายและวิธีดำเนินการ - บุคลากรหลัก	- ความมุ่งหมายและเป้าหมายของงาน - เทคโนโลยีของงาน - วิธีปฏิบัติงาน	- บุคคลภายในองค์การ - ผู้บังคับบัญชา - ผู้ใต้บังคับบัญชา - ผู้บริหารอื่น - ภายนอกองค์การ - ลูกค้า, ผู้บริโภค - สื่อมวลชน, สาธารณชน

2. สัปปุริสธรรม 7 หลักธรรมสำหรับสัตบุรุษ

สัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรมที่รู้จักกันดี และยอมรับว่าเป็นหลัก ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ ซึ่งเป็นคนดี คนสมบูรณ์แบบหรือเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าในสังคมมนุษย์ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน เป็นผู้ที่สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุข มีคำกล่าวถึงหลักสัปปุริสธรรม 7 ไว้หลายทัศนะ เช่น สัปปุริสธรรม เป็นธรรมของสัปปุรุษหรือคนดี หรือธรรมของมนุษย์ผู้มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ เมื่อเข้าใจแล้วปฏิบัติให้ได้ ก็จักสามารถรักษาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ทุกประการได้ (Somdet Phra Sangharat (Charern Suvatthano), 2007 : online) สัปปุริสธรรม 7 หรือหลักสัปปุริสธรรม เป็นหลักคุณ ธรรมสำหรับคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน เป็นผู้ที่สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1998 : 14 – 16) สัปปุริสธรรม เป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ คือเป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนที่สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกด้วยต้องความปรารถนาดี (Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo), 2005 : 170 - 171) สัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัตบุรุษ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของคนดีเป็นธรรมที่ใช้ในการครองตน ครองคน และครองงาน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Mueangchan, Wanthana, 2001 : 21)

กล่าวสรุปได้ว่า หลักสัปปุริสธรรมหรือสัปปุริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ หรือธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือเป็นคุณสมบัติของความเป็นคนดี ผู้ที่ยึดถือหลักคุณธรรมนี้ได้อย่างครบถ้วนจะมีคุณสมบัติเป็นคนดีพร้อมทุก ๆ ด้านของความเป็นมนุษย์ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งกับความเป็นผู้นำ หรือผู้บริหารที่จะต้องนำพาคนอื่นในสังคมและในองค์การให้พัฒนาไปสู่ความสำเร็จที่พึงประสงค์

ความสอดคล้องของหลักสัปปริสธรรม 7 กับกระบวนการทางการบริหาร

สัปปริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมของพุทธศาสนา ที่สอนให้บุคคลเป็นคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบดังกล่าวแล้ว เนื้อหาสาระของสัปปริสธรรม 7 มุ่งเน้นไปที่องค์ ประกอบที่คนดีและคนสมบูรณ์แบบควรรู้ ใน 7 องค์ประกอบดังกล่าว หลักธรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็น “สิ่งที่บุคคลควรรู้” หรือ “ความรู้” ที่เกี่ยวกับตนเอง และเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อการกำกับพฤติกรรมและปรับตัวให้มีคุณสมบัติเป็นคนดีหรือคนสมบูรณ์แบบนั่นเอง เมื่อวิเคราะห์โดยถ้อยคำแล้ว คำว่า รู้หรือ ความรู้ ตามหลักธรรมดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นการรู้ อย่างลึกซึ้งและตระหนักในคุณค่าในเรื่อนั้น ๆ จึงจะนำไปสู่การกำกับพฤติกรรมที่จะแสดงออกในความเป็นคนดีได้ สำหรับการเสนอเชิงวิเคราะห์ในบทความนี้ ผู้เขียนจะไม่เน้นถึงความรู้้อย่างลึกซึ้งดังกล่าว เพียงแต่มองว่าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารเท่านั้น

หลักธรรมสัปปริสธรรม 7 มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ ธัมมัญญตา (รู้หลัก รู้จักเหตุ) อตถัญญตา (รู้จุดหมาย รู้จักผล) อัตตัญญตา (รู้จักตน) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (รู้จักกาล) ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) แต่ละองค์ประกอบมีประเด็นเนื้อหาสาระที่จะต้องเรียนรู้ และอาจปรับประยุกต์เพื่อเชื่อมโยงกับพฤติกรรมทางการบริหารองค์การได้ ดังนี้

1) ธัมมัญญตา: รู้หลัก รู้จักเหตุ

การรู้หลัก รู้จักเหตุ คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต และในการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักการและเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลก และชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น (Phradhammapidok (P. A. Payutto), 1998 : 14 – 16)

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ผู้บริหารต้องศึกษาเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจ (Tasks) ซึ่งเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบตามตำแหน่งฐานะของตน คือตำแหน่งผู้บริหาร โดยรับรู้ เข้าใจ และตระหนักในบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและขอบข่ายอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ของตน เพื่อการวางแผนและเตรียมการดำเนินงานที่มุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Mueangchan, Wanthana, 2001 : 22) ผู้บริหารองค์การ จึงควรรู้ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางการบริหาร เช่น รู้หลัก การและกระบวนการการ ที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลหรือสารสนเทศ ในการตัดสินใจเลือกและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องบริหารตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารองค์การ สาระความรู้ดังกล่าวนี้ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความรู้ทางการบริหาร ด้านที่เกี่ยวกับ “รู้งานหรือภารกิจ (Tasks)” เพราะเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับ ความมุ่ง

หมายและเป้าหมายของงาน เทคโนโลยีของงาน และวิธีปฏิบัติงาน ตามที่เสนอไว้แล้ว ในหัวข้อ ความรู้ทางการบริหาร

2) อรรถกถา: รู้จุดหมาย รู้จักผล

การรู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล เป็นความรู้เกี่ยวกับความหมาย และความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้น ๆ เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้น ๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมดาและประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1998 : 14 – 16) เป็นผู้ที่มีรู้จักผลจะต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนจะลงมือปฏิบัติ เพราะเข้าใจดีว่าผลทั้งหลายย่อมมีมาแต่เหตุ การกระทำของผู้บริหารในการรู้จักความหมายและความมุ่งหมายของหลักการในการปฏิบัติงาน รู้จักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของเป้าหมายในกิจการนั้น สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง (Srisongkram, Phramaha Somkuan, 2007 : 98)

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ความรู้ในลักษณะดังกล่าว น่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของกิจการที่ผู้บริหารรับผิดชอบอยู่ รู้ว่าเมื่อทำสิ่งนั้นจะเกิดผลตามที่พึงประสงค์หรือไม่ อย่างไร เป็นผลดีหรือผลเสียต่อกิจการที่ตนรับผิดชอบอยู่ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกิจการนั้น ๆ ซึ่งเป็นความรู้ทางการบริหาร ด้าน “รู้องค์การ (Organization)” ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับความมุ่งหมายและเป้าหมายขององค์การ ผลผลิตหรือผลงาน โครงสร้าง นโยบาย และแผนดำเนินการและวิธีดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ตามที่เสนอแล้วในหัวข้อความรู้ทางการบริหาร

3) อรรถกถา : รู้จักตน

การรู้จักตน คือ การจักตนเอง โดยรู้ฐานะ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม ว่ามีเท่าไรอย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และดำเนินการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตลอดจนแก้ไขพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1997 : 5) รู้จักตน เป็นความรู้จักประมาณตนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งฐานะความเป็นอยู่ หน้าที่การงาน รวมไปถึงความคิดจิตใจเมื่อรู้ว่าตนมีกำลัง มีความคิดอย่างไร มีอุปนิสัยอย่างไรชอบหรือไม่ชอบ เป็นเหตุให้เป็นคนวางตัวดีมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักประมาณตน ทำอะไรพอควรแก่กำลัง (Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo), 2005 : 170 - 171) การรู้จักตนเอง คือ ต้องรู้จักวิเคราะห์ตนเองได้ โดยฐานะ ภาวะ กำลัง ความรู้ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรมมีเท่าใด เพื่อจะได้พัฒนาตนแก้ไขปรับปรุงตน เป็นการเตรียมตัวให้สอดคล้องกับงานที่จะต้องปฏิบัติ การรู้จักตนเอง คือรู้ว่าตนเป็นใคร มีฐานะอะไร ไม่สำคัญผิดจากสิ่งที่จริง เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงนั้น

ในสถานการณ์ทางการบริหาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้จักตน ดังกล่าวนี้นี้ จัดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึง ความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ ความถนัด ความสนใจของตน ตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เป็นต้น ซึ่งไม่ปรากฏในแนวคิดเรื่อง ความรู้ทางการบริหารโดยตรง แต่ก็พอจะเชื่อมโยงและไปกันได้กับประเด็นความรู้ด้าน “รู้จักบุคคล (People) ตามแนวคิดและขอบข่ายที่เสนอไว้ในหัวข้อ ความรู้ทางการบริหาร

4) มัตถัญญตา :รู้จักประมาณ

การรู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้ที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลาย ที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1997 : 5) เป็นผู้รู้จักประมาณ มีความพอดีในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตน การดำเนินชีวิต หรือการลงมือกระทำทุกสิ่งทุกอย่างโดยละเอียด ไม่มากหรือน้อยเกินไป อยู่ในความพอดี หากประมาณตนพอดี การปฏิบัติก็จะพอดี ผลที่เกิดขึ้นก็จะพอดี

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ความรู้ดังกล่าวนี้นี้ จัดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจ และ รู้จักประมาณกำลังทรัพย์ เช่น รู้จักพิจารณาความเหมาะสมด้านการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง รู้จักประมาณกำลังตนเองขณะทำงาน รู้จักประมาณผลลัพธ์และการลงทุนที่พอเหมาะ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการวางแผนดำเนินงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสาระดังกล่าวนี้ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องในขอบข่ายของความรู้ทางการบริหาร ด้าน “รู้จักงาน/ภารกิจ (Tasks)” ตามแนวคิดและขอบข่ายที่เสนอไว้ในหัวข้อ ความรู้ทางการบริหาร

5) กาลัญญตา :รู้จักกาล

การรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การทำงานปฏิบัติกรต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่า เวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลา และวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1997 : 5) เป็นผู้รู้จักคุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดทำงานเวลาใดควรหยุด รู้ว่าสิ่งนี้ควรใช้เวลาใดไม่ควรใช้เวลาใด รู้จักประมาณเวลาในการทำงานทุกอย่าง เป็นเหตุให้เป็นคนตรงเวลา รู้คุณค่าของเวลา ทำงานได้เสร็จตรงตามเวลา ทำให้ได้รับความนิยมนยกย่อง ส่งผลให้เกิดความเจริญ (Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo), 2005 : 170 - 171)

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ความรู้ดังกล่าวนี้นี้ จัดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึง การรู้จักเวลาเข้างาน เวลาเลิกงาน รู้จักงานใดทำก่อน งานใดทำหลัง รู้จักลำดับเวลาความสำคัญของงานที่สัมพันธ์กับเวลา ฯลฯ ซึ่งสาระดังกล่าวนี้ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจวางแผนปฏิบัติงาน มากกว่าด้านอื่น จึงมี

ความสอดคล้องและไปกันได้กับ ความรู้ทางการบริหาร ด้าน “รู้จักงาน (Tasks)” เช่นเดียวกับการ รู้จักประมาณ ดังกล่าวแล้ว

6) ปริสัญญุตตา : รู้จักชุมชน

การรู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชนและชุมชน รู้จักการอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ควรต้องทำกิจอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1997 : 5) การเป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ชุมชนในที่ทำงาน ชุมชนที่ตนจะเข้าไปหา ชุมชนมีความต้องการหรือไม่ต้องการอะไร มีความเห็น มีข้อตกลงกันไว้อย่างไร จะเข้าไปหาหรือจะต้อนรับอย่างไรเพื่อให้ความร่วมมือช่วยเหลือชุมชนนั้นได้ถูกต้อง และอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างสงบสุข เป็นเหตุให้คนทำตัวได้ถูกต้องในชุมชนนั้น ๆ (Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo), 2005 : 170 - 171)

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ชุมชน จัดว่าเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การ ความรู้ดังกล่าวนี้ จึงเป็นความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึง ชุมชนว่า มีกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกันอย่างไร มีขนบธรรมเนียม และประเพณีที่เคยยึดถือปฏิบัติมาอย่างไร มีความต้องการหรือขาดแคลนในด้านใด มีความต้องการอย่างไร มีอะไรเป็นอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการดำเนินงาน เป็นความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนความต้องการของลูกค้าและผู้ให้บริการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความรู้ทางการบริหารด้าน “รู้สิ่งแวดล้อม (Environment)” เพราะเป็นความรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณชน ฯลฯ ตามกรอบสาระที่เสนอไว้ในข้อเรื่องความรู้ทางการบริหาร

7) บุคคลัญญุตตา : รู้จักบุคคล

การรู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาธิบาย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คิดอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดีดังนี้ เป็นต้น (Phradhammapidok (P.A. Payutto), 1997 : 5) การรู้จักประเภทบุคคลแต่ละคนว่าฉลาด เป็นคนพาล หรือเป็นบัณฑิต มีความสามารถ มีคุณธรรม แล้วเลือกคบหาให้เป็นคุณประโยชน์ เลือกใช้ในเหมาะสมแก่กิจการ หรือเพื่อที่จะปฏิบัติกับเขาได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญก็คือจะได้สนทนากับเขาอย่างราบรื่น

ในสถานการณ์ทางการบริหารองค์การ ความรู้ดังกล่าวนี้ จัดว่าเป็นความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึง การรู้จักบุคคลที่เป็นผู้ร่วมงานหรือบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในองค์การ ทั้งกรณีรายบุคคลและกลุ่มบุคคลด้วย ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์การในบทบาทที่แตกต่างกัน ผู้บริหารจึงควรรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ บุคลิกภาพ ความต้องการ ความถนัด และความสนใจของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการมอบหมายงาน กระตุ้นส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจใน

การทำงาน เป็นต้น ความรู้ดังกล่าวนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความรู้ทางการบริหาร ด้าน “บุคคล (People)” ตามกรอบความคิดที่เสนอไว้ในหัวข้อเรื่องความรู้ทางการบริหาร

จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและเชื่อมโยงสาระระหว่างองค์ประกอบของหลักสี่ปรัศธรรม 7 กับความรู้ทางการบริหารดังกล่าว อาจแสดงให้เห็นความสอดคล้องและความเชื่อมโยงเป็นรายคู่ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อมโยงและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสี่ปรัศธรรม 7 กับ ความรู้ทางการบริหาร

สี่ปรัศธรรม 7	ประเด็นขอบข่ายสาระความรู้ที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน ในทางการบริหารองค์การ	ความรู้ทางการบริหาร (Managerial Knowledge)
ปรัศัญญตา (รู้จักชุมชน)	1) ความรู้เกี่ยวกับสภาพและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การ เช่นวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ฯลฯ 2) ความรู้สภาพปัญหา และความต้องการของสังคมและชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์การ	รู้จักสิ่งแวดล้อม (Environment)
อัตถัญญตา (รู้ความมุ่งหมาย, รู้จักผล)	1) ความรู้เกี่ยวกับความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์การ ทิศทางหรือแนวทางดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย สภาพและคุณภาพของผลผลิตหรือผลงาน ตลอดจนความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน 2) ความรู้เกี่ยวกับระบบโครงสร้าง กระบวนการดำเนินงานความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคข้อจำกัดในการดำเนินงานให้สำเร็จ	รู้จักองค์การ (Organization)
ธัมมัญญตา (รู้หลัก, รู้จักเหตุ) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ)	1) รู้จำนวนงาน ความสัมพันธ์ของงาน และความยากง่ายของงานที่จะต้องทำให้สำเร็จ รู้วัตถุประสงค์เป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติงาน	รู้จักงาน /ภารกิจ (Tasks)

สัปปุริสธรรม 7	ประเด็นขอบข่ายสาระความรู้ที่เชื่อมโยงและ สอดคล้องกัน ในทางการบริหารองค์การ	ความรู้ทาง การบริหาร (Managerial Knowledge)
กาลัญญุตตา (รู้จักเวลา)	2) รู้ถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรภายใต้ ข้อจำกัด รู้โอกาสและระยะเวลาที่เหมาะสมควรทำ ควรปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติในงานต่าง ๆ	
ปุคคลัญญุตตา (รู้จักบุคคล) อัตถัญญุตตา (รู้จักตน)	1) รู้บุคลิกลักษณะ ศักยภาพ ทักษะ (ความรู้ ความสามารถ) เจตคติ และ ค่านิยมของตน และ บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) รู้ความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ความ คาดหวัง ข้อเรียกร้อง เกี่ยวกับเวลาและทรัพยากรที่ จำเป็นในการทำงาน ของแต่ละบุคคลในองค์การ	รู้จักบุคคล (People)

จากตารางที่ 4 ซึ่งเป็นการแสดงผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสอดคล้อง
เชิงเปรียบเทียบรายคู่ ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับ ความรู้ทางการบริหารตามแนวทางสากล ได้ข้อสรุปว่า
ทั้งสองอย่างมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องเป็นรายคู่คือ 1) หลักปริสัญญุตตา สอดคล้องกับความรู้เรื่อง
สิ่งแวดล้อม (Environment) 2) หลักอัตถัญญุตตา สอดคล้องกับความรู้เรื่ององค์การ (Organization) 3) หลัก
ธัมมัญญุตตา มัตถัญญุตตา และกาลัญญุตตา สอดคล้องกับความรู้เรื่องภารกิจหรืองาน (Tasks) และ 4)
หลักอัตถัญญุตตาและปุคคลัญญุตตาสอดคล้องกับความรู้เรื่องบุคคล (People) ตามลำดับ

สรุป

การบริหาร (Administration) เป็นการดำเนินการเพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ
องค์การ ความสำเร็จดังกล่าว ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 กลุ่ม คือ 1) ทักษะและความรู้ทางการบริหาร ของ
ผู้บริหารและผู้ร่วมงาน 2) ทรัพยากรทางการบริหาร เช่นคน เงิน วัสดุ เครื่องมือ และข้อมูลข่าวสาร และ 3)
กระบวนการบริหาร รวมถึงวิธีการ เทคนิควิธี กลยุทธ์ ในการดำเนินการ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่และความ
รับผิดชอบของผู้บริหารในการกำกับและจัดการทั้ง 3 ส่วนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อความสำเร็จตาม
วัตถุประสงค์ดังกล่าว

การตัดสินใจ (Decision making) เป็นกระบวนการใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อ
เลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เป็นทักษะและเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญ ของผู้บริหาร ที่จะต้องใช้ในการ
ดำเนินงานตามกระบวนการบริหาร ทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ผลของการ

ตัดสินใจของผู้บริหารจะส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร
อนึ่ง ความมีประสิทธิภาพของการตัดสินใจ นอกจากขึ้นอยู่กับทักษะทางการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ของ
ผู้บริหารแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรู้หรือข้อมูลหรือสารสนเทศที่ใช้ประกอบการคิดวิเคราะห์นั้น ๆ ด้วย ซึ่งข้อมูล
ดังกล่าวนี้ เรียกว่า “**ความรู้ทางการบริหาร**” (Managerial Knowledge) จำแนกได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านสิ่ง
แวดล้อม (Environment) ด้านองค์การ (Organization) ด้านภารกิจ (Tasks) และด้านบุคคล (People)

สัปปริสธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรม เพื่อความเป็นคนดีที่สมบูรณ์แบบ หรือเป็นสัตบุรุษ เหมาะกับการ
เป็นผู้นำในสังคม สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบุคคลทั่วไปในการดำเนินชีวิตทุกสถานการณ์ รวมถึงการทำงาน
ให้สำเร็จด้วย มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ ฉัหมัญญตา (รู้จัก รู้จักเหตุ) อุตถัญญตา (รู้ความมุ่งหมาย รู้จัก
ผล) อุตตัญญตา (รู้จักตน) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (รู้จักกาลเวลา) ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน)
และบุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล)

จากการวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นความรู้ตามองค์ประกอบของหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่ามีความ
สอดคล้องและครอบคลุมสาระของความรู้ทางการบริหาร จึงสามารถประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการ
บริหารองค์การให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบของการใช้ความรู้หรือสิ่งที่รู้ไว้ตามหลักสัปปริส
ธรรม 7 เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจดำเนินการในกระบวนการบริหาร ทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การ
นำ และการควบคุม

เอกสารอ้างอิง

- Sunthornyut, Thorn. (n.d.). *Principles and Theories of Educational Administration*. Chonburi:
Department of Educational Administration, Faculty of Education, Burapha
University.
- Phra Dhammakittiwong (Thongdee Suratejo). (2005). *Dhamma Language*. Bangkok: Lieng
Chiang Printing House.
- Phra Dhammapidok. (P. A. Payutto). (1997). *Leadership: Importance to Develop People and
the Country*. Bangkok: Dhamma Sapha.
- Phra Dhammapidok. (P. A. Payutto). (1997). *A Constitution for Living: Buddhist Ethics for
Good Life*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Srisongkram, Phramaha Somkuan. (2007). *A Study of the Relationship between Sappurisa-
dhamma, Bala-dhamma, and Work Practices of School Administrators in Southern
Krunghon Area Group under Bangkok Metropolitan Administration*. M.Ed. Thesis in
Educational Administration. Bangkok: Srinakharinwirot University
- Mueangchan, Wantana. (2001, July). Educational Revolution: Virtues of Administrators and
Their Roles on Educational Quality Assurance. *Journal of Wittayacharn*. 100 (4), 21-
25.
- Somdet Phra Sangharat (Charern Suwatthano). (2006). *Dhamma Study*. Online. Retrieved on
November 30, 2021, from <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study64/mk6412.html>.
- Navikarn, Somyot. (1979). *Administration*. Bangkok: Duangkamol.
- Phinthupan, Huan. (1985). *School Administration*. Bangkok: Odeon Store,

- Anthony, William P. (1981). *Management: Competencies and Incompetencies*. California: Addison Wesley Publishing Co., Inc.
- Brown, Warren B. and Moberg, Dennis J. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach*. New York: John Wiley and Sons.
- Deep, Samuel D. (1978). *Human Relations in Management*. New York: Macmillan Publishing Co.
- Draft, Richard L. (2000). *Management*. 5th ed. New York: The Dryden Press.
- Griffiths, D.E. (1959). *Administrative theory*. New York: Appleton-Century Crofts.
- Katz, Robert L. "Skills of an Effective Administrator," *Harvard Business Review*. (September-December, 1974).
- Pfiffner, Jahm M. and Sherwood, Frank P. (1960). *Administrative Organization*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice - Hall, Inc.
- Stoner, James A. F. (1985). *Management*. 2nd ed. New Delhi: Prentice - Hall of India, Private Limited.
- Sergiovanni, Thomas J. et al. (1987). *Educational Governance and Administration*. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice – Hall.

นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : บทบาทที่สำคัญในการพัฒนาองค์กร
แห่งการเรียนรู้ยุคใหม่
**Human Resource Developers: important roles in the development
of modern learning organizations**

อดิศักดิ์ โสขมา,
วรารุณ บานเย็นงาม และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Adisak Sokuma,
Warawut Banyen-ngam and Chot Bodeerat**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : sokuma168@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงและท้าทายของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่างก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทที่สำคัญของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่ พบว่า นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญ คือ เป็นผู้สร้างความตระหนัก เป็นต้นแบบ เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้ปลูกเร้าหรือผู้สนับสนุน เป็นแกนนำหลักในการสร้างและพัฒนากลยุทธ์ขององค์กร และเป็นประธานเจ้าหน้าที่ผู้บริหารด้านองค์ความรู้ เพื่อผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และการสร้างกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์กร โดยนักทรัพยากรมนุษย์ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเอาชนะความท้าทายต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้องค์กรยอมรับและให้ความสำคัญต่อบทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; การพัฒนาองค์กร; องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstracts

The development of a learning organization and the changing and challenging role of human resource developers are both important and interesting areas of research. This academic article aims to study the important role of human resource developers in the development of modern learning organizations. It was found that human resource developers play an important role, namely being an awareness builder, a role model, an innovator, as a provocateur or advocate is the main leader in creating and developing organizational strategies and is the Chief Knowledge Officer to drive change and creating strategies for development into a learning organization of the organization The human resource must always develop themselves. To be able to overcome various challenges, which will make the organization more accepting and giving importance to the role of human resource developers in the organization.

Keywords : Human Resource Developers ; Organization Development; Learning organization

บทนำ

นับตั้งแต่เข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมานั้น ทวีโลกต่างก็เข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งส่งผลให้ทั้งประชาคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายด้านทั้งทางด้านการเมือง ด้าน เศรษฐกิจและด้านสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งสามารถเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกันทำให้เกิดการไหลเทของข้อมูล ข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้รู้สึกเสมือนโลกไร้พรมแดน ทำให้ผู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการ สื่อสารเหล่านี้จะสามารถทำงานได้อย่างเป็นส่วนตัว และสามารถเข้าถึงโลกของข้อมูลมากขึ้น โดยหากเราลอง ถอยหลังมาพิจารณาจากสภาพแวดล้อมเดิม ๆ แล้วมองวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เราจะพบความท้าทายกับการใช้ชีวิตในอนาคตที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) ความเร็วในการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้นเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วมาก เราจำเป็นต้องตาม กระแสเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ทันเพื่อให้เราหลุดพ้นจากสภาวะการเป็นผู้ตามและเป็นฝ่ายถูกกระทำ 2) มี เทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (นิทัศน์ ศิริชิต์, 2559 : 334-336)

ในปัจจุบันและอนาคตเราสามารถคาดการณ์ได้ว่าองค์กรต่าง ๆ นอกจากต้องเผชิญกับสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงแล้วยังต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ของการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารหรือผู้นำน้องการ จำเป็นต้องพัฒนาสร้างความสามารถขององค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ตอบสนองต่อการผันแปรอย่างรวดเร็ว ทำลายจากปัจจัยที่เป็นแรงกดดัน และคงไว้ซึ่งความสามารถในการ แข่งขันเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว ประกอบกับในสังคมยุคปัจจุบันได้เริ่มเข้าสู่กระแส ใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรม เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและการผลิตมากกว่าเงินทุนและแรงงานโดยเน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การ จัดการความรู้และองค์ความรู้เพื่อพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพหรือแรงงานฝีมือ ในสังคมยุคของการเปลี่ยนแปลง

จะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงผลผลิต การบริหาร และบุคคล สังคมเปลี่ยนจากการบริโภคข่าวสารมาเป็นสังคมที่ศึกษาข่าวสารและความรู้โดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญช่วย คือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้ความรู้กลายเป็นพลังบุคคลที่มีความรู้จึงเป็นบุคคลที่มีคุณค่าขององค์การ ความรู้หรือความรู้ที่ตนเองกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่งชี้ความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน (จำเนียร จวงตระกูล, 2563 : 655-658)

นอกเหนือจากความรู้แล้วทรัพยากรมนุษย์ขององค์การยังนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์การทุกแห่งแต่ในขณะเดียวกันการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ขึ้นชื่อว่าเป็นเรื่องที่บริหารจัดการได้ยากที่สุดในแต่ละองค์การ ถึงแม้ว่าหลายองค์การมีความมุ่งมั่นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง แต่ทุกองค์การต่างก็ยังคงประสบกับปัญหาในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายรูปแบบ ที่เกิดจากระดับความรู้ความสามารถของบุคลากร การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์การ การขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ฯลฯ ดังนั้นศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เองก็เป็นองค์ความรู้ที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการนำไปใช้จริงในองค์การด้วยเช่นเดียวกันกับศาสตร์ในการบริหารองค์การด้านอื่น ๆ (สกล บุญสิน, 2560 : 9-12)

สำหรับผู้เขียนมองว่าการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงและท้าทายของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่างก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง โดยมีแนวคิดที่ว่าหากเราสามารถศึกษาทั้งสองประเด็นนี้ไปพร้อมกันได้นั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สนใจจะนำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ไปพัฒนาประยุกต์ใช้กับองค์การของตนรวมถึงเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่สนใจในเรื่องดังกล่าวด้วย

แนวคิดการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้

การดำเนินงานขององค์การในปัจจุบันปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้้องค์การมีระดับผลการดำเนินงานที่เพิ่มมากขึ้นก็คือ ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การนั้น ทั้งนี้เพราะในโลกสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) อย่างในปัจจุบันทุกองค์การและทุกคนจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ในที่สุด ดังนั้น หากพิจารณาในส่วนของการบริหารงานในองค์การผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้้องค์การกลายเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ แนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากองค์การทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบและลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ นั้น สามารถระบุรูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ที่แน่นอนตายตัวได้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบและกลยุทธ์ในการเรียนรู้ขององค์การแต่ละแห่งนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะขององค์การที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้อยู่รอดและเจริญรุ่งเรืองต่อไปนั่นเอง (เจษฎา นกน้อย และคณะ, 2552 : 23)

องค์การแห่งการเรียนรู้ของเส็ง (Senge, 1990 : 3-5) หมายถึง สถานที่ที่สมาชิกสามารถขยายพัฒนาความสามารถของตนอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะประสบผลสำเร็จที่ต้องการ สถานที่ที่แนวคิดใหม่หรือที่กำลังพัฒนาได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม สถานที่ที่ความปรารถนาของกลุ่มเป็นไปโดยอิสระ และยังเป็นหัวใจของการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้คือการเสริมสร้างหลักการหรือวินัยที่สำคัญ 5 ประการให้เกิดผลจริงจังก็นับของการนำไปปฏิบัติ (Practice) ทั้งนี้คำว่า วินัย (Disciplines) หมายถึง ตัวทฤษฎีหรือเทคนิควิธีที่จำเป็นต้องศึกษาใคร่ครวญให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้จนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วมีประสิทธิภาพ หลักการหรือวินัย 5 ประการนี้ ได้แก่

1. การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) คือ ความสามารถในการคิดเชิงระบบที่บุคลากรในองค์การสามารถมองปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นวัฏจักรโดยนำมาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความเป็นไปในโลกแห่งความจริงการคิดอย่างเป็นระบบนี้ ถือได้ว่าเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดในหลัก 5 ประการขององค์การแห่งการเรียนรู้และบุคคลเรียนรู้ โดยเป็นลักษณะของการคิดเชื่อมโยง มองภาพรวม คิดเชิงสังเคราะห์มากกว่าวิเคราะห์แยกแยะมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบทั้งความสัมพันธ์เชิงลึกและความสัมพันธ์แนวกว้าง ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน มากกว่าคิดแบบเหตุ-ผล เชิงเส้นตรงคิดเน้นที่กระบวนการหรือแบบแผน มากกว่าการคิดที่เน้นการมองภาพเป็น ณ จุดใดจุดหนึ่ง

2. การมีแบบแผนความคิดที่สอดคล้องเหมาะสม (Mental Models) คือ การที่บุคคลตระหนักถึงแบบแผนหรือกรอบแนวคิดของตนเอง จากนั้นพยายามทำให้เกิดความกระจ่างกับรูปแบบความคิดความเชื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำของตน และเพียรพัฒนารูปแบบความคิดความเชื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ยึดติดกับความเชื่อเก่า ๆ ที่ล้าสมัย และสามารถที่จะบริหารปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของตนได้เสมอ

3. ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) คือ ความเชี่ยวชาญในการสร้างพลังแห่งตนโดยเป็นการสร้างจิตสำนึกในการใฝ่เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลแต่ละคนจากภายใน รวมไปถึงความสามารถในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่กระตุ้นเพื่อนร่วมงานรอบ ๆ ให้พัฒนาศักยภาพไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งหมายถึงการจัดกลไกต่าง ๆ ในองค์การ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างองค์การ ระบบสารสนเทศ ระบบการพัฒนาบุคคล หรือระเบียบปฏิบัติงานประจำวัน เพื่อให้คนในองค์การได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

4. การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) หมายถึง องค์การที่เรียนรู้จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งจะเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับสภาพในอนาคตขององค์การที่ทุกคนในองค์การมีความปรารถนาาร่วมกัน วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นเรื่องของการรวมใจเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งจะทำให้องค์การมีพลังมากอย่างไม่น่าเชื่อ เกิดปรากฏการณ์ทางจิตวิทยาที่ทำให้สมาชิกขององค์การทำงานในลักษณะทุ่มเทใจ เนื่องจากวิสัยทัศน์ร่วมเข้าไปกระพือใจ กระพือความเชื่อ ค่านิยม ความใฝ่ฝันในชีวิต ของคนในองค์การ โดยวิสัยทัศน์ร่วมในที่นี้ไม่ใช่ข้อตกลงที่กำหนดโดยผู้มีอำนาจแล้วทำให้สมาชิกขององค์การยอมรับ แต่เป็นข้อตกลงที่ผ่านกระบวนการ

มีส่วนร่วมจนทุกคนเห็นพ้องต้องกัน โดยที่วิสัยทัศน์ส่วนบุคคลของสมาชิกแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทั้งหมด กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง และวิสัยทัศน์ร่วมก็มีความชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ คล้ายกับวิสัยทัศน์เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นเครื่องมือต่อการเรียนรู้ในระดับบุคคลและระดับองค์กร และเป็นเครื่องมือสร้างความกระตือรือร้น สร้างพลังร่วม อย่างไม่มีสิ้นสุด

5. การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) คือ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และทักษะวิธีคิดเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของทีมงานโดยรวม มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดข้อมูลในระหว่างกันและกัน ทั้งในเรื่องของความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาจากการค้นคิด หรือจากภายนอก และภายในการเรียนรู้เป็นทีมนี้ยังครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นทีมด้วย การเรียนรู้และพัฒนาในเรื่องนี้จะช่วยให้การทำงานร่วมกันในองค์กรมีความเป็นทีมที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนในทีมงานสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาได้อย่างเต็มที่

ผู้เขียนเห็นว่า แนวคิด Peter Senge ได้ให้มุมมองว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เกิดจากการจัดบรรยากาศ กระบวนการ เงื่อนไข และฝึกทักษะ ให้บุคลากรเป็นบุคคลเรียนรู้ โดยยึดหลักสำคัญ คือ การคิดเชิงระบบ การพัฒนาความเชี่ยวชาญในการสร้างพลังแห่งตน แบบจำลองความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการเรียนรู้เป็นทีม ในการเรียนรู้ขององค์กรนั้นบุคคลในองค์กรจำเป็นต้องเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อาศัยพลังแห่งการเรียนรู้เป็นกลุ่มพลังแห่งการมองภาพรวม มองความเชื่อมโยง มองความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัต รวมถึงลดการยึดถือประโยชน์ส่วนตน มามองที่ประโยชน์หรือความมุ่งมั่นเพื่อส่วนรวมหรือคุณค่าอันยิ่งใหญ่ และอาศัยพลังแห่งทักษะของการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอด ตลอดจนสามารถก้าวหน้าไปได้ ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของมาร์การ์ด (Marquardt, 2002 : 43) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งมหาวิทยาลัย Gorge Washington ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้คำอธิบายไว้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์กรที่ซึ่งมีบรรยากาศของการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่ม มีการสอนคนของตนเองให้มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อช่วยให้เข้าใจในสรรพสิ่ง ขณะเดียวกันทุกคนก็ช่วยองค์กรจากความผิดพลาดความสำเร็จซึ่งเป็นผลให้ทุกคนตระหนักในการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้เขาได้เน้นการพัฒนาและสร้างระบบย่อยทั้ง 5 ประการ คือ

1. องค์กร (Organization) ระบบขององค์กรต้องมีการวางรากฐานไว้เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ (Vision) กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้างองค์กร (Structure) และที่สำคัญคือ วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture)

2. ผู้คนที่เกี่ยวข้องกับองค์กร (People) ทั้งภายในองค์กรเอง เช่น ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำและมีทักษะทางการบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติต้องมีนิสัยใฝ่เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ลูกจ้างที่ใช้บริการก็ต้องมีการให้ข้อมูลย้อนกลับในด้านของความต้องการแก่องค์กร เช่นเดียวกับพันธมิตรทาง

ธุรกิจที่ต้องให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง และรวมทั้งชุมชนที่ต้องให้การสนับสนุนการพัฒนาองค์การที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน จะเห็นได้ว่าผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ก็มีส่วนในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ทั้งสิ้น

3. เทคโนโลยี (Technology) การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสิ่งจำเป็นประเภทของเทคโนโลยีที่ช่วยในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้มี 2 ประเภท คือ เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการความรู้ คือ การใช้เพื่อการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนความรู้แก่กัน และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ คือ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการสร้างการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างสะดวกมากขึ้น

4. ความรู้ (Knowledge) ความรู้ที่มีในองค์การจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ เพราะเป็นการจัดการความรู้เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นนั่นเอง

5) การเรียนรู้ (Learning) การเรียนรู้ถือเป็นระบบหลักที่เป็นแกนสำคัญของการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ซึ่งสามารถจำแนกการเรียนรู้ได้ 3 ระดับคือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ซึ่งในแต่ละระดับของการเรียนรู้นั้นต้องเริ่มที่ทักษะของตัวบุคลากรแต่ละคน ซึ่งต้องมี 5 ประการเพื่อสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความคิดเชิงระบบ การมีตัวแบบทางความคิด ความเชี่ยวชาญรอบรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสนทนาสื่อสารกัน โดยวิธีในการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ในบริบทขององค์การแห่งการเรียนรู้มี 3 ประเภท คือ การเรียนรู้เพื่อการปรับตัว การเรียนรู้โดยการกระทำ และสุดท้ายคือระบบการเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ

ผู้เขียนเห็นว่า แนวคิด Marquardt ได้ให้ข้อเสนอสำคัญว่า การก้าวสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในองค์การจะต้องอยู่ในสถานะที่ไม่อยู่นิ่ง การเปลี่ยนแปลงถือเป็นเรื่องปกติและความต้องการในการเรียนรู้ไม่มีวันจบสิ้น โดยการพัฒนาลู่องค์การแห่งการเรียนรู้นั้นมีมากมายหลายวิธีแล้วแต่ความเหมาะสมกับบุคลากรประวัติศาสตร์ ความสามารถเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ และวัฒนธรรมองค์การของแต่ละองค์การ ทั้งนี้แนวคิดที่ Marquardt ได้นำเสนอนี้จะพบว่ามีครอบคลุมในหลายมิติ และให้ความสำคัญในรายละเอียดของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้จากการร่วมวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านโครงสร้าง กลยุทธ์ วัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ อีกทั้งยังพบว่า เป็นกรอบแนวคิดที่มีความครอบคลุมถึงกรอบแนวคิดอื่นอีกด้วย เช่น การผสมผสานกับกรอบแนวคิดหลักการ 5 ประการของ Senge เข้ามาไว้ด้วยกัน และต่อยอดด้วยการนำเรื่องสุนทรียสนทนามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของการ์วิน (Garvin, 1998 : 65) ได้ให้ความหมายองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง ความสามารถขององค์การในการสร้าง ได้รับการถ่ายทอดความรู้และการปรับปรุงพื้นฐานขององค์การเพื่อที่จะมุ่งสู่การสร้างความรู้ใหม่ขององค์การ องค์การส่วนใหญ่มักจะมีแผนการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในองค์การจำนวนมากแผนการพัฒนานั้นไม่ได้ช่วยให้้องค์การประสบความสำเร็จแต่อย่างใด เนื่องมาจากความไม่พร้อมขององค์การเองที่ไม่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้อง

กับการพัฒนาองค์การที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นองค์การที่จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้มีพื้นฐานที่เหมาะสมกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสำหรับแนวทางในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้นั้นเขาได้ถึงการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า จะต้องให้ความสำคัญกับ 5 กิจกรรมหลัก อันประกอบด้วย

1. กระบวนการแก้ปัญหาที่มีระบบ หมายถึง กิจกรรมการต่าง ที่ทำให้การแก้ปัญหาในองค์การ เป็นไปอย่างมีระบบ โดยจะต้องมีความเชื่อมโยงกันทั้งในแง่ปรัชญาและวิธีการในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ขององค์การอย่างมีคุณภาพโดยมีเทคนิคและเครื่องมือสนับสนุนในกระบวนการแก้ปัญหาที่มีระบบ 3 แนวทาง คือ 1) ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาช่วย โดยมีการทำทดสอบสมมติฐานของปัญหาแบบเป็นขั้นตอน เพื่อมีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีหลักการไม่ใช่การคาดเดาสมมติฐานของปัญหาขึ้นมาเอง 2) ให้ยึดถือข้อเท็จจริงและข้อมูลจากหลักฐานมากกว่ายึดข้อสันนิษฐาน เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา 3) ควรใช้เครื่องมือทางสถิติอย่างง่ายในการจัดระเบียบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้้องค์การเข้าถึงและอ้างอิงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงได้ง่าย

2. การทดลอง เป็นกิจกรรมเพื่อการค้นคว้าและทดสอบความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งคล้ายกับการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ แต่การทดลองนี้มักถูกกระตุ้นโดยโอกาสและความมุ่งหวังในการขยายขอบเขตทางธุรกิจ โดยเป็นกิจกรรมที่ไม่ควรถูกกระตุ้นจากปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น การทดลองในองค์การ ส่วนใหญ่สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นโปรแกรมที่เป็นการทดลองเล็ก ๆ แต่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 2) เป็นโครงการสาธิต มักเป็นโครงการที่ใหญ่และมีความสลับซับซ้อนมากกว่า ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงขององค์การที่เกิดขึ้นในขอบเขตที่กว้างและมักเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ โดยมักมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความสามารถใหม่ ๆ ให้กับองค์การทั้งองค์การ

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่เน้นว่าองค์การจำเป็นต้องทบทวนถึงความสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในอดีต โดยยังเน้นการประเมินและวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ผ่านมาอย่างมีระบบ องค์การต้องมีการบันทึกถึงบทเรียนที่ผ่านมาขององค์การในรูปแบบที่บุคลากรขององค์การสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าได้อย่างสะดวก ทำให้ผู้บริหารจำนวนมากที่สูญเสียโอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้้องค์การเนื่องมาจากพวกเขามองข้ามและมองไม่เห็นคุณค่าของความรู้จากอดีตที่มีอยู่แล้วขององค์การ

4. การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ดีที่สุดจากผู้อื่น เนื่องจากการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะภายในองค์การใดองค์การหนึ่ง การเรียนรู้ขององค์การที่ตินั้นควรจะมีการศึกษาจากองค์การอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้จากภายในองค์การด้วย เพื่อที่จะได้นำมาเปรียบเทียบกับความรู้ที่มีอยู่ และนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป การเรียนรู้ที่สำคัญแหล่งหนึ่งก็คือ การเรียนรู้ทั้งจากคู่แข่งและจากลูกค้า ซึ่งจะทำให้เราสามารถเรียนรู้ได้โดยตรงว่าวิธีการดำเนินงานที่ตินั้นควรเป็นเช่นไร

5. ถ่ายทอดการเรียนรู้ เพื่อให้้องค์การมีการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จึงจำเป็นและสำคัญมาก โดยเมื่อมีการเรียนรู้ใดเกิดขึ้นใน้องค์การ ณ จุดใดก็ตาม ควรมีกระบวนการในการถ่ายทอด

ความรู้ให้กันและกันอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กระบวนการถ่ายทอดความรู้สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การพูดคุย การประชุม การสื่อสารด้วยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การใช้ระบบหมุนเวียนงาน สิ่งสำคัญที่ต้องจดจำสำหรับการถ่ายทอดความรู้ก็คือ ความรู้จะได้รับการถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อองค์กรมีนโยบายและวัฒนธรรมที่ให้การส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม และต่อเนื่องนั่นเอง

ผู้เขียนเห็นว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรในอุดมคติที่สามารถสร้างขึ้นมาจากหลากหลายแนวทางจากแนวคิดที่สำคัญ 3 แนวคิด คือ แนวทางในการพัฒนาองค์กรการเรียนรู้โดยอาศัยหลักวินัย 5 ประการของ Senge หลักการขับเคลื่อน 5 ระบบเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Marquardt ตลอดจนการเน้น 5 กิจกรรมหลักเพื่อสร้างการเรียนรู้ในองค์กรตามแนวคิดของ Garvin เพื่อเป็นหลักที่สมาชิกในองค์กรจะใช้เพื่อพัฒนาตนเอง และองค์กรสู่ความเป็นองค์กรอัจฉริยะที่จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ผู้เขียนขอเน้นว่าการที่จะปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น ไม่มีหลักเกณฑ์หรือรูปแบบที่ตายตัวชัดเจน จะพบว่าแนวคิดในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เป็นที่รู้จักและยอมรับกันมากก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ ในการนำแนวคิดต่าง ๆ เพื่อไปพัฒนาให้องค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เราจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายและภาระหน้าที่ขององค์กรเป็นหลัก ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละองค์กรเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะวิธีการที่ใช้ได้ผลดีในองค์กรหนึ่ง ๆ อาจจะใช้ไม่ได้ผลในองค์กรหนึ่งก็เป็นได้ ดังนั้นองค์กรจะต้องศึกษาทำความเข้าใจและเชื่อมโยงตลอดจนการบูรณาการ แนวทางในการพัฒนาองค์กรของตนเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจองค์กรแห่งการเรียนรู้และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมเฉพาะตน เพื่อสามารถพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นเป็นผลสำเร็จตามความต้องการขององค์กรได้ในที่สุด

บทบาทที่สำคัญของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ยุคใหม่

แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีแนวคิดที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป นับตั้งแต่ที่โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรก็ย่อมมีแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมที่แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมุ่งเน้นที่การอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรโดยในกระบวนการจะมุ่งเน้นที่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ในส่วนของการสร้างแรงจูงใจนั้นจะเน้นที่การทำให้พนักงานมีความพึงพอใจ แต่แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เน้นว่าทรัพยากรมนุษย์ไม่ใช่ต้นทุนในการดำเนินงาน แต่เป็นปัจจัยในการสร้างผลกำไรและความได้เปรียบในการแข่งขันให้องค์การ ดังนั้นการมีความรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งปรับเปลี่ยนมามุ่งเน้นที่การปลุกใจให้พนักงานเกิดความรักและความผูกพันในองค์กร อยากเรียนอยากรู้และมีใจให้กับองค์กรเน้นความสำเร็จและการบรรลุผลของงานซึ่งในหลาย ๆ องค์กรยังไม่สามารถทำได้ (นิทัศน์ สิริโชติรัตน์, 2559 : 337)

ดังนั้นผู้เขียนจะเน้นการอธิบาย 2 ประเด็นหลัก คือ 1) บทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน โดยจะสรุปจากบทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอุลริช (Ulrich, 2008 : 73) ที่ได้รับการยอมรับและนำไปอ้างอิงอย่างกว้างขวาง และ 2) บทบาทที่สำคัญและท้าทายของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่ เพื่อมีส่วนในการผลักดันให้องค์การพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้สำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน จากสภาพแวดล้อมขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอทำให้บทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเช่นกันจากในอดีตที่ผ่านมา เริ่มจากยุคการบริหารงานบุคคลที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทำงานเกี่ยวกับงานด้านเอกสารและงานดูแลบุคคลในลักษณะแบบงานประจำวันทั่วไปเป็นหลัก จนมาเป็นยุคที่เน้นและให้ความสำคัญกับคนในฐานะเป็นทรัพยากรที่สำคัญและปรับเปลี่ยนมาเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จนกระทั่งมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดมาสู่ยุคการบริหารทุนมนุษย์ที่องค์การมองว่าบุคลากรเป็นมากกว่าทรัพยากรขององค์กรแต่เป็นสินทรัพย์สำคัญที่จะเพิ่มมูลค่าและสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรได้นั้น ทำให้บทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงและต้องมีบทบาทในเชิงรุกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรได้มากขึ้น การที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะสร้างและส่งมอบคุณค่าได้นั้นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถานะของตนเองไปตามแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมของโลกที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้น้อยแต่หวังผลมาก วิธีการหลักในการเปลี่ยนสถานะเพื่อสร้างและเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองก็โดยการเปลี่ยนวิธีจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เปลี่ยนโครงสร้างของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และเปลี่ยนสมรรถนะหรือความสามารถของนักบริหารทรัพยากรบุคคลให้เอื้อต่อการส่งมอบคุณค่าให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ Ulrich ได้นำเสนอและสรุปบทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพที่สำคัญและเหมาะกับองค์กรยุคปัจจุบันไว้ 4 บทบาทสำคัญ (Ulrich, 2008 : 73) ดังนี้

1.1 บทบาทผู้เป็นหุ้นส่วนในการสร้างและพัฒนากลยุทธ์ (Strategic Partner) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพต้องเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนากลยุทธ์และดำเนินการทางกลยุทธ์ขององค์กรร่วมกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กร ซึ่งการที่จะเป็นหุ้นส่วนได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ การบริหารความเปลี่ยนแปลง การบริหารองค์ความรู้และการเป็นที่ปรึกษา ต้องยอมรับว่าโลกทุกวันนี้ไม่เคยหยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงทุกเสี้ยววินาที นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงได้รับการคาดหวังจากทุกองค์กรว่าจะเป็นผู้ที่สามารถสรรหา พัฒนา รักษาไว้ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรได้บนพื้นฐานของคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแรงจูงใจ สร้างวัฒนธรรมองค์การให้เข้มแข็ง นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทไปเป็นคู่คิดด้านพัฒนากลยุทธ์และร่วมออกแบบในการเปลี่ยนแปลงองค์กร

1.2 บทบาทผู้สนับสนุนพนักงาน (Employee Advocate) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพในฐานะผู้สนับสนุนพนักงานนั้นต้องรู้ว่า ควรจะให้การสนับสนุนอะไร และสนับสนุนอย่างไร ให้เหมาะสมกับความ

ต้องการของพนักงานในองค์กร บทบาทนี้จะเกิดขึ้นได้จากการมีมุมมองที่เห็นโอกาส หรือเห็นความแตกต่างที่คนอื่นไม่เห็นและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ได้ นั่นคือการสนับสนุนแก่พนักงานที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพต้องรู้จักการให้โอกาส มองโลกในแง่ดี รับฟังข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษาที่ดี มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมในเชิงสร้างสรรค์รวดเร็วทันการณ์ และมีความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระ เลือกระทำสิ่งใดตามที่ตนเองตระหนัก รวมถึงต้องเคารพในสิทธิของบุคคลอื่นเสมอ

1.3 บทบาทผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ (Administrative expert) - นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพต้องมีความรู้ความเข้าใจงานในหน้าที่ สรรหา พัฒนา รักษาไว้ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างคุ้มค่าและควรนั้นคือต้องสามารถเขียนงานของตนได้ไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบของคู่มือ หน้าที่รับผิดชอบ หรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ตามระบบมาตรฐานคุณภาพ ออกมาได้ ซึ่งต้องสามารถนำมาใช้ให้การบริหารงานทรัพยากรขององค์กรในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างสูงสุด โดย Ulrich ได้แนะนำว่าบทบาทด้านการบริหารจัดการยุคใหม่นี้ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรจะลดกิจกรรมที่ก่อเกิดภาพลักษณ์ว่าเป็นเหมือนตำรวจในองค์กร เช่น การจับผิดพฤติกรรมของพนักงาน แล้วหันมาแสวงหาแนวทางกระบวนการจัดการเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพแก่องค์กรเป็นหลักแทน

1.4 บทบาทผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เน้นว่าบทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นบทบาทที่สามารถเพิ่มคุณค่าให้กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มากที่สุด โดยนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับองค์กรได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการผลักดันให้องค์กรเกิดความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้องค์กรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและอยู่รอดได้ โดยสิ่งที่จะทำให้บทบาทนี้บรรลุผลสำเร็จได้ก็คือความสามารถของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการศึกษาเรื่องราวในอดีตเพื่อมาใช้ในการดำเนินการกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการกำหนดแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้องค์กรมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นได้

2. บทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วว่า บทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรที่เปลี่ยนไป ดังนั้นในส่วนนี้ผู้เขียนจะเน้นการอภิปรายถึงบทบาทที่สำคัญของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการช่วยผลักดันให้องค์กรพัฒนาไปสู่การไปองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผู้เขียนมีมุมมองว่า บทบาทที่สำคัญของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการผลักดันและส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น มีหลายบทบาท แต่สามารถสรุปและแบ่งออกได้เป็น 2 บทบาทหลักด้วยกัน ซึ่งจะอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทในการผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะพบว่าการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้น ผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรในองค์กรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนในหลายด้าน ดังนั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้นำความ

เปลี่ยนแปลงควรมีบทบาทสำคัญในการทำให้องค์การพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญ อย่างน้อย 4 ประการด้วยกัน ดังนี้

1) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรเป็น "ผู้สร้างความตระหนัก" ที่ทำให้บุคคลทุกระดับในองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจตัดสินใจ ตระหนักถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงให้องค์การแบบเดิมพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้โดยต้องทำให้ผู้บริหารเข้าใจและยอมรับว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการอยู่รอดขององค์กรในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้เขียนมองว่าเหตุผลหลัก ๆ ที่องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยสรุปคือ (1) กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจโลกแบบเสรีทุนนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานและทรัพยากร ซึ่งส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของสภาพการจ้างงาน รวมถึงความต้องการที่เพิ่มขึ้นของลูกค้า ดังนั้นองค์กรจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อาจแข่งขันและอยู่รอดได้ และ (2) การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ซึ่งและทำให้ข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงถึงกัน และทำให้ "ความรู้" กลายเป็นปัจจัยในการดำเนินงานที่ถือสินทรัพย์ที่สำคัญที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดและประสบความสำเร็จได้ (เจษฎา นกน้อย และคณะ, 2552 : 23)

2) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรเป็นผู้เป็นต้นแบบในการรู้เท่าทันกระแสความเปลี่ยนแปลงโดยการจะเป็นผู้รู้เท่าทันกระแสนั้น บุคคลผู้นั้นต้องเป็นผู้ตื่นตัวด้วยความรู้มากและรู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการพิจารณาจากหลักฐานข้อเท็จจริง โดยต้องเป็นผู้มีความคิดอ่านที่ตอบสนองต่อกลยุทธ์ขององค์กร และพร้อมยอมรับความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กร

3) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรเป็น "ผู้ริเริ่ม" ที่มีส่วนเสนอแนะให้มีการปฏิรูป และการปรับเปลี่ยนต่าง ๆ ที่สำคัญในการบริหารจัดการในองค์กร โดยต้องเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแนวทางและวางกลยุทธ์ในการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ อันจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร

4) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรเป็น "ผู้ปลุกเร้าหรือผู้สนับสนุน" ให้ทุกคนในองค์กรพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมคุณลักษณะสำคัญ คือ การพร้อมยอมรับความเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยน และการมีความพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ

2.2 บทบาทในการสร้างกลยุทธ์และสนับสนุนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้บทบาทในส่วนนี้ของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์ไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้เขียนสามารถสรุปออกมาเป็น 2 บทบาทสำคัญ ดังนี้

1) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรมีบทบาทเป็นผู้เป็นแกนนำหลักในการสร้างและพัฒนากลยุทธ์ขององค์กรเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้แม้ว่าบางองค์กรอาจมีการจ้าง

ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาเป็นผู้ออกแบบและพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ แต่บุคคลจากภายนอกย่อมไม่สามารถเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์การได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นผู้เป็นแกนหลักในการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ก็ยังคงควรเป็นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การนั้น ๆ นั่นเอง ทั้งนี้ ในการเป็นแกนนำในการกำหนดกลยุทธ์และกระบวนการในการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ นั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เองจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงกลยุทธ์รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การที่มีผลกระทบต่อการกำหนดกลยุทธ์ด้วย

2) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ ควรมีบทบาทประหนึ่งเป็นประธานเจ้าหน้าที่บริหารด้านองค์ความรู้ (Chief Knowledge Officer) โดยอีวานส์ (Evans, 2008 : 125) ได้อธิบายไว้ว่าการจัดการความรู้ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น ในองค์การที่ต้องการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีผู้ที่เป็นผู้นำในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการ มิติทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเรื่องจัดการองค์ความรู้ มีขอบเขตความรับผิดชอบที่สำคัญ อาทิ การระบุและจัดลำดับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ ให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ขององค์การ การสร้างกระบวนการและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนขั้นตอนในการปฏิบัติงานขององค์การในการสร้างและใช้ประโยชน์จากฐานองค์ความรู้ที่มีอยู่ขององค์การ การสนับสนุนให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้าง ใช้ประโยชน์ และรักษาปกป้องฐานองค์ความรู้ขององค์การ เป็นต้น

สรุป

นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญเพื่อผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และการสร้างกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังมีหน้าที่และบทบาทอื่น ๆ อีกมากมายในการผลักดันให้องค์การพัฒนาไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้สำเร็จ เช่น บทบาทของการเป็นผู้สร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ และบทบาทผู้ประสานสัมพันธ์การเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าบทบาทต่าง ๆ ของนักทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ในทุกองค์การนั้นต้องประสบกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกันในการพัฒนาองค์การไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ความท้าทายในการบริหารการต่อต้าน รวมถึงความเพิกเฉยที่จะเรียนรู้ของผู้คนในองค์การ 2) ความท้าทายในการกระตุ้นให้บุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการจัดการองค์ความรู้และสนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ 3) ความท้าทายในการสร้างค่านิยม บรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกระดับขององค์การ 4) ความท้าทายในการสร้างแรงจูงใจ ที่ทำให้บุคลากรเกิดความใฝ่เรียนรู้จากภายใน และ 5) ความท้าทายในการเลือกและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการสนับสนุนการเรียนรู้และการถ่ายโอนความรู้ในองค์การได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยความท้าทายสำคัญ ทั้ง 5

ประการนี้ ทำให้นักทรัพยากรมนุษย์มีอาชีพจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเอาชนะความท้าทายต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งจะทำให้องค์กรยอมรับและให้ความสำคัญต่อบทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร จวงตระกูล. (2563). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เจษฎา นกน้อย และคณะ. (2552). *นวัตกรรมการจัดการความรู้และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิทัศน์ ศิริชีรัตน์. (2559). *หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกล บุญสิน. (2560). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. เชียงใหม่ : ศูนย์บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Evans, C. (2008). *Managing for Knowledge: HR's Strategic Role*. Oxford: Elsevier Inc.
- Garvin, D.A. (1998). *Building a Learning Organization. Harvard Business Review on Knowledge Management*. Boston: Harvard Business School Press.
- Marquardt, M.J. (2002). *Building the Learning Organization: Mastering the for Corporate Learning*. (2nd ed.). Palo Alto, CA: Davies-Black.
- Senge, P.M. (1990). *The Fifth Discipline: Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Double Day.
- Ulrich, Dave. (2008). *Learning and Performance Matter*. Singapore: World Scientific.

นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0

Innovation Instructional Model of Language Wisdom for Teachers in 4.0 Era

สง่า วงศ์ไชย

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Sa-nga Wongchai

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail : wongchai41@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0 ภูมิปัญญาทางภาษาเป็นสาขาหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์และถ่ายทอดในรูปวรรณกรรมและภาษาที่สะท้อนให้เห็นรากเหง้าของคนไทย การปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษา ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ และแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูภาษาไทยยุค 4.0 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมรดกภูมิปัญญาทางภาษา ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานเป็นทีม และการเป็นผู้นำ รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาทางภาษาอันเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ต้องอนุรักษ์ หวงแหน และสืบทอดให้คงอยู่คู่กับสังคมไทย

คำสำคัญ: นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอน; ภูมิปัญญาทางภาษา; ครูภาษาไทย ยุค 4.0

Abstracts

This article aims to approach of instructional design and development to instructional model innovation of language wisdom for teachers in 4.0 era. Language wisdom is a branch of intangible culture heritage in language. Create and convey in the form of literary and language that reflect the roots of Thai people. Cultivating and encouraging learners to be aware of conserve language wisdom should be organized. Learning activities that promote learners' knowledge, skills, competencies and moral. The using community-based learning, inquiry-based learning and participant learning to integrated concept framework to development of instructional innovation model enhance learning language wisdom. Teaching

วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2565

Received: May 25, 2022; Revised: June 27, 2022; Accepted: June 28, 2022

that promotes that learning of language wisdom make learners have knowledge and understanding of intangible culture heritage, develop to 21st century skills is creative problem solving skills, teaming and collaboration skills and leadership. Develop to good attitude towards language wisdom. Which is intangible culture heritage that must be preserved, cherished and passed on to be in harmony with Thai society.

Keywords: Instructional Model Innovation; Language Wisdom; Teachers in 4.0 Era

บทนำ

เมื่อสภาพสังคมทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศอันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (digital revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (the fourth industrial revolution) และความต้องการกำลังคนซึ่งจะต้องมีทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงทำให้แนวทางการจัดศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (reading) การเขียนได้ (writing) และการคิดเลขเป็น (arithmetics) ส่วน 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (cross - cultural understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (collaboration, teamwork and leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (communications, information and media literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (computing and ICT literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (career and learning skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 20-26) ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และเห็นคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางภาษาจึงสำคัญต่อศตวรรษที่ 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสภาพสังคมและความต้องการ เพื่อก้าวสู่สังคมใหม่ที่จะก้าวสู่ตลาดแรงงานอย่างเต็มกำลัง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 58-49) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า กระบวนการเรียนการสอนมรดกภูมิปัญญาไทยจะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น โดยเน้นการสืบเสาะหาความรู้ การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแนะนำข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นอิสระ คิดหลายด้านหลายมุม และสรุปเป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง จึงจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางภาษา

อันที่จริง นักวิชาการหลายท่านพยายามนำเสนอแนวคิดทางการสอนมรดกภูมิปัญญาทางภาษาไว้หลายแนวทางเพื่อให้สถานศึกษานำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน แต่ทว่าปัจจุบันเยาวชนไทยคือผู้รับมรดกทั้งหลายมิได้นำแนวคิดของบรรพบุรุษที่ตกทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ สมรรถนะ ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมและรู้จักห่วงแหนมรดกภูมิปัญญาทางภาษา โดยครูส่วนใหญ่ไม่ยอมปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน ดังที่ สุกัญญา สุจนายา (2556 : 315) กล่าวว่า ปัญหาการนำภูมิปัญญาทางภาษาไปสู่การจัดการศึกษา คือ การขาดผู้สืบทอด ขาดการนำไปใช้ให้เหมาะสม และที่สำคัญเยาวชนไทยส่วนใหญ่จึงไม่เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางภาษา

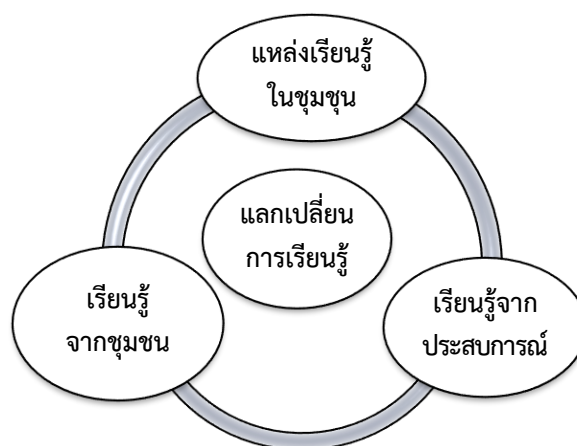
จากปัญหาลักษณะที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สอนยังไม่ประสบผลสำเร็จในการสอนภูมิปัญญาทางภาษาก็คือการขาดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาทางภาษาที่กระจัดกระจายตามภูมิภาคของไทย การขาดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ การขาดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน และขาดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความหลากหลาย และไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นเพื่อขยายองค์ความรู้เท่าที่ควร (อดิสรณ์ เรืองจัญ, 2550 : 34 ; ทศนีย์ หนูนา, 2550 : 354 ; ชลธิชา หอมฟุ้ง และสมพร ร่วมสุข, 2559 : 1549-1563 ; สง่า วงศ์ไชย, ชุตติมา ขุนแสง และคำขวัญ ชูเอียด, 2560 : 436 - 448

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการสอนภูมิปัญญาทางภาษาที่ควรได้รับการส่งเสริม จนทำให้ขาดการดูแลและอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษาซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ จนเยาวชนรุ่นใหม่รากเหง้าของคนไทย สาเหตุสำคัญเกิดจากผู้สอน เนื่องจากผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการสรรหาแนวคิดหรือแนวทางต่าง ๆ ที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและใช้พัฒนาผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกิดสมรรถนะและเสริมสร้างคุณลักษณะของครูยุค 4.0

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าแนวคิดที่น่าสนใจและสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาแนวทางการนวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาให้แก่ครูยุค 4.0 คือ แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ (inquiry-based learning) และแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จึงขอเสนอบทความที่เน้นการนำเสนอจุดเน้นสาระสำคัญของแนวคิดและหลักการ ข้อดีและข้อจำกัดของทั้ง 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ และแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานฐานสำหรับออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แอฟริกา และเอเชียบางประเทศ แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้โดยการบริการสังคมเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน (Flecky, 2011 : online) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) หรือการศึกษาโดยใช้ชุมชน (community-based education) หรือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนฐานการเรียนรู้ มีความเชื่อว่า การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นได้ไม่จำกัดสถานที่หรือเวลา หากเรามีความสนใจใฝ่เรียนรู้ก็สามารถหาความรู้ได้จากทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว รวมถึงครอบครัว โรงเรียน ชุมชนก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญได้ หลักการสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 6 ประการ (Owens & Wang, 1996 : 1-24; Melaville et al., 2006 : 74) ได้แก่ 1) การเรียนรู้สามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้จากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 2) ความทรงจำ (การรวบรวม การเก็บไว้ใช้ และการนำกลับมาใช้ใหม่) มีอิทธิพลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมามีขึ้นอยู่กับการลงมือปฏิบัติ 3) แรงจูงใจในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจส่วนบุคคลเกี่ยวกับความสามารถและการรับรู้ถึงความสำคัญและการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 4) ผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 5) อุปสรรคของการเรียนรู้สามารถทำให้ลดลงได้หากมีการควบคุมปัจจัยสำคัญในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 6) การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนเป็นอย่างดี รายละเอียดแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากภาพ 1 ทำให้ทราบว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะเชื่อมโยงทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือชุมชนภายในท้องถิ่นมาบูรณาการในสาระวิชาต่าง ๆ ผู้สอนจะต้องคัดเลือกและจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนำมาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากข้อมูลเอกสาร

บุคคล และสถานที่ที่สำคัญ เพื่อสร้างความเข้าใจ ตระหนักและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่นให้ยั่งยืน จึงสรุปความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้การปฏิบัติงานเป็นฐาน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำมาหากิน หัตถกรรม การศึกษาพยาบาลแบบพื้นบ้านจากบุคคล และองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน (Scotia, 2013 : 34 ; Beakley et al., 2003 : 46 ; วิทยากร เชียงกูล, 2550 : 98)

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานข้างต้น แสดงให้เห็นถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาได้ 4 ประการ (Owens & Wang, 1996 : 1-24; Scotia, 2013 : 34 ; Larsen-Freeman & Anderson, 2016 : 43) ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
2. การลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่
3. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกแหล่งการเรียนรู้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล
4. การสร้างความภาคภูมิใจด้วยการเห็นคุณค่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษามีทั้งข้อดีและข้อจำกัด (Atelia et al., 2006 : 46 ; Maier et al., 2017 : 39 ; ปัญญา เทพสิงห์ และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556 : 43-64) ดังนี้ ข้อดี คือ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เพียบพร้อมครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น คือ ใช้แหล่งการเรียนรู้ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของผู้นั้นในท้องถิ่น ด้านทักษะและกระบวนการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และด้านคุณลักษณะ ค่านิยม หรือเจตคติ ช่วยสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนข้อจำกัด คือ 1) แหล่งการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเลือกและศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของวิชาให้มากที่สุด 2) พื้นความรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญและทบทวนความรู้ก่อนให้ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ 3) ความรู้และเจตคติของผู้เรียนต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน ผู้สอนจะต้องกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าแหล่งการเรียนรู้ที่ได้ศึกษาในชุมชน เพื่อนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์และหวงแหนไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังสืบไป

แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ

การเรียนรู้แบบสืบสอบ (inquiry-based learning) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้ (constructivism) เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากปรัชญาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาและการศึกษา โดยมีความเชื่อว่า การสร้างความรู้อย่างกระตือรือร้นเกิดการเรียนรู้เชิงรุกหรือการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น โดยมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหรือประสบการณ์ที่ได้รับกับประสบการณ์ที่มีอยู่ (Pappas & Tape, 2002 : 55 ; Orlich et al., 2013 : 76)

ทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้ (constructivism) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของบุคคลในการสร้างความรู้และความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับผ่านกระบวนการดูดซึม (assimilation) คือ การนำข้อมูลหรือ ความรู้ใหม่ที่ได้รับไปเชื่อมโยงอย่างกลมกลืนกับโครงสร้างความรู้ที่ตนมีอยู่และการปรับการรู้คิด (accommodation) คือ การคิดค้นหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการปรับความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ให้สมดุล (equilibrium) และเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีความหมายต่อตนเองการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้ (constructivism) จึงเป็นกระบวนการภายในที่แต่ละบุคคลต้องเป็นผู้สร้างด้วยตนเอง และสามารถทำได้ดียิ่งขึ้นหากได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้อื่น (ราชบัณฑิตยสภา, 2564 : 23-27 ; ทิศนา ขัมมณี, 2564 : 43) รายละเอียดแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กระบวนการทางสติปัญญาของบุคคล

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นกระบวนการทางสติปัญญาซึ่งเป็นหลักการสำคัญของทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้ (constructivism) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง โดยผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ ซึ่งผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้ โดยจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญาหรือเกิดภาวะไม่สมดุล ซึ่งเป็นภาวะที่ประสบการณ์ใหม่ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนต้องพยายามข้อมูลใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เดิม แล้วสร้างเป็นความรู้ใหม่ ดังนั้น ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (constructivism) จึงเป็นกระบวนการ พัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ของตนเอง โดยพยายามค้นพบความรู้จากการตรวจสอบข้อมูลที่ขัดแย้งกับความรู้เดิม กระบวนการสร้างความรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งการดูดซึมและการปรับขยายข้อมูลกลายเป็นความรู้ใหม่ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

การเรียนรู้แบบสืบสอบเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนจะเป็นผู้คอยชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนดำเนินการตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ โดยใช้ทักษะ กระบวนการ หรือความสามารถต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบของปัญหา ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการเรียนรู้แบบสืบสอบได้ว่า การเรียนรู้แบบสืบสอบ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนจะกระตุ้นด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบค้น สังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและสรุปข้อมูลเป็นคำตอบ และนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (Kidman & Casinader, 2017 : 57 ; Contant et al., 2018 : 57 ; พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2562 : 87)

นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบสืบสอบยังเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ที่ได้รับ หลักการเรียนรู้แบบสืบสอบเป็นรายละเอียดย่อย ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งนักการศึกษาและวิชาการได้อธิบายหลักการเรียนรู้โดยให้รายละเอียดเพื่อให้เห็นความชัดเจนมากขึ้น เพื่อสะดวกต่อการนำหลักการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียนในแต่ละบริบท สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบเพื่อนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาให้แก่ผู้เรียนได้ 3 ประการ (Soomro et al., 2010 : 5-18 ; Mayer & Alexandar, 2011 : 6 ; วัชรรา เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560 : 7 ; ทิศนา แคมมณี, 2564 : 45) ดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดจากการกระตุ้นด้วยคำถามและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสวงหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การใช้คำถามและการจัดบรรยากาศกระตุ้นการเรียนรู้

2. การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ผ่านกระบวนการสังเกต ตีความ สะท้อนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบความคิดของตนเองกับผู้อื่น และตรวจสอบข้อมูล ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการและทักษะการคิดขั้นสูง ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการต่าง ๆ และใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้

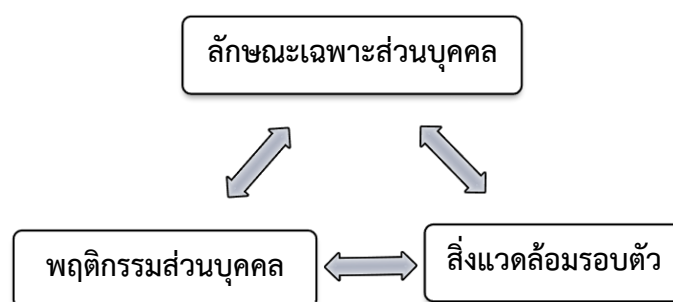
3. การขยายองค์ความรู้ของผู้เรียนเกิดจากการประยุกต์ข้อสรุป ความรู้ที่ค้นพบไปใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความหมายและลึกซึ้ง ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนได้นำข้อมูลหรือความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

การเรียนรู้แบบสืบสอบเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการกระตุ้นโดยใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้า แสวงหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อมูลที่ได้อย่างมีเหตุผล การเรียนรู้แบบสืบสอบจึงมี (Kuhlthau et al., 2007 : 4 ; ทิศนา แคมมณี, 2564 : 4) ข้อดี คือ ช่วยพัฒนาทักษะการค้นคว้า สังเกต และสืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการประเมินค่า รวมทั้งส่งเสริม

ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการทำงานเป็นกลุ่ม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างมีอิสระโดยการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ได้แย้งอย่างมีเหตุผล ส่วนข้อจำกัด คือ เรื่องของเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องใช้เวลาเนิ่นนาน และจะต้องจัดเตรียมคำถามที่สามารถกระตุ้นระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวอย่างกระจ่างและชัดเจน เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) เป็นแนวคิดที่เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมในขั้นตอนการเรียนการสอน (ราชบัณฑิตยสภา, 2564 : 23-27) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีพื้นฐานการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดหรือทฤษฎีได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมการทำงานกลุ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อช่วยขยายองค์ความรู้และเกิดความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง แสดงรายละเอียดในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

จากแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งผู้เขียนสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ ชี้นำงาน หรือภาระงานด้วยกันเป็นกลุ่ม (Learning & Work Institute, 2017 : 84 ; Obadiegwu, 2012 : 299-310 ; ราชบัณฑิตยสภา, 2564 : 23-27)

การนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยจะต้องคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองด้วยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล สถานที่ หรือชุมชนที่ผู้สอนกำหนดขึ้นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ แนวทางดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างกันบ้างในบางประเด็น ผู้วิจัยสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับผู้เรียนได้ 3 ประการ (Pretty et al., 1995 : 43 ; อลิศรา ชูชาติ, 2549 : 243-269 ; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559 : 35) ดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่
2. การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการสื่อสารหลายช่องทางเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้
3. การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมและเกิดจิตสำนึกของแต่ละบุคคลต่อสถานที่ บุคคล และชุมชน มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด เหมือนกับแนวทางการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว (วัฒนาพร ระงับทุกข์ ; 2542 : 37 ; อลิศรา ชูชาติ, 2549 : 243-269 ; Vartiainen, 2014 : 105-112) ข้อดีของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ โมโนทัศน์ หรือหลักการสรุปจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ลงมือกระทำ 3) ผู้เรียนเกิดเจตคติหรือทัศนคติต่อการได้ลงมือกระทำ 4) ผู้เรียนภาคภูมิใจข้อมูล ภาระงาน ชิ้นงาน หรือโครงการที่สร้างขึ้นจากความรู้ ทักษะ และกระบวนการของตนเอง ส่วนข้อจำกัด คือ 1) แหล่งเรียนรู้จะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 2) ใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้นานเกินไป 3) แหล่งเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้ทั้งสามแนวคิด ทำให้ผู้เขียนทราบถึงจุดเน้น สาระสำคัญของแนวคิดและหลักการ ข้อดีและข้อจำกัดของทั้งสามแนวคิดที่มีความแตกต่างกัน การจะนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาจึงต้องผสมผสานบูรณาการเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น ขณะที่ แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ (inquiry-based learning) มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ และประเมินข้อมูล เพื่อนำไปสู่การคิดขั้นสูง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) เป็นแนวคิดที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมภายในและภายนอกชั้นเรียน

ผู้เขียนจึงสรุปรายละเอียดของจุดเน้น สาระสำคัญ ข้อดีและข้อจำกัดทั้งสามแนวคิดเพื่อนำไปสู่
ออกแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา แสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดเน้น สาระสำคัญ ข้อดีและข้อจำกัดของแนวคิดการสอนเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้
ภูมิปัญญาทางภาษา

แนวคิด	จุดเน้น	สาระสำคัญ	ข้อดี	ข้อจำกัด
การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) การลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกแหล่งการเรียนรู้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล 4) สร้างความภาคภูมิใจด้วยการเห็นคุณค่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	1) เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เพียบพร้อมครบทุกด้าน 2) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 3) ช่วยสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญา สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น	1) แหล่งการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) พื้นความรู้ของผู้เรียน 3) ความรู้และเจตคติของผู้เรียนต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน
การเรียนรู้แบบสืบสอบ	กระบวนการสืบสอบและแก้ปัญหา	1) การใช้คำถามและการจัดบรรยากาศกระตุ้นการเรียนรู้ 2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้	1) ช่วยพัฒนาทักษะการ ค้นคว้า สังเกตและสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ 2) พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง 3) การทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่ม และเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ได้แย่งอย่างมีเหตุผล	1) เวลาในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องใช้เวลานาน 2) การจัดเตรียมคำถามที่สามารถกระตุ้นระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุ

แนวคิด	จุดเน้น	สาระสำคัญ	ข้อดี	ข้อจำกัด
		3) การนำข้อมูลหรือข้อสรุป		จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	1) การสร้างความเข้าใจด้วยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ 2) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการสื่อสารหลายช่องทางเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม	1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ มีโนทัศน์หรือหลักการสรุปจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ลงมือกระทำ 3) ผู้เรียนเกิดเจตคติหรือทัศนคติต่อการได้ลงมือกระทำ 4) ผู้เรียนภาคภูมิใจข้อมูล ภาระงาน ชิ้นงาน หรือโครงการที่สร้างขึ้นจากความรู้ ทักษะ และกระบวนการของตนเอง	1) แหล่งเรียนรู้จะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 2) ใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้ยาวนานเกินไป 3) แหล่งเรียนรู้ต้องเหมาะสม กับเนื้อหา และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการวิเคราะห์จุดเน้น สาระสำคัญ ข้อดีและข้อจำกัดทั้งสามแนวคิด ผู้เขียนจึงนำมาออกแบบและพัฒนาเป็นนวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับศตวรรษที่ 4.0 รายละเอียดแสดงในแผนภาพที่ 4

นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0

หลักการ

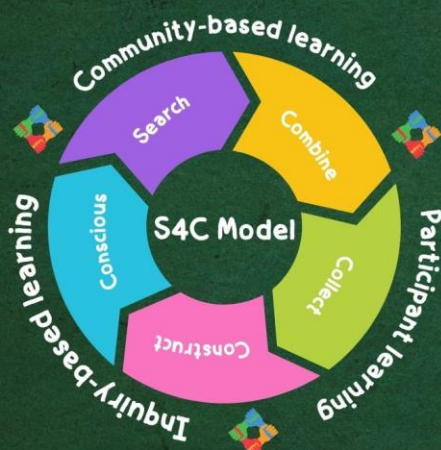
1. การเรียนรู้โดยใช้การตั้งคำถามจะกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความต้องการในการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงความรู้ ความคิด และประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปสู่ประสบการณ์ใหม่
2. การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบค้นพบจากการศึกษาและเรียนรู้จากประสบการณ์ สถานการณ์ หรือสถานที่ร่วมกัน
3. การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์กลุ่มย่อย ช่วยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากการระดมสมอง จะนำไปสู่การวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกความคิดที่อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดที่มีความเป็นไปได้ เพื่อเสนอทางเลือกใหม่ที่หลากหลาย
4. การเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินมาเป็นอย่างดี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
5. การเรียนรู้จากกระบวนการสร้างความตระหนัก ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดและความรู้สึกอนุรักษ์และหวงแหนสิ่งที่มีคุณค่าด้านจิตใจและคุณค่าด้านสังคม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อภูมิปัญญาทางภาษา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นสำรวจแหล่งเรียนรู้
 - 1.1 ค้นหาแหล่งเรียนรู้ สำรวจและค้นหาปัญหาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
 - 1.2 เลือกช่องทางการเรียนรู้ เลือกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขั้นบูรณาการสู่แนวทาง
 - 2.1 วางแผนดำเนินการ กำหนดและวางแผน การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา
3. ขั้นรวบรวมหลักฐาน
 - 3.1 แยกแยะและพิจารณาข้อมูล แยกแยะและวิเคราะห์ประเภทภูมิปัญญาทางภาษา
 - 3.2 ประเมินผลข้อมูล ประเมินคุณค่าภูมิปัญญาทางภาษาแต่ละประเภท
4. ขั้นผสมผสานความคิด
 - 4.1 สร้างองค์ความรู้ นำเสนอแนวทางใหม่ที่หลากหลาย เพื่อนำภูมิปัญญาทางภาษาไปใช้ในการสอนวิชาภาษาไทย
 - 4.2 เลือกแนวทางการนำไปใช้ เลือกแนวทางการนำภูมิปัญญาทางภาษาไปใช้สอนวิชาภาษาไทยให้เหมาะสมกับบริบท
5. ขั้นสร้างจิตอนุรักษ์
 - 5.1 ประยุกต์ใช้แนวทาง กำหนด วางแผนและนำแนวทางการนำภูมิปัญญาทางภาษาไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 5.2 สร้างจิตสำนึก นำคุณค่าจากภูมิปัญญาทางภาษาไปสร้างความตระหนักอนุรักษ์และเผยแพร่

เงื่อนไขในการนำไปใช้

ด้านผู้สอน

1. ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคตินิยมวิทยาและภูมิปัญญา
2. ผู้สอนมีข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน
3. ผู้สอนจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน
4. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้

ด้านผู้เรียน

1. อภิปราย แสดงความคิดเห็น ได้แย้ง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้อื่น
3. ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีส่วนร่วมทั้งชุมชนและท้องถิ่น

ด้านเวลา

1. อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนทุกช่วงเวลา
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้และเลือกปรับประสบการณ์ด้วยตนเอง

ผลลัพธ์

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
 - 2.1 สำรวจปัญหา
 - 2.2 ระบุปัญหา
 - 2.3 วิเคราะห์ปัญหา
 - 2.4 นำเสนอแนวทางแก้ปัญหา
 - 2.5 ประยุกต์ใช้แนวทางการแก้ปัญหา
3. เจตคติต่อภูมิปัญญาทางภาษา
 - 3.1 ความรู้ความเข้าใจต่อภูมิปัญญาทางภาษา
 - 3.2 ความรู้สึกต่อภูมิปัญญาทางภาษา
 - 3.3 พฤติกรรมต่อภูมิปัญญาทางภาษา

แผนภาพที่ 4 นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0

จากข้อมูลและผู้เขียนนำเสนอมาทั้งหมดเป็นการนำเสนอแนวทางการบูรณาการแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ และแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์จุดเน้นแนวคิดและหลักการ สำคัญของแนวคิด ข้อดีและข้อจำกัดเพื่อหลอมรวมและนำไปใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาที่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเจตคติต่อภูมิปัญญาทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นสำหรับครูยุค 4.0

สรุป

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของครู ซึ่งจะต้องสรรหาแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันตามทิศทางและกระแสโลก นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาเป็นนวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนที่นำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้แบบสืบสอบ และแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาหลอมรวมจุดเน้นและสาระสำคัญของแนวคิดเพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เงื่อนไขในการนำไปใช้ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระภูมิปัญญาทางภาษา เกิดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และยังเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาทางภาษาที่ครบถ้วนเป็นองค์รวมและเหมาะสมสำหรับครูยุค 4.0

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา หอมพุ่ม และสมพร ร่วมสุข. (2559). การสอนคติชนวิทยากับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนและ การเสริมสร้างความภูมิใจในภูมิปัญญาไทย, *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9 (2), 1549-1563.
- ทัศนีย์ หนูนา. (2554). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตดุสิต. (รายงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

- ปัญญา เทพสิงห์ และธพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). แนวทางการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 30 (2), 43-64.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2562). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- วัชร เล่าเรียนดี, ประณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: ธนพร.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). *อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- สง่า วงศ์ไชย, ชุตินา ขุนแสง และคำขวัญ ชูเอียด. (2560). “การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นในการสอนวิชาภาษาไทย ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิชาเอกภาษาไทย” *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา “ชีวิตดี เปลี่ยนได้ ด้วยศาสตร์แห่งใจ”* โรงแรมบางกอกกษญา กรุงเทพมหานคร: 6-7 กรกฎาคม 2560. 436 - 448.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก.
- สุกัญญา สุกฉายา. (2556). *วรรณกรรมมุขปาฐะ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิสรณ์ เรืองจ้อย. (2550). *การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อลิศรา ชูชาติ. (2549). “การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ใน *ประมวลบทความ นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, ลัดดา ภูเกียรติ และสุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, บรรณาธิการ, (หน้า 243-269). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Atelia, M. et al., (2006). *Community-based learning: Engaging students for success and citizenship*. Washington, DC: Institute for Educational Leadership.

- Beakley, A. et al.,. (2003). *Community-based Instruction: A guidebook for teachers*. Virginia: Council for Exceptional Children.
- Contant, T. L. et al. (2018). *Teaching science through inquiry-based instruction*. New York: Pearson.
- Flecky, K. (2011). Foundations of service learning. Jones and Bartlett. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: <http://criticalpedagogyconference.wordpress.com/category/participatory-learning-in-university-development-studies.pdf>
- Kidman, G & Casinader, N. (2017). *Inquiry-based teaching and learning across disciplines: Comparative theory and practice in schools*. London: Macmillan Publishers.
- Kuhlthau, C. C., et al.,. (2007). *Guided inquiry: Learning in the 21st century school*. CT: Greenwood.
- Larsen-Freeman, D & Anderson, M. (2016). *Techniques & principle in language teaching*. New York: Oxford University Press.
- Learning and Work Institute. (2017). *Citizens' curriculum activity pack for participatory learning*. Leicester: Learning and Work Institute.
- Maier, A., et al.,. (2017). *Community schools as an effective school improvement strategy: A review of the evidence*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
- Mayer, R. E & Alexander, P. A. (2011). *Handbook of research on learning and instruction*. New York: Routledge.
- Melaville, A., et al.,. (2006). *Community-based learning: Engaging students for success and citizenship*. Washington: Coalition for Community Schools.
- Obadiegwu, C. C. (2012). Participatory Learning and Student Empowerment in the Classroom. *An International Multidisciplinary Journal*, 6(1), 299-310.
- Orlich, D. C, et al. (2013). *Teaching strategies: A guide to effective instruction*. Wadsworth. CENGAGE Learning.
- Owens, T. R. & Wang, C. (1996). Community-based learning: A Foundation for meaningful educational reform. *Service Learning, General*. 1-24.
- Pappas, M. L & Tape, A. E. (2002). *Pathway to knowledge and inquiry learning*. Colorado: A Division of Greenwood Publishing Group.
- Pretty, J.N; et al.,. (1995). *A trainer's guide for participatory learning and action*. London: Russell Press.
- Scotia, N. (2013). *Community-based learning: a resource for schools*. Department of Education and Early Childhood Development.
- Soomro, A. Q. et al. (2010). Teaching physics through learning cycle model: An experimental study. *Journal of Educational Research*, 13(2), 5-18.
- Vartiainen, H. (2014). Designing Participatory learning, *International Conferences on Educational Technologies 2014 and Sustainability, Technology and Education 2014*, 105-112.

การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
**The development potential of the community in Participant Model to
Sustainable Tourism Community**

อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และ ธนัสถา โรจนตรากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Anuwat Chompoopanya and Tanastha Rojanatrakul

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : aof01012531@gmail.com

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็ง คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ ในมิติ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน สามารถสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในระดับชุมชน นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นด้วยตนเองเอง จนสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือเป็นธุรกิจของชุมชนได้

การท่องเที่ยวจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ การท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนและเกิดความยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวชุมชน ปัจจัยที่นำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้เข้มแข็งที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในชุมชน การอนุรักษ์ และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพของทรัพยากรที่มี เช่น คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมจะสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนและก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน อีกทั้งยังสามารถพัฒนาชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านต่างๆ ให้กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ในชุมชนจนนำไปสู่เศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพชุมชน; การมีส่วนร่วมของชุมชน; การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Abstracts

Strength economic foundations is the economic system of the local community that can be self-reliant and mutual help. It is an economic system that develops in various areas in the dimension of society, people, communities, cultures, environments, and natural resources to be strong and sustain, create a career and distribution of income, reduce the problem of inequality at the community level. In addition, the fundamental economy must have its own development and management approach by the local community until it can be developed into a community enterprise or a community business.

Tourism is another option to develop strength economic foundations. Because nowadays tourism has many forms. Tourism that is connected to the community and sustainable is community tourism. Factors contributing to successful community-based tourism can develop a strong community-based economy that requires community participation, conservation, and the relationship between people in the community and natural resources in the form of tourism and community development. to strengthen local communities through the process of developing capacity with participation of people in the community. The community can use the potential of resources such as people, natural resources, culture, customs and traditions to develop efficiency for community tourism. In this regard, in the development of community capacity with participation, it can lead to sustainable community tourism and generate income for people in the community. They can also develop communities that are outstanding in various fields to become a tourism community that can generate income in the community leading to a strong and sustainable economy.

Keywords: Community potential development; Participant model; Sustainable tourism community

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งของประเทศ เพราะเศรษฐกิจในระดับรากฐานมักอยู่ที่ระดับชุมชนเป็นส่วนใหญ่ แต่ในสถานการณ์ที่ผ่านมาการพัฒนาศักยภาพชุมชนยังไปไม่ตรงทิศทางเท่าที่ควร เหตุเพราะขาดข้อมูล และยังไม่เข้าใจในบริบทของชุมชนอย่างแท้จริงจึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนให้ตรงตามมุ่งหวังได้ การที่จะพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งได้ต้องอาศัยการเข้าใจบริบทของชุมชนที่แท้จริง โดยให้ชุมชนอยู่ได้ด้วยวิถีดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนเกินความจำเป็น การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจะสามารถทำให้เกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืน

หลักการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนเองได้นั้นจะต้องเชื่อมโยงกันระหว่างคน ความรู้ และทรัพยากร จนนำไปสู่การเรียนรู้ การจัดการ และการพัฒนาชุมชน จึงจะถือได้ว่าชุมชนได้มีการจัดการภายในชุมชนเอง มีการจัดองค์กรชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนคือ การเริ่มและเน้นที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้คนมีความรู้ มีกระบวนการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพโดยต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากร และกระบวนการพัฒนาทุนของชุมชนที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างทุนความรู้ ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม จึงถือได้ว่าเป็น การ

พัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยมีเป้าหมายในการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชุมชน (ลักษมี พุ่งหว่า และคณะ , 2561 : 63-72)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุว่าชุมชนมีสิทธิในการอนุรักษ์จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลอย่างยั่งยืน รวมถึงการให้สิทธิของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมกับภาครัฐในการอนุรักษ์บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งหมายถึงชุมชนย่อมมีสิทธิในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและสาธารณประโยชน์ร่วมกับหลักธรรมาภิบาลของภาครัฐ ดังนั้นภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือกันอนุรักษ์หรือฟื้นฟูวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ตลอดจนพัฒนามาตรฐานในการให้บริการบุคลากรที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในภาคชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่มีในชุมชนให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพเพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวและการเปิดการค้าเสรี โดยการส่งเสริมยกระดับพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีส่วนร่วมแสดงบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง และยั่งยืน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 เพื่อเป็นการกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้เกิดการขยายตัวให้มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ในประเทศเพิ่มขึ้น เกิดความยั่งยืน พัฒนาศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว และพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน สามารถสร้างรายได้ และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งในภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564 : ออนไลน์)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับภาครัฐ และสมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อยกระดับศักยภาพชุมชนสู่ชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยต้องอาศัยกิจกรรมที่จูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วม เหมาะสมกับบริบท วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมถึงทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนนั้นๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการตามกระบวนการของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน จนเป็นชุมชนที่มีศักยภาพเพียงพอที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสามารถดำเนินงานด้วยตนเองต่อไปได้

การพัฒนาศักยภาพชุมชน

ลักษมี ทุ่งหว้า และคณะ (2561 : 63-72) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชน คือ การทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอนกระบวนการจากสิ่งที่มีอยู่เดิมโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น อาศัยความสามารถหรือคุณสมบัติที่อยู่ภายในสิ่งต่างๆ สามารถทำให้พัฒนา หรือทำให้ปรากฏเป็นรูปธรรมในชุมชน โดยเป็นการกระทำจากหมู่คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่อาณาเขตบริเวณเดียวกันมีการใช้ทรัพยากร และมีผลประโยชน์ร่วมกันมีการนำเอาความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ภายในร่างกายออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ โดยเริ่มจากการให้ความสำคัญการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้คนสัมพันธ์กับความรู้ ผ่านขั้นตอนกระบวนการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยความรู้ให้คนสัมพันธ์กับทรัพยากร และมีกระบวนการพัฒนาด้านทุนของชุมชนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพชุมชน จึงถือได้ว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่บุคคลองค์กรในชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของในการดำเนินกิจกรรมหรือช่วยกันดำเนินงาน มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถ และความพร้อมที่จะกระทำงานใดๆ ให้เกิดผลสำเร็จของชุมชนในด้านการจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ การเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิตแปรรูปสินค้า และการบริการ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน จะต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปฐมาวดี ทุ่งงาม และเกศราพร พรหมนิมิตกุล (2562 : 71-72.) กล่าวว่า การที่คนในชุมชนสามารถมีโอกาสเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจด้านการกำหนดนโยบายพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตน และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

พระวัชชัย สนธิธมโม (2561 : 7) กล่าวว่า เป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักชวน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการริเริ่มในการร่วมคิดกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขปัญหา วางแผนการดำเนินงาน และให้ได้รับข่าวสารรวมถึงการให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ เพื่อร่วมตัดสินใจ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติตลอดจนปัจจัยการผลิตในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ (2561 : 231-238) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังนี้ 1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2. การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3. การกำหนดกิจกรรม 4. การดำเนินกิจกรรม และ 5. การประเมินผลกิจกรรม โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วม โดยหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือให้การสนับสนุนเท่านั้น การประสบความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ศักยภาพของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน สถาบันทางสังคมในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุด คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การดำเนินงานตามกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม หรือการดำเนินการใดๆ ตามสิทธิและหน้าที่ของชุมชน ที่มีเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการดำเนินการร่วมกันของประชาชน โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และทัศนคติของคนในชุมชน โดยจะต้องให้ชุมชนร่วมมือกัน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ รวมถึงร่วมใช้ผลประโยชน์จากการดำเนินงาน หรือกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จนกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมมือกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงควรมุ่งให้เกิดการรับรู้ของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์แนวทางเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการวางแผนการดำเนินงานหรือการวางแผนแก้ปัญหาในการดำเนินการ และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ต่อไป

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น เพื่อมุ่งสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิธีการเพื่อสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสุข แต่ยังคงคงไว้ซึ่งการรักษาไว้ทางด้านวัฒนธรรม กระบวนการเชิงนิเวศทรัพยากรที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว

ปพน ศรีนทร์ญา และคณะ (2562 : 4412-4425) ได้กล่าวถึง หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 หลักการ คือ

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมอย่างพอดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่นำมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีแบบใหม่ให้การประโยชน์อย่างคุ้มค่าประหยัด และเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาว

2. การลดการบริโภคมากเกินไป และการลดของเสีย โดยการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของ ทรัพยากร จะช่วยลดความเสี่ยงค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายได้ในระยะยาว และสามารถเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานการให้บริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว นานขึ้น หรือทำให้ประทับใจจนต้องกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4. การประสานงานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยว เดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยการวางแผนพิจารณาด้านราคา และ คุณค่าด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นมานำเสนอและประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมากเป็นการสร้างรายได้สู่ประชากรที่ประกอบการใน ท้องถิ่น และป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว สามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่คนใน ท้องถิ่น และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมโดยรวม และช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อการร่วมงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมพัฒนาบุคคล โดยให้ความรู้ด้านแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนต่อบุคคลากรในท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ด้านข่าวสารการบริการให้พร้อม และเพียงพอต่อการ เผยแพร่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่ง ท่องเที่ยว และสามารถทำให้ยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการแก้ปัญหา และเพิ่มคุณค่าให้ แหล่งท่องเที่ยว และนักลงทุน โดยจะต้องมีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่าง

สม่ำเสมอ เพื่อทราบผลของการบริการ จะสามารถนำผลดังกล่าวมาปรับปรุง และแก้ไขการจัดการการบริการ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความประทับใจ และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในระดับชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2561 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีกินดี รวมไปถึงการรักษาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นเกิดการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรมของประเทศได้เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนเป็นรูปธรรมต้องอาศัยการทำงานรูปแบบ ประชาธิปไตย เริ่มตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการและภาคประชาชนในพื้นที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อยกระดับและเชื่อมโยงให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีการเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างชุมชนเพื่อเป็นข้อมูล ใช้ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการตามที่ต้องการ ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพิ่มหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นด้านต่างๆ ให้เกิดทักษะและความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการบริหารงาน และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว
3. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับนโยบายในหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนที่ทำงานกับชุมชนและชุมชนท้องถิ่นเองที่มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเป็นมาตรฐานที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียน และเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก หรือ Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC)
5. การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนการท่องเที่ยวหลัก และเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวรองเพื่อช่วยกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนท่องเที่ยวในเมืองหลักและเมืองรอง เพื่อให้ชุมชนอื่นๆได้รับประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น
6. ผู้ประกอบการมีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชน
7. ส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาโดยไม่จำเป็นพึ่งพาภาครัฐหรือภาคเอกชน

8. มีเครื่องมือในการวัดระดับความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีตัวชี้วัดที่จะสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน

ปพน ศรีรินทร์ญา และคณะ (2562 : 4412-4425) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคควรส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้เข้มแข็งรวมถึงให้เกิดความยั่งยืนขึ้นก่อน

2. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3. กำหนดขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้การท่องเที่ยวได้เป็นมิติหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่

4. ใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นในการก่อสร้างรวมถึงการใช้ประโยชน์ของผลผลิตต่าง ๆ ของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้

5. กระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยนำรายได้เข้าชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. การจ้างงานสำหรับคนในชุมชนท้องถิ่นควรเป็นส่วนที่สำคัญในการพิจารณาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจ และได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

จากที่กล่าวมาการท่องเที่ยวในระดับชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืน ควรเชื่อมโยงประสานงานกันในระดับชุมชน รวมถึงสถาบันองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่โดยรอบชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้หรือทรัพยากรในระดับชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆ เพื่อการศึกษาพัฒนาที่สามารถขยายผลได้ต่อยอดได้ ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นถึงโอกาสทางธุรกิจท่องเที่ยว จนนำไปสู่แนวคิดกลับมาพัฒนาบ้านเกิดและชุมชนของตน แต่สิ่งที่พื้นฐานและสำคัญที่สุด คือ การที่ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ควรต้องมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ วางแผน และดูแลรักษาทรัพยากรของตนเอง เพื่อสืบทอดและรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาชุมชนของตนเองและให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งหากทุกชุมชนเรียนรู้พัฒนาดูแลชุมชนตัวเองให้ดี ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกนำไปเยือน การท่องเที่ยวของประเทศไทยในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศก็จะมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไป

ปัจจัยของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปพน ศรีรินทร์ญา และคณะ (2562 : 4412-4425) กล่าวว่า การเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้โดยมีปัจจัย 3 ประเภทดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) คือ สิ่งที่สามารถดึงดูดใจ ให้เกิดความสนใจต้องการที่จะไปยังแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปนั้นจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นจุดที่น่าสนใจดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุด หากพื้นที่ใดมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจหลายจุดแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวให้สนใจเดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวกันมาก โดยสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา (Natural Attraction Factors) คือสิ่งที่มีธรรมชาติให้มา มีความงดงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดใจคนไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทราย น้ำตก และพืชพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

1.2 สิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attractions) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจนสามารถดึงดูดใจให้ไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมความงามยังสถานที่แห่งนั้น เช่น สถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตของคนในสถานที่แห่งนั้นที่มีความเฉพาะไม่เหมือนที่ไหนจนสามารถดึงดูดใจ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่คนเราสร้างขึ้น เช่น การแข่งขันกีฬา การแสดง การจัดงานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) คือ สิ่งที่สามารถที่จะรองรับการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อทำให้การท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย เริ่มจากพักแรมในรูปแบบต่างๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ เป็นต้น รวมถึงการบริโภคจะต้องมีร้านอาหารบริการสำหรับนักท่องเที่ยวตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนท่องเที่ยว และการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ ต้องมีการคมนาคมขนส่ง นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างปลอดภัย และสะดวกสบาย โดยปัจจัยในการเลือกสถานที่เพื่อท่องเที่ยวของแต่ละคน หรือกลุ่มคนมีความแตกต่างกันออกไปตามความความต้องการที่จะไปท่องเที่ยว โดยที่บางคนต้องการไปท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ แต่บางคนอาจจะต้องความสะดวกสบายในเรื่องของที่พักหรืออาหารในการท่องเที่ยวพักผ่อน เป็นต้น การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการท่องเที่ยว (Tourism Service) และการตลาดการท่องเที่ยว (Tiyeuan Market of Tourist) และมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น โดยทั้งนี้การท่องเที่ยวจึงเป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์ที่สร้าง

ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมในการเดินทางไปท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ย่อมมีจุดหมายของการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ต่างกันออกไป

ปัจจัยที่กล่าวทั้ง 3 ด้าน ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเข้ามาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมักต้องคำนึงถึงจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดจิตใจนักท่องเที่ยวได้ โดยที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว หรืออาจเป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยไม่ค่อยคำนึงถึงความสะดวกสบายเนื่องจากต้องการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม และวัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตามการเข้าถึงแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวก็มีความสำคัญเช่นกันเพราะต้องมีความปลอดภัย และให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนในการเดินทางมายังพื้นที่ได้อย่างไม่ยากลำบากจนเกินไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top-down) มาเป็นระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up) เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษาในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่ร่วมพลังให้สามารถกำหนดเป้าหมายแนวทางการพัฒนารวมทั้งแผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคม (ธัญธาดา นันทินา, 2563 : 43-44)

แนวคิดการมีส่วนร่วมดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในด้านต่างๆ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หมายถึง การที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีสิทธิในการควบคุม ดูแลกระบวนการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มสำรวจทรัพยากร วางแผนดำเนินงาน การจัดการ ร่วมดำเนินการ โดยนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้ และผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้ว ท้องถิ่นยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนได้

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Tourism System) จะต้องมีการพิจารณาการดำเนินงานให้ครอบคลุมการตลาดอย่างรอบด้านมีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมถึงสังคมและวัฒนธรรมของคนใน

ชุมชนในรุ่นปัจจุบันจนถึงคนรุ่นหลัง ให้เกิดการตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยสมาชิกในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เกิดการเรียนรู้ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดการสร้างรายได้ การจ้างงาน และพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และยังสามารถ พัฒนาคน พัฒนาชุมชน และสร้างระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม จนนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ในระยะยาว (ปาริฉัตร พรพิมล, 2561 : 121-122)

อรรถวรรณ เกิดจันทร์ (2557 : 56) ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน มีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่ปัจจัยทั่วไป ได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ 3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารของการมีส่วนร่วม รวมถึงปัจจัยในแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยประกอบไปด้วยปัจจัย ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีศักยภาพด้านพื้นที่ เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจ สามารถเข้าถึง หรือเข้าไปดำเนินการจัดบริการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้
2. ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ หรือตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอยู่ในพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียง โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยือนชุมชนได้
3. ภายในท้องถิ่นชุมชนควรต้องมีความรู้ และทักษะ ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว การจัดการเงินการบัญชี การให้บริการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ในชุมชน ที่พัก อาหาร การตลาด และประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

นิสสาร ยินดีจันทร์ และคณะ (2563 : 257-258) แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืนประกอบด้วย 3 ปัจจัยดังนี้

1. พื้นที่ของชุมชน คือ ต้องคำนึงถึงบริบทพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยว อันประกอบด้วยทรัพยากรที่มีความหลากหลาย โดยมีแนวคิดในพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เริ่มตั้งแต่จิตสำนึกรักชุมชน การเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ รวมถึงการวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยว และที่สำคัญต้องมีการกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อดึงดูดให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้ชุมชนใดที่จะดำเนินการให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว นั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการในการผลักดันให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยมี

นักวิชาการที่มีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว มาช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ ร่วมกับคนในชุมชนในการวิเคราะห์บริบทของชุมชน เพื่อค้นหาศักยภาพของชุมชนผ่านกระบวนการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และนำผลการวิเคราะห์บริบทของชุมชนไปพัฒนาเพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ที่สำคัญต้องให้คนในชุมชนสามารถดำเนินงานเองได้

2. การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน คือ การพัฒนาทรัพยากรที่มีของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มจาก การรวมตัวของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน และผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เพื่อค้นหาศักยภาพของชุมชนที่สามารถเป็นจุดเด่นของชุมชนโดยอาศัยนักวิชาการร่วมให้คำปรึกษา แนะนำกระบวนการต่างๆ เพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่นในแต่ละด้านที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชน ที่สามารถดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรม ทั้งนี้ชุมชนเองต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และเกิดผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดมีการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีเสมอเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน

3. การพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชน คือ มีการดำเนินการในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงความต้องการของนักท่องเที่ยว จะต้องอาศัยความร่วมมือกันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการโดยมีองค์ประกอบด้านศักยภาพ ดังนี้

3.1 สถานที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดความน่าสนใจ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกในขั้นพื้นฐานต่างๆ เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ มีการวางแผนจัดเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนที่ปลอดภัยโดยกำหนดจุดพักระหว่างเส้นทาง รวมไปถึงความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง มีบริการรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางไปชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อให้เกิดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนด้วยกัน

3.2 ราคาค่าบริการ มีการกำหนดราคา โดยยึดถือให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือคนในชุมชนมีรายได้ที่เหมาะสมจากการท่องเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวได้รับสินค้า และการบริการอย่างคุ้มค่าจากการมาท่องเที่ยว

3.3 ด้านการส่งเสริมการตลาด การสื่อสารด้านการประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้หลายช่องทางที่ง่ายต่อการเข้าถึง โดยการประชาสัมพันธ์นั้นต้องมีรูปแบบที่น่าสนใจเพื่อสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวให้มีความเข้าใจในบริบทของชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับคนในชุมชนในการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และอยากกลับมาเที่ยวซ้ำ

จันทร์จิรา สุขบรรจง (2559:57) กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีองค์ประกอบอยู่ 6 องค์ประกอบ คือ

1. การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาสถานที่อันเป็นแหล่งที่น่าสนใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวพร้อมใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน มีการประเมินศักยภาพความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือน่าสนใจกว่าเดิม โดยต้องมีมาตรการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น การติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่าง และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3. การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาธุรกิจด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวเพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ และต้องมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4. การพัฒนาตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นที่พอใจ

5. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการท่องเที่ยวได้เอง และให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรักสามัคคี และรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

6. การพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ สร้างจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโดยผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนทุกฝ่ายให้ความรู้ปลูกฝังจิตสำนึกในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562 : 46) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ในรูปแบบการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สินค้า และการบริการให้ได้มาตรฐาน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญเพื่อให้สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจระดับฐานราก ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนให้ชัดเจนเพื่อมุ่งพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนให้ไปในทิศทางใด และสามารถรองรับจำนวนของนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน จะทำให้ชุมชนสามารถควบคุมและกำกับดูแลให้ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนไม่เสื่อมโทรม รวมถึงต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงยังแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามชุมชนควรมีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเหมาะสม และน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และการบริการที่ดีจากคนในชุมชน ที่สำคัญต้องสร้างการรับรู้ และจิตสำนึกของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมไทย อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

สรุป

การพัฒนาศักยภาพชุมชนที่เป็นรากฐานของสังคมที่เป็นวิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย มีความจำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของสังคมจนนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง สงบสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยต้องส่งเสริมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่การร่วมกันวางแผนการบริหารการพัฒนา การดำเนินงาน การประเมินผล และเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากชุมชนโดยคนในชุมชนต้องเป็นผู้จัดการ เป็นผู้คิด เป็นผู้ทำ ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่เศรษฐกิจภายในชุมชนที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แต่กระบวนการการมีส่วนร่วมนั้นอาจใช้ได้ผลดีในบางพื้นที่ เพราะหากไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่แล้ว การใช้หลักการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จ หากขาดซึ่งกระบวนการในการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพชุมชนควรมีองค์ประกอบดังนี้ 1. การวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2. การวางแผนที่เหมาะสมกับวิถีชีวิต 3. การกำหนดกิจกรรม 4. การดำเนินกิจกรรม และ 5. การประเมินผลกิจกรรม โดยให้ความสำคัญในการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วม พึงพาหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือให้การสนับสนุนเท่านั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานตามกระบวนการให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และทัศนคติของบุคคลในชุมชน จะต้องให้ชุมชนร่วมมือกันวางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล และร่วมรับผิดชอบรวมถึง การร่วมใช้ผลประโยชน์จากการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงควรมุ่งเน้นการรับรู้ต้นทุนทางสังคม และทรัพยากรในชุมชนเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน เพื่อการวางแผนการพัฒนาหรือการแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในชุมชนจึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ศักยภาพของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน สถาบันทางสังคมในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ของชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้ยั่งยืน ดังนั้นเศรษฐกิจในชุมชนต้องมีความมั่นคงคนในชุมชนมีรายได้จากการร่วมกันพัฒนาศักยภาพของชุมชนจนทำให้เกิดธุรกิจภายในชุมชนจาก

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมถึงการให้สิทธิของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชนสู่ชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ที่เหมาะสมกับบริบท วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมถึงทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนนั้นๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการดำเนินการตามกระบวนการของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน สามารถสร้างรายได้ และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งในภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน

จากที่กล่าวมาการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการที่ชุมชนใดที่มีกิจกรรมภายในชุมชนโดยอาศัยพื้นฐานที่มาจากต้นทุนทางสังคมหรือภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ มาพัฒนาจะทำให้เกิดแรงจูงใจที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน และการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะชุมชนในชนบทที่มีทุนทางสังคม มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของพื้นที่นั้นๆ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจศึกษาลักษณะการทำงานในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพชุมชนจนสามารถพัฒนาชุมชนแห่งการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ควรมีการดำเนินการดังนี้ 1. การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการท่องเที่ยว ผู้นำกับคนในชุมชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมกันดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเรื่อง ราคา สถานที่ และการส่งเสริมการตลาด ให้ความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่อย่างยั่งยืน 2. ควรมีแบบสอบถาม และการพูดคุยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในการท่องเที่ยวของชุมชนในด้านต่างๆ อย่างเป็นกันเองเพื่อทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป 3. มีการประเมินผลด้านศักยภาพของชุมชนเองในแต่ละด้านเพื่อปรับปรุงพัฒนา หรือเป็นข้อมูลในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชนท้องถิ่นอื่นที่มีการท่องเที่ยวชุมชนลักษณะใกล้เคียงกันให้ครอบคลุมในศักยภาพด้านการท่องเที่ยวท่องเที่ยวด้านราคาการบริการที่มีความเหมาะสม รวมถึงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางสื่อต่างๆ 4. มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลให้ข้อเสนอแนะ และรับผลประโยชน์ อาทิเช่น ชุมชน ภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อร่วมกันผลักดันการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งจนนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.tatreview magazine.com/article/cbt-thailand/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านวังส้มซ่า. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/attraction/97943>
- จันทร์จิรา สุขบรรจง. (2559). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหอนานมดแดง อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง* ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธัญดา ดวงแก้ว, นันทิชา หาสนทร. (2563) การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านไทรน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*. 6 (1), 43-44.
- นิสกร ยินดีจันทร์, ภูริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา และ สันตุสิทธิ์ บวรวิษัฏระกุล (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 11 (1), 257-258.
- ปฐมาวดี หุ่นงาม และเกศราพร พรหมนิมิตกุล. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ดำเนินการและขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี : กรณีศึกษาหมู่บ้านตาลเจ็ดยอด ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *Proceedings การประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 71-72.
- ปพน บุญมัลย์ และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี : กรณีศึกษาดำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. *Proceedings การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางแสน ครั้งที่ 17*, 1, 4412-4425.
- ปาริฉัตร ศรีหะริญ, พรพิมล ข้าเพชร. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : ทางเลือกใหม่สู่ความยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12 (3), 121-122.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณานิน). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ร้ถยานภค รัชตะวรวรณ และคณะ. (2561). ระเบบวการม่ส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11 (1), 231-238.
- ลักษมี พุ่งหว่า, ธารภรณ์ อีราภรณ์, และภาวีน ชินะโชติ. (2561). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท้มงาน: กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านชุมชนเปรมฤทัย เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19 (1), 63-72.
- อรวรรณ เกิดจันทร์ (2557). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลคลองโคนจังหวัดสมุทรสงคราม*. ปริญญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย.

ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การสมัยใหม่

Leadership and The Development of Modern Organization

¹กัณฑ์ภัทธร ศุภะกุลสวัสดิ์ และ ²สิริมาส หมื่นสาย

วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก¹

สถาบันอาชีวศึกษาภาคเหนือ²

¹Kantaphat Suppakulsawat and ²Sirimas Muensai
Bungphra Phitsanulok Commercial College,
Institute of Vocational Education: Northern Region
Corresponding Author, Email: R-Jan-Off@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำในการบริหารและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับองค์การ เป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงก่อนบุคคลอื่นในองค์การ ดังนั้นผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีกระบวนการบริหารงานโดยยึดหลัก “4I’s” (Four I’s) โดยใช้ความรู้และดึงเอาศักยภาพของผู้ตามออกมา สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาผู้ตาม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายและทำให้เกิด ค่านิยมเชิงจริยธรรม รวมถึงมีจิตวิทยาในการครองใจคน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์การให้ ก้าวสู่การเป็นองค์การสมัยใหม่

องค์การสมัยใหม่ที่จะอยู่รอดและประสบผลสำเร็จได้ในสภาวะแวดล้อมที่มีการแข่งขันที่ค่อนข้างสูง จะต้องเป็นองค์การที่เข้มแข็งและมุ่งสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ องค์การที่บุคลากรสามารถ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถได้อย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างผลงานได้ตามความปรารถนา อีกทั้งเป็นแหล่ง สร้างความคิดทางปัญญา การที่จะสร้างให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ได้นั้น ต้องเริ่มจากการสร้างให้บุคลากร เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีรูปแบบและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีม มีการสร้างวิสัยทัศน์ และกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และควรยึดหลักว่า ภาวะผู้นำมิใช่เรื่องของผู้ที่มิตำแหน่งเป็นผู้บริหาร แต่เป็น ภาวะที่ทุกคนในองค์การต้องมี

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; องค์การสมัยใหม่; องค์การแห่งการเรียนรู้

* วันที่รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มิถุนายน 2565

Received: May 29, 2022; Revised: June 7, 2022; Accepted: June 8, 2022

Abstracts

The Leadership is an important role in managing leadership and creating changes to the organization. It is the beginning of the change before other people in the organization. Therefore, leaders or executives must lead the change. There is a management paradigm based on the principle of "4I's" (Four I's). By using knowledge and drawing out the potential of the follower. Create incentives to develop followers It creates a relationship between the two and creates ethical values. Including having psychology to control the hearts of people These are all important factors that lead the organization into a modern organization.

Modern organization that will survive and succeed in a highly competitive environment. Must be a strong organization and aim to be a learning organization. That is, an organization that personnel can continuously enhance their knowledge and ability and can create results according to their wishes. It is also a source of intellectual thinking. In order to create a learning organization that must start from creating people who are knowledgeable patterns and systematic thinking processes have team work creating a vision and setting goals together. And should adhere to the principle that Leadership is not a matter of those in an executive position. But is a condition that everyone in the organization must have

Keywords : Leadership; Modern Organization; Learning Organization

บทนำ

ในปัจจุบันภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในขณะนี้มีผลกระทบต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานและลักษณะงานของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเข้ามาในการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น เข้ามาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของกลุ่มหรือบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้จากการเติบโตของด้านเทคโนโลยีส่งผลให้พฤติกรรมต่างเปลี่ยนแปลงไปด้วยซึ่งเกิดผลกระทบต่าง ๆ ภายในองค์การสู่การบริหารที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้ทันกับยุคสมัยที่เกิดขึ้นอีกทั้งยังต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ เช่น โครงสร้างองค์กร การกระจายอำนาจ และการบริหารที่ต้องนำกระบวนการพัฒนาผู้นำเข้ามาผสมผสานเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่สมบูรณ์แบบและมีกระบวนการดำเนินการไปอย่างถูกต้อง โดยยึดความสำคัญของคนเป็นหลัก สร้างบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมหรือกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวพนักงาน เพื่อให้้องค์การมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้ มีความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้เกิดกับความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การดำเนินงานภายใต้สังคมโลกที่มีลักษณะสังคมแบบไร้พรมแดน มีสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา และการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความรู้และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญขององค์กร องค์ความรู้ของบุคลากร ในองค์การเป็นรากฐานในการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องจึงทำให้องค์การและบุคลากรเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวและรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่าง ตลอดเวลา องค์กรต่าง ๆ จึงได้นำเครื่องมือบริหารจัดการที่เรียกว่า “องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)” มาใช้เพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลง ปลุกฝังวัฒนธรรมและสร้าง

บรรยากาศในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อขยายขีดความสามารถขององค์กร เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ทั้งในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์กร

ดังนั้น บทบาทของภาวะผู้นำเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่มีบทบาทสำคัญที่เริ่มจากภาวะผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน มีการสร้างพันธกิจเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการปลูกฝังวัฒนธรรมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการขับเคลื่อนในการสร้างทีม สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมหรือกระตุ้นบุคลากรให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์กร เพื่อให้องค์กรไปสู่เป้าหมาย คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

“ผู้นำ” ในอดีตเชื่อกันว่า ผู้ที่จะมาเป็นผู้นำจะต้องเป็นมาโดยชาติกำเนิด สืบต่อกันทางสายเลือดหรือเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่บุคคลอื่นทั่วไปไม่มี แต่ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวได้แปรเปลี่ยนไปและเชื่อกันใหม่ว่า ผู้นำมิได้เป็นมาจากชาติกำเนิด แต่การจะเป็นผู้นำนั้น สามารถสร้างขึ้นได้จากการที่บุคคลผู้นั้นใช้ความพยายาม ความสามารถ ความขยันขันแข็ง ความตั้งใจและการทำงานอย่างเต็มกำลังที่มีการเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่สามารถเรียนรู้ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงกันได้ โดยผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสามารถที่จะทำให้องค์กรดำเนินไปได้อย่างก้าวหน้าและสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้และก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ ทั้งนี้ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ ได้รับฉันทามติจากสมาชิกส่วนใหญ่และจะต้องมีทักษะสำคัญที่เรียกว่า “ภาวะผู้นำ”

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ เป็นความรู้ความสามารถของบุคคลที่เป็นผู้นำ ในการบริหารจัดการบุคคลอื่นที่อยู่ภายใต้การปกครอง ให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวของผู้นำและต้องคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมบุคคลที่มีความสามารถและความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน ให้สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นและมีความสุข จนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่วางไว้ร่วมกัน ภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามความหมายไว้มากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือ เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ภาวะผู้นำ (Leadership)

(Surakitboworn, 2002 : 9-10) ได้ให้ความหมายว่า คือความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นการใช้อิทธิพลกับกลุ่มคนจนสามารถโน้มน้าวและใช้ผู้อื่นให้กระทำการบางอย่างตามแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดหวังไว้ จนสำเร็จตามเป้าหมาย

(Pukkaphan, 2001 : 8) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติอันโดดเด่น เช่น สติปัญญา ความรู้ ความสามารถและความสามารถของบุคคลที่จะชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม

พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันหรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดหมายร่วมกันหรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การซึ่ง (Soontrayut, 2000 : 46) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมในกลุ่มสมาชิก เพื่อให้ได้ตามาซึ่งเป้าหมายที่ต้องการของกลุ่ม (เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งที่เรียกว่าผู้นำ ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นหรือชักนำให้บุคคลอื่นหรือผู้ตามให้ความสนใจหรือสนใจในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทางร่วมกัน แนวคิดของ (Somprasong, 1999 : 27) ภาวะผู้นำ คือ ความรับผิดชอบสูงสุดของผู้บริหาร ที่สามารถสร้างความผูกพัน การยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนเองหรือของกลุ่ม กระตุ้น ชักนำหรือผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ มีความกระตือรือร้นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมายสำคัญ (Intharaprasert, 1999 : 34) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคมต่อกิจกรรมของกลุ่มบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นทำงานให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยองค์ประกอบสำคัญที่ผู้นำจะต้องคำนึงถึง คือ คนและงาน (Hersey and lanchart ,1993 : 39) เป็นกระบวนการที่ใช้อิทธิพลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ (Marrinez, 1993 : 95) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

1. เป็นจุดศูนย์รวมของกระบวนการกลุ่ม
2. เป็นบุคลิกลักษณะและผลอันเกิดจากบุคลิกลักษณะของผู้นำ
3. เป็นศิลปะในการทำให้ผู้อื่นยอมปฏิบัติตาม
4. เป็นรูปแบบของการจูงใจมากกว่าการบังคับ
5. เป็นการใช้อำนาจของผู้นำในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิก
6. เป็นเครื่องมือในการบรรลุจุดหมาย
7. เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์
8. เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน และ
9. เป็นการริเริ่มโครงสร้างและคงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวัง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหนึ่งที่เรียกว่าผู้นำ ใช้อำนาจหรืออิทธิพลที่ตนมีอยู่ในการบริหารจัดการ กระตุ้น ชักนำ ผลักดันหรือโน้มน้าวให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความกระตือรือร้น ตั้งใจและเต็มใจกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ จนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

และตรงตามเป้าหมายของกลุ่มหรือขององค์กร โดยผู้นำจะต้องสร้างความเชื่อมั่น ให้การส่งเสริมสนับสนุน และคอยประสานงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกันและพากันไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ร่วมกัน ทั้งนี้ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะต้องรู้จักการบริหารตนเองและการครองใจผู้อื่นเป็นสำคัญ รวมถึงการเรียนรู้หลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาองค์กร

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

(Avolio, 1994 : 85) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของบุคคลที่มีการกระตุ้นให้ผู้อื่นหรือผู้ตามเกิดการตระหนักรู้ในเรื่องของภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร มีการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถของผู้ตามอย่างสม่ำเสมอ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลจำนวนมากลงมือทำมากกว่าเดิม จนไต่ระดับขั้นสู่เพดานการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาการความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้ตระหนักรู้ในภารกิจที่ต้องกระทำและทำให้ผู้ร่วมงานมองข้ามผลประโยชน์ส่วนตน แต่มุ่งที่ผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นสำคัญ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้ จะมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้สมาชิกในองค์กรรู้สึกอยากปรับเปลี่ยนอย่างเต็มใจและเต็มที่ ทั้งยังเป็นยกระดับความต้องการของบุคคลให้สูงขึ้นและเป็นการสร้างค่านิยมให้ดีขึ้นอีกด้วย โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นประกอบด้วยความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งผู้ตามและองค์กร ทั้งในด้าน วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ รวมถึงวัฒนธรรมองค์กร อีกทั้งยังสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมาให้เป็นที่ประจักษ์

แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Avolio, 1994 : 85) ได้ระบุว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การที่ผู้นำใช้ความรู้และดึงเอาศักยภาพของผู้ตามออกมา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาผู้ตาม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายและทำให้เกิดค่านิยมเชิงจริยธรรม โดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการหรือที่เรียกว่า “4I’s” (Four I’s) คือ

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence หรือ Charisma Leadership: II หรือ CL) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่ง que ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ผู้นำจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต เป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นผู้มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง หลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น และเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความ

จรรีกรักดีและความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความมั่นใจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเอง ประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์การ

2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation: IM) หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นโดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต สร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน แสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การ ช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาวและบ่อยครั้งพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจนี้ เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา ช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเองและเสริมความคิดสร้างสรรค์

3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมุติฐาน การเปลี่ยนกรอบแนวคิด การมองปัญหาและการเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิถีทางแบบใหม่ ๆ มีการจูงใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตาม แม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ผู้นำทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้นำจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคนผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อและประเพณี การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนักเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration: IC) ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำ ให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ชและเป็นที่ปรึกษาของผู้ตามแต่ละคนเพื่อการพัฒนาผู้ตาม (Yukl, 1998 : 4) ผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่

ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ตามโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพุดติของผู้นำแสดงให้เห็นว่าเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนได้รับกำลังใจมากกว่า บางคนได้รับอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่า บางคนมีมาตรฐานที่เคร่งครัดกว่า บางคนมีโครงสร้างงานที่มากกว่า ผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทางและมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบ ๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคลมากกว่าเห็นเป็นเพียงพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายความสามารถ ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะรู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

ผู้นำที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะดังต่อไปนี้ (Podsakoff et.al, 1996 : 259-298)

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและจะเปลี่ยนแปลงองค์การที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า
2. เป็นคนกล้าและเปิดเผย กล้าที่จะเสี่ยงแต่มีความสุขและมีจุดยืนของตัวเอง กล้าเผชิญกับความจริงและกล้าที่จะเปิดเผยความจริง
3. เชื่อมั่นในความสามารถของผู้อื่น ทำงานโดยการมอบหมายหรือกระจายอำนาจให้ผู้อื่นทำ
4. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ชื่นำให้ผู้อื่นตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมายและสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้
5. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต นึกถึงสิ่งที่ตัวเองเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียนและพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา
6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือและความไม่แน่นอน และมีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
7. เป็นผู้มองการณ์ไกล โดยมีความสามารถในการคาดการณ์ไปข้างหน้า ทั้งในด้านโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถที่จะทำให้ความหวังและความฝันของทีมงานกลายเป็นจริง

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) คือ ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในเชิงจิตวิทยาสูง สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นกระทำการต่าง ๆ ออกมาได้อย่างประสพผลสำเร็จเกินกว่าที่คาดหวัง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่อง โดยที่ผู้ตามไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการถูกบีบบังคับ แต่เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจและเต็มใจ ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นต้นแบบในการดำเนินการและคอยให้คำปรึกษา โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะยึดหลัก “4I’s” เป็นตัวขับเคลื่อน นอกจากนี้การจะเป็นผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงที่ดีได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถอื่น ๆ รอบด้าน เมื่อยุคสมัยแปรเปลี่ยนผู้นำย่อมที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทักษะคติ มุมมองหรือรูปแบบการบริหารจัดการให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อความอยู่รอดและการเอาชนะคู่แข่งทั้งยังเป็นการสร้างความผูกพันและความรักดีให้กับคนในองค์กร ทั้งนี้ผู้เขียนขอเสนอรูปแบบการบริหารจัดการตามภาวะผู้นำของผู้แบบเก่าและผู้นำแบบใหม่เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แสดงและเปรียบเทียบให้เห็นได้ตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้แบบเก่ากับผู้นำแบบใหม่

ภาวะผู้นำแบบเก่า	ภาวะผู้นำแบบใหม่
1. เป็นนาย (Boss) หรือเป็นผู้บัญชาการ (Commander) : “ต้องทำตามที่ข้าพเจ้าสั่ง”	1. เป็นผู้ฝึกสอน (Coach) ครู (teacher) พี่เลี้ยง (Mentor) ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)
2. เป็นผู้ควบคุม (Controller) โดยกำกับดูแลอย่างเข้มงวด : “คนพวกนี้ยังต้องควบคุมถึงจะได้งาน”	2. ผู้นำร่วมกับทุกคนในการกำหนดวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ สร้างค่านิยมและความเชื่อขององค์กรแล้วใช้การยึดมั่นต่อวัตถุประสงค์และค่านิยมดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการควบคุม
3. มุ่งให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในขึ้น	3. มุ่งให้เกิดการร่วมมือกันเองภายใน แต่สนับสนุนให้มีการแข่งขันกับภายนอก
4. ควบคุมข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	4. เปิดกว้างเรื่องการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศอย่างทั่วถึง
5. มีความคิดว่าตนเป็นเจ้าของ (Owner Mentality) : “นี่เป็นบริษัทของผม คุณต้องทำงานให้ผม เพราะผมจ่ายเงินเดือน คุณจึงต้องทำตามที่ผมสั่ง”	5. มีความคิดเป็นเจ้าของร่วมกันของทุกคน : “บริษัทนี้ใช่ผมเป็นเจ้าของคนเดียว เพียงแต่คนอื่นมอบความไว้วางใจให้ผมเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศที่ดี เพื่อให้พวกเราได้ทำงานที่รักจนบรรลุอุดมการณ์แห่งชีวิตของเรา
6. เน้นความอิสระของส่วนบุคคล เป็นเอกเทศ (Independent Individualist)	6. ส่งเสริมให้แต่ละคนทำงานแบบพึ่งพาอาศัยกันในรูปแบบของทีมงาน (Interdependent Team Builder)
7. ชอบพูดอยู่เสมอว่า “พนักงานเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าสูงสุด (Most Valuable Asset) ของเรา” แต่มักปฏิบัติในลักษณะตรงกันข้าม	7. ทั้งคำพูดและการกระทำสอดคล้องและคงเส้นคงวา ในทิศทางที่ถือว่า “พนักงานเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าสูงสุดขององค์กร”

ที่มา : Petrick, J.A. and Furr, D.S. (1995), Total Quality in Managing Human Resources. Delray Beach, Fla: St. Lucie Press. p. 69.

จากตารางการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบเก่ากับผู้นำแบบใหม่พบว่า ผู้นำแบบเก่าจะยึดตัวเองเป็นที่ตั้ง วางตัวในฐานะเจ้านาย คอยสั่งการและควบคุม มุ่งแต่ให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในจำกัดขอบเขตข้อมูลข่าวสาร เน้นการทำงานแบบตัวใครตัวมันและมักพูดมากกว่าทำ แต่ในขณะที่ผู้นำแบบใหม่จะวางตัวในฐานะที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำและคอยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและแสดงออกซึ่งความสามารถที่ตนมี เน้นการทำงานเป็นทีม พึ่งพาอาศัยกัน สนับสนุนให้มีการแข่งขันกับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เปิดกว้างเรื่องการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล ปลุกฝังให้ทุกคนมีความคิดเป็นเจ้าของร่วมกันและเน้นที่การกระทำมากกว่าคำพูด จนเกิดเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในองค์กร ทั้งนี้เพื่อนำพาองค์กรก้าวไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ที่เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง รองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

องค์กรสมัยใหม่

ปัจจุบันหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ต่างให้ความสำคัญและนำเครื่องมือการบริหารในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้พัฒนาองค์กร เพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ (Modern Organization) หรือองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization) หรือเรียกกันย่อ ๆ ว่า HPO หรือที่นักวิชาการบางท่านเรียกว่า องค์กรที่เป็นเลิศ (Excellence Organization)

(Jui To, 2008 : 76) อธิบายองค์กรสมัยใหม่ (Modern Organization) ไว้ว่า หมายถึง องค์กรที่มีการปฏิบัติทางการจัดการในหลายเรื่องหลายองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิวัติองค์การให้ปรับตัวเท่าทันต่อสภาพแวดล้อมที่ยุ่งเหยิงไร้ระบบ ในอนาคตที่การบริหารจะมีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการบริหารท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ใครก็ตามที่สามารถมองอนาคตที่ไม่แน่นอนได้แจ่มชัดมากกว่าย่อมทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากกว่า โดยองค์กรสมัยใหม่มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ คือ มีผู้บริหารและพนักงานที่มีคุณภาพ โดยที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเรียนรู้ กระตุ้นให้พนักงานมีความรอบรู้แห่งตน มีตัวแบบความคิด มีวิสัยทัศน์ร่วมและการเรียนรู้เป็นทีมงาน ผู้บริหารระดับสูงต้องผลักดันการตัดสินใจลงสู่ระดับปฏิบัติการให้มากขึ้นและจำเป็นต้องผลักดันให้พนักงานมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กรมากขึ้น

2. มีทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย จะเห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรก่อให้เกิดข้อมูล อันหมายถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแสดงในรูปของข้อความ ตัวเลข ภาพและเสียง ข้อมูลองค์กรที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารองค์กร จำเป็นต้องนำมาประมวลเพื่อให้ได้สารสนเทศ โดยการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เกิดความหมายขึ้นกับข้อมูล ด้วยการเรียงลำดับ จัดหมวดหมู่ คำนวณหรือวิเคราะห์ด้วยตัวแบบทางคณิตศาสตร์ ดังนั้น สารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่มีความหมาย แสดง

ถึงสภาพแนวโน้ม ปัญหา โอกาส ทั้งนี้ผู้ได้รับสารสนเทศสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่กำลังพิจารณาอยู่ ดีหรือไม่ดีอย่างไร มากหรือน้อยอย่างไร เร็วไปหรือช้าไปอย่างไร องค์การสมัยใหม่จะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากขึ้น ซึ่งหมายถึงวิธีการ องค์ความรู้และอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำข้อมูล การสื่อสารข้อมูล การนำเสนอและใช้สารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วยระบบสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์เป็นสำคัญ เทคโนโลยีที่ทันสมัยจะเป็นเครื่องช่วยทำให้การวางแผน การตัดสินใจและการควบคุมทางการบริหารได้ถูกต้อง ทันการณ์ รวดเร็วและสอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริหารในอนาคต ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการบริหารองค์การสมัยใหม่มากขึ้น

3. มีทรัพยากรด้านโครงสร้างและระบบงานที่ยืดหยุ่น กล่าวคือ มีการจัดโครงสร้างองค์การจากแนวดิ่งสู่โครงสร้างแนวนอนมากขึ้น มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะ มีองค์การแบบเครือข่ายที่มีการบริหารองค์การแต่ละแห่งเป็นอิสระต่อกัน มุ่งสู่การบริหารองค์การแบบศูนย์กำไร มีการลดขนาดองค์การให้เล็ก โดยพยายามที่จะนำพนักงานที่เป็นฝ่ายที่ปรึกษาออกไปจากองค์การ มีการนำเอาเทคนิคการรีอับระบบมาใช้มากขึ้น โครงสร้างองค์การมุ่งสู่การกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่พนักงาน มีกลยุทธ์การทำงานที่รวดเร็ว ยืดหยุ่น คล่องตัว

การจะพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การสมัยใหม่ได้นั้น ควรจะเริ่มต้นจากการพัฒนาที่ตัวของผู้ผู้นำ (ผู้บริหาร) ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะหากองค์การขาดผู้บริหารที่ดีและมีความสามารถ ก็เสมือนการเดินป่าแบบไร้เข็มทิศ การพัฒนาผู้บริหารองค์การจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดและควรดำเนินการเป็นอันดับแรก ซึ่งคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญมากสำหรับผู้บริหารสมัยใหม่ในการบริหารองค์การสมัยใหม่ควรมีลักษณะการปรับตัวและยืดหยุ่น ดังนี้ (Losuwanarat, 2006 : 57)

1. มีความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์พฤติกรรมทั้งของตนเองและของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ
2. มีความสามารถในการเสริมสร้างและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งผู้บริหารที่มีความสามารถด้านนี้ จะเป็นบุคคลที่มีเสน่ห์ มีคุณค่า อยู่กับใครใคร่รัก ทำงานกับใครใคร่ชอบและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่ดีเสมอ
3. มีการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของบุคคลและพฤติกรรมของกลุ่มให้ไปสู่ทิศทางเป้าหมายที่ต้องการ เปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ รวมทั้งการเสริมแรงทางบวก
4. มีการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ทั้งความขัดแย้งภายในบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งภายในกลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ความขัดแย้งภายในองค์การและความขัดแย้งระหว่างองค์การ โดยผู้บริหารจะต้องวินิจฉัยความขัดแย้งและพิจารณาใช้เทคนิคในการบริหารความขัดแย้งที่เหมาะสม และ

5. มีการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน รู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น สร้างบรรยากาศในการบังคับบัญชาที่ไม่ใช่การวางตัวเป็นนายที่คอยบงการ แต่จะสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานร่วมกัน มีการติดตามช่วยเหลือการปฏิบัติงาน มีการยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณหรือเผยแพร่ผลงานดีเด่นของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติต่อกันอย่างเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลและเป็นมิตรต่อกัน

อนึ่งมนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตัวเองและสามารถพัฒนาได้ มีศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกันออกไป มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ซึ่งหากผู้บริหารเชื่อและสามารถปฏิบัติกับทุกคนเท่าเทียม จะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความจงรักภักดี มีความอบอุ่นใจและพึงพอใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนางานให้ก้าวหน้า อันจะนำมาซึ่งผลดีต่อองค์กรและต่อตัวผู้บริหารเอง

ลักษณะขององค์การสมัยใหม่

องค์การสมัยใหม่จะต้องเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยความเข้าใจและความมุ่งมั่นในการทำระบบย่อยทั้ง 5 ระบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ อันได้แก่ การเรียนรู้ (Learning) องค์กร (Organization) คน (People) ความรู้ (Knowledge) และเทคโนโลยี (Technology) ให้เป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กร เพราะการเรียนรู้ประเภทนี้ไม่สามารถจะเกิดขึ้นและคงอยู่ได้หากปราศจากความเข้าใจและการพัฒนา (Senge, 1990 : 64) กล่าวไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กรที่ซึ่งบุคลากรสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถได้อย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างผลงานได้ตามความปรารถนา อีกทั้งเป็นแหล่งสร้างความคิดทางปัญญาโดยการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ร่วมกันและการที่จะสร้างให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ได้นั้น ได้แนะนำว่า องค์การต้องสร้างวินัย 5 ประการ (Fifth Discipline) ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร ดังต่อไปนี้

1. บุคลากรที่มีความรอบรู้ (Personal mastery) การเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นขององค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลควรต้องได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอยู่เสมอ โดยในการพัฒนาควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รูปแบบของการเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้ในที่ทำงาน (Work Place Learning) หรือการเรียนรู้งานในหน้าที่ (On the Job Learning)

2. รูปแบบความคิด (Mental Models) รูปแบบความคิดของบุคคลมีอิทธิพลต่อแนวทางการปฏิบัติงานของบุคคลนั้น ๆ อีกทั้งเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมการทำงานว่าจะมีลักษณะเช่นไร ด้วยเหตุนี้เององค์การต้องพัฒนาบุคลากรให้มีการเรียนรู้และเข้าใจถึงสิ่งที่บุคคลต้องการ (Self Vision) กับสิ่งที่องค์กรต้องการ (Organizational Vision) ซึ่งองค์การควรเตรียมการสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกัน อันจะทำให้คนในองค์กรมีแนวความคิดไปในแนวทางเดียวกันและนำไปสู่ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. **วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)** ความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ขององค์กรและวิสัยทัศน์ของบุคคล ส่งผลให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันมิใช่เพียงแค่การทำตามหน้าที่เท่านั้น ดังนั้นจุดมุ่งหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้คือการผลักดันให้บุคคลในองค์กรทุกคนมีข้อสัญญาผูกมัดทางใจ โดยอาศัยจุดประสงค์ร่วมกันบนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วน (**Partner**) ซึ่งสิ่งดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้จากการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4. **การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning)** ในองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่ควรให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเก่งอยู่คนเดียว ควรก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ (**Formal**) และไม่เป็นทางการ (**Informal**) ก่อให้เกิดเป็นความรู้ ความคิดร่วมกันภายในองค์กร การดำเนินการอาจตั้งเป็นทีมเรียนรู้เพื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร รวมทั้งสภาพความเป็นไปภายในองค์กร เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนแนวความคิดและนำไปสู่ข้อกำหนดในการปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

5. **ความคิดเป็นระบบ (System Thinking)** ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก มีลักษณะเป็นการพิจารณาองค์กร โดยต้องพิจารณาในรูปแบบขององค์กรรวม ไม่ควรพิจารณาแต่เพียงปัจเจกบุคคลเท่านั้น มีกรอบแนวความคิด คือ คิดเป็นกลยุทธ์ เน้นรูปแบบที่สามารถนำมาปฏิบัติจริงได้ คิดทันเหตุการณ์ การคิดควรทันต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อองค์กรและสามารถแก้ไขข้อปัญหาได้ทันเหตุการณ์ การมองเห็นโอกาส การคิดไม่เพียงแต่การคิดในปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึงสภาพการณ์ในอนาคต เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติเชิงรุกได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ (**Modern Organization**) ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (**Learning Organization**) เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (**Human Resource Development**) เป็นสำคัญ กล่าวคือ สถานะขององค์กรจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยบุคลากรและภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและบุคลากรถือเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ทุกภาคส่วนจะต้องประสานความร่วมมือกันในการทำงาน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายให้ไปในทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบการทำงานเป็นทีม โดยการมอบหมายงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นในรู้จักการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และแยกแยะอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้คอยชี้แนะให้คำปรึกษา ร่วมแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกทุกในขั้นตอน

สรุป

ผู้นำ ถือปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์การ แต่ผู้นำที่มีภาวะความเป็นผู้นำจะเป็นผู้ที่ทำให้องค์การอยู่รอดและประสบผลสำเร็จ ภาวะผู้นำเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างไม่วันสิ้นสุด โดยเริ่มจากการเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้งาน เรียนรู้สิ่งรอบข้างและเรียนรู้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าเปิดเผย กล้าที่จะเสี่ยงอย่างระมัดระวัง มีจุดยืนของตัวเอง กล้าเผชิญหน้าและยอมรับความเป็นจริง มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในความสามารถของผู้อื่น มีการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความสามารถ มีทักษะในการสื่อสาร โดยยึดหลักการสื่อสารแบบสองทาง คือเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟังที่ดี และต้องเป็นผู้กล้าที่กล้ายอมรับในข้อผิดพลาดของตนเองและพร้อมที่จะแก้ไขจุดบกพร่องนั้น และที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่พร้อมจะนำพาองค์การก้าวไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจ ความร่วมมือและความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานของบุคลากรทุกคน โดยผู้นำจะไม่ได้อยู่ในฐานะของหัวหน้าที่คอยสั่งการ คอยจับผิดและปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร แต่จะอยู่ในฐานะที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะ คอยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงบทบาทของตนเองออกมาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักการใช้คนให้ถูกกับงานและเหมาะสมกับช่วงเวลา “Put the right man on the right job at the right time.”

เอกสารอ้างอิง

- Ampai Intharaprasert. (1999). *Art of leadership*. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat Institute.
- Bass, B.M., & Avolio, B.J. (1994). *Improving organization effectiveness through transformation Leadership*. Thousand Oaks: Sage.
- DuBrin and Andrew, J. (1998). *Leadership: Research Findings, Practice, and Skills*. Houghton Mifflin Company.
- Gary A. Yukl. (1998). *Leadership in Organizational (4th ed)*. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.
- Halpin, A.W. (1996). *Theory and research in administration*. New York: McMillan Company.
- Hersey, P. and Blanchard, H. B. (1993). *Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources. (4th ed.)*. Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall International.
- Jariya Somprasong (1999). *Leadership*. Bangkok: St. John's University.
- Marrinez, T.F. (1993). *A Transformational Leadership in Nursing*. St.Louis: Mosby Year Book.
- Peter M. Senge. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., & Bommer, W. H. (1996). *Transformational leader behaviors and substitutes for leadership as determinants of employee satisfaction, commitment, trust, and organizational citizenship behaviors*. Journal of Management, 22, 259-298.
- Pornnop pukkaphan. (2001). *Leadership and motivation*. Bangkok: Chamchuri Product.
- Stogdill, R M. (1974). *Handbook of leadership*. New York: The Free.

- Sakthai Surakitboworn (2002). *Effectiveness of leadership among education administrators and education providers: An important feature of the executive in the globalization era*. Academic Journal, 5 (1), 9-10.
- Sanai Jui To. (2008). Modern organization. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Thon Soontrayut. (2000). *Principles and theories in educational administration*. Bangkok: Netikul Publication.
- Tippawan Losuwanarat (2006). *Modern Organization Theory (6th edition)*. Bangkok: Rattanatri Publishing House.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปลก ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้า กระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

←	1 นิ้ว	↑ ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt) 1. นิ้ว ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Articles English (14 pt) ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt) Name - Surname of Article author (12 pt) Agency (12 pt) E-mail (12 pt) *****	→ 1 นิ้ว
บทคัดย่อ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน 350 คำ)			
.....			
คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt) Abstract (14 pt) (12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....			
.....			
Keywords : 3-5 words (12 pt) บทนำ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
สรุป (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เอกสารอ้างอิง (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
↓			
1 นิ้ว			

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิท ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ขาววิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url
เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*.สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Modern Learning Development เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Modern Learning Development

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

ID : Line

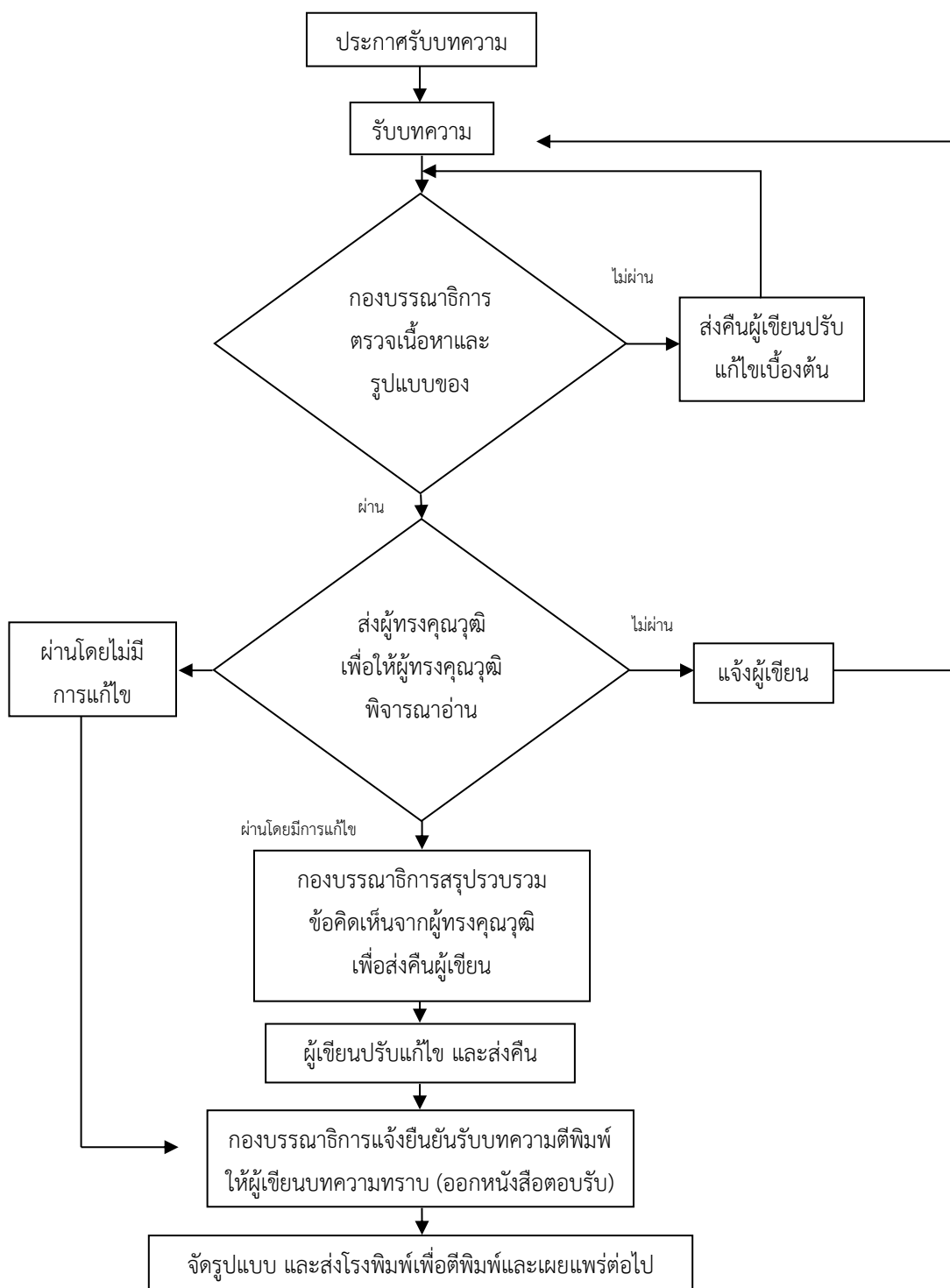
E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Modern Learning Development

จริยธรรมในการตีพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

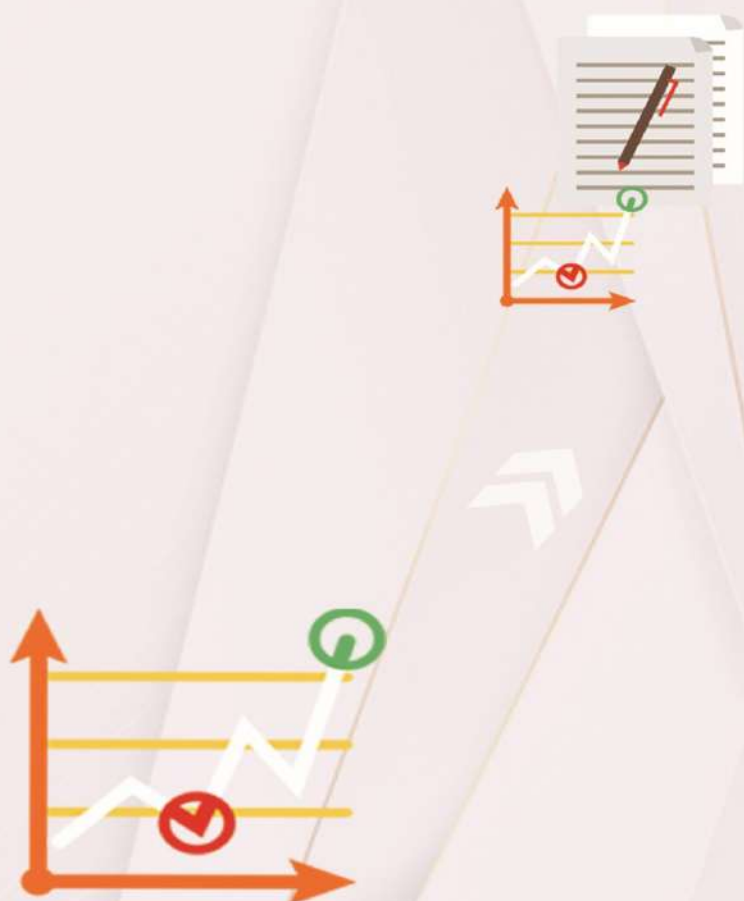
1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

